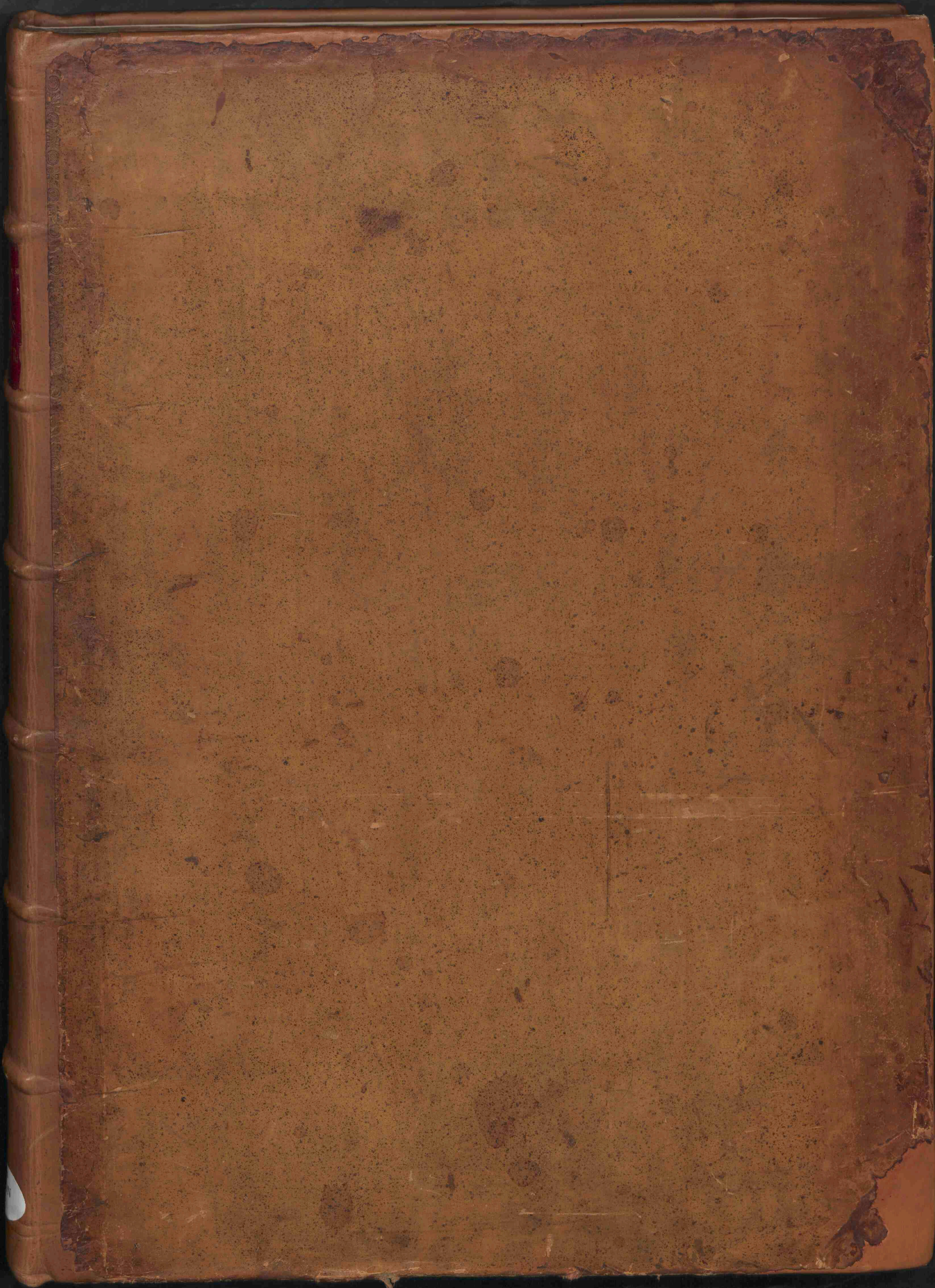

**Pompa introitus honori serenissimi principis Ferdinandi
Austriaci Hispaniarum infantis ... a S.P.Q. Antverp. decreta et
adornata ... XV Kal. Maii, ann. M.DC.XXXV**

<https://hdl.handle.net/1874/366494>

Z N
B o K

ALGEM. WERKEN
GROOTE FORMATEN

A VI A3x

gr. Form.
[GEUARIUS]

ICON 1

6

18902710

~~RAR A *VI* A3 (X)~~
~~GEVA POL~~

HE SPERVS
EOIS LVCET ET OCCIDVIS

TV REGERE IMPERIO BELGAS GERMANE, MEMENTO:
PARCERE SVBIECTIS ET DEBELLARE SVPERBOS.

POMPA
INTROITVS
HONORI
SERENISSIMI PRINCIPIS
FERDINANDI
AVSTRIACI

HISPANIARVM INFANTIS
S. R. E. CARD.
BELGARVM ET BVRGVNDIONVM
GVBERNATORIS, ETC.

A
S. P. Q. ANTVERP.
DECRETA ET ADORNATA;

Cum mox à nobilissimâ ad NORLINGAM
partâ Victoriâ, ANTVERPIAM Auspi-
catissimo Aduentu suo bearet,
XV. KAL. MAII, ANN. MD. XXXV.

*Arcus, Pegmata, Iconesq; à PET. PAULO
RVBENIO, Equite, inventas & delineatas
Inscriptionibus & Elegiis ornabat,
Libroq; Commentario illustrabat*

CASPERIVS GEVARTIVS I.C.
& Archigrammatæus Antuerpianus.
Accessit LAVREA CALLOANA, eodem Auctore descripta.

ANTVERPIÆ,

VEVNT EXEMPLARIA APVD THEOD. A TVLDEN.
Qui Iconum Tabulas ex Archetypis Rubenianis delineavit et sculpsit.

S E R E N I S S I M O
P R I N C I P I
F E R D I N A N D O
A V S T R I A C O,
H I S P A N I A R V M I N F A N T I,
S. R. E. C A R D.
B E L G A R V M E T B V R G V N D I O N V M
G V B E R N A T O R I, E T C.

SERENISSIME PRINCEPS,

IÆTITIÆ Publicæ monumenta, ob Auspicatissimum Tuum ad Belgas Aduentum Antuerpiæ edita, ære styloque expressa, SER^{MAE} CELSITVDINI TVÆ offerimus. Prælusit iam tum diuinis Tuis in se Belgasque omnes meritis, ac Securitati suæ per Te partæ Antuerpia: & rerum à Te fortiter præclaræque mox gestarum omina haud vana præcepit. Vtrique Germaniæ salutarem Aduentum Tuum fuisse, res ipsa probauit. Veramque esse patuit, illam priscorum Philosophorum sententiam: *Certis temporum vicibus Heroicas ac Diuinas quasdam Animas ad Regnorum Prouinciisq; Salutem à celo in terras labi.*

Themist.
Orat. ix.
Synesius
lib. i. de
Proui-
dentiâ.

Post Suecos & Romani Imperij perduelles à Te ad NORLINGAM in transcurso delectos, mox geminos Gallorum & Batauorum in Belgij vniuersi excidium coniuratos exercitus ad LOVANIVM fortiter repulisti: neque antè Gubernator hisce Prouinciis, quàm Conseruator obtigisti.

Sed & in ipsis ANTVERPIÆ oculis, CALLOA, vicinaque munimenta, inuictâ Virtute Tuâ recepta sunt: cæsis, merfis, captisque septem hostium millibus, & ingenti nauium classe interceptâ. Ipse Virtutis Tuæ & nobilissimæ testis Victoriæ SCALDIS, hostilium cadauerum strue passim stipatus, vndas suas alueo cunctantiùs euolebat,

— dum frigidus Amnis

Mutatis fumaret aquis: cumuloq; cadentium

Staret, nè rapidus inuisset flumina sanguis.

Et verò, eadem clade alter quoque qui Terrâ huic Vrbi imminebat, fractus fugatusque Batauorum est exercitus. Adeò vt meritò à CALLOA, pulcherrimo Victoriæ Tuæ monumento nobilitatâ, CALLINICI cognomentum seruata Tibi debeat ANTVERPIA.

ΚΑΛΛΙ-
ΝΙΚΟΣ
Pulcher
Victor.
Herculis
cogno-
men a-
pud Pini-
dar.

Certè, de hostilium nauium compage instratum SCALDI Pontem quoties calcamus, toties & ob clarissimam Victoriâ Tuam, & ob fractam immanium hostium ferociam triumphare sibi Vrbs ista videtur. Itaque licet SER^{MAE} CELSITVDINIS TVÆ Nomen

*

iam

DEDICATIO.

iam pridem in ipso Æternitatis Templo cuspide gladij Tui sculptum exstet; patere nihilominus, Magne Princeps, hæc Triumphalis Aduentus Tui monumenta, ad celsissimum Gloriæ Tuæ tholum, velut Tutelari Numini appendi.

— Sic Cereri sua dona, merumq; Lyæo
Reddimus: & dines præda tamen accipit omni
Exunias Diana tholo, captivæq; tela
Bellipotens.

Papin.
Sylvar.

Atque utinam Vrbi huic ea Facultas, eaque Temporum adesset Felicitas, quibus ante annos centum & viginti, Imp. Cæs. CAROLVM V. Aug. Proauum Tuum; & deinde annis vndetriginta interiectis, Filium eius PHILIPPVM II. Hispaniarum Indiarumque Regem potentissimum, Auum Tuum, operosissimâ pompâ excepit! Tum certè Heroicis illis SER^{ME} CELSITVDINIS TVÆ Virtutibus, non materiata ista opera, sed vel certantem Templis molem Pario de marmore erigeret.

In foribus PVGNAM ex Auro, solidoque Elephantæ,
CALLOAM faceret, Victorum & robur Iberum.
Atque hinc undantem Bello, magnamq; fluentem
SCALDIM, ac navali surgentes ære Columnas,
Et duo rapta manu diverso ex hoste Trophæa.

Parod.
ex Ma-
rone III.
Georg.

Interim, si quæ splendoris publici & Magnificentiæ ratio, maiorum more, ab hac Vrbe est habita; vno hoc testimonio deuotam REGIÆ MAIESTATI CATHOLICÆ Fidem, promptissimum SER^{ME} CELSITVDINI TVÆ obsequium, pronumque erga Augustissimam AVSTRIÆ Domum vniuersam, cultum & obseruantiam declarasse se sperat.

Deum Opt. Max. supplices precamur, ut Germaniæ vtrique (dum tot vndique coniurati hostes Orbem Terrarum in vtriusque excidium aut artibus sollicitant, aut armis fatigant) pristinum, Te Vindice, ac Pacis optatæ Fundatore, Decus & Tranquillitatem largiatur. Id Belgarum, id bonorum omnium commune Votum est, atque in primis Urbis huius; cuius nomine ista venerabundus offert, dicat consecratque

SERENISSIMÆ

CELSITVDINI TVÆ

Deuotissimus

XVIII. Calend. Julij.
ANN. CIO. IOC. XLI.

C. GEVARTIVS IO. F. I. C.
ET S. P. Q. ANTVERP. AB ACTIS.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

BENEVOLE LECTOR,

I. Lips.
Præfatione
Cent. III.
Epistol.
ad Belgas.

PN Tibi Triumphalem Ser^{mi} Principis FERDINANDI AVSTRIACI, Hispaniarum Infantis, in Urbem Antuerpiam Introitum. Illum ut litteris consignaremus, & Amplissimi Senatus iussa, & decessorum meorum exempla me mouere. ANTVERPIA enim, ut, magni viri elogio, Urbium quas Europa, Asia, Africa videt, pulcherrima est; ita nulli umquam debito Principibus suis, missisq; eorum nomine, Belgica Gubernatoribus, Honore & obsequio prestando cessit.

Exstat
CARO-
LI V. In-
troitus
tom. III.
Rerum
Germanicar.
a Marquar.
Frebero
editar.

Imp. Cas. CAROLI V. Aug. Hispaniarum Regis, Belgarumq; Principis, solennem in hanc Urbem Introitum imp. Cas. CAROLI V. Aug. in Urbem Antuerpiam Introitus. anno superioris saculi, CIO. IO. XX. Petrus Ægidius, Archigrammateus Antuerpianus; ille eruditorum aui sui Delicium, adornauit, editisq; Spectaculorum Hypothesibus, posteritati prodidit: Pictoribus tum ducentis & quingenta è Ciuibus (quos inter Quintinus ille Melsisius eminebat:) Fabris trecentis, itidem è Ciuibus, certatim operi insudantibus.

Cum deinde PHILIPPVS II. CAROLI V. Aug. F. tum Hispaniarum Princeps, anno CIO. IO. & XLIX. splen- didissimo Apparatu ab hac Vrbe exceptus, & in Sacri Rom. Imperij Marchionem inauguratus esset, eius rei Curator exstitit Corn. Scribonius Grapheus, Vrbi à Secretis, qui & iusto Commentario Pompam istam euulgauit: ad quam Pictores ducentos ac xxxiii. (Petro Aloftano, Casareo Pictore ac Architecto operum directore:) Statuarios Centum; Fabros octingentos & xcv. prater alios plurimos opifices, contulisse operam, idem Grapheus commemorat.

ERNESTI, Archiducis AVSTRIÆ, Imp. Cas. MAXÆMILIANI II. Aug. F. ac pro PHILIPPO II. Hispaniarum Indiarumq; Rege, harum Prouinciarum Gubernatoris, Auspicalem in hanc Urbem Ingressum Anno CIO. IO. XCIV. adornauit ac descripsit Ioan. Bochijs, Vrbi quoque à Secretis.

ALBERTI item Archiducis AVSTRIÆ, Ernesti Fr. & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Hispaniarum Infantis, Coniugum, ac Belgij Burgundiaq; Principum, felicissimus Aduentus & Inaugurationis solennia Antuerpia Anno CIO. IO. XCIX. celebrata sunt, eodem Bochio Curatore: qui & Historicam eius apparatus narrationem in vulgus edidit. Ac tum Otho Vænius, Pictor celeberrimus & litteratus, Icones Tabulasq; (quod & in præcedenti ERNESTI Principis Introitu ab illo præstitum) delinearat.

Denique, cum FERDINANDVS AVSTRIACVS, PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumq; Regis, Fratris sui, nomine, in Belgicas hasce Prouincias Gubernator Anno CIO. IO. C. XXXIV. aduenisset, moxq; ANTVERPIAM ipsum accessurum esse, significatum foret; amplissimi Urbis Consules, Robertus Tucherus, Eques, & Ioan. Rosa, reliquiq; Senatores, cum Præfectis Ærarij re communicata, Ser^{mi} Principis desideratissimum Introitum, more maiorum quam splendidissime exornandum curiatis Comitibus decreuerunt. Accisis licet per fatalia hac bella, Urbis facultatibus, ob Commertium cum vicinis interclusum, damnaq; grauißima illata: perfoßis nuper, hostium immanitate, Scaldis aggeribus, ac Neptuno in suburbanos pagos ac pradia immisso. Nihilominus tamen, optatissimus Principis Ser^{mi} Aduentus, & sperata Temporum, quam mente quisque iam præceperat, Felicitas, eo gaudio Urbem uniuersam perfunderat, ut illata pridem Patria vulnera, velut iam obducta, dissimularet, priscosq; in pectora spiritus atque animos renocaret.

Claudian.

Non sic aurifero Pactoli fonte tumescit
Lydia, cum domitis apparuit Euius Indis.

**

Itaque,

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Itaque, collatis cum Nicolao Roccoxio, Equite, viro Consulari, & elegantia prisca cum primis gauro; Petro item Paullo Rubenio, Equite, homine percrudito, ac Pictorum omnis Æui facile principe; & me, huius operis Scriptore, sententiis, conceptaque rerum publico Apparatu exhibendarum materiâ; placuit Senatui Arcuum omnium Triumphalium (si Lusitanicum excipias) & Pegmatum prototypa ab eodem Rubenio designari, ac sæcundâ (quâ pollet) Inventionum pulcherrimarum Venustate locupletata delineari.

Inscriptionum autem, Elogiorum, ac Lemmatum quâ prosâ, quâ versu, curam idem Senatus mihi delegavit. Quam sanè Provinciam tenuitatis mea conscius, equidem sollicitè fuisset deprecatus, nisi (quos dixi) decessorum meorum exempla ad amulationem me exstimulassent. Quantum enim ipsa operis propositi materies splendore suo me alliciebat, tantum Argumenti Dignitas, velut obiectis Maiestatis sue fascibus, deterrebat.

Etenim, præter ipsa Introitus solemnia, Inuictissimi Principis nobilissima ad NORLINGAM Victoria erat celebranda. Præclarè autem à Platone dictum memineram: Τὰς Λόγους ὧν πῆς εἶναι δὲ ζητῶνται, τῶν αὐτῶν καὶ συγγραφεὶς εἶναι. Sermones rerum quas enarrant, esse cognatos. Adeoq; necesse esse, ut in Triumpho describendo, ipsa etiam quasi Triumpharet Oratio: quemadmodum M. Tullius ait. Quin & Flacci istud ad Augustum ^{M. Tull. Orat. II. in Cæsar.} Cæs. occurrebat:

Attamen est operæpretium cognoscere, quales
ÆDITVOS habeat, Bello spectata, domique
Virtus, indigno non committenda Poëtæ.

Nam, cum non tantum Arcus, Pegmata & Porticus, sed & Templâ atque Aras Imperatorum Ducumq; Virtuti post rem præclarè gestam veteres decernerent; Horatius isto loco eos qui Triumphalium virorum laudibus depradicant- ^{Trifan. Numism. Iul. Cæs.} dis prærant, ÆDITVOS appellat. Virpote, qui velut sacrarum Ædium, in iisq; dedicatarum Imaginum Custodes, Virtutem nomenq; clarissimorum Heroum scriptis suis ab Hominum obliuione, Temporumq; iniuriâ vindicarent. In eundem sensum vetus Interpres Porphyrio, ÆDITVOS hic exponit Narratores atque Indices. Æditui enim (inquit) Templorum ac Numinum quibus inferuiunt, Sacrorum originem aduenis & ignorantibus narrant. Alij ÆDITVOS pro Clientibus ac Familiaribus dici putant, ac per hoc Laudatores Poëtâsq; significant. Similiter, Græcorum populi in Numis passim ^{NEQ- KOFOI.} se NEQKOPOTE, id est ÆDITVOS Caesarum vocant, ob Templâ eorundem cultui in Græcia urbibus crecta.

Quantâ autem curâ, sollicitudine ac magnificentia priscorum Impp. Ducumq; Triumphos celebrarint veteres, velle ex Dacica Victoria, ab Imp. Cæs. Domitiano Aug. relata, Triumpho, Ludisq; festis in eius gratiam à L. Ar- runtio Stellâ, viro Consulari, ac Poëtâ nobilissimo, exhibitis, videre est apud Martialem lib. VIII. Epigram- mate LXXVIII.

Quos cuperet Phlegrea suos Victoria Ludos;
Indica quos cuperet Pompa, Lyæ, tuos:
Fecit Hyperborei celebrator Stella Triumphi,
(O pudor, ô Pietas!) & putat esse parum.
Non illi satis est, turbato sordidus auro
Hermus, & Hesperio qui sonat orbe Tagus.

De eodem Domitiani Aug. Triumpho Papinius lib. I. Sylvar. in Epithalamio Stella:

— Dacas (quæ Gloria maior?)
Exuuias, Laurosque dabit celebrare recentes.

Exstat & Præneste, in viâ publicâ, Lapis:

T. FLAVIO T. F. GERMANO,
CVRATORI TRIUMPHI FELICISSIMI
GERMANICI SECVNDI.

Gruter.
Inscript.
Roman.
pag.
ccccxi.

Sed

PRÆFATIO AD LECTOREM.

*Sed & L. Paull. Æmilii Cos. ad Triumphum de victo à se, captoq; Persæ, Macedonum Rege, Roma adornan-
dum; Athenis accersuit Metrodorum, magni nominis Philosophum, referente Plinio.*

Plinius
lib. xxxv.
cap. xi.

Ista atque alia mihi mente agitati licet metum haud immerito incuterent; nihilominus tamen animos addebat
illa prope celestis & vere Austriaca Ser^{mi} Principis Clementia, ac Benignitas incomparabilis, propria Heroicis men-
tibus Virtus: qualem in Pompeio Magno post Piratici Belli Lauream olim admirati Athenienses, istam in Portæ
Triumphali Epigraphen eius Honori inscripserunt:

Plutarch.
Vitæ
Pom-
peii.

ΕΦ' ΟΥΣΟΝ ΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΟΪΔΑΣ, ΕΠΙ ΤΟΣΟΥΤΟΝ ΕΙ ΘΕΟΣ.

QUATENVS HOMINEM TE ESSE NOSTI, EATENVS ES DEVS.

Seneca
Epistola
cviij.

Plerasque autem Inscriptiones Parodiis de veterum Poëtarum sententiis præsentia materia adaptauimus: maiorem
verò partem Versibus nostris expressimus. Nam (ut pulchrè apud Senecam Cleanthes ait) Quemadmodum
spiritus noster clariorem sonum reddit, cum illum tuba per longi canalis angustias
tractum patientiore nouissimè exitu effudit; sic sensus nostros clariores carminis arcta
necessitas efficit. Idem quoque Pindarus innuit in Nemeis, Oda. iv.

Ῥῆμα δ' ἐγγυδάων χροιά-
τερον βιοτῶν,
Ὅ, τί κε σὺ Χαρίτων πύχνα
Γλώσσα φρενὸς ἔξελαι βαθείας.

Sermo factis diutius viuít,
Quem, cum Charitum fauore,
Lingua è Mente extulerit profundâ.

Nunc, quod ad Descriptionem Pompe, Tabularumq; atque Iconum Interpretationem spectat; Ποικίλον, varium
ac mixtum scribendi genus secuti sumus. Ita necesse fuit, in tam diuersi generis argumentis explicandis.
Resoluenda fuere Historicorum tam veterum quàm recentiorum monumenta penè innumera, ac omnium fere Gen-
tium (hoc est, quæ regnat AVSTRIA) Annales excutiendi; Oratorum ac Philologorum vitæ denuò peragrandæ;
Poëtarum ac Mythologorum inuolucra, Fabulæq; replicandæ. Quin & Philosophorum Lycaea interdum fuere reui-
senda: denique vniuersa penè Antiquitatis adyta referenda. Atque ut Phrygiones & polymitarij sericis aureisq;
segmentis intertextis vestes ac Στεφάνια exornant: ita ipse variis, iisq; (ut reor) non intempestiuis grauißimorum
Auctorum sententiis ac testimoniis adductis, Arcum & Pegmatum Descriptiones ornari atque illustrari.
De illius enim Domus amplitudine loquendum erat, ad quam dignè æstimandam & celebrandam, licet omnia quæ
umquam fulsere Ingenia, conspirent, quidquid adferent, infinitum infra eius Maiestatis fastigia ac merita
subsudet. Tam desunt Animo verba, quàm rebus Animus deest.

Quocirca & NUMISMATA veterum Imperatorum passim inseruimus: eorumq; Symbolis & Epigraphis suo
loco applicatis, Augustissima Domus AVSTRIÆ Principes, resq; eorum gestas illustrare, pro re natâ, conati sumus.
Et meritò quidem cum antiquis illis Heroibus ipsos contulimus, quod inusitata ac incomparabiles eius Familæ Vir-
tutes, ut Priora, ita Præsens sæculum excedant; ac Futura in exemplum sibi easdem proponant.

Quantum verò Eruditionis ac prisca Elegantiæ in Numis antiquis lateat, rectè perspexit Vir & genere & do-
ctrinâ illustrissimus, ANTON. AVGVSTINVS, Cesaraugustanus, Archiepiscopus Tarraconensis, Hispania Sidus:
docuitq; in pulcherrimis suis Antiquitatum Romanarum Hispanarumq; Dialogis, Romæ unâ cum Numorum
Iconis, Hispanico atque Italico idiomate editis. Quos deinde Latio sermone donauit vir optimus & doctissimus
Andr. Schottus, Antuerpianus, de Societate IESV Presbyter, nostri, dum vixit, amicissimus & affinis. In iis Dia-
logis plerosque quos attulimus, Numos videre est. Itemq; inter ea Numismata, quæ curâ & impensis Excell^{mi}
CAROLI, DVCIS CROYII, Belgæ, (unde & CROYIACA indiget animus) undique congesta, atque operâ
Iac.

NUMIS-
MATA
cur operâ
interfuit.

In Numis-
matib. pri-
scis quanta
eruditio
lateat.

Numis-
mata
CROY-
IACA.

***

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Iac. Biai, Antuerpiani, in as incisa sunt. Hæc ingenti auctario à Nic. Roccoxio, Viro Consulari, amico nostro, locupletata, & eruditissimo Alb. Rubenij, Pet. Pauli F. Regi Catholico à Secretis, Commentario illustrata, lucem videre gestiunt.

XII. CÆS.
AVSTR.
ACORVM
Elogia cur
breviora.

Brevia item XII. CÆSARVM AVSTRIACORVM Elogia ad Statuam cuiusque, subiungimus. Quemadmodum immensos Terrarum Marisque tractus angustis Tabulis Geographi contrahere & complecti solent. Quamquam reuerentius fortasse fuisset, sacratissimorum Principum res gestas integras illibatasque silentio potius venerari, quam carptim illas, breuius oratione perstringere, & ingenij vitio quasi deterere. Merito enim minuendi metum iniiciunt illa, quæ stylo eadem adæquandi spem omnem magnitudine suâ sustulerunt. Ac potuissimus quidem uberius illa deducere; sed breuiter ea tantum attigimus quæ prisco more Statuis subscribi solita refert D. Chrysost. primâ in Psalmum Quinquagesimum Homiliâ: Ὡς αἱ εἰκόνες τῶν βασιλέων ἔχουσιν, ὅτι καὶ τῶν βασιλέων ἡ εἰκὼν καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ποῖον πολεμον κατέγραψεν. Vt Statuæ Inscriptiones quasdam continent, sic etiam Psalmi. Nam Statuæ superiore loco stantes, infrâ miniatas quasdam Tabellas habent quibus indicetur, QVIS NAM REX SIT? QVO PATRE NATVS? ET QVALE BELLVM CONFECERIT?

Ceterum, haud ignoro opus istud multorum expectatione tardius in lucem prodire. Sed non parua nec paucæ contibus nostris interuenire remora. Atque ut alias sileam, Tempora, quibus ista commentati sumus, benignus Lector secum perpendat velim. Nempe scripsimus hæc inter forenses occupationes, & (qua Musis longè sunt infestiores) tubas & tympana:

Dum nos congeries obnubit turbida rerum,
Ferratoque premunt millenæ milite curæ:
Legicrepi tundunt, latrant fora, classica turbant.

Vetus
Poëta
apud
Turneb.
Aduers.
lib. xix.
cap. iiii.

Dum, inquam, Civilibus tot iam annos, Externisque armis in Belgicam accensus Manors oculis auribusque nostris obuersatur passim ac debacchatur. Ne quis propitium Apollinem, animique alacritatē (sine quâ quidquid molimur, caducum est) nobis adfuisse existimet. Musa Pacis filia sunt, & Tranquillitatis alumna: ipsarumque Lyras Πόλεμος & δυστυχία, Bellum horrifonum (ut Homerus ait) opprimere solet. Nihilominus tamen per turbulentissima ista, studiisque amcenioribus capitaliter inimica Tempora hæc exarauimus; ne vel officio nostro deesse, vel à decessorum nostrorum exemplo degenerare videremur.

Neque verò hinc expectare quemquam velim, ut Arcus cuiusque partes, & membra quaque; stylobatas, spiras columnarum, abacos, plinthos, echinos, flores ac tancias: nec non fastigij & apsidum proiecturas, fascias, metopas, zophoros, triglyphos, cymatia, simas, & quidquid est appendicum, quibus Arcus Honorarij solent exornari, sigillatim enumerarem & designarem. Neque enim Architectis ista à nobis scripta sunt: satisque habuimus Historica & Philologica, ubi res postulabat, uberius enarrare.

Omnes porro Pegmatum, Arcuum atque Iconum Tabula ex Archetypis Rubenianis per Theodorum Tuldenum, Pictorem celebrem, & Rubenij olim discipulum, in hoc libro representata & expressa sunt aquâ ἑκαταεῖς, quam fortem vulgò vocant. Istud quoque obiter monendum duxi, ad mensuras Arcuum & Pegmatum intelligendas, Pedem Antuerpianum cum antiquo Pede Romano omnino quadrare, ac pollices XI. complecti. Typicam eius descriptionem hinc subiiciendam curauimus.

PEDIS ANTVERPIANI MENSURA.

TABV.

TABVLÆ PRÆLIMINARIS, SIVE FRONTISPICI BREVIS EXPLICATIO.

Peræpretium duxi, Frontispicii vniuersi conspectum, rerumque ac figurarum quæ in eo exhibentur, Symbola breuiter & summatim hîc indicare. Nam singula deinceps passim in sequentibus Arcuum ac Pegmatum descriptionibus copiosè explicabuntur.

In Portæ fastigio, PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis, Belgarum Principis, cernitur effigies, quam CORONA partim LAVREA Triumphalis; partim QVERCEA, OB CIVES SERVATOS, ambit.

Inde geminum COPIÆ CORNU Coronam fulcit. E dextro Cornu, Palmæ, Spicæ & Papauera, quibus Temporum Felicitatem prisce artifices denotabant; ex altero, Margaritæ, Vniones, Gemmæ eminent, quibus Imperij Hispanici Opulentia designatur.

HESPERVS, Stellarum maxima, HESPERIÆ, siue HISPANIÆ Symbolum, Regis ^{HESPERVS.} vertici incumbit. Adscriptum:

HESPERVS EOIS LVCET ET OCCIDVIS.

AVRORA, INDIE ORIENTALIS Symbolum, à dextro latere alatis equis bigâ in Cælo ^{AVRO-RA.} vehens conspicitur.

LVNA, INDIE OCCIDENTALIS Symb. equas geminas agit. Quo designatur, in Im- ^{LVNA.} perio Hispanico numquam Astra feriari. In hunc sensum superba exstant priscorum scriptorum de Imperij Romani amplitudine elogia. Lucanus *Roman* sic affatur:

Lucan.
lib. vii.

Te geminum TITAN procedere vidit in Axem:

Haud multum TERRÆ spatium restabat EOÆ,

VT TIBI NOX, TIBI TOTA DIES, TIBI CVRRERET ÆTHER,

Omniaq; errantes Stella ROMANA viderent.

Rutil.
Itinerar.
lib. i.

Rutilius Numatianus, Vir Consularis, eandem sic compellat:

Voluitur ipse tibi, qui continet omnia, PHOEBVS,

Eg; TVIS ortus, in TVA condit equos.

CYBELE, quam eandem cum TERRA censebant veteres, Turrita, ORBEMQUE TER- ^{CYBE-LE.} RARVM gemmatâ Coronâ præcinctum complexa, hastamque manu tenens, sub Regis effigie à dextrâ parte sedet, TERRÆ IMPERIVM designans. Adscriptum:

—TVO PAR CIRCVLVS AMBIT
TELLVREM IMPERIO.

LEO, CYBELÆ adstat ad pedes, vt animantium quæ in TERRA degunt, Princeps. ^{LEO.}

OCEANVS, ORBI TERRARVM insidens, & cruribus suis eundem operiens, hastamque ^{OCEANVS.} tenens, ad læuam partem adiacet, MARIS IMPERIVM denotans. Cornibus paullum è fronte protuberantibus expressus est OCEANVS: vnde idem *Tauρόκερυς, Tauriceps* Euripidi dicitur.

***

DRACO

TABVLÆ PRÆLIMINARIS EXPLICATIO.

DRACO. DRACO ingens OCEANO circumuolutus est, vnaque ORBEM ambit. Ita Socrates apud Platonem ait: Amnes quosdam spiras circum Terrarum Orbem replicare instar Anguium. Atque eo habitu visitur OCEANI effigies marmorea Romæ, in ædibus Farnesianis. NAVIS illi ad pedes. Adscriptum:

—TVVS CIRCVMFLVIT ORBEM
OCEANVS.—

Sic Theodosij Aug. Statua, à vetere Poëtâ in Anthologiâ describitur:

Ω'ΚΕΑΝΟΝ ὡς πρὸς ἔχων μετ' ἀπείρονα γαῖαν.

OCEANVM TERRAMq; premens pede, sine carentem.

In Tympano Portæ, REX CATHOLICVS in Solio sedens, scipionem Imperatorium tradit Ser^{mo} Principi FERDINANDO Fratri, armato, & ad iter accincto.

AQVILA. AQVILA, Romani Imperij Insigne, eiusdem vertici superuolitat & applaudit, faustum profectiois omen.

LEO. LEO, ORBEM BELGICVM complexus, ad pedes eiusdem se submittit & inclinat.

SALVS PVBLICA. SALVS PVBLICA adstans Ser^{mo} FERDINANDO, dextram versùs AQVILAM (quam ille ad NORLINGAM transiens, seruaturus erat) protendit. Læuâ virgam tenet, cui ANGVIS (Salutis Symbolum) circumuoluitur, Aramque amplectitur. Epigraphe ex personâ Regis Catholici:

TV REGERE IMPERIO BELGAS, GERMANE, MEMENTO:
PARCERE SVBIECTIS, ET DEBELLARE SVPERBOS.

MARS. MARS Paludatus & Galeatus, gladium exerens, Termini habitu ad dextrum Portæ latus molem sustentat. Epigraphe:

VLTOR ADES, GRADIVE, VIAM VI STERNE TRIVMPHIS.

VICTORIA. VICTORIA Laureata & Pennata, dextrâ Lauream, sinistrâ Palmam gerens, MARTI comes est. Epigraphe:

—ÆQVAT VICTORIA CÆLO.

MERCVRIVS. MERCVRIVS Petasatus, dextram chlamyde operiens, læuâ Caduceum gestans, ad alterum Portæ latus conspicitur. Epigraphe:

PACE BONVS, DIVVM INTERPRES, SVADÆQVE MAGISTER.

PAX. PAX illi adstat, Cornucopiæ tenens, & face admotâ arma succendens, quemadmodum in Numis Traiani Aug. cernitur. Epigraphe:

PAX OPTIMA RERVVM.

Ant. bol.
lib. iv.
cap. iv.

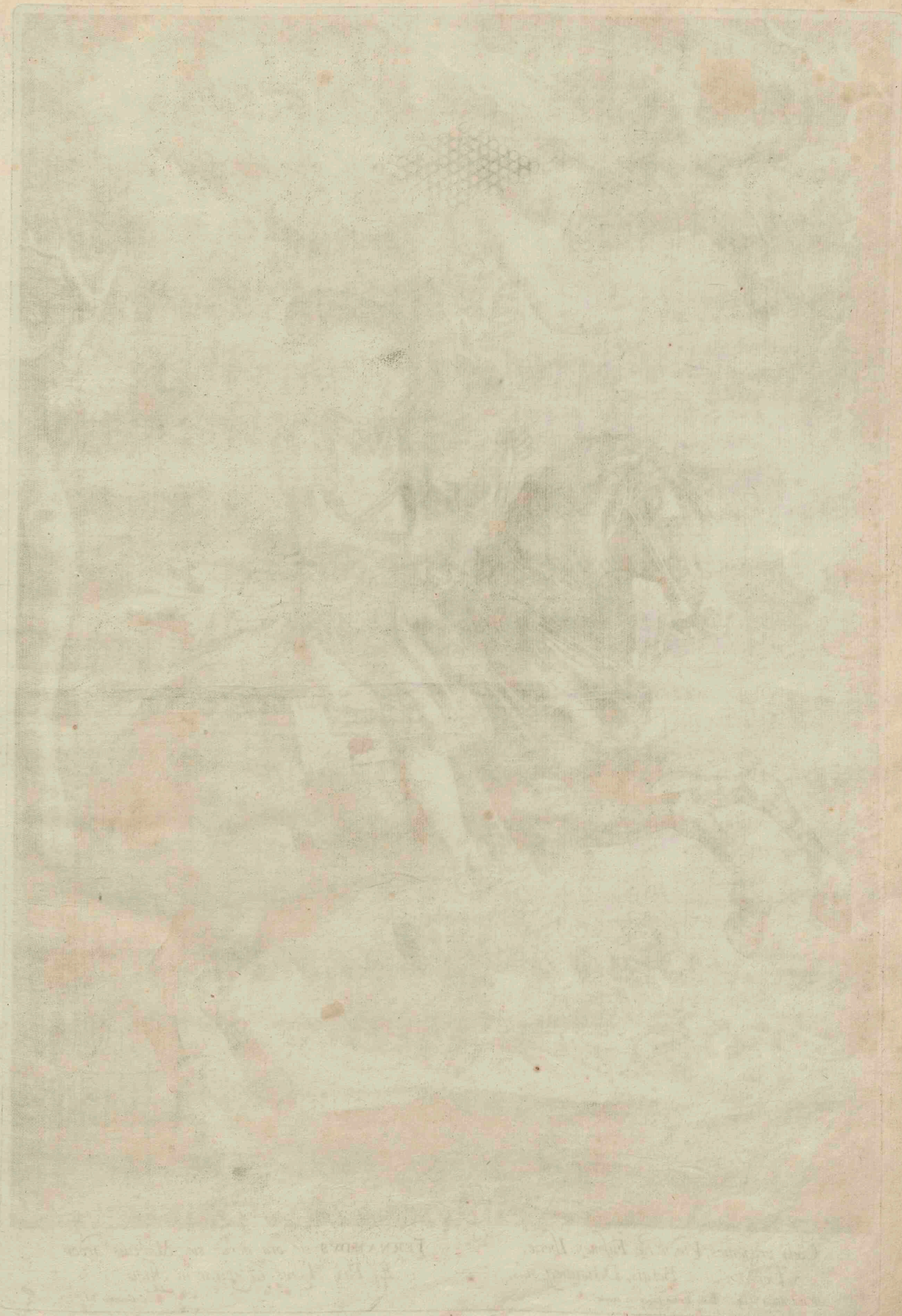
Parod. ex
Marone.
vi. En.

Lucret.

Croyac.
Tabul.
xxxv.

Siliu.

*Cœli progenies, Vindictæ Fulmen Iberæ,
Certa Salus Belgis, Deliciumq; suis,*

P. Paul. Rubens pinxit. Paulus Pontius sculpsit et excudit.

*FERNANDVS sic ora gerit: sic Martius ardor
Et Pax Augustâ spirat in effigie.*

C. Geuartius lud.

D E
SERENISSIMI PRINCIPIS
FERDINANDI
AVSTRIACI,

HISPANIARVM INFANTIS, ETC.

IN BELGIVM

PROFECTIONE

SVCCINCTA NARRATIO.

IMMORTALIS Gloriæ Heroïna, ISABELLA CLARA EVGENIA, PHILIPPI II. Hispaniarum Indiarumque Regis, supra omnes retrò Principes potentissimi Filia, post coniugis sui ALBERTI, Austriæ Archiducis, Pace ac Bello inclyti, sine liberis è vitâ decessum, sibi quondam dotale Belgium & Burgundiam PHILIPPO IV. Hispaniar. Indiarumque Regi, Fratris sui, PHILIPPI III. Filio, pleno iure resignauerat: habituque DIVÆ CLARÆ assumpto, quas Domina olim possederat prouincias, easdem pro Rege Gubernatrix pari affectu complectens, vera Patriæ & Castrorum Mater, sapientissimè rexit.

Cùm autem iam senio grauis, successorem sibi, misso eius rei gratiâ in Iberiam legato, non semel flagitasset; Rex prouidentissimus de salute earum ditionum, ex quibus iam olim maximum Augustæ Familiæ suæ decus & incrementum accessisse non ignorabat, sollicitus, vt iustissimis Amitæ suæ votis ac precibus quamprimùm satisfaceret, seriò cogitabat. Itaque cùm in regnatrice domo, fratrum suorum, CAROLI & FERDINANDI, Heroicam indolem, ac virtutes rerum maximarum capacissimas, considerasset, FERDINANDVM quidem Belgicis prouinciis Gubernatorem, CAROLVM autem Lusitaniæ Proregem destinavit. Sed huius immaturus obitus eam prouinciam adire ipsi non indulsit.

At verò FERDINANDVS, v. Non. Maij, ann. M.DC.XXXII. à Rege Fratre suo Barcinonem deductus, ab eodem, dum ibi moraretur, Principatus Cathalonix cum supremâ potestate Prorex constitutus est. Mox ad III. Id. Aprilis sequentis anni, ingenti classè comparatâ, FERDINANDVS Barcinone soluit, postquam Deiparam in Monte Serrato veneratus, prosperum itineris sui successum illi commendasset, magno procerum comitatu stipatus, triremes conscendit. Ac primùm variâ tempestate vsus, sub initium Maij Genuam feliciter appulit. Inde Mediolanum profectus, dum rebus Italiæ constituendis se impendit, de prapropero Ser^{ma} ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Belgarum Gubernatricis, obitu peracerbum sibi nuntium, alienissimo tempore, accepit. Genuam appellit, Mediolanum venit. ISABELLÆ obitus.

Quocirca iter maturandum ratus, conscripto è lectissimis Hispanorum, Neapolitano-

A rum,

rum, Insu-
brum & Burgundionum legionibus validissimo exercitu, Rhætici-
s Alpibus supe-
ratis, per Tirolensem ditionem in Bauariam descendens, raptas festinatis itineribus copias,
castris Ser^{mi} Hungariæ Regis, FERDINANDI III. ad obsessam Norlingam fulminantis,
iv. Non. Septembr. iunxit: quartoque post die, cum eodem Rege, de Suecis & Imperij
perduellibus victoriam longè nobilissimam retulit. Atque ita, cum iam pridem Alsatiæ
pars magna, & Lotharingia Francorum & Suecorum armis occupatæ essent, transitusque
per illas interclusus, aliud sibi in Belgium iter ferro pandens,

FERDI-
NANDO-
RVM ad
Norlin-
gam vi-
ctoria.

— per obstantes catervas

Horat.

Explicuit sua victor arma.

Cæterum, Ser^{mus} Hungariæ Rex, felicia FERDINANDI Principis arma & suppetias ex-
pertus, desiderabat vnicè ut hyemem in Germania exigeret, & secum reliquias factionis
nefariæ opprimeret. Sed ille præsentiam suam difficillimis Belgicæ temporibus necessa-
riam asserens, iter porro urgere non desinebat. Post subactam igitur Wirtembergicam
prouinciam, FERDINANDVS per Palatinatum Inferiorem & Franconiam victricia arma,
terroremque & metum latè circumferens, prona omnia & cedentia virtutibus suis sensit.
Prorsus ut hæc Ser^{mi} Principis in Belgium profectio, non iter, sed continuus quidam victo-
riarum cursus, & Triumphus perpetuus esse videretur.

Wirtem-
bergica
Prouincia
subacta.

FERDI-
NANDVS
Coloniam
venit.

Braban-
tiam in-
greditur.

Bruxel-
lam in-
trat.

Moeno itaque & Rheno transitis, ad diem xviii. Octobris Coloniam Agrippinam ap-
pulis, nullo non honoris genere in ea vrbe à Ser^{mo} Electore, ut & mox Iuliaci à Duce Neo-
burgico exceptus. Illic amitinum suum, Carignani Principem, THOMAM, Sabaudia
Ducis fratrem, & Franciscum Moncadam, Aytonæ Marchionem (qui Belgicæ Guber-
naculis ab excessu ISABELLÆ in Aduentum FERDINANDI à Rege feliciter admotus
fuerat) aliosque Aula Belgicæ proceres cum iustis copiis obuios habuit. Inde Mosam ad
Diui Stephani Insulam traiecit, quam præcedenti anno idem Marchio prouidè occupa-
rat & Castrorum vallo munierat, post Traiectum oppidum ab hoste expugnatum. Hinc
Brabantiam, primariam Belgicæ prouinciam, ingressus, Asperum-Collem, locum diuinis
beneficiis ac miraculis inclytum, illustri pietatis auspicio venerabundus accessit: actisque
ibidem Deiparæ de prospero itineris successu, per tot rerum discrimina, gratiis, Loua-
nium, inde Bruxellam, Belgij Principum sedem, Prid. Non. Nou. insigni pompâ introiit.

AQVILÆ
bina in
Braban-
tiam ad-
uolant.

Mira porro & inusitata cæli temperies iter Principis toto Autumnali tempore profe-
cuta est. Adeo ut post longam tempestatem serenitatis iubar Belgio inferri omnes augura-
rentur. Sed & binæ AQVILÆ, rarò in his prouinciis conspectæ, victorem FERDINANDI
exercitum vltro comitatæ, dum Mosam ipse traiecit, in collimitio ditionis Leodiensis &
Brabantia, haud procul Mollâ municipio, in patentibus campis, ab agrestibus, falconum
aucupio intentis, captæ sunt. Omen haud obscurum, inuictum Cæsareæ virtutis robur
FERDINANDI Castra comitari. Ita olim (Tacito teste) *latum augurium Fabio Valenti, exercituiq;*
quem in bellum agebat, ipso profectiois die, AQVILA leni meatu, prout agmen incederet, veluti dux via, prano-
lauit: longumq; per spatium, is gaudentium militum clamor, ea quies interrita alitis fuit, ut haud dubium magna &
prospera rei omen acciperetur. Sic quoque bello Germanico, quod Imp. Cæs. CAROLVS V. AVG.
aduersus Saxonem & Hessum feliciter gessit, *supra Hispanorum peditum verticem inter proficiscen-*
dum AQVILA diu volitauit. Quod sine casu, sine caelesti prouidentia & consilio, victoria latitiam portenderet, multi
sanè in omen felicitis euentus verterunt: ut refert vir illustris Lud. Auila, Mirabellij Marchio, qui illi
bello interfuit, & commentario eleganti descripsit.

Tac. l.
i. Hist.

At

At verò, accurrentibus vndique Prouinciarum vrbiumque Delegatis, Ser^{mo} Principi de felici eius Aduentu gratulantibus, Magistratus quoque Antuerpiensis eius rei gratiâ, Nobiles & Equestris dignitatis viros, Nic. Varicium, Prætorem; Lud. Clarissæum, Ammannum; Rob. Tucherum & Ioan. Rosam, Consules; Nic. Roccoxium, Corn. à Spangen, Senatores; & Iac. Edelherium, Syndicum, Bruxellas ablegauit, cuius in hunc sensum erat Oratio:

Antuerpiensium
Congratulatio de
Principis
Aduentu.

SERENISSIME PRINCEPS,

Auspiciatissimus SER^{MAI} CELSITVDINIS TVÆ in Belgium Aduentus Orbi vniuerso manifestum reddidit singularem Regis Indulgentissimi affectum erga has Prouincias: quas præ tam variis, Orbe non uno, & sub alio, penè dicam, Sole, sparsis Regnis suis ac ditionibus, Fratris sui vnicui Regali presentiâ, velut Cælesti pignore, honorauit & deuinxit. Vt verò tot laborum ac discriminum contemptus, quæ in itinere ab extremis usque Gadibus in has Prouincias sese obtulerunt, testatissimum fecit flagrantem SER^{MAI} CELSITVDINIS TVÆ zelum erga Religionem orthodoxam ac Regiæ Maiestatis iura, eiusque subditorum commoda procuranda; ita etiam Triumphales laurea & clarissima ad Norlingam victoria relata, perque calcata tot immanium hostium cadauera stratum iter, manifestè probant, Diuinam illam & inuictam virtutem Tuam cælesti Numine afflari ac prouehi. Cuius quidem singularis fauor cum Te Regum Maximo, inconcusso Religionis Catholicae columini & propugnaculo, Fratrem nasci dederit; Heroicos illos conatus & labores Tuos, Regiæ Maiestatis causâ iustissima propugnanda, & Dei Opt. Max. gloria propaganda ergò, vel presentissimo salutis vitæque Tuae discrimine susceptos, felici victoriarum cursu prosperare non desinet.

Magistratus autem vrbis Antuerpiensis unâ cum Orbe vniuerso perspiciens, Diuina Clementia fauorem, & Paternum Regiæ Maiestatis affectum, zelumque SER^{MAI} CELSITVDINIS TVÆ adeò amicè conspirare ad prosperos votorum suorum ac Felicitatis publicæ successus; ineffabili quodam gaudio exultans, eius coram testificandi causâ nos delegauit.

Gratulatur itaque Senatus & vniuersa Ciuitas SER^{MAI} CELSITVD. T. felicissimum in has Prouincias Aduentum: non quantum dici, vel cogitari, sed quantum nec dici, nec cogitari, fas est. Denotissimumque obsequium & fidelitatem quantâ possumus submissione & veneratione offerimus: ac supremum Numen enixè precamur, ut SER^{MAI} CELSITVDINEM TVAM Saluti Orbis Christiani natam, in multos annos seruet incolumem, & muneribus suis perpetuitatem addat. Talemque Te sentiat Germania hac Inferior, qualem cum immortalis gloria Tua experta est Superior.

Serenissimus Princeps pergratum sibi esse vrbis officium atque obsequium, eiusque commoda sibi cum primis cordi fore (quod re ipsâ modò experimur) benignissimo responso testatus est.

Et auebat quidem ille Antuerpiam quamprimùm inuisere, sed necessariis Reip. negotiis desiderium suum posthabuit. Nam ineunte Anno M. DC. xxxv. cum ad Calitium copias haud modicas coactas esse intellexisset, iam tum Francis infesta Belgio arma palàm inferre parantibus, ac limitaneis Flandriæ oppidis insidias machinantibus, medio Ianuarij mense Grauelingam, summâ hiemis inclementiâ aduolauit, vrbique & Arci, auctis earum præsidiis, cautè prospexit. Mox Brugas, vrbem PHILIPPI AVSTRIACI, cognomento PVLCHRI, Belgarum Principis, ac Primi eius nominis Hispaniarum Regis, ortu inclytam, accedens, insigni apparatu à Ciuibus exceptus est. Hinc Gandauum, Flandriæ Metropolim, profectus, operosissimâ pompâ suscipitur. In primis Arcu Colossæo, quem CAROLINVM appellabant, quòd IMP. CÆS. CAROLI V. AVG. in ea vrbe nati, res gestas complecte-

FERDI-
NANDVS
Grauelin-
gam acce-
dit.

Brugas,
inde Gan-
daum, in-
uisit.

B

retur.

retur. Et sanè meritò, vt olim Iouis incunabulis Creta, & alumno Hercule nobiles Thebæ; ita Flandria, Imperatoris omnium sæculorum Maximi, eiusque Parentis, PHILIPPINALIBUS sese iactitet. Extat Ser^{mi} Principis in eam Ciuitatem Triumphalis Introitus à Gul. Becano, de Soc. IESV, viro disertissimo, adornatus, & typis editus. Gandauo Antuerpiam accedere constituerat Princeps, sed Scaldi flumine, ob inusitatum hiemis rigorem ac glaciei, quam vehebat, immensam copiam, transitum vix admittente, in vernum tempus iter suum distulit, & Bruxellas est reuersus. Nullam interim rei benè gerendæ occasionem Princeps intermittit. Augusta Treuironum, vrbs Imperialis, à multis retrò sæculis Duces Luceburgenses, eoque nomine Reges Catholicos, Protectores suos hereditarios, agnouit. Eius vrbs Antistes Francorum præsidia admiserat, Cæsaris ac Regis Catholici iure manifestè læso. Itaque missus eò cum validis copiis Christophorus, Orientalis Frisiae Comes, Emdanus, Luceburgensis Prouinciæ pro Rege Gubernator, Cæsareis Regiisque auspiciis, Cerfontano & Meternitzio ducibus, ad diem xxvi. Martij, urbem insigni stratagemate intercipit, & Francos eiicit. Moxque eò profectus Franciscus Moncada, Aytonæ Marchio, supremus Regiæ Militiæ Præfectus, urbem præsidio munit, & Archiepiscopum Electorem, in Belgium secum comitem deducit.

Augusta
Treuironum
Fræci
pelluntur.

FERDINANDVS
Antuerpiam
petit.

Dum hæc geruntur, verni temporis clementiâ iam spirante, ac Pompâ Introitus Antuerpiæ adornatâ, vrbeque totâ ad desideratissimum Principis Aduentum accensâ, FERDINANDVS, xvi. Kal. Maij Bruxellâ manè discedens, vnâ cum Principe Carignani, THOMA, multis Aulæ Belgicæ Proceribus stipatus, circa meridiem ad pagum Willebrokam, Scaldi flumini adiacentem, peruenit, ibique nauem Prætoriam deauratam conscendit. Comitatum eius excepere celoces variæ, quæ cum reliquis nauigiis Antuerpiâ Ser^{mo} Principi obuiam missis, numerum vltra centum nauium explebant. Hac classe pronò flumine delatus Princeps ad Kylam, suburbanum Antuerpiæ pagum, Arci proximum, appulit. Tantâ ciuium ex vrbe ad optatissimum Principis conspectum frequentiâ confluente, vt ipsa sedibus suis conuulsa Ciuitatis mœnia, obuiam illi properare velle viderentur. Adeoque deficiente riparum solo, è lembis & scaphis, quibus flumen opertum erat, omnis ordinis ac sexus turba prospectabat.

— *Qua numine tanto*

Littora fatidicas attollunt Delia lauros,

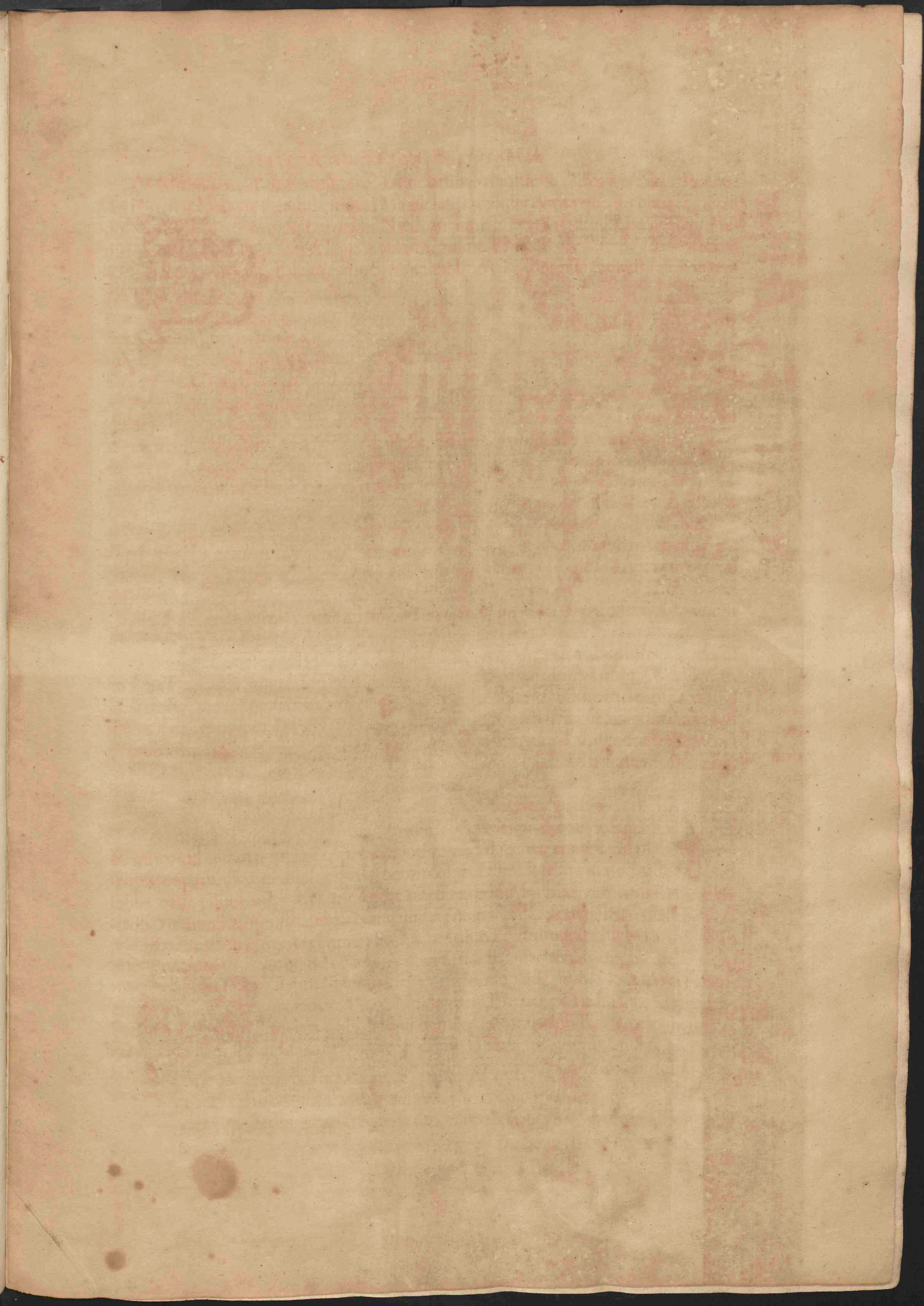
Venturi quoties affulsit Apollinis arcus?

Claud.

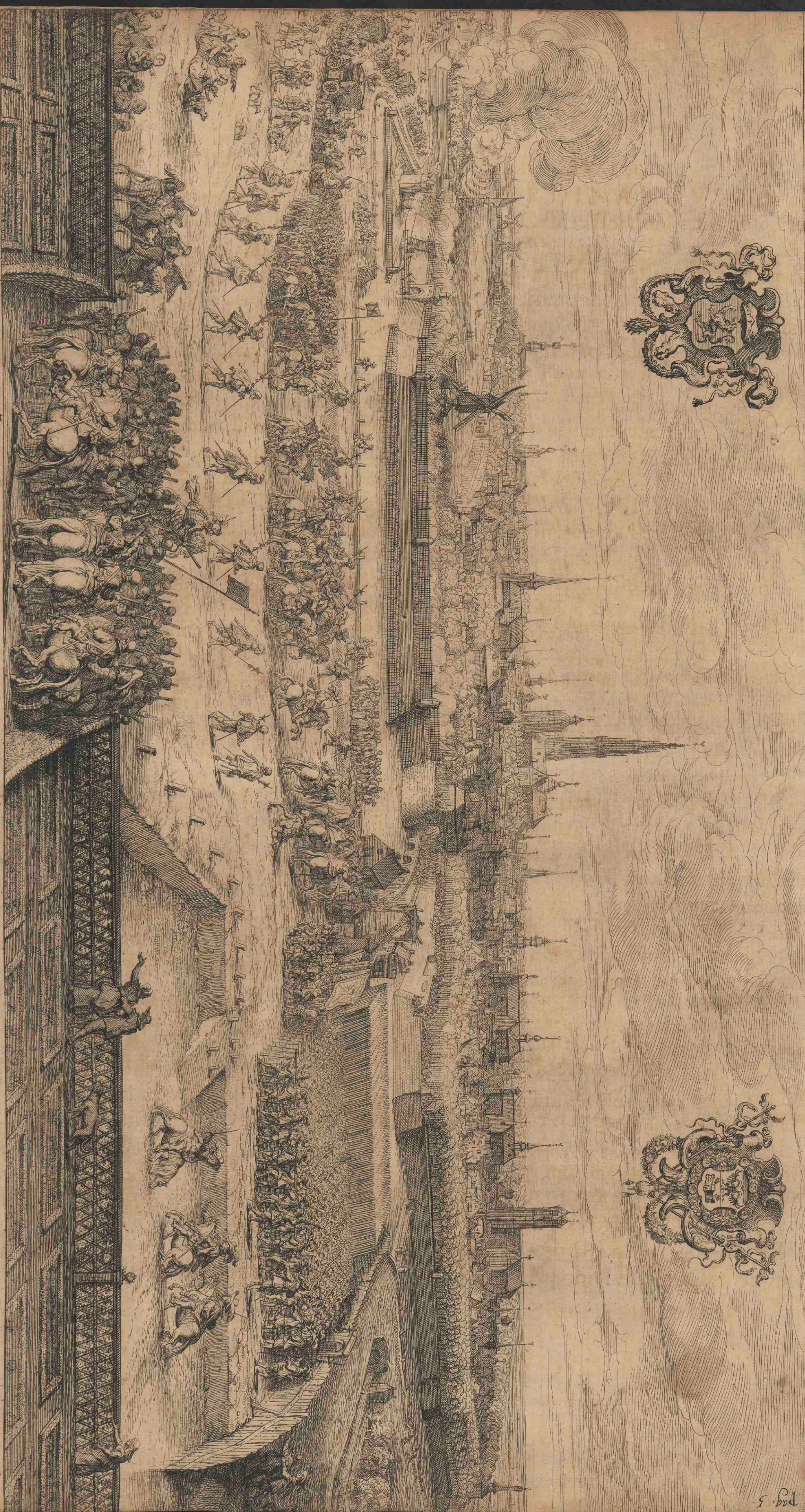
Inter hæc, machinarum ænearum fragor tantus ex utrâque ripâ, ac nauibus prætoriis, ad Scaldis custodiam in anchoris excubare solitis, ex Arcis vrbisque mœnibus ac propugnaculis, intonabat, vt tellus hiscere, cælum boare videretur. Princeps exscensu factò, pedes Arcem ingressus est, per portam suppetiis admittendis destinatam, & ad domum Gubernatoris, Emanuelis Pimentellij, Comitæ Feriæ, Castrorum Præfecti, eâ nocte diuertit.

PRO-

P R O G R E S S V S
S E R E N I S S I M I P R I N C I P I S
E X A R C E I N V R B E M.

SEQVENTI die ad xv. Kal. Maij, circa horam iv. pomeridianā PRINCEPS Castro, per eandem, quā intrauerat, portā egressus, urbem versū perrexit, hoc ordine: Supremus mandatorum Militarium Curator, (Commissarium Generalem vocant) IOANNES DE VIVERO, primus in fronte Turmæ suæ, ex centum & quinquaginta leuioris armaturæ Equitibus compositæ, agmen dūctabat.

Hunc sequebatur IOANNES Comes NASSAVIVS, Eques Velleris Aurei, supremus Equitum Magister, ducentorum cataphractorum cohortem trahens. Stipabant illum plurimi turmarum equestrium Ductores.

Mox Doryphori custodiæ Alamanicæ regebant latera turmæ Equestris quinquaginta Satellitum: qui omnes veste holosericā fuluā, segmentis candidi & rubri coloris, limboque purpurato prætextā, ornati, ac casside Burgundicā tecti, frameā ac sclopo minore armati, non exiguum Pompæ vniuersæ splendorem addebant.

Excipiebat illos ingens Nobilium ac Procerum turba, insigni vestium cultu, equisque magnificè instratis conspicua. Quos inter spectabiles in primis

HENRICVS A VARICK, Eques Auratus, Bonendalæ, Baulæ & Olmæ Toparcha, Antuerpiæ Exprætor.

ANDREAS FRANCISCVS DE PALLANT, Vicecomes d'Alpe.

PHILIPPVS FRANCISCVS DE CROY, Vicecomes de l'Angle.

IOAN. FRANCISCVS D'OGNIES, Villeruallij Comes.

ALBERTVS DE CROY, Meghemij Comes.

ALBERTVS, Bossutij Comes.

CLAVDIVS LAMORALDVVS DE LIGNE, Falcobergæ Comes, & S. R. I. Princeps.

GVLIELM. RAMONDVS DE MONCADA, Ossonæ Comes, Marchionis Aytonæ Fil.

ALBERTVS DE CROY & D'ARENBERG, Chimay & S. R. I. Princeps.

Hos sequebantur Aulæ Præfecti:

FRANCISCVS ZAPATA, Tribunus Militaris.

GODEFRIDVS DE BERGHES, Grimbergæ Comes.

Rocux. CLAUDIVS DE CROY, Rodij Comes.

HVGGO, Noyellæ Comes.

FERDINANDVS ANDELOTIVS, Olani Toparcha.

LYDOVICVS LAZVS DE LA VEGA, Portollani Comes.

Hinc Megistanes Hispaniarum, quos *Grandes* vocant:

CAROLVS PHILIPPVS DE CROY, Haurechij Dux, Marchio Rentiaci.

ALBERTVS HENRICVS, Princeps DE LIGNE, d'Amblize, & S. R. I.

FRANCISCVS DE SANDOVAL & ROXAS, Lermæ Dux.

Mox Ser^{mus} Carignani Princeps, FRANCISCVS THOMAS, Allobrogum Ducis Frater.

C

Tum

Tum Serenissimus & Inuictissimus Princeps, FERDINANDVS, HISPAN. INFANS, Belgicarum Prouinciarum & Burgundiæ Gubernator desideratissimus & expectatissimus, albenti equo vectus, cuius frænum & ephippium auro & monilibus affabrè interstincta erant, holosericum rubri coloris sagulum auro textili præfulgidum indutus, omnium in se oculos conuertit. Tanta in eius vultu formæ dignitas & venustas, heroicâ quadam grauitate mixtâ, elucebat, vt ambiguum omnino esset, vtrum se magis spectantium ciuium mentibus eius Virtus, an oculis vultus insinuaret. Adeoque illud Priami de Hectore secum animo voluebant:

ὃ δὲ ἔφατ

Ἀνδρὸς γε θνῆτ' ἴσας ἔμψυχα, ἀλλὰ Θεοῖο.

Hom.
Iliad. α

— Haud ille videtur

Mortali genitore satus, sed semine Diuum.

Ad sinistrum Ser^{mi} Principis latus pedes incedebat DIDACVS DE SYLVA & MENDOZA, Orani (est illud Sardinia oppidum) & Almenaræ Marchio, Cubiculariorum Primicerius.

Ponè sequebatur CAROLVS PHILIBERTVS, Estensis Marchio, Aurei Velleris Eques, supremus stabuli Præfectus, ac Principi à Cubiculis.

BERTRANDVS VELEZ DE GVEVARA, Comitum Ognatensis Filius, Alcantaræ Ordinis Eques, Principi à Cubiculis.

ALPHONSVS PEREZ DE VIVERO, Fontis-Saldanæ Comes, Eques Ordinis Alcantaræ, Principi à Cubiculis.

His succedebant binæ Equitum turmæ, custodiæ Militaris Ser^{mi} Principis.

Longum foret enumerare incredibilem Magnatum, togâque ac sago illustrium virorum seriem, qui Ser^{mo} Principi comites Antuerpiam accesserant. Adfuit, vt solet, consilij causâ, PET. ROSA, Eques, Concilij Sanctioris Belgici Præses integerrimus: & R^{mus} P. IOAN. ASTO AVGVSTINO, Ordinis Augustiniani Decus singulare, Ser^{mo} Principi à sacrâ Exomologesi. Vterque Cathol. Maiestatî à Consiliis Status.

Princeps eo, quo diximus, ordine procedens versùs PORTAM CÆSAREAM, in conspectu habuit sex armatorum ciuium collegia. Hi ad mille circiter capita, stabant prope lateritium, quod ad Portæ aditum est, sepimentum. Præfectus illis Ductorque erat Robertus Tucherus, Eques, Urbis octauum Consul, antiquâ & nobili apud Noricos stirpe oriundus. Is obuiam aduentanti Principi progressus, humique altero genu innixus, in hæc verba illum affatus est:

Consulis
Oratio ad
PRINCI-
PEM.

SERENISSIME PRINCEPS,

Felicissimum SER^{MAE} CELSITVDINIS TVÆ in hanc Urbem Aduentum pluribus mox gratulabitur Senatus. Ego, quod officij mei hîc est, ciues hos, velut milites armatos, & deuota Catholica Maiestatis obsequio petitor, SER^{MAE} CELSITVDINI TVÆ sisto: qui Pacis artibus & mercimoniis gnari & industrij, Bello etiam non indecores sese præstiterunt.

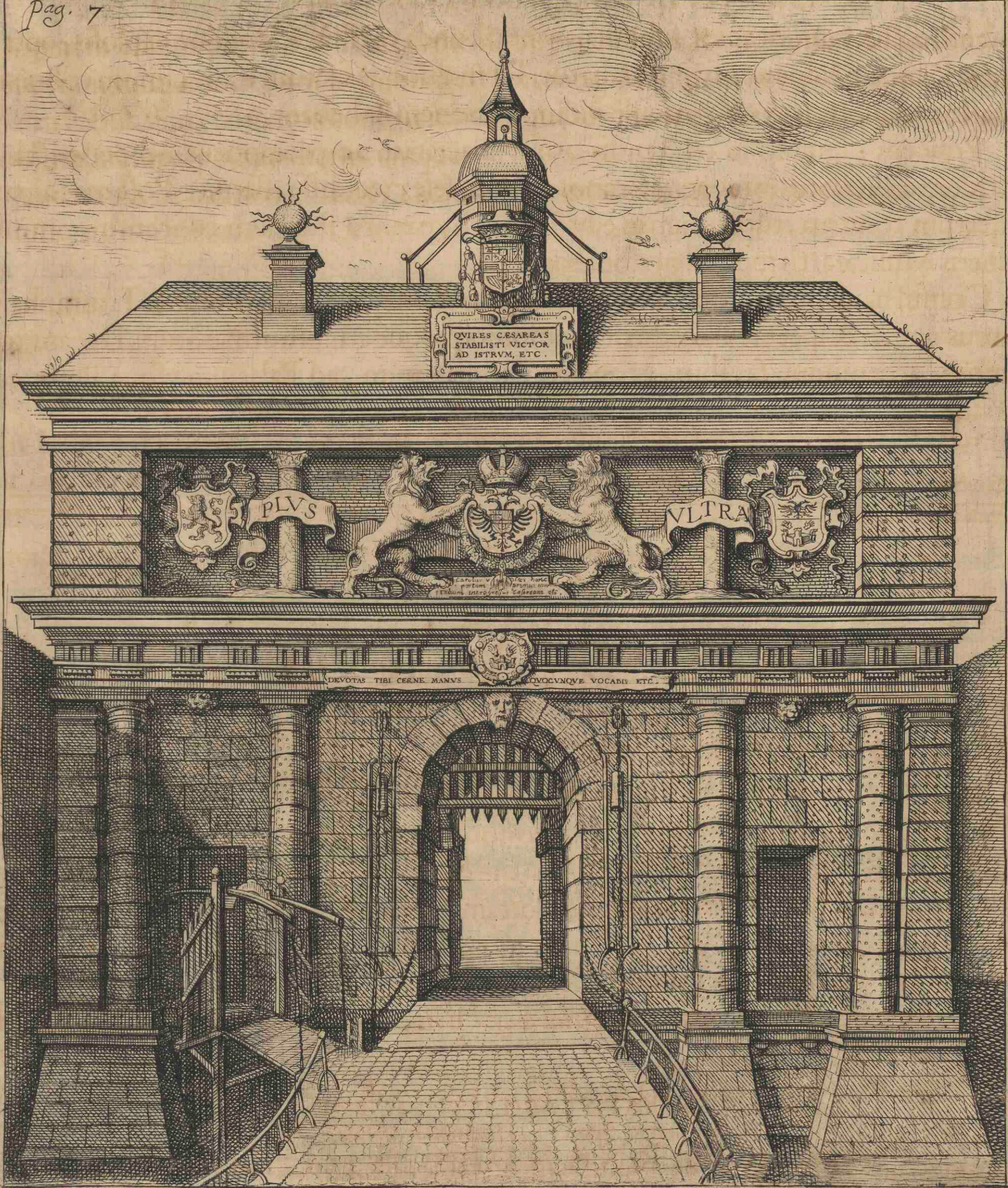
Hi sunt qui IMP. CÆS. CAROLVM V. AVG. Pronum Tuum, in Hispanias proficiscentem, ultro comitati sunt: Gallos Urbis huius ingulo inhiantes mœnibus hisce deiecerunt: Lyra oppidum à Batavis occupatum horum celeri ope & suppetiis receptum est. Hac aliâque manu prompti gesserunt, gerentque in posterum (fauentibus Superis) si ita res tulerit, ad Catholica Religionis tutelam, Maiestatis Regia, ac SER^{MAE} CELSITVDINIS TVÆ fidele obsequium.

Hoc

QVIRES CÆSAREAS STABILISTI VICTOR AD ISTRVM,
CÆSAREÆ, FERNANDE, SVBIS PER LIMINA PORTÆ;
AVSPICIISQVE BEAS LÆTAM REGALIBVS VRBEM.

Hoc dicto, ciuium acies, submissis venerabunda vexillis, sclopisq̃ue explosis, optatissimum Principi Aduentum gratulabatur. Idem quoque factum à xiv. ciuium cohortibus, quæ in mœnibus ac propugnaculis vicinis stationem habebant.

Princeps, ciuium in tractandis armis alacritate ac promptitudine perspectâ, eos totidem exercitatissimos ac veteranos milites, sese credidisse asseruit. Post machinarum ænearum tonitrua, tubicinum in edito Portæ hypæthro stantium concentus, omnisq̃ue generis Musicæ artis moduli personabant.

Consul haud procul latere Principis, aperto capite incedens, illum viâ Triumphali per Arcus omnes & spectacula deduxit. Seniores quoque ciuium armatorum Decani, togati omnes, accensisq̃ue facibus, & aperto pariter capite, ad Palatium vsque illum comitati sunt.

P O R T A C Æ S A R E A.

Ox Pontem lapideum Princeps transiens, PORTAM CÆSAREAM, operis elegantia ac mole cum Romanis substructionibus certantem, nitori pristino restitutam, ac multo auro obductam, admiratus est. Anni iam nonaginta sunt, quòd, Geldro-Gallis (qui Roshemio Duce ANTVERPIAM obsederant) ciuium virtute fortiter repulsis, Portam hanc publicis impensis tunc exstructam IMP. CÆS. CAROLVS V. AVG. primus mortalium introgressus, CÆSAREAM nuncupavit, vt ex prisca, quæ ibidem conspicitur, Epigraphe constat.

In fastigio eiusdem Portæ, Insignia Ser^{mi} Principis eminebant. Sub illis hæc erat Inscriptio:

QVI RES CÆSAREAS STABILISTI VICTOR AD ISTRVM,

CÆSAREÆ, FERNANDE, SVBIS PER LIMINA PORTÆ,

AVSPICIISQVE BEAS LÆTAM REGALIBVS VRBEM.

Magnificum omninò ac gloriosum erat Ser^{mo} Principi, per diuina Inuictissimi CÆSARIS, Proauis sui, vestigia, cæsis paullò antè Suecorum ac Imperij perduellium immanibus copiis, victorem Triumphali Portâ ingredi.

In Zophoro supra Portæ fornicem, Gentilitia Urbis Antuerpiensis spectabantur Insignia: nempe, *Gemina Manus supra Burgum erecta*. Adscriptum:

DEVOTAS TIBI CERNE MANVS, QVOCVMQVE VOCABIS.

Hæc velut communis, Urbis vniuersæ, ciuiumq̃ue armatorum ante Portam in acie consistentium, vox erat, sese pro Maiestatis Catholicæ & Ser^{mæ} Celsitudinis Sux obsequiis deuouentium.

Originem Insignium Urbis Antuerpiensis, è priscis Pop. Rom. signis Militaribus ortam esse, non vana eruditorum hominum est sententia. Siquidem in variis Impp. Roman. Numismatibus signa Militaria conspiciuntur, quibus MANVS, Virtutis Bellicæ ac Fidei symbolum, est superposita, adscriptumque:

CONCORDIA EXERCITVVM: FIDES LEGIONVM: FIDES EXERCITVVM: SECVRITAS P. R.

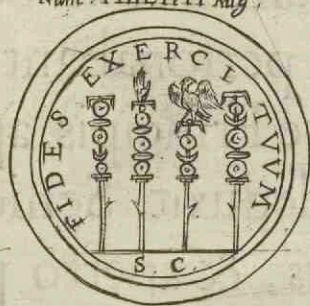
Num. M. ANTONII IMPER.

Num. ALBINI Aug.

Num. PHILIPPI Aug.

Num. HADRIANI Aug.

^a Goltz. Iul. Cæs. Tab. 49.
^b In Crovia-
cis Tab.
52.
^c Choul. pag. 31.
^d Idem pag. 29.

Quin & in Allocutionibus Impp. ad Milites, Cohortium ERECTAE MANVS, signum erant Fidei & Denotionis erga Ducem. Quod testatur Isidorus Hispalensium Præsul, Origin. lib. i. cap. xxv. *Mos erat Militaris, ut, quoties consentit exercitus, quia voce non potest, MANV promittat.* Ex hoc more Lucanus lib. i. ubi milites Cæsari operam suam deuouent:

— His cuncta simul assensere Cohortes,

ELATASQUE altè, quacumque ad bella vocaret,

Promisere MANVS.

Huius rei exempla non pauca apud Xenophontem exstant.

Similiter quoque in Concionibus Impp. ad Populum habitis, MANVS ELATAE, Assensus signum erant: ut in Numis sequentibus videre est:

Num. TRAIANI Aug.

Num. HADRIANI Aug.

^a In Crovia-
cis Tab.
33.
^b In iisdem
Tab. 38.

Adfert & Choulius vetus Numisma, in quo *gemina Manus iuncta*, cum Inscriptione: FIDES PROVINCIARVM.

Scio esse, qui à vulgatâ Fabellâ, de proiectis à Brabone Gigantis Antigoni præscissis *Manibus*, nomen ANTVERPIAE, patrio idiomate, (*Handt-werp*) eiusque Insignium originem, fluxisse asserant. Sed illos Goropius in Gigantomachiâ suâ, & Scribanus Orig. Antwerp. cap. v. abundè refutarunt.

Porro, urbis Insignia ferto, è candidis puniceisque ROSIS contexto, antiquitus circumdata sunt. Et candidæ quidem ROSAE, Candorem ciuium Antuerpiensium; Puniceæ, Fidem, vel sanguinis sui effusione non semel testatam, denotant. Epigraphe:

VERE TVO, PRINCEPS, VRBICA SERTA VIRENT.

PORTAS autem in solemnibus Principum Ingressu olim quoque Encarpis floribusque ornari solitas, constat è Latini Pacati, Consulis, verbis, in Panegyri. Theodosij Aug. *Quid Portas inquit, virentibus sertis coronatas, accensisque funeralibus auctum diem loquar?*

LES FRANÇAIS ENVOYÉS À LA PRISE DE LA VILLE DE TREVIER

LAVREA

SERENISSIMO PRINCIPI

OBLATA.

VRBEM iam intranti Principi Currus deauratus occurrit, cui Virgunculæ habitu representata insidebat ANTVERPIA, quam sociæ aliquot virgines, splendido vestium cultu ornatae, stipabant. ANTVERPIA autem Curru desiliens CORONAM LAVREAM, Victoriæ Norlinganæ Insigne, in paterâ auratâ repositam, Ser^{mo} Principi venerabunda offerebat, adstante VRBIS GENIO (quem ingenuus Adolescens referebat) atque hos versus pronuntiante:

ACCIPE VICTRICEM, PRINCEPS FORTISSIME, LAVRVM:

VTQVE NOVOS BELGIS PROGERMINET ILLA TRIVMPHOS,

OBSEQUIIS DEVOTA TVIS ANVERSA PRECATVR.

Perbenignè LAVREAM manu suâ attollens Princeps, eamque mox reponens, omen acceptare vilus est.

Triumphales coronas, quæ Imperatoribus ob honorem Triumphi mittebantur, antiquitus è LAVRO fuisse, testatur Gellius, & Festus Pompeius. Est enim LAVRVS, VICTORIAE symbolum semper habita, quod perpetuò vireat, nec marcescat: vt & Victoriæ & viridæ Virtutis laus numquam obsolescit; sed ab annis semper decus & venerationem accipit. Aliam eius rei rationem adfert Plinius & Seruius, Quod LAVRVS fulmine non feriatur.

Gell.
lib. v.
cap. vi.

Tertull.
lib. de
Coronâ.

Apollinem, Delphico Dracone interfecto, LAVREAM induisse refert Tertullianus. Inde & Δαφνιόεσσι, Laureæ-gestator, idem dictus.

Plin. lib.
xv. c. xxx.
Ibidem.

Romæ quoque Triumphantes coronam ex Lauro Delphicâ initio gestasse testatur Plinius. Successit mox illa, quam DIVO AVGVSTO è calo missam idem narrat, hoc euentu: *Linia Drusilla, cum pacta esset illa CAESARI, AQVILA ex alto gallinam conspicui candoris, qua ramum LAVRI, baccis onustum, rostro tenebat, in gremium demisit illam. Conservari autem & sobolem Aruspices insere, ramumque eum seri & rite custodiri. Ac tam feliciter inde sylva provenit, ut ex ea Triumphans postea CÆSAR, Laurum in manu teneret, & coronam in capite gestaret: atque IMPERATORES CÆSARES cuncti inde mox ominis causâ LAVREAS decerperent. Traditusque mos est, ramos quos tenuissent, confestim eodem loco serendi.* Videndi hac de re Suetonius in Galbâ, & Dio lib. XLVIII.

Multò autem fecundius singulari Superùm favore, germinavit hæc Arbor in Augustissimâ AVSTRIADVM Familiâ,

Claud.
de Nu-
ptiis Ho-
norij Au-
gust.

Vbi plena LAVREARVM,

Imperio facta Domus

Vix numerat Triumphos.

Nec frustrâ ad PORTÆ CÆSAREÆ fores LAVREA Ser^{mo} Principi oblata est. Sic namque olim decretum fuit à Senatu in honorem AVGVSTI, vt ante Palatij Cæsarei limen

E

duæ

LAVRVS
cur Victo-
ria sym-
bolum.

duæ LAVRI, cum Querneâ coronâ intermediâ, collocarentur, teste Dione lib. LIII. Et

Plinius ideò LAVRVM, *gratissimam domibus* CAESARVM *innitricem* vocat, *qua sola & Domos exornat, & ante Limina excubat.* Hinc Apollo apud Nason. sic Laurum affatur:

Plin. lib.
xy. c. xxx.

1. Meta-
morph.

— Semper habebunt

Te coma, te cithara, te nostra, LAVRE, pharetra:

Tu Ducibus latis aderis, cum lata TRIVMPHVM

Vox canet, & longas visent CAPITOLIA POMPAS.

POSTIBVS AVGVSTIS eadem fidiſſima custos

ANTE FORES stabis, mediamq; tuebere QVERCVM.

Et porro (vt cum eodem Nafone voueam)

Lib. xy.
Fastor.

State Palatina LAVRVS, prætexitq; QVERCV

Stet Domus:

nouisq; semper adoreis in Salutem generis humani aucta resplendeat.

Nec certè omen vanum fuisse, quo ANTVERPIA novos Triumphos è LAVREA hac germinaturos vouebat, gemini mox Gallorum & Batauorum in BELGICÆ totius exitium coniuratorum numerosissimi exercitus à Ser^{mo} Principe eodem anno feliciter profligati, atque arma victricia in hosticum translata, docuere: Strala item, Herculanium & Limburgum, expugnata, ac Ditio Transmosana restituta. Neque tantum LAVREA Triumphalis, ob hostes deuictos; sed & QVERNEA Ciuica, ob ciues seruatos; & GRAMINEA Obsidionalis, ob liberatum à grauissimâ obsidione Louanium; NAVALIS quoque, ob captam felicibus eius auspiciis, ductu Gauerellij, ingentem Nauem Prætoriam, Lemboſq; hostium plurimos depressos, Ser^{mo} Principi accessere. Vnde iure cum prisco Vate illi accinamus, licet:

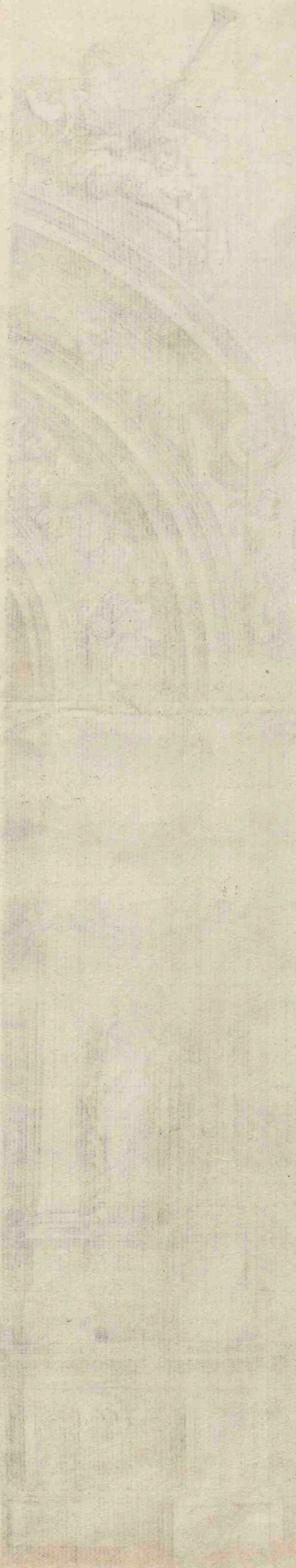
Te cingat MVRALIS Honos, Te CIVICA QVERCVS

Ambiat, & domitis ornet ROSTRATA carinis.

ADVEN-

ADVENTUS STEPHEN

ADVENTVS SEREN^M PRINCIPIS GRATVLATIO

PRINCIPIS DEATV. ALIO

P.P. Rubens Inu.
Th. a Thul. sculp.
SOL BELGIS EXORTE TVIS, DECUS ORBIS IBERI,
ANVERSAM, FERNANDE, VENIS OPTATVS AD VRBEM.
IN TE SPES ARRECTE HOMINVM: TE PVBLICA VOTA
LAMPRIDEM ARCTOI FORMOSVM PVLVERE BELLII
EXCIPIVNT, GENIVSQUE TVIS AFFVSA RECVMBENS

BELGICA SEMIVITAS ATTOLLIT LÆTIORE ARCES.
IN TE NOSTRA SALVS: TIBI SE REPARANDA RESERVANT
TEMPORA FVNESTIS BELLII FOEDATA RVINIS.
ECCE VLTRO GRADIVS ITER TIBI PANDIT, ET, AVSPEX
CIRCVM TE NIVEIS VOLLAT VICTORIA PENNIS.

C. Gouartius lud.

ADVENTVS

SERENISSIMI PRINCIPIS

GRATVLATIO.

PROGREDIENTI Principi ad DIVI GEORGII Ædem, insigne Pegma, triplici picturarum, sibi iunctarum, serie distinctum, sese offerebat, operis Ionici, è sex quadratis pilis striatis, auro obductis, constans, & in fornicem assurgens: altum pedes LXXX. latum LXXVIII.

Tabula media ADVENTVM Ser^{mi} Principis complectebatur. Expressus est PRINCEPS <sup>TABV-
LÆ ME-
DIE de-
scriptio.</sup> militari indutus sagulo, super strata hostium cadauera adequitans. Dextram Pacificatoris habitu, protendit versus BELGICAM: quæ turritum inclinans verticem, gratulabunda Principi ad genua procumbit, LEONE, Belgarum gentilitio, submissis iubis prono adiacente.

Comites ad latus; hinc MARS GRADIVVS, Trophæum gestans: inde VIRTVS, & FORTVNA equum alterâ manu deducens, alterâ BELGICAM attollens, Principem velut sacro satellitio stipant & muniunt. VICTORIA supernè aduolitans, Lauream illi defert. SALVS PVBLICA adstat BELGICÆ. Urbis Antuerpiæ Insignia GENIVS præfert. Supra Tabulam hæc Epigraphæ:

SOL BELGIS EXORTE TVIS, DECVS ORBIS IBERI,
ANVERSAM, FERNANDE, VENIS OPTATVS AD VRBEM.
IN TE SPES ARRECTÆ HOMINVM. TE PVBLICA VOTA
IAM PRIDEM ARCTOI FORMOSVM PVLVERE BELLI
EXCIPIVNT: GENIBVSQVE TVIS AFFVSA RECUMBENS
BELGICA, SEMIRVTAS ATTOLLIT LÆTIOR ARCES.
IN TE NOSTRA SALVS. TIBI SE REPARANDA RESERVANT
TEMPORA, FVNESTIS BELLI FOEDATA RVINIS.
ECCE VLTRO GRADIVVS ITER TIBI PANDIT, ET AVSPEX
CIRCVM TE NIVEIS VOLITAT VICTORIA PENNIS.

Vt autem Personarum Symbolorumque è priscis Numis desumptorum, quæ in præfenti Tabulâ continentur, breuem interpretationem subiungamus; exstat Numus *Imp. Caf. Septimij Severi Aug.* in quo Eques ipse dextram *Pacificatoris habitu* similiter protendit, cum

Quintil.
lib. xi.
cap. iiii.

Inscriptione: ADVENTVIA VG. FELICISSIMO. De eo gestu Quintilianus: *Fit & ille habitus, qui esse in statu is Pacificator solet, qui protenso brachio manum inflexo pollice extendit.* Eo habitu Equestris <sup>Pacifica-
tor habi-
tus.</sup> statua *Imp. Caf. M. Aurel. Antonini Aug.* Romæ inter prima vrbs spectacula in areâ Capitolinâ

F

hodie-

hodieque visitur. Similes quoque Numi exstant *M. Iul. Philippi, & Fl. Ioviani Augg.* aliorum-
que Cæsarum, cum Inscriptione: ADVENTVS AVG.

In Croy-
iacis.
a Tab.
liii.
b Tab.
lviii.
c Baron.
Tom. iv.
Annal.

MARS
GRADI-
VVS.

MARS GRADIVVS, à gradiendo sic dictus est, teste Festo: quòd nempe per obstan-
tia quæque gradu indomito perrumpens, peruia omnia sibi faciat. Qualis Ser^{mi} FERDI-
NANDI per Germaniam in Belgicas Prouincias fuit profectio. Paludatus est Gradiuus:
nam (auctore Varrone) *ad Bellum cum exit Imperator, paludatus dicitur proficisci.* Trophæum humeris
gestat, dextrâ hastam quatiens, qualis in priscis *Vitellij Aug.* Numismatibus conspicitur: vt

VIRTVS.

FORTV-
NA.

& passim VIRTVS galeata, & clypeum ferens.
FORTVNA gubernaculum penes se habet. Quâ formâ illam & antiquitùs pictam La-
stantius asserit, *tamquam rerum humanarum regimen obtineat.* Hæc est quæ Græcis ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ,
BONA FORTVNA, dicta est, cuius simulacrum, Praxitelis opus, in Capitolio collocatum
fuisse, ait Plinius lib. xxxvi. cap. v.

Laëant.
lib. lxxi.
c. xxix.
Ant. Au-
gustin.
Antiq.
Roman.
Dial. 2.

VICTO-
RIA

VICTORIA alata & præpes in Numis antiquis & marmoribus etiam cernitur. Hinc
Ausonius Epigram. 1.

*Tu quoque ab aërio præpes VICTORIA lapsa,
Come serenatam duplici diademate frontem,
Serta ferens.*

Et eleganter Pacatus Consul, Panegy. Theodosij Aug. *Recte profecto germana illa Pictorum Poëta-
cur Alata: rumq; commenta VICTORIAM finxere PENNATAM. Quòd hominum cum FORTVNA euntium non
cursus est, sed volatus.*

SALVS
PVBLI-
CA.

SALVS PVBLICA prisco more Anguem & Pateram tenet. Erat olim *Anguis* Salutis
symbolum, tum quòd positus exuuiis quotannis iuuenescat; tum quòd (Plinio teste) *multa* Plinius
ei remedia inesse credantur, ideoq; Æsculapio dicatus sit: qui & ipse apud Epidaurios sub Anguis formâ
colebatur, vt refert Valer. Max. lib. 1. cap. viii. *cap. iv.*

SPEI
Statua.

Sub Fornice medio, SPEI statua est, Iuuenulæ habitu, è solido lapide affabrè sculpta,
quæ alterâ manu thyrsus succrescentis herbæ gestat, alterâ verò syrma fluens, nec
astrictum, diducit & attollit. Quo designatur, Prouincias Belgicas Aduentu Ser^{mi}
Principis in Spem amplam pristinae Securitatis & Pacis erectas esse. Epigraphe:

BONÆ SPEI SACRVM.

SPEM olim Diuinis honoribus cultam fuisse, constat è M. Tullio lib. ii. de Leg. *Quoniam,
inquit, expectatione rerum bonarum erigitur Animus, recte à Collatino SPES consecrata est.* Ad hunc ferè
modum visitur SPEI effigies in Numo *Titi Aug.* cum Inscriptione: SPES PVBLICA.
Sic Peto Albinouanus Elegia de Druso Germanico:

*Maximus ille quidem Iuuenum, SPES PVBLICA, vixit:
Et quâ natus erat, Gloria summa Domus.*

Similis

Similis item exstat *Hadriani Aug.* Numus, in quo *SPES* Cæsareanis Militibus herbam suam ostentat, cum Inscriptione: *SPES AVGVSTA*. Itemque Num. *Philippi Aug.* cum Inscriptione: *SPES FELICITATIS ORBIS*.

In Croy-
iacis
a Tab.
xxviii.
b Tab.
xxxviii.
c Apud
Oconce.

Euseb.in
Chron.
Orosius
lib.vii.
cap.xx.

Postremus ille Numus, cuius est elegantissima illa Epigraphe: *SPES FELICITATIS ORBIS*, cusus est à Senatu in honorem Imp. Cæs. *M. Iul. Philippi Aug.*: quem primum inter Impp. Romanos Christianis sacris addictum fuisse, tradunt Eusebius & Orosius.

In quo autem Principe *SPES FELICITATIS ORBIS CHRISTIANI* vmquam lætiùs aut vberius effloruit, quàm in Ser^{mo} Principe *FERDINANDO*? Cuius (vt cum Aufonio loquar)

— *SPES certa fuit RES:*

Id est, post seruata eam ductu vtramque Germaniam, *SPEI* iam Adultæ fructus vberimus. Apud Ioan. Iacobum Chiffletium, Equitem, Regis Catholici ac Ser^{mi} Principis *FERDINANDI* à cubiculis Medicum, omnium Elegantiarum Promum-condum, inter alia eius Musæi cimelia vidi smaragdum annularem antiquissimum, in quo geminæ *SPEI* pulcherrima cernuntur symbola. Ectypon eius hîc adiungendum curau.

In hac Gemmâ (vt eruditè obseruauit idem Chiffletius) duplex est expressa *SPEI*, *Nascentis* & *Adultæ*, tessera. *SPES Nascentem* denotat herbescentis segetis germen, quod dextrâ præfert ipsum *SPEI* Numen. *SPES Adultam* ostendit spica ante pedes Dææ è solo prodiens.

Varro
lib.iii.
de l.r.
Plinius
l.xviii.
cap.vii.

Quæ quidem *SPICA* à *SPE* Varroni dicta, *spei* messis propinquæ symbolum est. *Conceptus SPICÆ* (inquit Plinius) ubi *SPES* sui fecit, quatuor aut quinque tardissimè diebus frumenta florere incipiunt. Post verticem Dææ, in eadem Gemmâ, ardet *SIRIVS*, maturandæ messis causa præcipua. Hinc Ruf. Festus Auienus in Arati Phænomenis, de Virgine agens:

Sen tu Diua Ceres: sic nam tibi flagrat arista,

Et seu SIRIACO torretur SPICA calore,

Prætentata manu.

Infrà, sub Tabulâ maiore, puerorum variè ludentium Chorus est, scitè depictus. Alter corollam tenet: alteri lepusculus adsiluit. Appositi vtriusque calathisci florum vbertate vernantes. Puer medius sertum ingens sustinet, cum Inscriptione:

*SPERATA
TEMPORVM FELICITAS.*

G

LÆTI-

LÆTI-
TIA PV-
BLICA.

LÆTITIA PVBLICA inter pilas medias adstat, muliebri habitu, dexterâ fertum, alterâ manu gubernaculum, Orbi impositum, tenens. Quod nempe è prospero regimine Læticia publica nascatur. Talis exstat Num. *Crispina Aug.* apud Ant. Augustinum, Dialog. ii.

GENIVS
Vrbis
Antuerp.

Ex alterâ parte, GENIVS VRBIS Antuerpiensis, iuuenili formâ, dexterâ pateram, læuâ cornucopiæ ferens (ita *Genius Pop. Rom.* in priscis Numis expressus) candidis puniceisque Rosis, Vrbis Insignibus, coronatus cernitur.

VOTA
PVBLI-
CA.

VOTA PVBLICA, in fertis item Roseis vtrimque inscripta, incredibile Belgarum desiderium, quo Aduentum Ser^{mi} Principis flagitauerant, denotant. Sic de *Honorij Aug.* Aduentu agens Claudianus:

Claud.
de vi.
Conf.
Honorij
Aug.

Acrior interea visendi PRINCIPIS ardor

Accendit cum plebe Patres, & sæpe negatum

Flagitat Aduentum. Nec tali PVBLICA VOTA

Consensu tradunt atani caluisse per Urbem,

Dacica Bellipotens cum fregerat Vlpus arma,

Atque indignantes in iura redegerat ARCTOS.

In Num. *Lucilla Aug.* ingens Corona Laurea conspicitur, cui inscriptum: VOTA PVBLICA.

In Croy-
iacis
Tab. 1.

PALMA.

Eius na-
tura.

In summo Acroterio, PALMA arbor est, cui Orbis vniuersi pondus incumbit. Nota est PALMÆ natura, vt aduersus impositum pondus generosè obluetata, dum premitur, altius exsurgat, vti ex Aristotele & Plutarcho obseruat Gellius lib. iii. cap. vi. cuius hæc verba sunt:

Si super PALMÆ arboris lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter urgeas oneresq̃, vt magnitudo oneris sustineri non queat; non deorsum Palma cedit, nec intra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur recuruatursq̃. Propterea (inquit Plutarchus) in certaminibus Palmam signum esse placuit Vi-

Plutare.
Sympol.
lib. viii.

etoria, quoniam ingenium eiusmodi ligni est, vt urgentibus opprimentibusq̃, non cedat. Hinc arbori Symbolum adscriptum:

SVMIT DE PONDERE VIRES.

Hæc certè Augustæ Domus AVSTRIÆ propria ac natiua Virtus est, vt, quò magis conspiciantur vndique hostium insidiis telisque petatur, eò celsior exsurgat, & inconcussa consistat stabilior;

Duris vt illex tonsa bipennibus,

Nigra feraci frondis in Algido,

Per damna, per cades, ab ipso

Ducit opes animumq̃ ferro.

Horat.
lib. iv.
Od. iv.

Ita Imp. Cæs. M. Aurel. Antoninus Aug. Philosophus, seipsum præclare adhortatur:

Imp.
Cæs. M.
Aur. An-
tonin.
lib. xv.
Tōv eis
ἐαυτῶν.

Ὁμοιον εἶναι τῇ ἀκρᾷ, ἣ διλεκεῖς τὰ κύματα πρὸς ῥήσεται· ἢ δὲ ἐς ἡκε, καὶ αὐτὴν κομίζεται τὰ φλεγμύνατα τῆ ὕδατος. *Similis esse debes Promontorij, ad quod assidue fluctus alliduntur: illud autem inconcussum perstat, undaq̃ astuantes circa ipsum coërcentur.*

A trunco Palmæ, ἑγκαρπα, siue varij florum, fructuum, frondiumque contextus dependent, Itali *Festones* vocant.

FAMÆ
gemina.

LEO.

AQVILA.

Fastigio vtrimque, FAMÆ binæ, alatæ & laureatæ, tubam inflantes, incumbunt; illi LEO, Belgicarum Prouinciæ; huic AQVILA, Imperij Insigne, adstant. LEO, Ser^{mi} Principis Aduentu, mansuetum se exhibet; AQVILA, ob Victoriæ Norlinganam, passis alis clangit.

Dextrum

PP. Rubens
inuent.

NEPTVNO STERNENTE FRETVM, ET FELICIBVS AVSTRIS
PVLVS ABIT PELAGO BOREAS: ET NOBILE CELI
DEPOSITVM TYRRHENA VEKIT TRANS ÆQVORA FVPPIS;

O QVANTOS GRACILI LIGNO, PRO PIGNORE TANTO,
HESPERIÆ SIMVL ET BELGI COMPLEXA TIMORES!

C. Gevartius lud.
fr. a Thulden
delin. et sculp.

Dexterum Pegmatis latus insignis Tabula ornabat, quæ Ser^{mi} Principis NAVIGATIONE-
NEM Barcinone Genuam, repræsentat, incomparabilis Rubenij manu ad stuporem
spectantium expressa.

TABULA
Nauiga-
tionem
FERDI-
NANDI
Barcinone
Genuam
referens.

In Tabulâ Tyrrhenum Mare cernitur, in eoq̃ue Classis plurimarum Triremium:
atque inter alias Prætoria ingens, quâ Princeps vehitur.

NEPTVNVS Tridentiger, conchâ maiori, quatuor HIPPOCAMPIS tractâ, aurigante
TRITONE, vehens, NYMPHISQVE tribus concham propellentibus, legem Ponto indicit:
manuq̃ue versûs BOREAM elatâ, ipsum maturare fugam iubet. In superiore enim parte Ta-
bulæ BOREAS, geminas in capite alas vibrans, brachiis in pennas desinentibus, & serpenti-
nis pedibus, fugiens conspicitur. Instant illi à tergo AVSTER & ZEPHYRVS, alato pariter
capite. Auster FVLGINE est armatus. Ambo autem BOREAM iam remissum, cælo pellunt.

Inscriptio Tabulæ superposita:

NEPTVNO STERNENTE FRETVM, AC FELICIBVS AVSTRIS
PVLSVS ABIT PELAGO BOREAS: ET NOBILE CÆLI
DEPOSITVM TYRRHENA VEKIT TRANS ÆQVORA PVPPIS;
O QVANTOS, GRACILI LIGNO, PRO PIGNORE TANTO,
HESPERIÆ SIMVL ET BELGI COMPLEXA TIMORES!

Aëdo,
Itinerar.
cap. IV.

Ratio huius picturæ ex historicâ fide pondus trahit. Nam sub ipsum nauigationis initium,
quasi Domitorem suum iam ex Hispaniis soluisse persensisset Septemtrio, BOREAM
illicò suum Classi immisit, qui non leuem Tempestatem excitauit. Adeò vt Ser^{mo} Principi
necesse fuerit hæere Cadaquiis (portus is est Comitatus Emporiarum) ad dies tredecim.
Tum verò, AQUILONE pulso,

—— *lenis crepitans vocat AVSTER in Aluum,*

& molle fretum strauit. Est enim AVSTER ex Hispaniis in Italiam nauigantibus propi-
tius & secundus.

Ceterum, AVSTER in præsentî Icone FVLMIN non temerè dextrâ gestat. Soli enim
illi Vento FVLMIN tribuitur à Physicis. Hinc Lucretius lib. V.

AVSTER
Fulmine
armatus.

Altitonans Voltumnus, & AVSTER FVLGINE pollens.

Et Maro VIII. Æneid. vbi Vulcani officinam describit:

His informatum manibus, iam parte politâ

FVLMIN erat, toto Genitor qua plurima calo

Deiicit in terras: pars imperfecta manebat.

Tres Imbris torti radios, tres nubis aquosa

Addiderant, rutili tres Ignis, & ALITIS AVSTRI.

Ad quem locum Seruius: Nonnulli Manubias FVLMINIS his Numinibus, Ioui, Iunoni, Marti, &
AVSTRO Vento, asserunt attribui. Quod ex hoc Maronis loco ostendunt.

AVSTRO rectè iunctus est ZEPHYRVS, qui & ipse in Italiam ex Hispaniâ soluentibus
prosper est, & fauens. Proprium autem ZEPHYRI domicilium in Hispaniâ, ob vernam
eius Regionis temperiem, veteres statuunt. Seneca, Hercule Oetæo:

ZEPHY-
RI domi-
cilium,
Hispania.

—— *Qua ZEPHYRO*

Subdita Tellus, stupet aurato

Flumine clarum radiare Tagum.

H

Clau-

Claudianus, de Laudibus Serenæ:

Deseritur iam ripa Tagi, ZEPHYRIQVE relictis

Sedibus, Aurora famulas properatur ad urbes.

Prope amnem Tartessum (sic Bætis olim dictus teste Strabone) Montem esse ZEPHYRO Strabo
lib. III.

dicatum, eiusque arcem, ZEPHYRIDEM appellatam, auctor est Ruf. Festus Auienus: Auien.
Orâ Ma-
riimâ.

—— Tartessus

Ager his adheret, alluitq; cespitem

Tartessus amnis. Inde tenditur ingum

ZEPHYRO sacratum. Denique arcis summitas

ZEPHYRIS vocata est.

VENTI
alati.

Cum ALIS quoque binis in capite Venti expressi sunt, quâ formâ in priscis statuis cernuntur. Sic apud Nasonem lib. III. Trist. Eleg. x.

—— BOREAS iactatis insonat ALIS.

Et Papinius v. Thebaid. Zethen & Calain, BOREÆ Filios, ita describit:

—— Ismarios, AQUILONIA pignora, Fratres,

Vtraque quæis RVTLA stridebant tempora PENNA.

Deiisdem Hyginus, Augusti Libertus, in Fabulis, ubi de Argonautis agit: Zethes & Calais, AQUILONIS Venti, & Orithyia, Filij. Hi capita pedesq; PENNATOS habuisse feruntur, quibus pervio aëre usi sunt. Naso, i. Metamorph. sic de NOTO, siue AVSTRO:

—— Madidis NOTVS euolat ALIS,

Terribilem piceâ tectus caligine vultum.

Sed quid profanos aduoco? Rex idem & Vates Diuinus, Psalmo CIII. eleganti metaphorâ ait: Ο ὡκεανῷ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. *Qui ambulat super PENNAS Ventorum.*

Romæ, in Columnâ ANTONINIANA, ubi Pluuia in Romanorum Castra siti penè enecta, & Fulmen in exercitum Barbarorum, precibus Christianorum militum Diuinitus missa, repræsentantur, cernere est *Figuram Alatam*, Castris vtrisque superuolitantem, barbâ prolixissimâ, passisque brachiis & toto corpore Imbres diffundentem, ac Fulmina spargentem. Eâ Figurâ, non IOVEM PLUVIUM, ut opinatur Baronius, Tomo II. Annalium; sed potius AVSTRUM Ventum designari, præstantissimo Rubenio nostro assentior. Neque enim Imbricator tantum AVSTER priscis dictus, sed & Fulminator, ut suprâ probavi. Ennius:
Spiritus
AVSTR
Imbricator. Nec certè *Alatum Iovem* uspiam obseruasse me memini. Sed de eâ re nos (Superis fauentibus) alibi copiosius.

BOREAS
Angui-
pes.

BOREÆ porro Anguineos pedes olim attributos fuisse, patet ex Pausaniâ, in Eliacis, ubi arcam cedrinam, aureis & eboreis emblematis variegatam describit:

Τέταρτα δὲ τῆς τῆς λαβάνης ἐξ ὁμοειδέος αὐτῶντι ΒΟΡΕΑΣ ἐστὶν ἡπακὼς ὡς ἔστιν. Οὐρα δὲ ὁφθαλμοὶ ἀντὶ ποδῶν εἰσὶν αὐτῆς. *Ad quartum Arca latus, si à laevâ illam ambias, BOREAS est, Orithyiam rapiens. ANGVIVM CAVDÆ illi pro pedibus sunt.*

NYM-
PHÆ.

Concham quâ NEPTVNVS vehitur, tres NYMPHÆ Marinæ propellunt, margaritis in vertice ornatae, &

Nutricum tenuis exstantes è gurgite cano.

Catull.

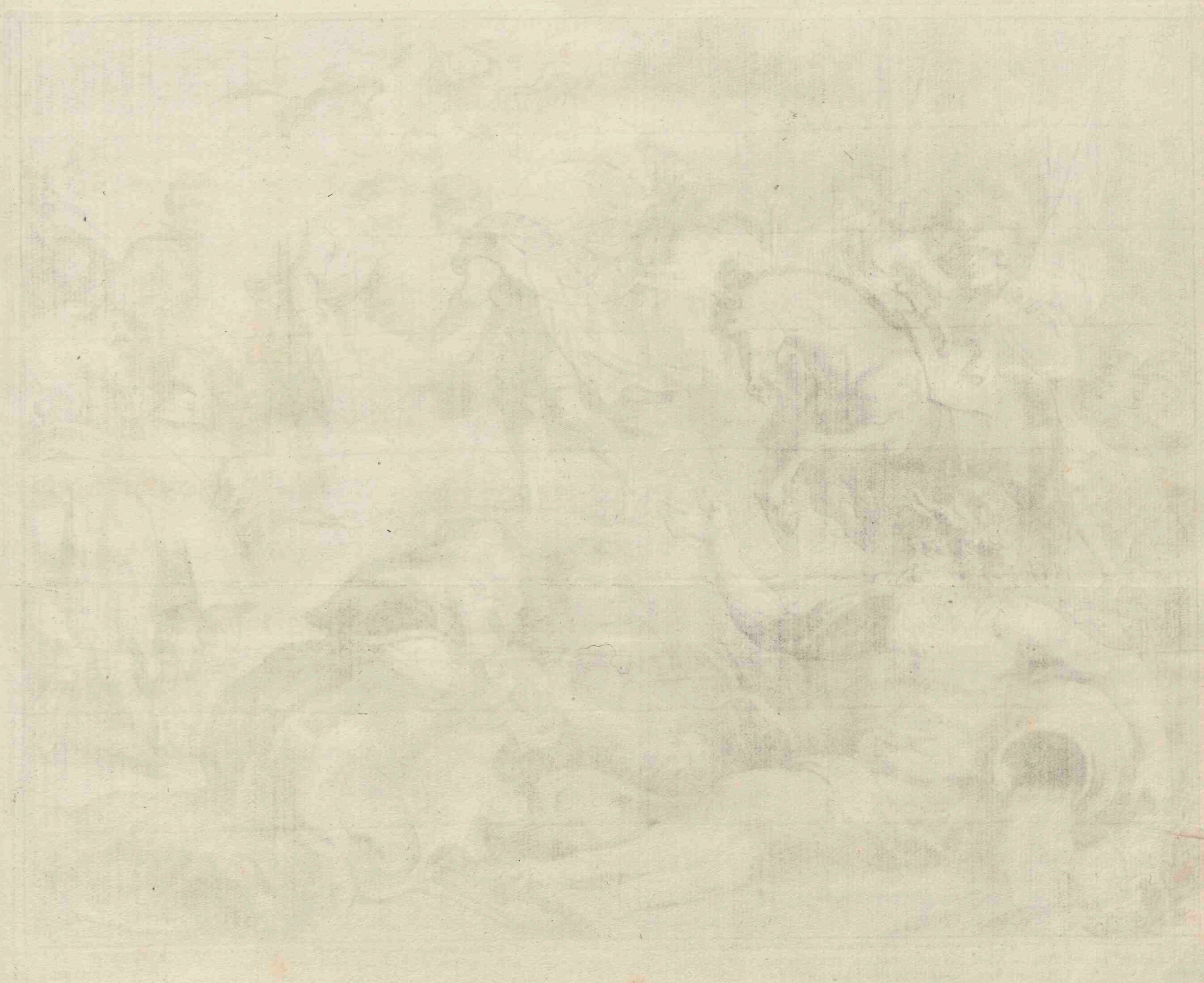
Hæ Rotulam iuxta Concham versant. Quâ re vortex marinus denotatur, qui in gyrum actus ipsam promouet. *Nymphas* autem dictas quasi *Lymphas*, notum est.

TRITON.

TRITON cochleam minorem inflans, aurigansque, inter HIPPOCAMPAS prænatat.

De

P.P. Rubens. Inuent.

VICTRICES SOCIANT DEXTRAS, DVO FULMINA BELLI,
AVSTRIADÆ, DIVVM SOBOLES, FERNANDVS VTERQVE,
AD MVROS NORLINGA, TVOS. GRATATVR ALVMNIS

ISTER, ET ELATAS IACTANTIOR INCITAT VNDAS.
QVIS NON ALCIDÆ SOCIATVM THESEA CERNI,
OEBALIOSVE PVTET SPARTANA AD MOENIA FRATRES?

C. Geuartius lud.
Th. a Thulden delin.
et scalp.

De illis sic Nonius : HIPPOCAMPÆ, *Equi Marini, à flexu caudarum, quæ piscosæ sunt.* Festus: HIPPOCAMPÆ, *Marinos equos Græci à flexione posteriorum partium appellant.* Nempe à voce κάμψεν, *Flectere.* cur sic dicti?

Auctor Dissertationis ad Nonni Dionysiaca, censet: *Equos Neptuni vulgò ἵπποκάμπες male vocari, quod (vt asserit) ἵπποκάμπες è genere sit locustarum.* Ceterum, receptam vulgò sententiam disertè adstruit Philostratus, *Icone Neptuni: Ἐνταῦθα δὲ ἵπποκάμποι τὸ ἄρμα, ἐφ' οὗ τοὶ τὰς ὀπλὰς, καὶ ἱκονομ. ὑδουτικοὶ, καὶ γλαυκοὶ, καὶ νηὶ Δία, ὅσα Δελφίνες.* Hic verò HIPPOCAMPI *ad currum, immersi ungulas, natatores, ac casij, & (per Ionem) velut Delphines.* Idem in Heroicis, *Achille, de Thetide agens: Ἡ μὲν ἔτυχεν ἑπὶ Δελφίνων τὴν καὶ ἵπποκάμπων ἀθύρσασα.* Accidit, *vt hac Delphinis ac HIPPOCAMPIS insidens luderet.* Adstipulatur quoque Plinius lib. xxxvi. cap. v. vbi Scopæ, nobilis statuarij, opera hæc recensentur: *Neptunus ipse & Thetis, atque Nereides supra Delphinos & Cete, & HIPPOCAMPOS sedentes.* Sed neque locustarum generi rectè accenseri *Hippocampus*, aduersus Marcellum Vergilium, & Matthiolum, Dioscoridis Interpretes, asserit Rondeletius.

In Numis C. Marij & Q. Creperij cernitur Neptunus *Hippocampis* vehens. Et in Num. Imp. Caf. Gallieni Aug. expressus est *Hippocampus*, vt Animal Neptuno sacrum, cum Inscriptione: NEPTVNO CONSERVATORI AVG.

Goltzius in Fastis ad Annum DCXLVI. b Choul. Occo.

Num. C. MARIJ

Num. GALLIENI Aug.

AD læuū PEGMATIS latus Tabula est, in quā primus Congressus FERDINANDI Principis, cum Ser^{mo} Hungariæ & Bohemiæ Rege, FERDINANDO III. ad Norlingam. Complectuntur se mutuò maximi Principes iunctis dexteris. Vtriusque vertici AQVILÆ binæ, Fulmen vnguibus, ore Lauream, victoriæ Auspiciū gestantes, superuolitant. Adstant utrimque Proceres. Adiacet DANVBIVS, alterâ manu urnam sanguinolentam effundens: alteram versùs Principes gratulabundus protendens. Atque ad GERMANIAM, Matronæ moerentis habitu, passis crinibus assidentem, cubitoque caput innixam, atque Insignibus Imperialibus incumbentem, conuersus, illam Virtute & Auspiciis vtriusque FERDINANDI, adductis iam Hispanorum & Italarum inuictis suppetiis, ab exterorum iugo, quo opprimitur, breuī liberandam fore vaticinatur. Hæc quoque Tabula à venustissimo Rubenij penicillo erat. Inscriptio hæc est:

TABVLA
Congressus
Ser^{mo} Hungariæ
FERDINANDI
ad Norlingam.

VICTRICES SOCIANT DEXTRAS, DVO FVLMINA BELL,

AVSTRIADÆ, DIVVM SOBOLES, FERNANDVS VTERQVE,

AD MVROS, NORLINGA, TVOS. GRATATVR ALVMNIS

ISTER, ET ELATAS IACTANTIOR INCITAT VNDAS.

QVIS NON ALCIDÆ SOCIATVM THESEA CERNI,

OEBALIOSVE PVTET SPARTANA AD MOENIA FRATRES?

Contigit felicissimus hic congressus ad diem II. Septembr. Anni M. DC. XXXIV. Ac Ser^{mo} Principi FERDINANDO, qui ex Italiâ cum florentissimo Exercitu in Germaniam descendens,

scendens, iam Donauerdam peruenerat, & NORLINGAM à Ser^{mo} Hungariæ Rege obsessam properabat, ad medium à statione suâ milliare, Rex ipse obuiam progressus est, magno Principum Ducumque comitatu stipatus. Quos inter Matthias Medicæus, & Borsius Estensis; ille Magni Ducis Etruriæ, hic Mutinæ Ducis frater: Comites, Galafius, Picolominius, Tuffenbachius, Fuggerus, aliique summi Militiæ Cæsareæ Præfecti, cum lectissimis Cataphractorum turmis.

Ser^{mo} Principi FERDINANDO ingens quoque clarissimorum Ducum manus aderat: Marchiones, Leganezius, Balbacensis, Estensis, Oranius: Dux Nucerinus, Comes Serbellonius, aliique.

Vt primum Augustissimi FERDINANDI in conspectum mutuum venere, illicò vel ad centum passus à se remoti, equis desilientes, cupidissimo accessu, affectuque ac gaudio incredibili, in complexus inuicem irruere.

— Arcanâ sic fama erumpere portâ

CÆLICOLAS, si quando domos, littusq; rubentum

Æthiopum, & mensas amor est intrare minores:

Dant Sylua Montesq; locum. Tum Terra superbit

Gressibus, & paulum respirat califer Atlas.

Papin.
vi. Theb.

AQVILÆ. Ad AQVILAS quod spectat, quæ vertici vtriusque Principis superuolitant; exstat Numus *Diui Augusti*, in quo AQVILA inter geminas Lauros expressa *Coronam Querneam* vnguibus gestat: itemque *Traiani Aug.* Numus, in quo AQVILA cum *Fulmine*: similesque alij propè innumeri. Per vtramque verò AQVILAM, Cæsarea & inuicta vtriusque FERDINANDI Virtus & Indoles designatur. Sic Horatius *Drusum Germanicum*, *Augusti* priuignum, *Julia Aug.* filium, AQVILAE comparat: & *Pyrrhus*, Epirotarum Rex, à suis AQVILA dictus.

Lib. iv.
Od. iv.
Plutarc.
Pyrrho.

DANVBIVS quoque simili formâ spectatur in Numis *Traiani* & *Constantini Augg.* partæ ad istud Flumen *Victoriæ* monumentum.

DANV-
BIVS.

Nom. TRIANI Aug.

Nom. CONSTANTINI Aug.

In Croy-
iacis,
4 Tab.
xxxv.
b Leu-
Hufius
Numism.
Impp.
Rom.
Erizzo.

Pluteis Pegma medium distinguuntibus, à dextero latere, Insignia Regis Catholici; ab altero, Ser^{mi} Principis FERDINANDI, superposita sunt. Eadem & in Vexillis, quæ à GENIIS vtrobique sustinentur, cernere erat. Vt in minoribus Labaris, hinc BRABANTIÆ, inde ANTVERPIÆ Insignia erant expressa.

GENIL.

Exterioribus stylobatis GRYPHES insident. His incumbunt TELAMONES, Satyrorum habitu, qui Copiæ cornu gestant.

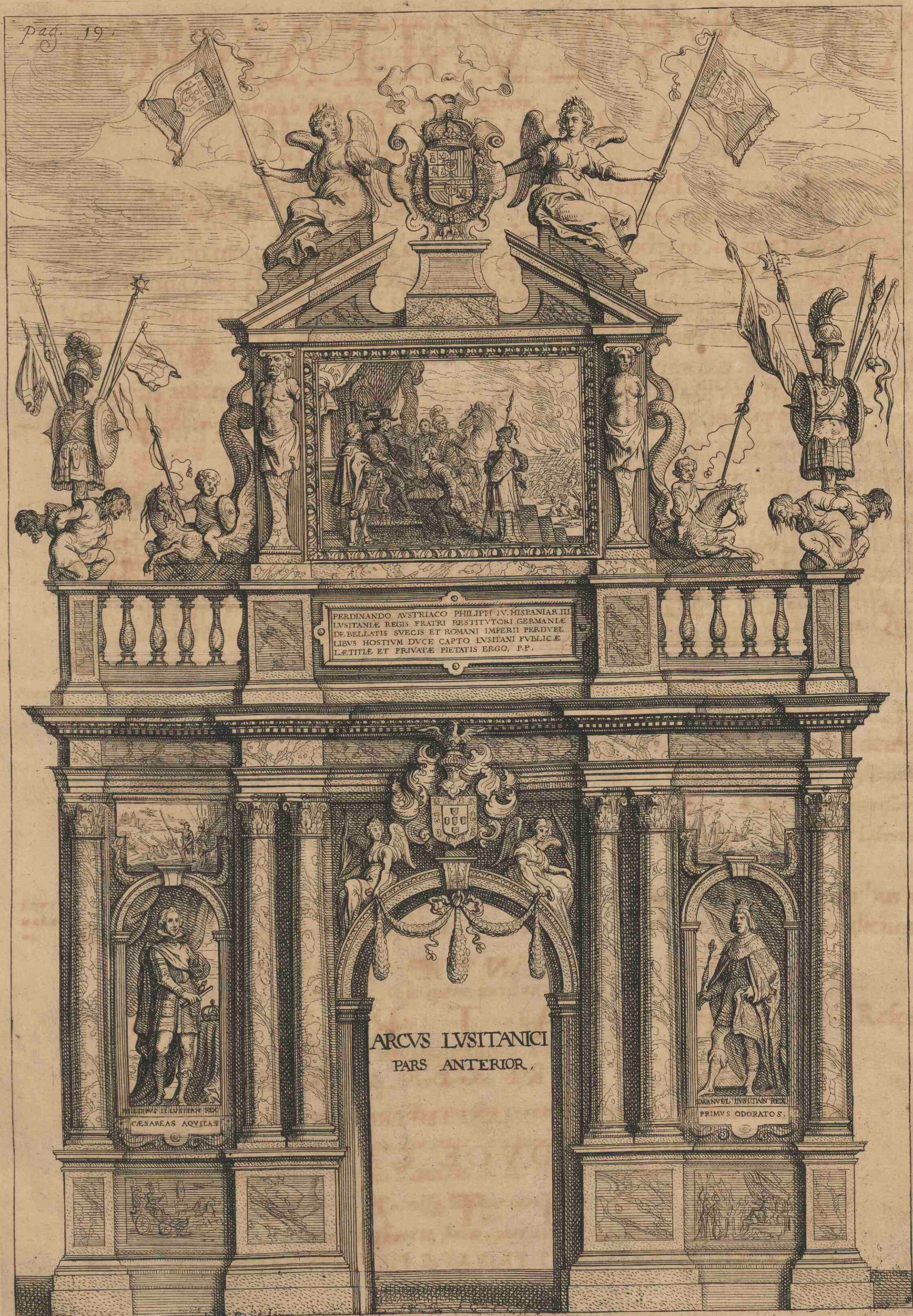
GRY-
PHES.
TELA-
MONES.

ARCVS

ARCUS LVSITANICI

PARS PRIOR.

Georgiano Pegmate digressis, viâ Hospitalariâ, in conspectum se dedit, prope vicum Arenbergicum, egregia moles, in Triumphalem Arcum à Lusitanis hac in vrbe negotiantibus, excitata: qui soli exterorum, obseruantiam erga Ser^{mum} Principem FERDINANDVM, & affectum erga s.p.q. Antuerpiensem (licet per diuturni belli calamitates ad magnam infrequentiam redacti) testari voluerunt. Tota eius altitudo, binis eleuationibus distincta, ad LXVI. pedes assurgebat. Latitudo XLIV. complectebatur.

In summo fastigio geminæ erant VICTORIAE Laureatæ, quæ dextrâ HISPANIAE VICTORIAE LAUREATAE Insignia, sinistrâ LVSTITANIAE vexilla tenebant: quia Auspiciis opibusque PHILIPPI IV. ^{reata.} potentissimi Hispaniarum Regis, GERMANICA VICTORIA parta.

Infrâ erat magna Tabula, in quâ Rex PHILIPPVS, Ser^{mum} Principem FERDINANDVM ^{TABULA} Fratrem vnicum, cum summo imperio in GERMANIAM mittit, vt Suecorum & Perduellium armis oppressam, in pristinam Libertatem restituat. Iacet illa mœstæ similis, turrato capite. Iuxta sunt funera, & villarum incendia, atque hostes in fugam acti. Ser^{mo} FERDINANDO adstat MARS, frænatum equum manu tenens, & MINERVA cum Ægide. Tabulæ sensum subiecta Inscriptio explicabat:

FERDINANDO

AVSTRIACO

PHILIPPI

IV. HISPANIARVM,

III. LVSTITANIÆ REGIS

FRATRI,

RESTITVTORI GERMANIÆ,

DEBELLATIS SVECIS ET ROMANI IMPERII PERDVELLIBVS,

HOSTIVM DVCE CAPTO,

LVSTITANI

PVBLICÆ LÆTITIÆ ET PRIVATÆ PIETATIS ERGO,

P. P.

K

M I-

ÆGIS.

MINERVÆ *Ægida* tribuerunt Poëtæ, quòd eius aspectu hostibus formidinem incutiat.
Homerus *Iliados* B. graphicè illam describit:

Homer.
Iliad. B.

Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετ' Αἰγίδα θυγατέρας
Δανίω, ἣν δὲ μὲν πάντα φόβος ἐξεφάνωτο,
Ἐν δ' ἔεις, ἐν δ' Ἀλκὴν, ἐν δ' ἡγεύεσσα Ἰωκὴ.
Ἐν δέ τε Γοργεῖν κεφαλὴ δαιμόιο πελώρου
Δαίητε, σμερδνὴ τε, Διὸς τέρας Αἰγιόχοιο.

Quos versus ita expressit Helius Eobanus:

ÆGIDA post humero circumdat, dira minantem,
Terribilem, horrendam. Gravis hinc Contentio, & atrox
Clamor, & insani Fremitus. Hic denique visus
Gorgoneum caput horrificum, quo Iuppiter ipse
Non aliud potuit trusculentius edere monstrum.

Ab Afris autem *Ægidas* inuentas, atque ad Græcos translatas, auctor est Herodotus in *Melpomene*: Αἰγίδας γὰρ ἀεὶ ἐλάσσοντα ἡλίας ἀεὶ τὴν ἐδὴ τὰ θυγατέρας αἱ Λίβυας, περὶ μὲν ἀνδρῶν. ἐν δ' ἔτι αἰγέων
τατέων Αἰγίδας ὅτι ἑλμυες μετωνόμασαν. Quippe *Afra* mulieres supra vestem amictuntur caprinis pellibus fimbriatis,
ac rubricâ delibutis: à quibus caprinis pellibus Græci nominavere *Ægidas*. A fimbriis autem dependenti-
bus Homerus *Ægida* θυγατέρας αἰ, id est fimbriatam, vocat.

Ser^{mo} itaque FERDINANDO Principi eunti in Germaniam, MINERVA & MARS
Belli Præsides, adstant, quia bella consilio viribusque geruntur, quibus Princeps fretus,
splendidissimam de bellicosissimis hostibus, prope Norlingam obtinuit Victoriâ; cæso
veterano exercitu, captoque Illustri Duce, *Gustavo Hornio*. Quâ victoriâ Germaniæ Quies,
Belgiæ Securitas parta.

PERSÆ.

Tabulam vtrunque sustinebant PERSÆ. Dicebantur Architectis PERSÆ, viriles
statuæ, oneri ferendo collocatæ, loco columnarum, in Porticu, aliisve operibus, in memo-
riam Persarum à Lacedæmoniis, Duce Pausania, Cleombroti filio, apud Plateam deuictor-
um. In cuius rei memoriam (inquit Vitruvius) Porticum Persicam ex Manubiis, pro trophæo constituerunt;
ibique captivorum simulacra, barbarico vestis ornatu, sustententia tectum, collocaverunt: uti & hostes horrescerent,
timore eorum fortitudinis affecti, & ciues id exemplum Virtutis aspicientes, gloriâ erecti ad defendendam Libertatem
essent parati.

Vitruv.
lib. 1.
cap. 1.EQUI
MARI-
NI.

Inde ab vtroque latere erant EQUI MARINI (ἵππων ἁμπερ Græci vocant) quibus infi-
debant Pueri Laureati, hostium spoliis ornati. Maroni IV. Georgicor. Bipedes Equi dicuntur:

Virgil.
IV. Geor.

Caruleus Proteus, magnum qui piscibus aquor
Et iuncto BIPEDVM curru metitur EQVORVM.

Quo loco Seruius: Qui enim Marini primâ parte Equi sunt, postremâ resolvuntur in pisces. Respexit
haud dubiè Seruius ad illum Papinij locum II. Thebaidos:

Illic Ægæo Neptunus gurgite fessos
In portum deducit Equos. Prior haurit arenas
Vngula, postremi solvuntur in aquora pisces.

Maronem imitatus est Valerius Flaccus II. Argonauticon:

—— Patriisq; manus cum plenus habenis
Orion, BIPEDVM flatu mare tollit EQVORVM.

Mox

Mox utrimque Trophæa cum captiuis vinctis. Epigraphe:

DE SVECIS ET PERDVELLIBVS.

Solemne enim Romanis, vt præter spolia & armorum congeriem, conspiceretur

—— *summo tristis captiuus in Arca,*

Iuuenal.
Satyr. x.

vt ait Iuuenalis. Et testantur id non pauca veterum Numismata.

Supra Portam fulgebant LVSTITANIÆ Insignia, quòd priuato eius gentis ære Triumphalis hic Arcus exstructus esset.

Vtrumque Portæ latus exornabant LVSTITANIÆ Reges. A dextro, PHILIPPVS III. PHILIP-
Ser^{mi} FERDINANDI Principis Pater. Supra caput Tabella monochromate depicta, quæ PVS III.
denotabat auxilia FERDINANDO II. Imperatori missa, & Palatinatum eius armis occu- HISPA-
NIARVM
patum. Epigraphe: REX.

CÆSAREAS AQVILAS, COGNATAQVE REGNA TVERI,

ATTINGIT SOLIVM IOVIS, ET CÆLESTIA TENTAT.

Imperator enim FERDINANDVS II. Bohemorum scelestâ coniuratione pænè Imperio deiectus, PHILIPPI III. potissimùm ope restitutus: Fredericus, Comes Palatinus, Regno Bohemiæ eiectus, auitâ Palatinatus ad Rhenum ditone etiam exiit.

Ad sinistram Portæ latus erat LVSTITANIÆ Rex EMANVEL, cuius ex Filiâ abnepos EMAN-
Ser^{mus} Princeps FERDINANDVS. Superposita tabella ostendit Orientem eius auspiciis NVEL
detectum, atque INDIAM deuictam. Epigraphe: LVSI-
TANIÆ
REX.

PRIMVS ODORATOS INVICTIS CLASSIBVS INDOS

EDOMVI, GANGEMQVE TAGO SERVIRE COEGI.

Anno enim M. cccc. xcix. superato Bonæ Spei promontorio, inauditâ & felicissimâ nauigatione, Duce *Vasco de Gama*, in Indiam penetrauit, Christianam Religionem inuexit, & Lusitanicæ gentis nomen inuictum, maximo Barbarorum terrore, per Orientem latè diffudit.

ARCVS LVSTITANICI

PARS POSTERIOR.

Ltera Triumphalis Arcus facies, pariter in vertice binas VICTORIAS Laureatas cum HISPANIÆ Insignibus, & LVSTITANIÆ Labaro exhibebat.

Subiecta Tabula referebat Ser^{mum} Principem FERDINANDVM militari habitu, candido equo insidentem, quem hinc inde comitantur VICTORIA cum Corona & Palma; ac BONVS EVENTVS vnâ manu Pateram, alterâ Spicas cum Papauere gestans. Subsequuntur Principem FELICITAS cum Caduceo & Cornucopiæ: CLEMENTIA cum hastâ purâ ac Lauri ramo, & RELIGIO. Manum Princeps procumbenti BELGICÆ porrigit; diffugiunt FVROR, BELLONA, SEDITIO, aliæque Belli calamitates. Infra Tabulam hæc Inscriptio:

INVICTISSIMO PRINCIPI
FERDINANDO
AVSTRIACO
FVNDATORI PVBLICÆ QUIETIS,
SVSCEPTVM BELGICÆ REGIMEN,
ET
AVSPICATISSIMVM ADVENTVM
LVSTITANI
GRATVLANTVR.

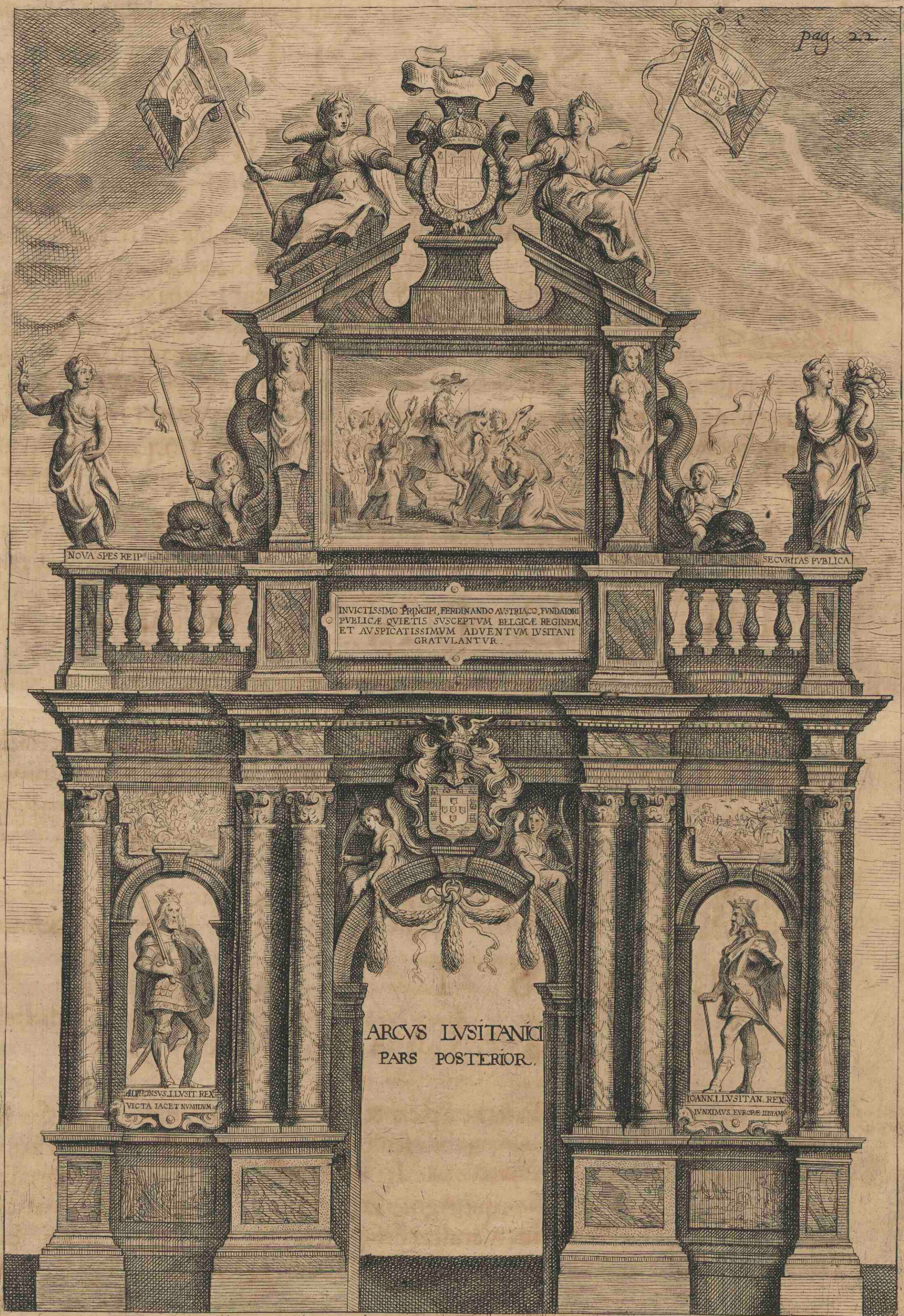
BONVS
EVEN-
TVS.

BONVS EVENTVS cum Paterâ, Spicis & Papauere, à veteribus expressus fuit.

Plinius vbi loquitur de *Euphranore*, nobili sculptore: *Fecit & simulacrum BONI EVENTVS* Plin. lib. 34. cap. viii. *dexterâ Pateram, sinistrâ Spicas & Papauer tenens.* Ita quoque in *Titi Aug.* Numis exprimitur.

Varro etiam inter XII. *Deos Consentes*, qui Agriculturæ præfunt, BONVM EVENTVM enu- Varro lib. 1. de R.R. merat. Pateram gestat, vt Deum Vetustas designaret: Diis enim pateris sacrificabant. Templum BONI EVENTVS, Regione IX. Urbis statuit P. Victor. Meminit eiusdem Tem-

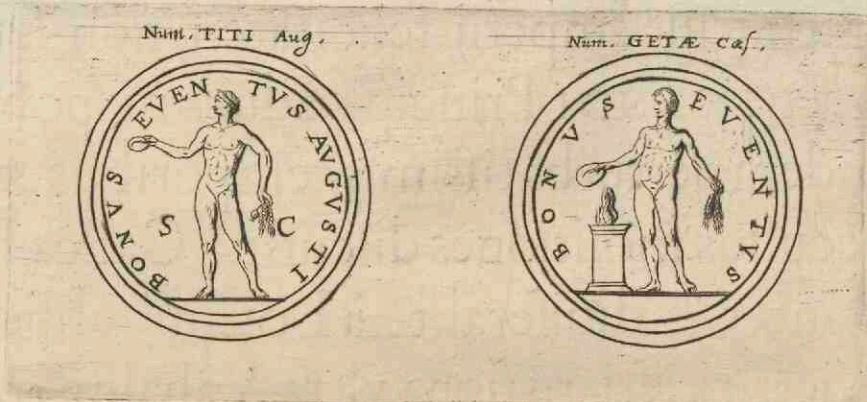

Ammia-
nus Mar-
cellin.
lib. xxix.

* Croyi-
ac. Tab.
28.
Occo.
* In iisdē
Tab. 54.

Templi Ammianus: *Claudius Urbis Praefectus Porticum excitavit ingentem*, EVENTVS BONI cognomina-
tam eā re, quod huius nominis prope visitur Templum. Hinc in Geta Cas. Numo Aræ adstat:

Spicæ, Annonæ Vbertatem; Papauera, vtpote soporifera, & ἀνόδυνα, Securitatem deno-
tant. Quæ vtraque BONI EVENTVS munera sunt. Verus Epigramma de Vitâ tranquillâ: ^{Papauer}
^{quid desi-}
^{gnet?}

*Corycium mihi surgit olus, maluaq; supina,
Et non sollicitos missura PAPAVERA somnos.*

Phurnut. Fœcunditatis quoque symbolum est Papauer, ob seminis abundantiam. Vescum Papauer à
Marone dictum lib. iv. Georg. ait Seruius, quod veteres illo vescerentur. Idemq; lib. i. eiusdem
operis, *Cereale Papauer* sic interpretatur: *Vel quod est esui, sicut frumentum: vel quo Ceres usa est ad obli-*
uionem doloris. Nam ob raptum Proserpina, vigiliis fracta, gustato eo, acta est in soporem: vel quia pani adspersa-

Dioscor. tur. Dioscorides lib. iv. cap. LXIII. Περὶ μύλων & ἡμέτερον, de Papauere satiuo agens: Ἡς τὸ σπέρμα δερποῖται εἰς
lib. iv. c. LXIII. τὸ ἐν ὕλει καὶ σπιν. Καὶ σπιν μέλιτι ἀντὶ σπινδύλης αὐτῇ καὶ ὄνται. Cuius semen in panem densatur, qui sanis in usu sit. Et

Plinius cum melle pro sesamo, illo utuntur, Plinius: Papaueris sativi tria genera: candidum, cuius semen tostum in se-
lib. xix. cap. viii. cunda mensâ cum melle apud antiquos dabatur. Hoc & panis rustici crusta inspergitur affuso oño inharens. Pa-
nes huiusmodi Μακωνίδες, Papaueracei vocantur à Sosibio apud Athenæum lib. iii. Inter bel-
laria olim fuisse testatur Galenus. Et Plautus Poenulo:

Galen.
lib. vii.
de simp.
Medic.
Facult.

*Obsecro, Hercule, ut malsa loquitur! Nihil nisi laterculos,
Sesamum, PAPAVEREMQUE tritum, & frictas nuces.*

Cato de R. R. cap. LXXIX. Globulos melle ungit, PAPAVERE infriato: ita ponito. Hinc apud Petro-
nium: Melliti verborum globuli, & omnia dicta factaq; quasi PAPAVERE & sesamo sparsa.

FELICITAS cum Caduceo & Cornucopiæ. Ita passim in Numis. Antiquitatis periti
Caduceo Cælestia bona; Cornucopiæ verò, Terrena designari credunt, vt refert doctissimus
Anton. Augustinus, Archiepisc. Tarracon. Antiquitatum Dialogo II. ^{FELICI-}
^{TAS.}

CLEMENTIA cum hastâ purâ & Lauri ramo, nunc stantis, nunc sedentis habitu. ^{CLE-}
^{MEN-}
^{TIA.}
Hastæ innititur. Nam, vt ait Iustinus: Ab origine rerum pro Diis immortalibus veteres HASTAS coluere,
ob cuius Religionis memoriam HASTÆ adhuc Deorum simulacris adduntur. Hastæ verò puræ ferro care-
bant, quod Clementia nulli noxam inferat.

Iustin.
lib. xliii.

Tabulam vtrunque CARYATIDES ornabant. Erant Caryatides statuæ mulie-
bres, quæ loco columnarum porticus arcusque sustentabant; ita dictæ à Caryâ, Peloponnesi
oppido, à Græcis diruto, quod cum Persis contra communem Græciæ Libertatem con-
spirasset. Viris occisis, Matronæ in seruitutem abductæ. In cuius rei memoriam (teste Vitruvio)
Architecti adificiis publicis designauerunt earum Imagines, oneri ferendo collocatas, vt etiam posteris nota pœna
Caryatium, memoria traderetur.

Vitruv.
lib. i. c. i.

Ab utroque latere DELPHINES dorso gestabant pueros Laureatos ob Victoriā
Germanicam. ^{DELPHI-}
^{NES.}

Ab exteriori parte, SPES dextrâ manu Surculum vel Florem tenet, sinistrâ fluentem
stolam nonnihil subducit, vt veterum Numismata docent. ^{SPES.}

NOVA SPES REIPUBLICÆ.

M

Inscri-

Inscriptio hæc ex *Arcadij Imp.* Numismate desumpta, Ser^{mo} Principi FERDINANDO egre-
 giè conuenit. Sicut enim illâ tempestate Respub. Romana in Iuene Principe *Arcadio Aug.*
 omnem Spem collocauerat, atque Imperij felicitatem non frustra ab illo expectauerat;
 ita etiam Belgica Ser^{mi} FERDINANDI Principis aduentu spondet sibi feliciora tempora.
 Nec Spes fuit irrita. Siquidem perturbatissimis temporibus, tamquàm Deus ex machinâ
 superueniens, hostium occultas molitiones discussit: Gallos Batauosque, qui vniuersam
 Belgicam, inito Fœdere, inter se diuiserant, à Louanij obsidione immortalī cum laude
 non solum submouit, sed victricia etiam signa vltra Vahalim transtulit.

SECVRI-
TAS.

Ab alterâ parte, SECVRITAS cum Cornucopiæ, Columnæ innixa.

SECVRITAS PVBLICA.

ALPHON-
SVS I.
LVSI-
TANIÆ
REX.

Infra Tabulam ab vtroque Portæ latere visebantur duo Lusitaniæ Reges. A dextro,
 ALPHONSVS Primus. Superposita Tabella referebat prælium illud memorabile, quo
 Ismarus Maurorum Rex, accum eo coniurati quatuor alij Mahometanæ sectæ Reges,
 Anno M. C. XXXIX. cum innumeris copiis cæsi. ALPHONSO ante pugnam CHRISTVM
 Dominum cum sacris stigmatibus apparuisse, Lusitanorum Annales asserunt. In me-
 moriam celeberrimæ huius Victoriæ, Regum Lusitaniæ Insignia mutata. Clypeo enim
 cæruleo, quinque alia minora scuta addita. Epigraphe:

VICTA IACET NVMDVM METVENDA POTENTIA REGVM,
 AVSPICIIS, ALPHONSE, TVIS, CÆLIQVE FAVORE.

IOAN-
NES I.
LVSITA-
NIÆ
REX.

Ab altero latere, IOANNES Primus, qui compositis cum Ioanne I. Castellæ Rege, bellis,
 & pacato regno, animum vertit ad Hispaniæ securitatem procurandam. Quâ de causâ in
 Africam bellum transtulit, summâque celeritate Ceutam, siue veterum ABYLA, ex-
 pugnavit, Anno M. CCCC. XV. vt Mauris opportunissimam in Hispaniam traiciendi
 commoditatem eriperet: quam Urbem hodierno adhuc die Lusitani feliciter possident.
 Epigraphe:

IVNXIMVS HESPERIÆ LIBYAM, VICTRICIBVS ARMIS
 CAPTA ABYLA. HERCVLEÆ RVRSVS COIERE COLVMNÆ.

Columnæ
Herculis.

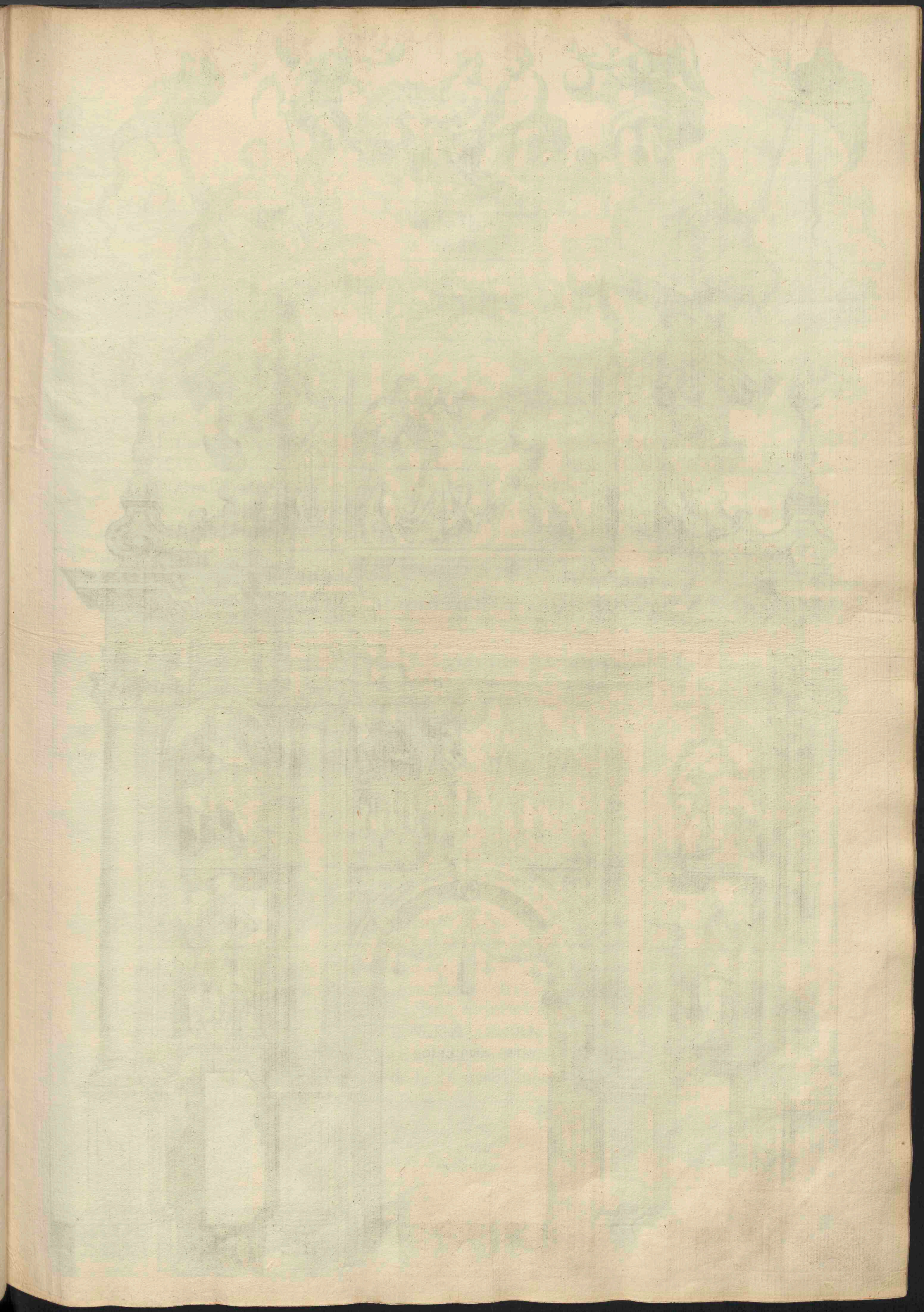
Erat ABYLA, Herculis Columnarum vna, in Africâ: altera, CALPE dicta, in Europâ sita:
 de quibus Martianus Capella lib. vi. *Europa CALPE, Africa ABYLA monte despicitur. Quæ utrim-*
que prominentes, dici COLVMNÆ HERCVLIS meruerunt, quod testimonio vetustatis, laboris Herculei limes in illis
sit consecratus. Ab illis autem Columnis, nomen vrbes sortitæ: in Europâ Calpe, vulgò
 Gibraltar dicta; in Africâ Abyla, siue Ceuta. De iis Auienus, in orbis Terræ descriptione:

Maura ABYLA, & dorso consurgit Iberica CALPE.

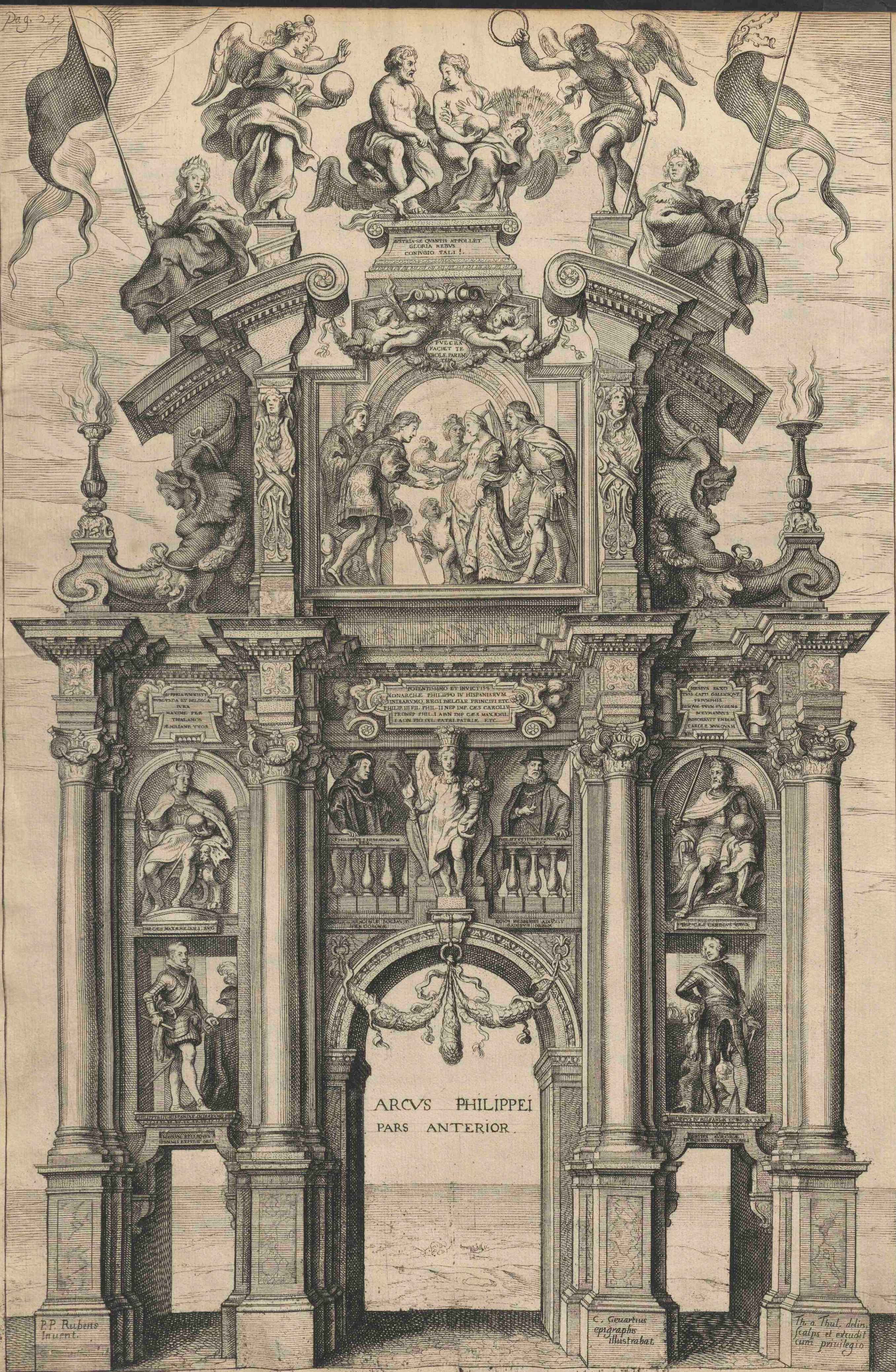
Ioannes Lusitaniæ Rex expugnata Abylâ, Herculis Columnas Hispaniæ Imperio ite-
 rum coniunxit. Plura de illis in suâ HISPANIÆ Descriptione vir eruditissimus, Lud.
 Nonnius, Urbis Antuerpiensis Medicus, amicus noster, cui huius Arcus Lusitanici In-
 uentio, eiusque Interpretatio debetur.

ARCVS

ARCUS PHILIPPEI
PARS ANTERIOR

P.P. Rubens
Inuent.

C. Gheunertius
epigraphis
illustrabat.

Th. a. Thul. delin.
sculps. et excudit
cum privilegio.

ARCUS PHILIPPEI

PARS ANTERIOR.

D initium viæ Coriariæ prope *Meram*, Arcus omnium maximus & splendidiſſimus erectus erat, operis compositi, qui Vnionem Augustæ Domus AVSTRIACÆ & BVRGVNDICÆ, per Coniugium MAXÆMILIANI Archiducis, FRIDERICI IV. Imp. Filij, cum MARIA, CAROLI Pugnacis, Belgarum ac Burgundionum Principis, Filiâ, & hærede vnicâ, complectebatur. Altitudo eius erat pedum LXXV. Latitudo, XXXVIII. Profunditas, XX.

In summo Arcus fastigio IVPITER & IVNO sedent, qui de futuro MAXÆMILIANI ^{IUPITER & IVNO, Dij Coniugales.} & Mariæ coniugio deliberant. Illos *Coniugales Deos* priscis habitos esse, testatur Dionys. Halicarnasseus de *Nuptiali oratione* agens: Ζεύς γὰρ καὶ Ἡρὰ πρῶτοι ζυγνύοντες θεοὶ καὶ συνδυάζοντες. Οὕτω τοι ὁ μὲν

καὶ ΠΑΤΗΡ καλεῖται πάντων, ἢ δὲ ΖΥΓΙΑ, διὸ δὲ ζυγνύοντο δῆλυ τὰ ἄρρενι. IVPITER & IVNO *primi Coniugales Dij sunt & combinantes. Atque hic quidem PATER omnium vocatur; hæc vero ZYGIA, seu IUGALIS, quòd Feminam Mari coniungeret.* Musonius Philosophus: Ὅτι δὲ μέγα καὶ αξιοπαύδασι ὁ Γάμος ἐστὶ, καὶ ταύτη δῆλον. Θεοὶ γὰρ ἡμετέρας αὐτὸν, καθὼς νομίζονται παρ' ἀνθρώποις μεγάλοι. Πρῶτον μὲν Ἡρὰ, καὶ διατοῦτο ΖΥΓΙΑΝ αὐτὴν αἰσθαγορεύομεν. *Quòd Nuptia magnum quid, & studio dignum sint, hinc etiam patet, quoniam Dij ipsarum curam gerunt.*

Quare Magni ab hominibus censentur. Primum IVNO: inde & IUGALEM ipsam appellamus. Sic & ΓΑΜΗΛΙΑ Ἡρὰ, id est, NVPTIALIS IVNO, à Cecrope Atheniensium Rege, primum dicta est, teste Phauorino. De illa sic Plutarchus in Præceptis connubial. Οἱ τῇ Γαμηλίᾳ θύοντες Ἡρᾶ, τὴν χορὴν ἐσσυκαταγίζουσι τοῖς ἀλλοῖς ἱεροῖς, ἀλλ' ἐξελόντες, ἔρριψον αὐτὴν τὸν βωμόν. Αἰνιτιοῦμεν δὲ νομοθέτα, τὸ μηδέποτε δεῖν χορὴν μηδὲ ὀξυγὴν Γάμω παρεῖναι. Id est, *Qui IVNONI NVPTIALI sacrificant, ἢ sel cum reliquâ non conficiunt victimâ, sed exemptum apud Altare abiiciunt. Innuente Legislatore, numquam debere bilem Iramq; Coniugio interesse.* GAMELII IOVIS meminit D. Hieronymus aduersus Iovinianum.

AQVILA autem Ioni adstat cum Fulmine: Iunoni PAVO, *volucris Iunonia* Papinio dicta.

PROVIDENTIA dextro Iouis lateri assistit, Orbem Terrarum manu ferens, Iouemque ^{PROVIDENTIA: Oculus eiusdem.} alloqui visa. In vertice PROVIDENTIÆ, Oculus est. Nam & Orpheus *Deum*, ὄμμα ἄπειρον, *Oculum infinitum* appellat. Et Ægyptij olim Regem suum designantes, Sceptro OCVLVM ap-

^{Plutarc. lib. de iside & Osiride.} pingebant, vt Regiam subditorum commodis procurandis inuigilantem curam & Providentiam denotarent, Plutarcho teste: Τὸν δὲ Ὅσιριν ὀφθαλμῷ καὶ σκήπτρῳ γράφουσιν, ὡς τὸ μὲν τὴν Πρόνοιαν ἐμφαίνει, τὸ δὲ τὴν Δυνάμιν. *Osirin, Oculo & Sceptro pictis, exprimunt: Oculo Providentiam, Sceptro Potentiam demonstrante.* Quin & iidem Regem suum patriâ linguâ OSIRIM, Græcè πολυόφθαλμον, id est *Multri-oculum*, appellabant, vt refert Diodorus Siculus, Bibliothecæ suæ lib. i. cap. ii. Videntus etiam Macrobius lib. i. Saturnal. cap. xxi.

Alata est PROVIDENTIA, vt præsentem & celerem Diuini Numinis opem & præsidium designet. Ac profectò numquam clariùs quàm in hoc Connubio Diuinæ Providentiæ Numen eluxit, iam tum firmissima MONARCHIÆ AVSTRIACÆ fundamenta iaciens: quæ non armorum vi, sed æquissimo & innocuo Connubiorum iure tot Regna coniunxit. Adeò vt, quod de ITALIA ait Plinius, de Augustissimâ AVSTRIÆ Domo rectè dici possit: *Illam Numine Deum electam, quæ sparsa congregaret Imperia.*

TEMPVS,
Circulum
Aureum
cur gesser?

Ab altero latere TEMPVS est, dextrâ tenens CIRCVLVM AVREVM formâ *Serpentis* qui *caudam ore deuorat*, quod *Æui* Symbolum erat *Ægyptiis*, teste *Horapolline* in *Hieroglyphicis*:

Αἰὼνα γράψαι βασιλῆες, οἳ τὴν ζωογενεῖσιν ἔχοντα τὴν ἐργὴν ὑπὸ τῷ λοιπὸν σώμα κρυπτομένην, ὃν καλοῦσιν Αἰγύπτιοι Οὐρεῖον ὅστις ἐλλοιγισὶ βασιλῆσκον. ὃν πρὸς Χρῆστον ποιεῖντες, Θεοῖς ἐδιδόσαν. Id est, *ÆVVM* picturâ exprimere volentes, SERPENTEM pingunt, cuius cauda reliquo inuoluitur ac tegatur corpore. Hunc *Ægyptij* quidem linguâ suâ *Vraum*, *Græci* uerò *Basiliscum* appellant. Eundem AVREVM facientes *Diis* circumponunt.

Hinc *Claudianus* *Æui* Specum sic describit:

—— Complectitur Antrum,

Omnia qui placido consumit Numine SERPENS,

Perpetuumq; curret squammis, CAUDAMQVE REDVCTO

ORE VORAT, tacito relegens exordia lapsu.

Huc facit, quod veteres *Platonici* *Amorem Coniugalem* appellarent *Circulum de Bono in Bonum perpetuò reuolutum*, *Æternitatisq; Desiderium*. *Falcem* auersam sinistrâ TEMPVS gestat, quo perpetua & inabrupta *Augustæ* *Domus* AVSTRIÆ successio denotatur.

AVST-
RIA.
BURGVN-
DIA.
TABVLÆ
MEDIÆ
Descri-
ptio.

Vtrimque assident *Laureatæ* hinc AVSTRIA; hinc *BVRGVNDIA*, cum vexillo & Insignibus.

In *Tabulâ mediâ*, quæ est super primam *Arcus* eleuationem, stat *Archidux* MAXÆMILIANVS, fluente per humeros *casarie* conspicuus: & *MARIA* *Sponsa*, turrato vertice, pro eius æui more, ornata, iunctisq; dextris *Connubium* sanciant.

Ad dextrum *MARIAE* latus, *Pronuba* stat *CYBELE*, *Deorum* *Mater*, *Orbem* *Belgium* dotalem adferens, cui *LEO* (*Cybeles* pariter & *Belgij* Symbolum) insidet. *Sponsum* inter & *Sponsam* medius est *HYMENÆVS*, *Facem* tenens.

MAXÆMILIANO adstat *FRIDERICVS* IV. Imp. vt & *Sponsæ* adsistit *Pater* *CAROLVS*, cognomento *Bellicosus*, *Burgundiæ* *Dux*, *Paludatus*, & *gemmato* *diademate* comam *vinctus*. *Celebratæ* autem sunt hæ *Nuptiæ* *Gandaui* ad *xiii. Kal. Sept. Ann. M. cccc. lxxvii.*

In *Tympano* *Fastigij* hæc *Inscriptio*:

AVSTRIA SE QVANTIS ATTOLLET GLORIA REBVS

CONIVGIO TALI!

Nullum certè *Connubium* maiori *Principum* *Procorum* studio ac *prensatione* vmquam ambitum est. Adeoque *Orbis* *uniuersus* *suspensus* erat,

—— Quem tanta *thori* *Fortuna* maneret.

Imprimis autem de *LVDOVICI* XI. *Galliarum* *Regis*, *Filio*, *CAROLO*, tum *vix octenne* (is est qui *Rex* eius nominis *Octauus* mox dictus) *seriò* agebatur. Sed à *D. Haloiniâ*, *Matronâ* *Aulæ* *Burgundicæ* *primariâ*, responsum est: *MARIAE* *Principi*, non *puero*, sed *viro* opus esse; cum ipsa

iam eius esset *Ætatis*, quæ *proli* *gignenda* est *matura*. Quæ una res *Patria* *necessaria*, *summisq; omnium* *votis* *ex-*

petenda, *collapsam* *Remp.* in *pristinum* *statum* *reduceret*. Itaque *Archidux* *MAXÆMILIANVS*,

FRID. IV. *Aug.* *Filius*, de cuius *Heroicâ* *Indole* multus erat *hominum* *sermo*, & *voto* ipsius

virginis, & *procerum* *suffragio*, aliis *prælatu* fuit: cui & ipse *Dux* *CAROLVS*, *virginis* *Parens*, *biennio* ante *obitum*, in *Castris* ad *Novesium* cum *FRIDERICO* *congressus*, eam

desponderat. vt testatur ipse *MAXÆMILIANVS* *AVG.* in *libris* *De vitâ suâ*. *Asseritq;*

fuisse *sibi* *tum*, & *postea* quoque *Fortunam*, quod *Gallorum* *Rex*, uti *illam* *Filio* *suo* *obtineret*, *nihil* non & *auro* &

ferro *attentavit*. Atque ita *Cæsareo* *Iuueni*, ad *maiora* *nitenti*, *Matrimonium* hoc *Decus* ac *Robur* fuit.

PILAE,

Claud.
lib. ii. de
laudib.
Stilicon.

Claud.

Gerard.
Roius
Annal.
Aust.
lib. ix.
Pontus
Heuter.
lib. i.
Rer. Belg.

Roius
Annal.
Aust.
lib. viii.

Tacit.

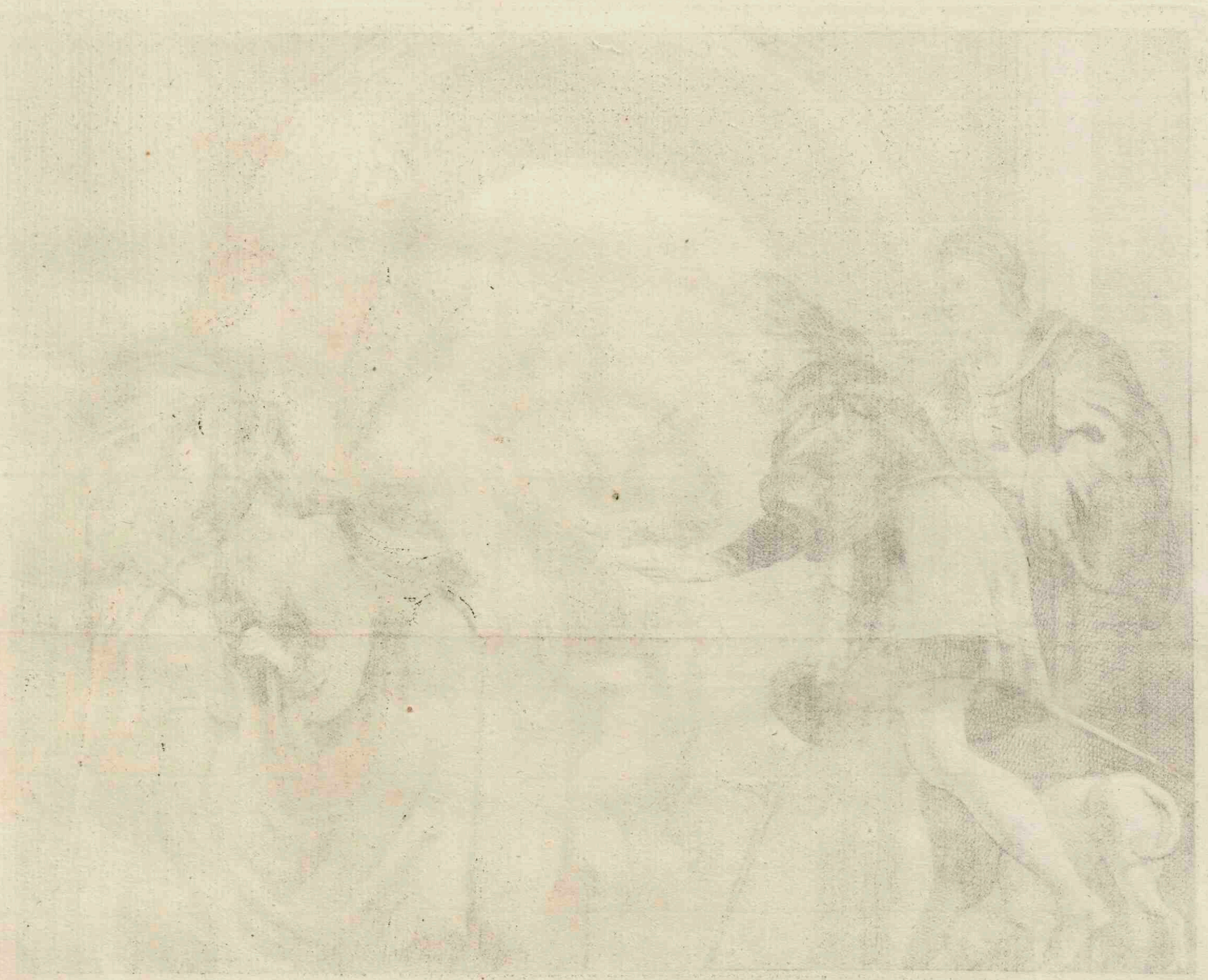
P. P. Rubens. Inuent.

AVSTRIA, IVNXISTI, BVRGVNDIA ET BELGICA IVRA
MÁXIME, PER THALAMOS ÆMILIANE, TVOS.

C. Geuartius.

*Th. a Thulden. delin.
Scalps. et excud. cum privilegio*

THE LADY OF THE SHAMROCK
BY J. H. B. 1841

PILAE, quæ vtrunque sunt ad latus Tabulæ Nuptialis, CHERV-BINOS AVREOS duos, ^{CHERV-BINI.} Marem & Feminam, in Arcâ Fœderis expressos, referunt, per quos Coniugium ^{Exod. c. xxv. & xxxvii.} denotari, Rabbinii asserunt. Idemque censet B. Arias Montanus, Hispalensis, lib. de Noë.

In exteriori parte vtrunque SIRENES, virginum alatarum formâ sedent. Ante illas, ^{SIRENES.} LAMPADES accensæ, quod in Nuptiarum solennibus IGNIS semper adhiberetur. Hinc ^{Ignis in Nuptiis olim adhibitus.} Papinius Epithal. Stellæ: ——— *quatinusq; nomenâ*

LAMPADE, *solemnem Thalamis cœmentibus* IGNEM.

Infrâ, supra Portæ Mediæ fornicem, HYMENÆI, Nuptiarum Præsidis, statua est lapidea. ^{HYMENÆVS.} Alatus est, calathiscum floribus plenum capite gestans: collo corollam roseam, dextrâ facem, sinistrâ Cornucopiæ. Quâ formâ in priscis statuis spectatur. De Face & Serto, Bion ^{Sertum & Fax eiusdem.} Idyllio in mortem Adonidis: Ἐσσεε λαμπάδα πᾶσαν ἢ φλῆϊς ὕμνου, καὶ σέφ' ἔπετασε γαμήλιον. *Extinxitq; Faces HYMENÆVS limine in ipso, Et sertum abiicit geniale.*

Supra Tabulam Nuptialem, duo CVPIDINES sunt cum facibus, geminum Amaltheæ ^{CVPIDINES.} cornu, fœcunditatis Symbolum, cum fructibus omnigenis, manu complexi. Inter illa, Orbicularis Tabella est, in quâ inscripta illa IVNONIS Gameliæ vox, apud Maron. i. Æneid.

PVLCHRA FACIET TE PROLE PARENTEM.

Ex hoc enim Connubio PHILIPPVS, cognomento PVLCHER, PRIMVS eius Nominis, Hispaniarum Rex, Belgarum Princeps, natus est. In Zophoro, hæc Epigraphe:

POTENTISSIMO ET INVICTISSIMO MONARCHÆ

PHILIPPO IV.

HISPANIARVM INDIARVMQVE REGI,

BELGARVM PRINCIPI, ETC.

PHILIPPI III. FIL.

PHILIPPI II. NEP.

IMP. CÆS. CAROLI V. AVG. PRON.

PHILIPPI I. ABN.

IMP. CÆS. MAXÆMILIANI AVG. ADN.

PIO FEL. PATRI PATRIÆ:

ET

SERENISSIMO PRINCIPI

FERDINANDO

FRATRI EIVS VNICO,

S. R. E. CARD.

BELGAR. ET BVRGVND. GVBERNATORI AVSPICATISS.

PRO SALVTE ET PERENNITATE

AVGVSTÆ DOMVS AVSTRIÆ

VOTO SVSCEPTO,

ARCVM HVNC PHILIPPEVM,

DEVOTISSIMI OBSEQVII SVI MONVMENTVM,

INCREDIBILI LÆTITIA DEDICABAT

S. P. Q. ANTVERP.

O

VOTA

VOTA huiusmodi olim publicè suscipi solita, è priscis Inscriptionibus constat: Inprimis ex illâ quæ exstat in Galliâ Nouempopulanâ, apud Lactoratenfes:

Gruter.
pag. xxx.
Iol. Sca-
lig. Au-
sonian.
Lectio.
lib. ii.
cap. vii.

PRO SALVTE

IMP. CÆS. M. ANTONI GORDIANI, PII, FEL. AVG.

ET SABINÆ TRANQVILLINÆ AVG.

TOTIVSQVE DOMVS DIVINÆ,

TAVROPOL. FECIT ORDO LACTOR.

Itemque ex illâ quæ visitur in Lusitaniâ, ad montem Lunæ:

Gruter.
pag.
xxxii.

PRO ÆTERNITATE IMPERII

ET SALVTE

IMP. CÆS. SEPTIMI SEVERI, AVG. PII,

DRVSVS VALERIVS COELIANVS P.

Plinius Paneg. Traiani Aug. *Nuncupare vota & pro ÆTERNITATE IMPERII, & pro SALVTE CIVIVM: immò pro SALVTE PRINCIPVM, ac propter illos, pro ÆTERNITATE IMPERII, solebamus.*

MAXÆ-
MILIA-
NVS I.
AVG.

In Intercolumnio dextro primæ eleuationis, IMP. CÆS. MAXÆMILIANVS I. AVG. sedet, dextrâ sceptrum, sinistrâ Orbem tenens. Epigraphe:

AVSTRIA IVNXISTI, BVRGVNDIA ET BELGICA IVRA,

MAXIME, PER THALAMOS, ÆMILIANE, TVOS.

Incomparabilis Principis, MAXÆMILIANI AVG. omniumque suæ Ætatis, dotatissimæ virginis connubio dignissimi, laudes velut compendio quodam expresse vir æui sui eruditissimus, *Hermolaus Barbarus*, Patricius Venetus, Reipub. suæ Legatus, Oratione gratulatoriâ, coram ipso MAXÆMILIANO AVG. iam tum Romanorum Rege declarato, Brugis Flandrorum, habitâ, vbi his verbis ipsum affatur:

Hermolai
Oratio
exstat
lib. xii.
Epistol.
Ang. Po-
litiani.

Eiusdem
Elogium
ex Her-
molao
Barbaro.

Eminent ac prælucet in uno Te, sed Iuvene (mirum dictu) virtutes omnes Imperatoria, Iustitia, Liberalitas, Animi Magnitudo, Clementia, Placabilitas, Abstinencia voluptatum omnium: & (ut complectar uno verbo multa) quam immaturum aui Te cernimus, tam maturum Imperij Te cognoscimus. Perspexit hanc Indolis altitudinem CAROLVS, Rex Belgarum, experientissimus belli Dux, & acerrimi vir ingenij: quâ usqueadè exarsit, ut nihil prius habere videretur, quam ut unicam sibi Filiam, virginem magna spei, feminam lectissimam, heredem multarum gentium nationumq; futuram, & omnino quam multi Reges appeterent, observarent, ambirent, Tibi uni ferè puero, nec uxorio, nec quarenti, desponsare posset.

Vnde vigesimo Ætatis tuæ anno, cum Princeps ille, cui mox adsciscendus gener eras, ab Leucis & Helvetiis interceptus esset, Soceri tui Regnum à Gallis occupatum ingressus, parvâ manu fuis & trucidatis ingentibus hostium copiis, Servitute liberaisti uxorem defuncti Ducis & Filiam: fortunatissimas modò feminas, tum miserrimas & exangues, nec plus mœrore, quam metu confectas, omni Divinâ & Humanâ spe destitutas, erexisti, subleuasti, redemisti: Vitam earum & Dignitatem & Pudicitiam conservaisti.

Hoc Mater, hoc Prouincia, tanto & tam immortalis beneficio devincta, Virginem ope tuâ recreatam, Virtute tuâ defensam, tuis armis inimicorum ereptam Iniuria, desponsatam à Patre prius animo, tunc certatim opere tibi collocant. Videlicet, ut eundem generum & virum haberent, quem habebant & Assertorem & Vindicem.

Huc usque *Hermolaus*: cuius elegantissimum locum hic adscribendum iudicaui, quod dignissimus esset non ibi tantum legi. Plura de rarissimis huius Principis Virtutibus, rebusque gestis, diximus in Elogio ad statuam eiusdem, in Porticu Cæsareo-Austriacâ.

PHI-

PHILIPPVS I. Hispaniarum Rex, cognomento PVLCHER, Parenti suo MAXÆMI-
 LIANO AVG. adstat proximus in podio, solenni Velleris Aurei Equitum habitu insignis. PHILIP-
PVS I.
Hispania-
rum Rex.
 Qui ordo à Proauo eius materno cognomine, PHILIPPO BONO, Burgundionum Duce
 potentissimo, ac præcipuo Principatus Belgij Vniti conditore, primum est institutus.
 Epigraphe:

BELGICA ET HESPERIÆ SOCIAVIT IVRA CORONÆ.

Hic cùm dotalium Hispaniæ Regnorum gubernacula ingenti omnium ordinum gaudio
 ac studio suscepisset, maximamque de se spem concitasset, Fatorum Inuidia illum vixdum
 octauo & vigesimo ætatis suæ anno exacto, præmaturâ morte sustulit,

Vix degustatam rapiens sub flore Iuuentam.

Manlius.

Francisc.
Guicciar-
dinus lib.
vii.
Heuter.
lib. vi.

Hispaniarum Regnis, ac Germaniæ vtrique, incredibile sui desiderium reliquit: & in pri-
 mis Imp. Cæs. MAXÆMILIANO Aug. parenti suo, à quo iam & Romanorum Rex, & in
 Imperio successor, destinatus erat. Comitas, Liberalitas ac Affabilitas tanta in eo eluxit,
 vt *Amor ac Delicium Generis Humani*, vti olim Titus, dictus fuerit.

Guicciar-
din. ibid.
Rois
lib. xi.
Heuter.
lib. vi.

Bellum vnicum gessit aduersus Carolum Egmondanum, Geldriæ Iuliæque Ducem,
 qui LVDOVICI XII. Francorum Regis, auxiliis subnixus, grauissimas Brabantiae clades ac
 damna intulerat. Sed PHILIPPVS auspiciis ac ductu suo, Arnhemio, Geldriæ metropoli,
 occupato, ad quascumque præscripsit conditiones, Ducem supplicem adegit.

In Intercolumnio sinistro Imp. Cæs. CAROLVS V. Aug. PHILIPPI I. Hispaniarum Imp. Cæs.
CARO-
LVS V.
Aug. His-
paniar. &
Indiarum
Rex.
 Regis Filius, laureatus sedet, dextrâ gladium, sinistrâ Orbem gestans. AQUILA pascis alis
 ipsi ad pedes. Supra illum geminæ Columnæ Herculis, inter quas hæc Epigraphe:

HESSVS, SAXO, TVIS CAPTI, GALLVSQVE TRIUMPHIS:

BISQVE TVVM FVGIENS SOLYMANNVS INHORRVIT ENSEM,

CAROLE: NVNQVAM AQVILAS GENS VLLA IMPVNE LACESSIT.

Famian.
Strada
lib. i. de
Bello
Belgico.

Maximus hic omnium sæculorum Imperator, plurimas ex omni hostium genere vi-
 ctorias tantâ Felicitate retulit, vt à nullo fere CAROLVS provocatus bello fuerit, quem non modo victum,
 sed (quod rarò legitur) vinctum etiam, captivumq; non viderit. At quâ Felicitate hostes suos in Pote-
 statem redegerat, eâ Clementiâ iis ignovit.

Guicciar-
dinus
lib. xvi.
Histor.
Italicæ.

Lubet inusitata ac propè Diuinæ Moderationis animi & Pietatis, quæ in eo Principe
 effloruit, exemplum, è nobilissimo eius temporis Historico, Francisco Guicciardino, Italo,
 hîc referre: Cùm capto ad Ticinum FRANCISCO, Galliarum Rege, omnium oculi in CÆSAREM intenti
 essent, quo pacto tanta Victoria nuntium excepturus esset; nullam ille gestientis Latitia aut Insolentia significationem
 ullo dicto, aut gestu elatiore præbuit: sed, prohibitis etiam publica Latitia signis, rectâ in Templum, vt Deo ob cla-
 rissimam illam victoriam gratias ageret, se contulit. Sequenti die SS. EVCHARISTIÆ Sacramentum sumpsit,
 solennesq; supplicationes indixit.

Ibidem.

Regum verò in Aula sua Legatis gratulantibus respondit: Pergratum sibi imprimis esse eius
 Victoria nuntium, quod tam illustri testimonio, Deum sibi rebusq; suis propitium esse videret; tum, quod ad Pacem
 & Tranquillitatem Orbi Terrarum restituendam, Bellumq; in Christiani nominis hostes transferendum, occasionem
 sibi nunc datum iri speraret: quodq; maiorem de Amicis benemerendi, Inimicis verò ignoscendi facultatem esset ha-
 biturus. Quamvis enim hanc Victoriam, propterea quod nullus amicorum sibi ad eam consequendam, opem tulisset,
 totam sibi iure vendicare posse videretur; velle tamen se eius fructum ad communia Orbis Christiani commodata, &
 Tranquillitatem Publicam redundare. O Mentis aureæ dictum bracteatum! O vocem eo Impera-
 tore

tore dignissimam, in quo precipuum Pietatis studium fuisse, postquam ad Imperium euectus est, citra adulatio-
nem dicere possumus: eoque omnia ferme qua ille Pace vel Bello fecit, referri debere: vt totidem verbis de

Iac. Aug.
Thuanus
Histor.
lib. XXI.

CAROLO V. Aug. pronuntiat supremæ Galliarum Curia Præses.

In Clementiam eiusdem, nobile istud exstat Epigramma:

Quis Te VICTOREM dicat, qui vinceris ipse

Inuictus victo, CÆSAR, ab hoste tuo?

Si veniam victus petat hostis, protinus illi

Parcis, & admissi Te meminisse piget.

Non hostis, CÆSAR, sed Te Clementia vincit

Et Ratio, cum sis victor & ipse Tui.

Vincere, laus ingens, hostes, & parcere victis

Gloria; sed sese Vincere, maior erit.

Verè autem in eâ Oratione, quâ sui ipsius victor CÆSAR Imperio Regnisque suis se abdi-
cauit, testatus est: *Non nisi inuitum coactumque se Bella suscepisse: illata vero sibi fortiter propulsa.* Bellis

Io. Ant.
Viperanus
Orat.
Funer.
CARO-
LI V.
Aug.
Chytrius
Chron.
Saxon.
lib. XIX.

Gallicis non rarò vox eius audita est: Si, inquit, vel uniuersam Galliam occupare mihi contingeret,
eamdem tamen ultro FRANCISCO Regi restituerem, modò id exiguum, quod meum est, tutò mihi per illum possidere

liceat. An non hunc tantum Principem, memorabile illud Imp. Cæs. M. Aurelij Antonini
Aug. Monitum semper animo voluisse credas, quo Principum ille sapientissimus aduersus

Ambitionem, & Dominandi libidinem, cottidie se munire solitus? *Πρωτὸν αὐτῷ ἐαυτῷ ἐνδὺς δὲ ὑπὸς*
γινώσκον, μή τι δόισαι ἑ, ἐὰν ὑπὸ ἄλλῃ ᾤκηται τὰ Δίκαια, καὶ καλῶς ἔχοντα; & δόισαι. Id est: *Interroga ex teipso, statim à*

Imp. Cæs.
M. Aur.
Antonin.
lib. X.
τῶν εἰς
ἐαυτὸν.

somno expergesfactus, num tua intersit, si qua Iusta sunt, & recte habent, sub aliorum sint Potestate? Nihil interest.

PHILIP-
PVS II.
Hispania-
rum &
Indiarum
Rex.

PHILIPPVS II. Hispaniarum Indiarumque Rex, ad latus Parentis sui, IMP. CÆS.
CAROLI V. AVG. in Podio adstat. Epigraphe:

EOVM HESPERIIS ADIVNXIT GADIBVS ORBEM.

Non immeritò, Diuinarum Humanarumque litterarum Princeps VRBANVS VIII. Pont.
Max. in cælesti illâ Ode, quâ Hispaniæ columen, DIVVM LAVRENTIVM, Protomarty-
rem, inuictumque CHRISTI Athletam, longè elegantius, quàm suos Olympionicas
Pindarus celebrat, inter alia,

— Triumphos CAROLI,

Ac temperatis Vinidum

Consiliis animum PHILIPPI,

extollit & deprædicat. Hic enim ille est, qui LVSITANIÆ Regnum, quingentis penè
annis à reliquo HISPANIÆ corpore auulsum, successionis iure sibi debitum, perduel-
lium quorundam factione refragari ausum, tum moderatis Prudentiæ suæ consiliis (nam
Ius suum à grauissimis Theologis & Iureconsultis sedulò examinari antè iusserat) tum
armis, CASTELLÆ Regno connexuit: vnaque INDIA ORIENTALIS disiunctissimos
tractus, Lusitanorum classibus quondam occupatos, ditioni suæ adiunxit, ac æternis
commeatibus, Fideique Christianæ lumine illato, Orientem Occidentemque, velut
Herculeo lapide, colligauit. Ita sub hoc Rege, in immensum

Maphæus
Cardin.
Barberi-
us, nunc
VRBA-
NVS PP.
VIII. in
Poëma-
tib.

I. Lips.
Exempl.
Polit.
lib. II.
cap. III.

— AVSTRIÆ

Crenère vires, Famaque & IMPERI

Porrecta Maestas AD ORTVM

SOLIS, AB HESPERIO CVBILL

Horat.

De

De PHILIPPO Macedone, qui primus omnium Regum eius gentis, vniuersâ Græciâ subactâ, Macedoniae Regnum ad summam Potentiam euexit, istud est Epigramma

Antho-
log. lib.
I. cap. v.
Alcæi Messenij:

Μακίῳ τέχῃ, Ζεὺς Ὀλύμπιε· ῥέξε Φίλιππος
Ἀμβρατά. χαλκείας κλεῖς πύλας μακάρων.
Καὶ γὰρ χθρὼν καὶ πόντος ὑπὸ σκάρτοις Φιλίππου
Δέδμαν), λοιπὰ δὲ ἄπαρ Ὀλύμπου ὁδός.

Id est:

Iuppiter, attollas tua Maenia: quippe PHILIPPO
Ænea Calicolum peruia claustra patent.
Iam Mare, iam Tellus Regis sub Sceptra PHILIPPI
Cesserunt: superest nunc ad Olympum iter.

Apud
Pontum
Heuter.
in Reb.
Belg.

Quò allusisse videtur Guliel. Cripus, Gelriæ Cancellarius, in Elegiâ suâ de Familiâ AVSTRIACA, vbi de PHILIPPO II. agit:

Maenia, quàm benè habet, cali quòd distita longè,
Nec volucres possint astra subire rates:
In cali tutus staret vix Iuppiter Arce,
Forsthan & Regni pars quoque capta foret;
Regia ni Pietas audacia comprimat arma,
Atque piâ doceat mente timere Deos.

Ad dextrum Portæ latus, stat PHILIPPVS III. Hispaniarum Indiarumque Rex, PHILIPPI II. Filius. Epigraphe:

MAVRVM RELIQUIAS HISPANIS EXPVLIT ORIS.

PHILIP-
PVS III.
Hispania-
rum &
Indiarum
Rex.

Anton.
Vascon-
cellius
lib. de
Regib.
Lulitan.

In hoc Principe Mansuetudo, Pietas, & singulare auitæ Religionis Studium enituit. Sub illo Granatensium Maurorum conspiratio erupit, qui variis per Hispaniam prouinciis locisque dispersi, in totius Regni perniciem & interitum, (Turcarum Tyranno in auxilium adscito) coniurauerant. Sed eorum conatus, prauaque molimina feliciter à Rege oppressa sunt. Habitis enim prius auditisque super eâ re doctissimorum Theologorum & Iurisperi-
torum consiliis, supra sexcenta Maurorum millia in vicinam Mauritaniâ, vnde olim venerant, expulit. Atque hoc modo ab exitiali gentis nefariæ colluie Hispaniam liberauit. Sed & Africæ claustra, Larachiam, Mamorramq, munitissimas piratarum stationes, aliis ante se Regibus frustra tentatas, ditioni suæ feliciter adiecit.

Alterum Portæ latus ornat PHILIPPVS IV. Hispaniarum Indiarumque Rex, PHILIPPI III. Filius. Epigraphe:

LATIVS AVRORÆ DOMINANS SOLISQVE CVBILI

PHILIP-
PVS IV.
Hispania-
rum &
Indiarum
Rex.

Superi Te fospitent,

Horat.

— O, quâ Sol habitabiles

Illustrat oras, MAXIME PRINCIPVM:

qui Cælesti præcellentium Virtutum concursu, Diuinam Parentis Tui, PHILIPPI III. Mansuetudinem, Clementiam & Pietatem; Aui, PHILIPPI II. Prudentiam incomparabilem; Proai, Imp. Cæs. CAROLI V. Aug. Fortitudinem & summam Felici-

Q

tatem

tatem solus complecteris. Vnde meritò MAXIMI cognomentum, Orbis Terrarum consensu, Tibi collatum est. Enimuerò

HERCVLEAS Proauus potuit transcendere METAS;

BACCHÆAS superauit Auns; MAVRSIA late

Agmina disiecit Genitor; Tibi debeat Orbis

HÆRESEOS fractam Rabiem, assertorq; Parentum

Imperio, Rex Magne, sacros ex hoste Triumphos.

Etenim, illa Augustæ Domus Tuæ superba incunabulis, nobilitata Imperiis, Virtute seruata GERMANIA, Barbarorum velut Diluuiò quodam oppressa; Tuis potissimùm felicissimis Auspiciis,

Te Copias, Te Consilium & Tuos

Horat.

Præbente Dinos;

repressis Barbarorum irruptionibus, denuò in libertatem asserta respirat: & CÆSAREÆ AVSTRIACÆ DOMVS Maiestas aduersus conspirantium vndique gentium, & totius Septemtrionis excitam sedibus suis molem, perstat inconcussa,

—— *velut altus Olympi*

Claud.

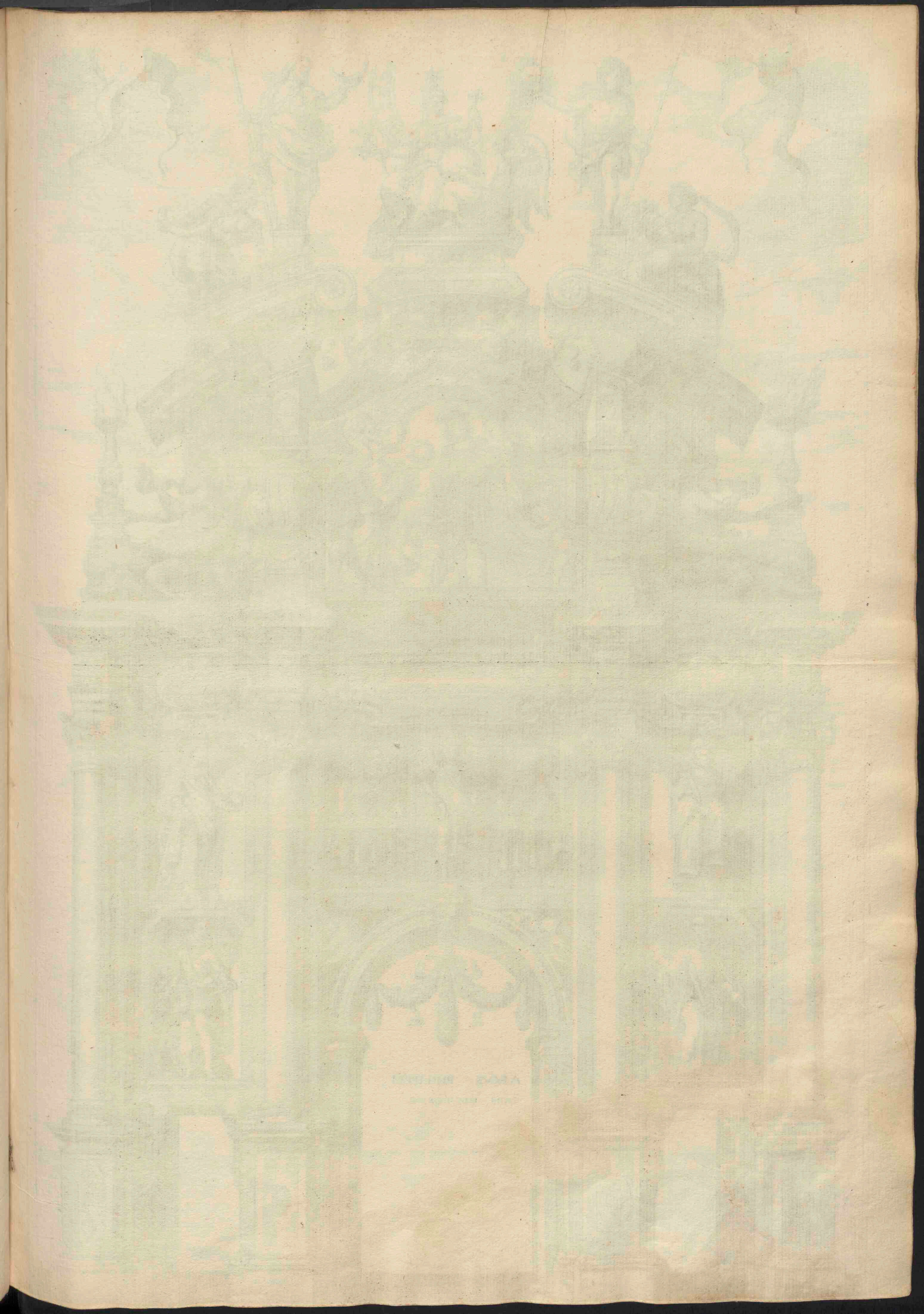
Vertex, qui spatio Ventos Hiemesq; relinquit,

Perpetuum nullâ temeratus nube serenum,

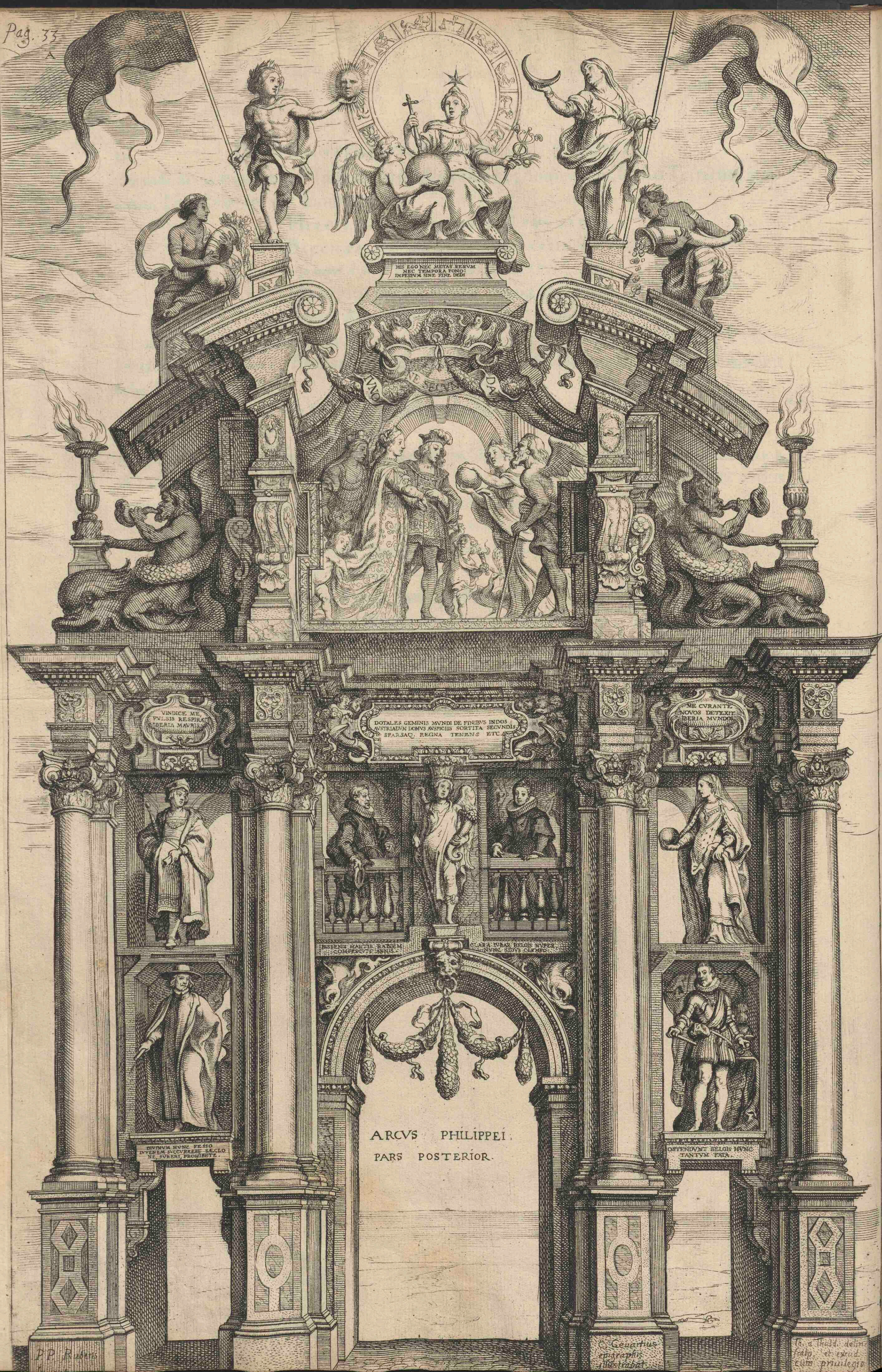
Celsior exsurgit pluuiis, auditq; ruentes

Sub pedibus Nimbos, & rauca Tonitrua calcant.

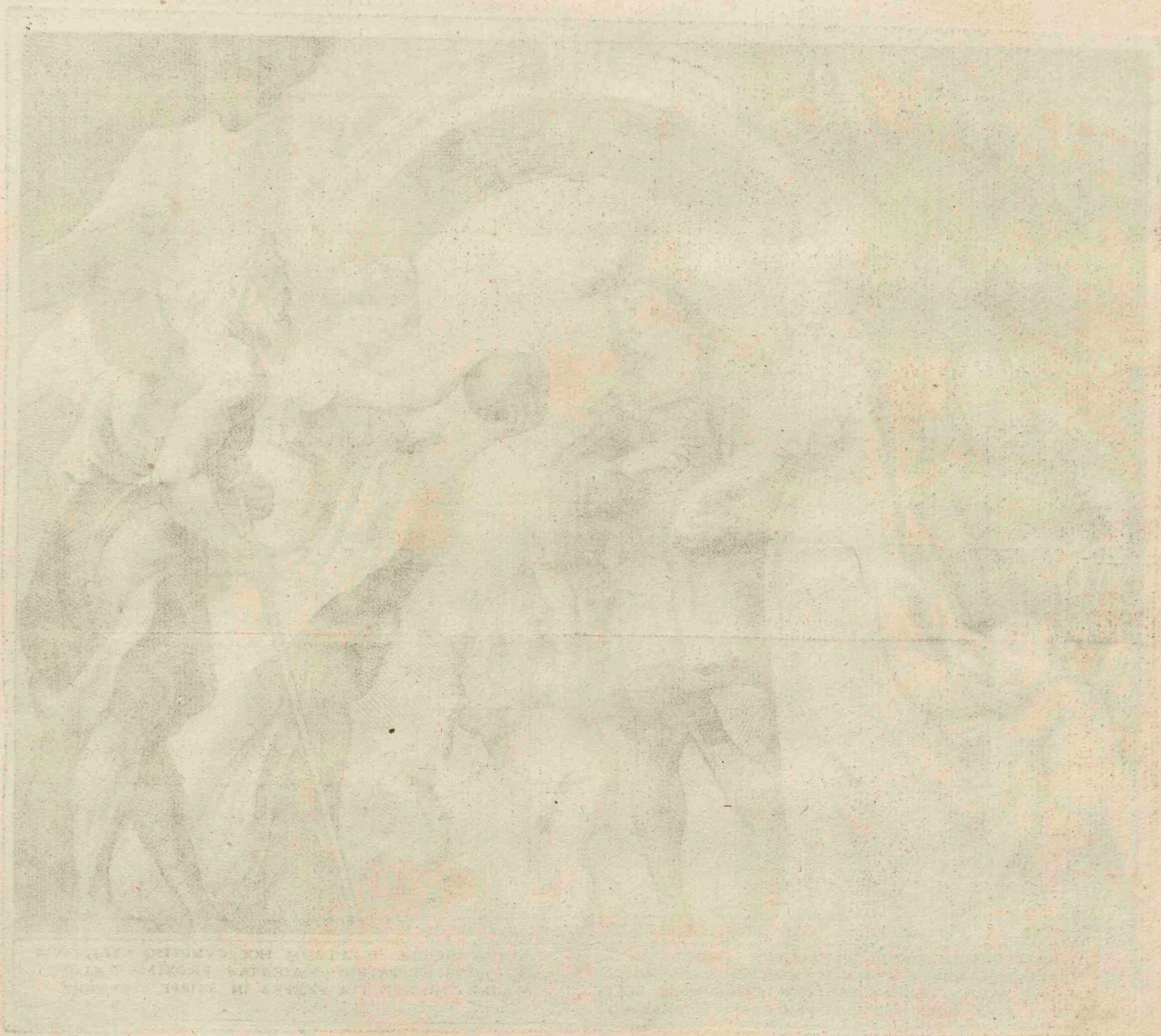

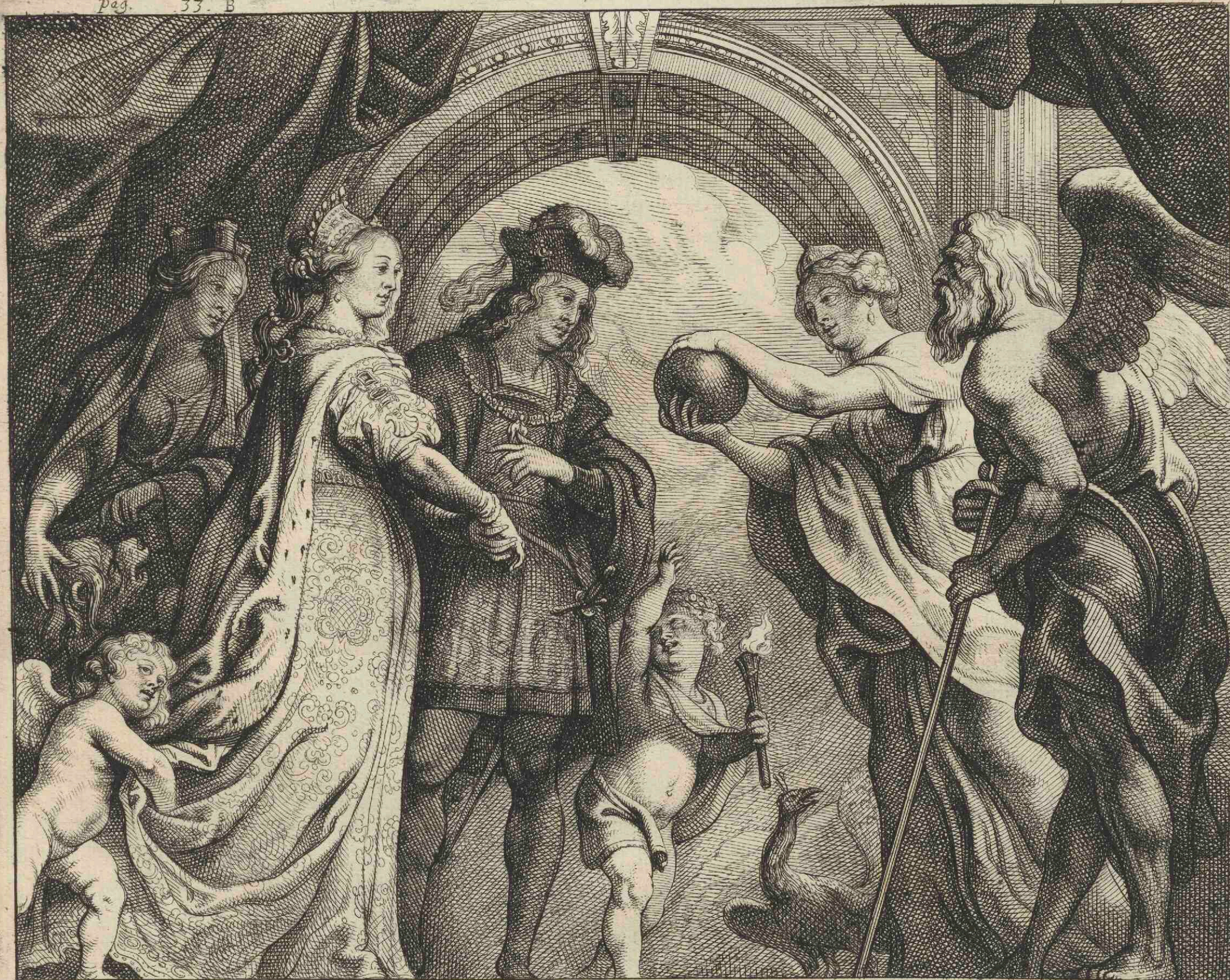

P. P. Rubens Inuent.

DOTALES GEMINIS MVNDI DE FINIBVS INDOS
AVSTRIADVM DOMVS AVSPICIIS SORTITA SECVNDIS:
SPARSAQ. REGNA TENENS PARITER CVM LVMINE SOLIS,
MITIBVS ÆQVA REGIT FAMVLANTEM LEGIBVS ORBEM.

ALTIVS INVIDIA SCEPTRVM HOC, CVNCTISQ. VERENDVM
HOSTIBVS, ET PATRIO MAIESTAS PROXIMA CÆLO,
MAGNE PHILIPPE, TVA PERPES IN STIRPE PERENNET.

Th. a Thulden. delin. Scalps. et excud. cum Privilegio. C. Geuartius.

ARCVS PHILIPPEI

FACIES POSTERIOR.

ARCVS ista facies, eiusdem cum anteriori Architecturæ & magnitudinis, *Meram* vicum respiciens, repræsentabat MONARCHIAM AVSTRIACAM, dotalem HISPANIAE Regnorum accessione in immensum auctam, per Matrimonium PHILIPPI, cognomento PVLCHRI, Imp. Cæs. MAXÆMI- LIANI AVG. Filij, Belgarum Principis, cum IOANNA, FERDINANDI & ISABELLÆ, Catholicorum Castellæ, Legionis, Aragoniæ, &c. Regum, Filiâ. Quorum posteris vastissima INDIAE vtriusque Regna deinceps obtigerunt.

In Tabulâ Mediâ stat PHILIPPVS, Archidux, Sponsam suam IOANNAM, Regali ^{TABULA} pallâ indutam, dextrâ complexus. IVNO Pronuba Orbem vtrâque manu tenens, ^{Media.} HISPANIAE Regnum Sponso ostentat, ad illum suo tempore peruenturum. Id innuit CRONVS adstans, alatus, & falcem premens. Iuxta Sponsam CYBELE est, Turrita, Deorum Mater, cui LEO ad latus. HYMENÆVS infrâ stat, facem attollens. In Zophoro hæc Inscriptio:

DOTALES GEMINIS MVNDI DE FINIBVS INDOS
AVSTRIADVM DOMVS AVSPICIIS SORTITA SECVNDIS:
SPARSAQVE REGNA TENENS PARITER CVM LVMINE SOLIS,
MITIBVS ÆQVA REGIT FAMVLANTEM LEGIBVS ORBEM.
ALTIVS INVIDIA SCEPTRVM HOC, CVNCTISQVE VERENDVM
HOSTIBVS, ET PATRIO MAIESTAS PROXIMA CÆLO,
MAGNE PHILIPPE, TVA PERPES IN STIRPE PERENNET.

^{Heuter. lib. 4. Rerum Belg. Francisc. Hæren. Tom. II. Annal. Belg.} IOANNA, Hispaniarum Infans, centum & triginta quinque nauium classe, ex Hispaniâ ^{IOANNÆ Hispaniarum In- fantis, in Belgium Adventus.} in Belgium appulit anno M. cccc. xcvi. ad diem XII. Kal. Octob. Ac militibus, sociisque naualibus in Walachriâ, Zelandiæ Insulâ, ad classem manere iussis, ANTVERPIAM ipsa, cum præcipuâ Nobilitate accessit, & summo cum honore, ingentiq̃ue omnium nationum pompâ, recepta est. PHILIPPVS ARCHIDVX vix è Germaniâ reuersus, Sponsam suam Antuerpiâ venientem, Liræ, territorij Antuerpiensis oppido, excepit, ac ibidem Kal. Nouemb. eiusdem anni, in vxorem duxit.

^{Vincent. Sandoual. De vitâ CARO- LI V. AVG. lib. I. cap. III.} CRONVS Deus in Tabulâ expressus, SATVRNVS est, Temporum Pater, ideoq̃ue à ^{CRONVS.} Græcis ΚΡΟΝΟΣ, quasi ΧΡΟΝΟΣ, immutatâ litterâ, dictus, teste Macrobio lib. I. Saturnal. cap. XXII. & M. Tullio lib. II. De Naturâ Deorum. Merito autem CRONVS velut Fide- iussor in Tabulâ appictus est, vt designetur, non in præsens PHILIPPO Archiduci Re- gnum Hispaniarum conferri, sed suo Tempore. Nempe IOANNE, FERDINANDI Regis Filio, & MICHAELÆ, Nepote, prius vitâ functis, quod paucis post hoc connubium annis contigit. Falcem Cronus gestat, quòd Tempus omnia demetat, sternatq̃ue.

R

Euri-

Euripides in hunc sensum:

— ἀναγκαίως δ' ἔχει
βίον περιζέειν, ὥς κάρπιμον σάχυν.

— Vita omnibus

Metenda, ut fruges. Sic iubet Necessitas.

ut interpretatur M. Tullius Tusculanar. lib. III.

CYBELE. CYBELE priscis Μεγάλη Μήτηρ, καὶ Θεῶν Μήτηρ, Magna Mater, & Mater Deorum dicta. Orpheus in Hymnis:

Μήτηρ μὲν τε Θεῶν ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων.

Hæc una est Materq; hominum, Materq; Deorum.

Videre est CYBELEN sedentem inter duos Leones, dextrâ pini ramum, sinistrâ hastam puram, tenentem, ac Tympano innixam, in Numis Julia Pia & Faustina, Augg. apud Anton. Augustinum, Archiepiscopum Tarraconensem, Dialogo v. Antiquitatum Rom.

Cur eadem
Turrita?

CUR TURRITA, & cum LEONE ad latus, fingatur CYBELE; rationem reddit Varro apud Augustin. VII. De Ciuit. Dei, cap. XXIV. Tellurem, inquit, eandem dicunt Magnam Matrem: quod Tympanum habeat; significari, esse Orbem Terra: quod Turres in capite; Oppida: quod Sedes figatur circa eam; cum omnia moueantur, ipsam non moueri. Et mox: LEONEM, inquit, adiungunt solutum ac mansuetum, ut ostendant, esse nullum genus Terra tam remotum ac vehementer ferum, quod non subigi coliq; conueniat.

Iugum
Aureum.

Supra Tabulam IUGVM AVREVM Coniugale expressum est, cui inscriptum illud Maronis:

I V N O N E S E C V N D A.

De illo IUGO idem Maro lib. IV.

I V N O N I ante omnes, cui VINCLA IUGALIA cura.

Et ibidem:

Ne cui me VINCLO vellem sociare IUGALI.

Quo loco Seruius: IUGALI, inquit, propter IUGVM quod imponebatur Matrimonio coniungendis.

IUGO geminæ insident COLVMBÆ, Coniugij Symbolum. Addita est CORONA è floribus contexta, Sponso olim offerri solita. Adsunt & FACES NVPTIALES. Claudianus:

Tu festas, Hymenæe, FACES, tu Gratia FLORES

Elige: tu geminas Concordia nocte CORONAS.

De his omnibus videndus Barn. Brissonus lib. singulari de ritu Nuptiarum.

Ad Pilas laterales, inde COR ARDENS, inde DEXTRAE GEMINAE, serito circumdatae, Concordiam, Fidemque coniugalem denotant.

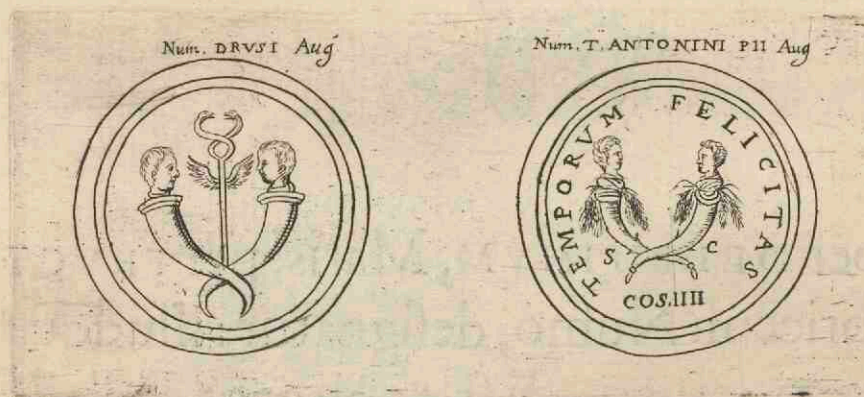
Copiacornu
geminum.

Sub ipsâ Tabulâ in Zophoro, geminum COPIAE CORNV hinc inde spectatur, quo Coniugij huius Fœcunditas, ac natorum inde Augustissimorum Liberorum fructus designantur. Ex vno, Mares duo, CAROLVS & FERDINANDVS, Cæsares; ex altero Femellæ qua-

quatuor, Reginae omnes, eminent. Nempe HELEONORA, Lusitaniae primum, mox Galliae; CATHARINA, item Lusitaniae; ISABELLA, Daniae; MARIA, Hungariae, Regibus, raro Felicitatis exemplo, nuptae. Sic in Numo *Drusi*, Tiberij Aug. filij, expressa sunt in duplici cornucopiae bina puerorum, eius liberorum, capita, medio caduceo. Itemq; in alio, qui penes me est, *Titii Antonini Aug.* Numo, cum Inscriptione: TEMPORVM FELICITAS.

aTorrent.
ad Suetonium
Calig.
cap. xiv.
bChoul.
pag. 124.

Lib. i.
Saturn.
c. viii.

Ad utrumque Tabulae latus, gemini TRITONES Delphinis insident, Coniugiumque hoc TRITONES. splendidissimum buccinis promulgant. De illis ita Macrobius. TRITONES cum Buccinis fastigio Saturni adis superimpositi sunt, quoniam ab eius commemoratione ad nostram aetate Historia elata & quasi vocalis est.

DELPHINI utrimque, Maris utriusque imperium, Orientalis & Occidentalis, de-DELPHINI. notant. DELPHIN enim ceterorum piscium quodammodo Rex est. Vnde Oppianus lib. ii. de Piscatu, sic canit:

ΔΕΛΦΙΝΕΣ δ' ἀγέλησιν ἀλὸς μέγα κοίρανεσσιν,
Ἐξοχὸν ἡγορεῖ τε καὶ ἀγλαίῃ κομώοντες,
Ριπήτ' ὠκυάλῳ. διὰ δ' βέλῳ ὥς τε θάλασσαν
Ἰππῶνται, φλογέοντε σέλας πέμπουσιν ὀπωπαῖς
Ὀξύτατον, καὶ ποῦ τιν' ὑποπλάσονται χαράδρους,
Καὶ πν' ὑπὸ ψαμάθοις εἰλυμένον ἔδρακον ἰχθυῶ.
Ὅσον δ' κούφοισι μετ' οἰωνοῖσιν ἀνάκτες
Αἰετοῖ, ἢ θήρεσσιν μετ' ὠμησῆσι Λέοντες,
Ὅσον ἀεὶ δάσιν ἐν ἐρπυσσῆσι Δράκοντες,
Τόσον καὶ ΔΕΛΦΙΝΕΣ ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες.

Id est, Laurentio Lippio Interprete:

DELPHINES regnant ponto, gentesq; natantum
Imperio sceptrisq; regunt, & robore praestant,
Ac formam, ac volucris nimium se corpore iactant,
Et saluunt, veluti nervis excussa sagitta:
Ardentem emittunt flammam, splendore micantem,
Ex oculis, tenuem visu, si forte timentes
Afficiant lustris pisces, fabulorum latentes.

Est inter pictas quantum Regina Volucres
Magna Tonantis Avis; vel quantum dira ferarum
Agmina magnanimi ducunt Virtute Leones;
Squammigeri quantum regnant, praestantq; Dracones
Inter Serpentes; tantum sua regna gubernant

DELPHINES, liquidis tantum dominantur in undis.

Extat vetus Numus, SEGOBRICAE, Hispaniae Tarraconensis vrbe, cusus, in quo AVGVSTI caput cernitur, medium inter DELPHINVM & SPICAM. Et per DELPHINVM quidem, Maris; per SPICAM, Terrae imperium designari, censet vir maximus, Ant. Augustinus, Antiquitat. Romanarum & Hispan. Dialog. vii.

Hieronimus quoque Aleander in explicatione Tabulæ Heliacæ, adfert gemmam antiquam, in quâ expressus hinc DELPHIN, inde CORNUCOPIÆ, cum fructibus omnigenis. In medio, Caduceus Mercurij, in clauam Herculis desinens, Palmâ hinc inde eminente:

In elegantissimâ eâ gemmâ, per DELPHINVM, Maris; per FRVCTVS qui in Cornucopiæ, Terræ imperium, vt in Segobricensi Numo, designatur: illudque tam Mercurij eloquio, quàm armis Herculeis parari & seruari. Est & elegans Palladæ Epigramma in Cupidinis statuam:

Οὐδ' ἐμὰ τινι παλάμῃς κατέχει Δελφίνα καὶ Ἀγροῶς.
Τῇ μὲν γὰρ Γαῖαν, τῇ δὲ Θάλασσαν ἔχει.

Antho-
log.
lib. iv.

Quod sic vertimus:

Altera DELPHINVM gestat manus, altera FLORES:

Quippe SOLO pariter iura dat atque SALO.

Supra Portæ fornicem HYMENÆVS est, eâ formâ quâ in anteriori facie.

MONAR-
CHIA AV-
STRIACA.

In summo Arcus culmine MONARCHIA AVSTRIACA sedet, Augustæ Heroinæ habitu, cui Bonus GENIVS, alatus, in genu procumbens, GLOBVM TERRESTREM offert. Illa sceptrum CRUCE insignitum Globo dextrâ infigit: alterâ manu Caduceum tenet, Spicas & Papauera. ZODIACVS Monarchiam Austriacam ambit. HESPERVS, supra verticem eiusdem Monarchiæ in medio Zodiaci, radios quàm latissimè diffundit.

SOL
ORIENS.

A dextrâ eius parte, SOL ORIENS Laureatus, Orbem radiatum alterâ manu gestans: vexillum alterâ, cum Insignibus LVSTITANIÆ.

INDIA
ORIEN-
TALIS.

Afsidet illi INDIA ORIENTALIS, caput, collum, brachia gemmis onerata, Cornucopiæ aromatibus & vnionibus plenum complectens.

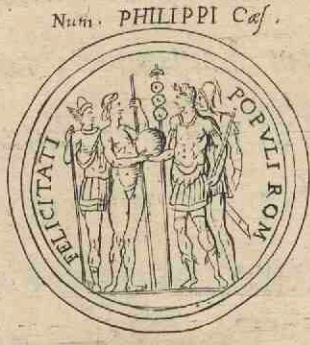
LYNA.

A sinistrâ, LVNA, Orbem crescentem præferens, & vexillum cum Insignibus Regni CASTELLÆ.

INDIA
OCCI-
DENTA-
LIS.

Huic afsidet INDIA OCCIDENTALIS pennis versicoloribus in vertice ornata, annulum ingentem ex aure (more Gentis) suspensum gerens, aureos Numos è Cornucopiæ largiter effundens. Symbola porrò ista obiter illustranda.

Vt GENIVS Globum Terrestrem MONARCHIAE HISPANICAE offert, sic in aureis Titi & Nerva Augg. Numismatibus, PROVIDENTIA spectatur, quæ Orbem Terrarum illis tradit. Pulcherrimum autem Numisma exstat Imp. Cas. M. Iul. Philippi Aug. in quo conspicitur GENIVS Pop. Rom. qui similiter Orbem Terrarum PHILIPPO AVG. in manus porrigit, cum Inscriptione: FELICITATI POP. ROM.

a Croy-
iac.
Tab.
xxviii.
b Ibid.
Tabul.
xxxiii.
c Erizzo
pag. 524

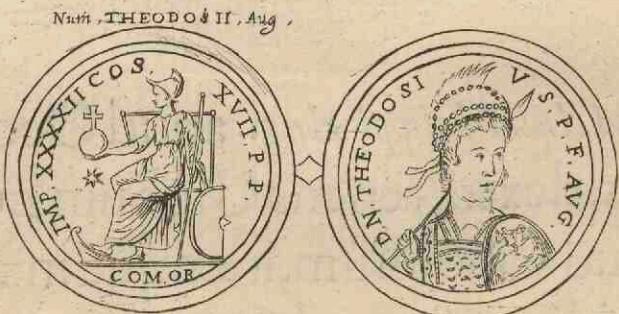
Hunc

Huncverò PHILIPPVM AVG. primum omnium Impp. Romanor. Christianis sacris ad-
dictum fuisse, ex Eusebio & Orofio iam suprà retulimus.

SCEPTRVM CRVCE insignitum, ORBIQUE infixum, denotat Catholicos Hispaniæ ^{CRVX}
Reges, CRVCE AVSPICE, vastissima Indiarum Regna ad verum CHRISTI cultum ad- ^{ORBI}
duxisse. Imp. Cas. Theodosius Magnus, gente Hispanus, Princeps religiosissimus, ORBI seu
GLOBO, Cæsarum manibus gestari solito, primus CRVCEM infigi curavit. vt apparet
ex eius Numo aureo, in quo Roma noua, seu Constantinopolis, galeata sedet, dextrâ
Orbem, cui Crux infixa, gestans.

Croy-
iac.
Minor.
Tab.
LIX.

Suidas,
vocalu-
stinian.
Procop.
de Edi-
ficiis
Iustin.
Aug.

Sic quoque Imp. Cas. Iustinianus Magnus (Suidâ teste) Ἐστῆσε τῶν ἑαυτοῦ εἰκόνα ἐν τῇ κίοντι ἐφ' ἵππου. Καὶ τῇ μὲν
δεξιτερᾷ χειρὶ φέρει σφαῖραν, ἐμπροσθέν τ' ἑταυρὸν ἐν αὐτῇ. ὑποσημαίνοντο, ὡς διὰ τὸ εἰς τὴν ταυρὸν πίστεως, τῆς γῆς ἐγκρατὸς
γέγονε. Σφαῖρα μὲν γὰρ ἡ γῆ, διὰ τὸ σφαιροειδὲς ἔσθ' αὐτῆς σχῆμα. Πίστις δὲ ὁ Σταυρὸς, διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ἑστῶτα Θεόν.
Equestrē sibi statuam in columnā posuit, quæ sinistrâ manu fert GLOBVM, CRVCE in eo infixâ : significante,
quod per Fidem in CRVCEM, Terra Dominus sit factus. Globus enim Terra est, ob eius rotundam formam : Fides
verò est CRVX, quod in illâ Deus humanâ carne assumptâ, suffixus esset.

Ab horum laudatissimorum Impp. exemplo non degenerans RODOLPHVS I. cogno-
mento Magnus, Gentis Austriacæ conditor, CRVCEM vice Sceptri coluit. Qua de re infrâ
latius in eius Elogio. Et anno superioris sæculi primo, cū Petrus Aluarius Capralis, Auspiciis
EMANVELIS, Lusitaniæ Regis, in Indiam Orientalem tendens, tempestate actus, ad Bra-
siliæ littora, ab Anthropophagis habitata, primus mortalium ex Europâ appulisset, co-
lumnā marmoream, cui CRVX erat incisa, ibidem collocari iussit, totamque eam Regio-
nem Terram sanctā CRVCIS indigetauit, Orofio teste.

Orofius
lib. II.
de Reb.
Eman.

CADVCEVM, SPICAS & PAPAVERA alterâ manu MONARCHIA AVSTRIACA <sup>Caducens,
Spice, Pa-
pauer.</sup>
tenet. CADVCEVS Pacis studium; SPICÆ, Annonæ Abundantiam; PAPAVERA, Se-
curitatem denotant. In Numo M. Antonij, tria hæc Symbola simul iuncta conspiciuntur.

Croy-
iac.
Tab.
VII.

Per HESPERVM, stellarum maximam, designatur HESPERIA, siue Hispania. Homerus: <sup>HESPE-
RVS.</sup>

Ἐσπερος, ὃς καλῶς ἐν ἑσπέρῳ ἵσταται ἀστὴρ.

HESPERVS, in calo radiis qui sidera vincit.

Siue, (vt Catullus ait:)

HESPERE, qui calo lucet incundior ignis?

Pulcherrimè autem eandem Stellam describit Papinius vi. Thebaidos:

Sic ubi tranquillo pellucent SIDERA ponto,

Vibraturq; fretis cali stellantis Imago,

Omnia clara nitent; sed CLARIOR OMNIA SVpra

HESPERVS exercet radios. Quantusq; per altum

ÆTHERA, caruleis tantus monstratur in undis.

Isidorus Hispalensium Præsul, Originum lib. III. HESPERVS, Stella Occidentalis, quam cognomi-
natam perhibent ab HESPERO, Rege Hispania.

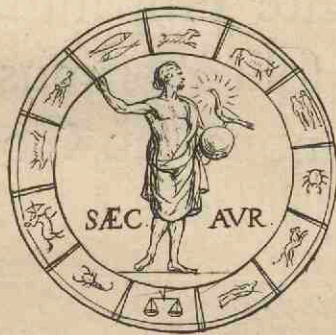
T

Per

ZODIA-
CVS.

Per circulum ZODIACI, Magnitudo MONARCHIÆ AVSTRIACÆ designatur, eiusque Æternitas. Sic in Numo aureo *Hadriani Aug.* conspicitur Figura gradiens per Zodiacum, sinistra Globum tenens, cui insidet PHOENIX, Æternitatis Symbolum, cum Inscriptione: SÆCVLV M AVREVM. Ectypon eius hîc subiunxi ex Musæo Rubeniano:

Vide
Occo-
nem.

Talis etiam exstat Imp. Cæs. *M. Iul. Philippi Aug.* apud Occonem Numus, in quo Virgunculæ habitu stat ÆTERNITAS, dextrâ tenens Globum, cui PHOENIX insidet. In Numo quoque *Alexandri Severi Aug.* apud Choulum, itemque in Numo *Valeriani Aug. & Iulie Mæsa*, ZODIACVS est expressus. vt videre est apud Octau. Stradam lib. de Vitis Impp.

SOL & LVNA Amplitudinem MONARCHIÆ AVSTRIACÆ denotant, quod sidera illa immensa Terrarum spatia, Hispanicæ ditioni subdita, assiduis cursibus permeent, nec vmquam ab iis declinent.

SOL &
LVNA
Æterni-
tatis Sym-
bola.

Eadem quoque Sidera, ÆTERNITATEM designant. Sic in Numis *Vespasiani & Traiani Augg.* figura stolata conspicitur, dextrâ caput SOLIS radiatum; sinistra gestans LVNÆ crescentis cornua, cum Inscriptione: ÆTERNITATI AVG. Et hoc quidem ex disciplinâ Ægyptiorum, qui illa sidera Æterna esse asserebant. Horus Apollo: Αἰὼνα σπουδαίοντες, ἡ αἰὼν καὶ Σελήνην γράφει, διὰ τὸ Αἰὼνια εἶναι σπουδαία. ÆVVM designantes, SOLEM & LVNAM pingunt, quod hæc Æterna sint Elementa. Huc quoque respexit Martialis, de Templo Flaviæ gentis agens:

Ant. Au-
gustin.
Dialog.
II.

Manebit altum FLAVIÆ Decus GENTIS,

Cum SOLE & ASTRIS, cumq; Luce Romanâ.

Lib. IX.
Epigr. I.

Numos hîc apponi curavi.

Croy-
iac. Tab.
XXVII.
& Tab.
XXXVIII.

In Tympano fastigij, sub MONARCHIA AVSTRIACA, hæc Inscriptio:

HIS EGO NEC METAS RERVM, NEC TEMPORA PONO:

IMPERIVM SINE FINE DEDI.

Verba hæc sunt Iouis apud Maronem i. Æneid. quibus Veneri de Æneæ sui fati sollicitæ, Imperium, vt Terrarum metis & spatiis, ita Tempore infinitum pollicetur. Id autem longè verius de MONARCHIA AVSTRIACA efferi potest, quam omnibus, quotquot ab Orbe condito floruere, vastissimis Regnis & Imperiis maiorem longè & latiore, statuit singularis vir eruditionis, Iustus Lipsius, vbi PHILIPPVM III. Hispaniarum & India-
*sed ab ORBE CONDITO non fuit, qui MAIOR in RE aut SPE fuerit, quàm Te Fata videntur destinasse. Præst-
iam diu MAXIMVS REGVM, Pater Tuus, tot Regnis. In VTROQUE ORBE iura reddit, VETERI & NOVO.*

I. Lips.
Præfat.
Militiæ
Roma-
næ.

Atque

Atque ecce, nonam ad Potentiam Fortuna viam nuper apernit, adiectâ LVSITANIA: qua sola adhuc lacinia deerat pulcherrima & solida HISPANIARVM Purpura. Adnexa est: & unâ cum ea AFRICÆ & ASIÆ Portus aut Insula, id est Claustra atque aditus, quibus ipsas illas innadatis, & totas subiiciatis in leges & Iura vestra. PIETAS iamdiu huc vocat, & RELIGIO: sed recentior etiam Iniuria, quam immanis ille Hostis AVSTRIACIS Tuis infert, factus & solens violare, rapere, Regna Regnis adicere, nullo nisi Armorum iure. Ita Lipsius.

Vberius autem & plenius, HISPANICI IMPERII Amplitudinem describit, eandem-que priscis ROMANORVM & MACEDONVM vastissimis Imperiis, Gentibusque omnibus hodie quàm latissimè dominantibus, longè antistare asserit vir celeberrimi nominis, versibus hisce luculentis:

— Vbi LAVRENTES aduenit cominus ARCES,

Magnum Regis opus, solio sublime sedentem

Conspicit in multa gemmarum luce PHILIPPVM.

Centum illinc populi centum responsa petebant:

Hinc quibus ÆTNÆAS datur adspectare FAVILLAS,

Et quos SIRENVm mittit Domus; inde superbus

INSVBER, & rapida tortor BALEARIS habena,

Et quas tot titulis distinguit IBERIA Gentes:

Et LIBYS, & primi mirator luminis INDVS:

Ignotisq; animum velat qua corpora pennis

MEXICA, vel fului diues PERUANA metalli.

Inq; NOTOS vergens alius quos despicit Axis.

Non tot continuit ROMANA POTENTIA Terras

Tunc cum summa fuit. Nec ad hac fastigia rerum

Sub Duce Pellæo MACETVM venere Sarissa.

Nunc quoque BISTONII quamvis sint vasta TYRANNI

Regna, nec exiguo claudatur limite PARTHVS;

Et late gelidi glacialis Littora Ponti

SARMATA possident; plaustrisq; vagantibus exul

Mutet sæpe domos SCYTHICORVM Rector equorum;

Multaq; perpetuo defendat millia muro

SINARVM Dominus; vix & sua nouerit arua

Qui regit ÆTHIOPAS, damnatum Solibus orbem;

HESPERIIS NEMO REGNORVM FINIBVS EXIT

LONGIVS.

Bodin.
lib. II.
cap. II.
de Re-
publica.

Haftenus ille. At verò, iuxta Ioan. Bodini Andegauensis, Galli, sententiam, Latitudo Terrarum Catholico Hispaniarum Regi subiectarum, DECIES excedit TVRCICI IMPERII dimensionem. Scribebat hæc Bodinus, antequam LVSITANIA, & cum illâ, ORIENTALIS INDIA, Insulæque innumeræ, Regi Catholico accessissent. Nam post istam Regnorum accessionem (si rectè calculum ponat Ceruera Turrianus) Imperium Hispanicum VIGESIES maius factum, quàm fuerit Romanorum. Eius verba sunt: ROMANI Imperatores, quorum Dominatio latius pro-
uecta est, quàm cuiusquam alterius antecedentium Chaldaorum, Assyriorum, Persarum, Medorum, vel etiam Graecorum (teste Dionysio Halicarnasseo) tertiam tamen Europa partem integram non possederunt. Non item Africa quartam, aut quadragesimam Asia. Nullam verò America & Indiarum Occidentalium, Insularumq; Oceani

Ceruera
Turrian.
lib. II.
de Ex-
cessu
PHILIP-
PI II.
Hispa-
niarum
Regis.

Meridionalis, uti neque Indiarum Orientalium. Quod si quis iam Terrarum Orbem diligentius contempletur, diuidatq; in partes aequales, ut facere solent Cosmographi; reperiet imperium Regis Hispania PARTE VIGESIMA maius, quàm fuerit ROMANORVM. Hæc Turrianus. Atque hinc est, quòd Lud. Tribaldus Tole- tus in Ep̃anesi Ibericâ, HISPANIAM sic compellat:

BIS DECIES Scep̃trum, superant tua Scep̃tra, QVIRITVM,

Latius è Latio fulsit tibi Hesperio.

Perq; tot ingentes tractus Terrarq; Marisq; ,

CHRISTIFERÆ ostentas candida signa CRVCIS.

Salve igitur, Rerum Columnen, Regina: Decusq;

PERPETVVM hoc, Superum Rex velit esse Tibi.

Porro de Latitudine MONARCHIAE HISPANICAE fusiùs tractant Thomas Bozius, Philippus Honorius, Gregorius Lopez Madera, Iacob. Valdesius, Boterus, aliiq̃ue.

FERDI-
NANDVS
Hispania-
rum Rex.

In Intercolumnio dextro, primæ eleuationis, stat FERDINANDVS ARAGONIVS, Hispaniarum Rex Catholicus, à quo prima MONARCHIAE HISPANICAE fundamenta iacta sunt: Heros Prudentiâ, Consilio, Industriâ, & Felicitate spectatissimus. Qui continuo victoriarum vsus cursu, Mauros ex Baticâ Regione, quam magno Christianorum Principum opprobrio, octingentos propè annos tenuerant, expulit. Mox Neapolis quoque, & Nauarræ Regna suo adiecit Imperio. Epigraphe:

VINDICE ME, PVLSIS EXVLTAT IBERIA MAVRIS:

PARTHENOPES DOMVI POPVLOS, ATQVE APPVLA RVRA,

VASCONIÆQVE SIMVL SALTVS, CELSAMQVE PYRENEN.

ISABEL-
LA Hispaniarum
Regina.

In Intercolumnio sinistro spectatur ISABELLA, IOANNIS II. Castellæ & Legionis, Regis, Filia, FERDINANDI Catholici vxor, ORBEM NOVVM manu complexa. Hæc enim est illa Heroïna, nulli veterum cedens, quæ Christophoro Columbo, Liguri, alterius, & nullis antè sæculis cogniti Terrarum Orbis, à se detegendi, certam spem facienti, armatam classem suppeditavit, cùm FERDINANDVS Rex, eius maritus, cunctantior & timidior eâ in re videretur. Atque ita ad aurifera Mexicanorum & Peruanorum Regna, ab aliis mox detecta, pulsifq̃ue Idololatriæ tenebris, diuino Fidei lumine illustrata, aditum patefecit. Epigraphe:

ME CVRANTE NOVOS DETEXIT IBERIA MVNDOS:

VERAQUE BARBARICIS OSTENDENS NVMINA TERRIS,

MEXICA CASTELLÆ IVNXIT, PERUANAQVE SCEPTRA.

ERNE-
STVS
Archidux
Austriæ.

Paullò infrà, in eodem Intercolumnio stat ERNESTVS, Imp. Cæs. MAXÆMILIANI II. Filius, Archidux Austriæ, Belgicarum Prouinciarum pro Rege PHILIPPO II. Auunculo suo, Gubernator, Princeps Optimus, & longiori vitâ dignissimus. Nam dum ad pacificandas Prouincias animum seriò conuertisset, vix primo Præfecturæ suæ anno expleto, ingenti omnium Belgarum luctu extinctus est. Hinc meritò adscriptum:

OSTENDVNT BELGIS HVNC TANTVM FATA. —

ALBER-
TVS Ar-
chidux
Austriæ,
Belgarum
Princeps.

In Podio, supra Portæ fornicem, visitur ALBERTVS, Imp. Cæs. MAXÆMILIANI II. Filius, Archidux Austriæ, Belgarum Princeps, Pietate, Iustitiâ, Constantiâ, Fortitudine, Prudentiâ,

gentia, Liberalitate, aliisque Virtutibus Regiis inclytus. Hic cum post ERNESTI, Fratris sui, obitum, Belgis Gubernator per annos aliquot feliciter praeuisset, & aduersus Gallos & Batauos strenue rem gessisset; mox ducta in uxorem ISABELLA CLARA EVGENIA, Philippi II. Hispaniarum Indiarumque Regis Filia, Belgicas has Prouincias & Burgundiam dotali iure possedit. Epigraphe:

BISSENI MARTIS RABIE COMPESCUIT ANNIS.

Francisc.
Harau.
Annal.
Belg.
To. III.
Anton.
Carnero
lib. XVI.
cap. XV.
Thuanus
lib. 138.
Baudius
lib. I.
de In-
ducis
Belg.

Siquidem, post Ostendam, Wachtendonckam, Rhenoberckam, Grollam, Oldefaliam, Lingam, aliaque oppida à Batavis recepta, BELGICAM, ciuili XL. annorum Bello aestuantem, respirare, almæque Pacis oia gustare indulgit, Duodecennialibus Induciis cum hoste pactis, & ANTVERPIÆ anno MD. C. IX. ad v. Id. April. conclusis, & promulgatis. Quam in re, P. Ioan. Naij, Seraphici Ordinis per Belgium summi Præfecti, sedula opera eluxit. Cum paullò antè Ser^{mus} Archidux Walrauium Wittenhorstium, Horstij Toparcham, & Ioan. Geuartium, Iurisconsultum, primis eius Tractationis fundamentis iaciendis in Bataviam delegasset.

Imperij Romani diadema à Septemuiris Electoribus bis delatum; nempe post RODOLPHI II. & mox, post MATTHIÆ I. Augg. Fratrum suorum, obitum, recusauit. Archiducatum AVSTRIÆ, Ducatum Silesiæ, aliosque plurimos Principatus, hereditario iure ad se deuolutos, FERDINANDO II. Imp. Patrueli suo, raro & inaudito hactenus exemplo, donatione inter viuos, cessit ac resignauit.

Clau-
dian.

*Respuat ingestum, quod vi, quod postere ferro,
Posthabitâ Pietate solent. Tunc Purpura primum
Inferior Virtute fuit, meruitq; repulsam
Obuia Maestas. Doluit Fortuna, minorem
Se confessa viro. Magnum delata Potestas,
Maiorem contempta probat. —*

Coniugi suo, ALBERTO, ad læuum Podij latus, adstat ISABELLA CLARA EVGENIA, ISABELLA CLARA EVGENIA, PHILIPPI II. Filia, Belgarum & Burgundionum Domina: Heroïna magnæ illius ISABELLÆ, Hispaniarum Regina (cuius supra meminimus) Abauia suæ, virtutibus simillima. Quam Matrem Patriæ, viuumque Pudicitia, Pietatis, Clementiæ, Fortitudinis ac Sanctitatis exemplar, Belgica vniuersa experta & venerata est. De illa latius infra, ad Pegma eius defunctæ Honori dicatum. Epigraphe.

CLARA, IVBAR BELGIS NVPER, NVNC SIDVS OLYMPO.

In dextro Intercolumnio, sub FERDINANDO Catholico, visitur Ser^{mus} PRINCEPS FERDINANDVS, Hispaniarum Infans, S. R. E. Card. Belgarum & Burgundionum pro Rege PHILIPPO IV. Catholico, Fratres suo, Gubernator, &c. Epigraphe:

DIVINVM HVNC FESSO IUVENEM SVCCVRRERE SÆCLO,
NE, SVPERI, PROHIBETE. —

Versus hic est Maronis, per parodiam obiter immutatus, ac desumptus è 1. lib. Georgic.

X

vbi

vbi vota facit pro Imp. Cæs. OCTAVIO AVGVSTO, cui à Victoriâ Actiacâ, (quam ætatis suæ anno xxxii, retulit) reduci, opus suum Poëta recitauit:

Auctor
Vitz
Maroni.

Dij Patrj, Indigetes, & Romule, Vestag, Mater,

Qua Thuscum Tiberim, & Romana Palatia seruas:

HVNC SALTEM EVERSO IUVENEM SVCCVRRERE SÆCLO

NE PROHIBETE. *Satis iampridem sanguine nostro*

Laomedontea luimus periuria Troia.

Iampridem nobis cali Te Regia, CÆSAR,

Invidet, atque hominum queritur curare Triumphos.

Quippe ubi fas versum atque nefas, tot Bella per orbem,

Tam multa scelerum facies: non ullus aratro

Dignus honos: sauit toto Mars impius Orbe.

Vt verò sub AVGVSTO CÆSARE, Pace Terrâ Marique partâ, Templo IANI cluso, Orbis Terrarum longâ Felicitate ac Securitate potitus est; ita quoque à Ser^{mi} Principis FERDINANDI felicissimis Auspiciis, & Virtute incomparabili, speratam diu Tranquillitatem, post decumanos Ciuiliū Bellorum fluctus, Prouinciæ Belgicæ meritò sibi pollicentur.

PORTUGAL & CASABLANCO

PORTICVS CÆSAREO-AVSTRIACA

PORTICVS CÆSAREO-AVSTRIACA.

MERAM, latissimum & pulcherrimum Urbis Vicum, ingresso Principi, splendidissimum Pegma, ferè ad semi-Hexagoni formam constructum, eius oculis sese obtulit, architectonicâ magnificentiâ & argumenti grauitate nobilissimum. Diameter eius ad pedes centum & x. porrigebatur: Altitudo, vsque ab Obelisci apicem, pedum erat LXXX. Ichnographiam infrâ subiunximus.

PORTICVM CÆSAREO-AVSTRIACAM appellauimus, quia XII. CÆSARVM AVSTRIACORVM Statuæ, è solido lapide affabrè sculptæ, auroque variegatæ, sub totidem fornicibus in eâ collocatæ erant. Et singuli quidem fornices quatuor Columnis marmoreis innitebantur, encarpis (vt & passim vniuersum Pegma) ornati.

Inter primarias Græcarum Romanarumque urbium substructiones, non infimum locum olim obtinebant PORTICVS: in iisque visebantur priscorum Heroum, bene de Repub. meritorum, Statuæ, cum Elogiis. Sic Imp. Cæs. Octavius Augustus (teste Suetonio) *Proximum à Diis immortalibus Honorem Memoria Ducum præstitit, qui IMPERIUM Pop. Rom. ex minimo maximum reddidissent. Itaque & opera cuiusque, manentibus Titulis, restituit, & STATVAS omnium, Triumphali effigie, in utraque Fori sui PORTICV dedicauit.*

Ad initium lateris dextri, supra pilam angularem hæc erat Inscriptio:

ADSPICE MAIORVM SERIEM, FERNANDE, TVORVM,
CÆSAREOS PROCERES, QVOS AVSTRIA IACTAT ALVMNOS,
IMPERII FATALE SOLVM: VICTRICIBVS ARMIS
DEFENSVM, ASSERTVMQUE TIBI.

AVSTRIA, olim PANNONIA SUPERIOR à Romanis dicta, Prouincia est bellicosissimæ nationis ferax: adeoque antiquitus IMPERATORVM SEDES semper habita. Auctor Descriptionis Orbis Terrarum, qui sub Constantio & Constante Impp. floruit: *Εἰτα ΠΑΝΝΟΝΙΑ χώρα, γῆ πλούσια ἐν πᾶσι καρποῖς τε καὶ κτηνώσει, ἔμπροσθεν. Καὶ αἱ οἰκησιε τῶν ἀρχόντων ἐσὶν.* Deinceps, PANNONIA Regio, Terra omnibus diues, tum frugibus, tum & iumentis, & mercibus, semperq; ea IMPERATORVM SEDES est. Septimius Seuerus, PANNONIARVM Præfectus, Pertinace Aug. Principe optimo, Romæ cæso, Imperator à Pannonicis Legionibus est consalutatus: earumdemque virtute cædem Pertinacis vltuse est, teste Herodiano.

Exstat L. Æly Cæs. qui Pannoniis Dux & Rector ab Hadriano Aug. datus est, Numus, in quo Matrona turrito capite, dextrâ vexillum gestans, & sinistram vestis laciniam attollens: in sinu quasi pilas quasdam tenens, velut auri argenti que copiam designans, cum Inscriptio: PANNONIA.

Y

Exstat

Exstat & Numus *Imp. Cæs. Traian. Decij Aug.* ortu Pannonij, in quo vtraque spectatur Prouincia; altera iuxta signum militare consistens; altera (vt videtur) clauam tenens, cum Inscriptione: PANNONIAE.

Num. AEL. VERI Cæs.

Num. TRAIAN. DECII Aug.

a Erizzo.
Croy-
iac.
Tab. XL.
b Ibid.
Tab. LIX.

PANNONIAS *Imperiis gravidas*, non immeritò appellat Aufonius Epigramm. iv. vbi DANVBIVS *Valentinianum & Gratianum Augg.* sic alloquens introducitur:

DANVBIVS *penitis caput occultatus in oris,*

Totus sub vestrâ iam ditione fluo:

Quâ gelidum fontem mediis effundo Suenus;

IMPERIIS GRAVIDAS *quâ seco PANNONIAS.*

Hæ etenim illæ sunt Prouinciæ, quæ olim AVRELIANVM, PROBVM, MAXIMIANVM, DECIVM, IOVIANVM, VALENTINIANVM, VALENTIEM, GRATIANVM, & VALENTINIANVM IUN. Augustos, Imperio pepererunt. Vnde eleganter Mamertinus Consul in Panegyrico MAXIMINI Aug. ait: *Quis dubitat, quin multis iam sæculis, ex quo vires PANNONIAE ad nomen accessere Romanum, ITALIA quidem sit gentium Domina gloria vetustate, sed PANNONIA virtute?* Atque ita quidem de æuo suo Mamertinus. At mirandum profectò magis, nostrâ ac Proauorum memoriâ, PANNONIAE superioris prouinciam, AVSTRIAM, vel ex vna Domo, continuâ penè successionis serie, CÆSARES XII. protulisse: quibus (dum hæc scribimus) XIII.^{iis} ex eadem Familiâ feliciter accessit, Imp. Cæs. FERDINANDVS III. Pius, Fel. Augustus, in Diui Parentis sui, FERDINANDI II. locum, bono Orbis Christiani, surrogatus. Nempe, quod de Româ ait vir Consularis Rutilius:

Semina Virtutum, demissa & tradita calo,

Non potuere alius dignius esse locis.

Certè, felicissima Imperij propago, quæ in Augustissimâ hac Domo floret, Familias omnes quæ à condito Imperio, eius gubernacula tractarunt, longè supergressa est.

Siquidem progenies CÆSARVM à IVLIO orta, in sexto eius successore defecit.

CAROLINORVM stirps in Occidente, à CAROLO MAGNO vsque ad LVDVICVM IV. sub nouem Imperatoribus, continuâ serie, annis centum & vndecim, Orbi præfuit.

PALÆOLOGORVM Familia in Oriente, à MICHAELE vsque ad CONSTANTINVM XV. ad annos centum & nonaginta tres in stirpe suâ Imperij gubernacula conseruauit.

At verò Augustissima AVSTRIADVM Familia iam supra ducentos & quadraginta annos, atque ex iis ducentos continuos, Orbi Christiano diuinitus præest: ac tot tantosque Heroas protulit, vt omnibus omnium gentium ac Ætatum clarissimis Familiis magnitudine suâ caliginem inductura videatur.

Σὺν Θεῷ γὰρ τοῖς Φυράδαις

Ὅλβη ἀνθρώποις, παρμονώτερος.

Quæ enim à Deo sata est

Prosperitas hominibus, aternior est. vt ait Pindarus.

Rutil.
Itinerar.
lib. i.

indar.
Nem.
Dd. viii.

Ad dextrum latus, sub primo Fornice, statua armata erat, **DIVI RODOLPHI MAGNI**, Pij Fel. Aug. Primi è Familiâ Habsburgicâ Romanorum Imp. & Augustissimæ Domus **AVSTRIÆ** Conditoris. Supra fornecem in ovali Tabellâ hæc Epigraphe:

AVGVSTÆ DIADEMA DOMVS MIHI SVEVICA VATES,

FATIDICAQVE PIVS FIRMAVIT VOCE SACERDOS.

Francisc.
Gulman.
Habl-
burgiaci
lib.vi.
cap.iv.
I. Lips.
Exemp.
Politic.
cap.ii.

De singulari Imp. Cæs. **RODOLPHI I.** Pietate, & in primis erga SS. Synaxin cultu, (vnde Imperium illi promissum grauißimi Auctores testantur) latiùs egimus in breui eiusdem **D. RODOLPHI** Elogio, quod mox subiungitur. Is certè aureum illud Synesij præceptum rectè percepisse visus est: ΕΥΣΕΒΕΙΑ ὁ πρῶτον ἀποβεβλήθη, κρηπίς ἀσφαλὴς, ἐφ' ἧς ἐσθίει τ' ἀγαλμα ἔμπεδον τ' ΒΑΣΙ-

ΛΕΙΑΣ. *PIETAS primum substernatur, fulcrum & crepido, cui firmiter insistat stabilis Imago IMPERII.*

SOLIS & MINERVÆ effigies habitu **Termini**, hinc inde adstant lateri **D. RODOLPHI I.** Sed de illis, aliisque **DIIS** **CONSENTIBVS** ordini **XII. CAESARVM** insertis, etiam opportuniùs infrà, post **Elogia**, differemus.

Supra **ALBERTVM I. AVG.** in ovali Tabellâ:

VICTOR BISSENO CONFLIXI MARTE: COEGI

NASSOVIVM AVSTRIACIS PROSTRATVM CEDERE SIGNIS.

Supra **FREDERICVM III. Pulchrum**:

VISA POTENS NIMIVM, SVPERI, GENS AVSTRIA, VOBIS,

SI SOLVS LATIAS REGERET **FREDERICVS** HABENAS.

Supra **ALBERTVM II. AVG.**

IMPERIVM MERITIS PARTVM DOS CONIVGIS AVXIT,

BINAQVE CÆSAREÆ CONIVNXIT REGNA CORONÆ.

Supra **FREDERICVM IV. AVG.**

LVSTRIS BIS QVINIS, IVNCTA TRIETERIDE, SCEPTRVN

CESSI PACIFICVS, NON VANO *NOMINE, CÆSAR.

*Frede-
rick,
Pacis
diues.

Supra **MAXÆMILIANVM I. AVG.**

IN VENETOS GALLOSQVE TVLI VICTRICIA SIGNA,

ATQVE AQVILIS DOCVI BELGAS PARERE LEONES.

Supra **CAROLVM V. AVG.**

SALVE AVGVSTORVM, NVMERI NON ORDINE, PRIME,

SED MERITI: LIMES REGNI CVI TERMINVS ORBIS.

Supra **FERDINANDVM I. AVG.**

IAM SENIO FESSVS FRATER DVM DESTITIT ATLAS,

IMPOSITVM ALCIDES GESSI CERVICIBVS ORBEM.

Supra **MAXÆMILIANVM II. AVG.**

SVADA DISERTA MIHI, RARA ET CLEMENTIA: SÆPE

CONATVS SVM, BELGA, TVOS COMPOSERE MOTVS.

Z

Supra

Supra RODOLPHVM II. AVG.

ET PACIS STVDIIS BONVS ET FELICIBVS ARMIS,
OMNIGENAS FOVI DONIS ET HONORIBVS ARTES.

Supra MATTHIAM I. AVG.

CORVINO HVNNIADÆ SCEPTIQVE ET NOMINIS HERES,
THREICIVM DOMVI NON VNO MARTE TYRANNVM.

Supra FERDINANDVM II. AVG.

CAVSA DEI, SCOPVS EST TIBI, FERDINANDE, NEC VMQVAM
DESTITVENT, CONFIDE, SVAM PIA NVMINA CAVSAM.

Horum Lemmatum vberior interpretatio & sensus, ex Elogiis vniuscuiusque CÆSARIS
statuæ subiunctis, infra peti potest.

SERA-
PHINI
XII.

In medio Pegmatis, fornices inter & pluteos superiores, interuallo, quod panno pur-
pureo vestitum erat, spectabantur SERAPHINI XII. candidi, alis & crinibus deauratis.

Ad Portæ Mediæ latus dextrum, supra Pilas geminas, hæc Inscriptio:

HIS NEQVE PER DVBIVM PENDET PORTVNA FAVOREM,
NEC NOVIT MVTARE VICES, SED FIXVS IN OMNES
COGNATOS PROCEDIT HONOS. QVEMCVMQVE REQVIRAS
HAC DE STIRPE VIRVM, CERTVM EST DE CÆSARE NASCI.

Ad sinistrum eiusdem Portæ latus:

PER LAVROS NVMERANTVR AVI, SEMPERQVE RENATA
NOBILITATE VIRENT, ET PROLEM FATA SEQVVNTVR,
CONTINVVM SIMILI SERVANTIA LEGE TENOREM.

E Claudiano (paucis per *παρωδιαν* mutatis) ista & superior desumpta est Epigraphe. Est
autem Elogium Nobilissimæ & Christianissimæ apud Romanos Familiæ, ANICIAE, <sup>claud. Panc-
gyr. Probin-
& Olyb.</sup>
quæ suo æuo, Christianorum vnicum præsidium & asylum erat: vt latè deducit Baronius
ad ann. CHRISTI CCC.XCV. Atque ex eâdem Familiâ ANICIA Principes AVSTRIACOS <sup>Arnold.
VVionus
lib. de
Ligno
Vita.</sup>
originem ducere, multis argumentis adstruit Arnoldus Wionus.

Supra Portæ Fornicem geminæ hinc inde VICTORIÆ pictæ, quæ versus transeuntem
Principem LAVREAM dextrâ protendunt.

Ad extremum Porticus latus, altera ex Claudiano Parodia:

HÆC DOMVS INVIDIÆ FINES VIRTUTE RELIQVIT,
HVMANVMQVE MODVM. QVIS ENIM LIVESCERE POSSIT
QVOD NVMQVAM PEREANT STELLÆ: QVOD IVPITER OLIM
POSSIDEAT CÆLVM: QVOD PERMEET OMNIA PHOEBVS:

Plutei ex humilioribus columellis, Pegmati vniuerso superimpositi erant.

In

LAVREÆ
XII.

Σὺν Θεῷ δὲ πύχα
Ἔτρεον ἔ' πνα οἶκον
Ἀπεφάναν πυγμαχία Τιμίαν
Στεφάνων μυχῶ Εἰμάδ' ἀπάσας.

Aliam nullam Domum

Protulit Pugillatus, adeò custodem

CORONARVM, in sinu Gracie uniuersa.

Acroterio dextri lateris, VICTORIA alata infistit, alterâ manu Lauream, alterâ Vexillum VICTORIA. cum Insignibus Imperialibus tenens.

Paulò inferiùs, Augustæ Domus AUSTRIÆ Insignia Gentilitia: nempe Scutum cocci-
neum, candidâ zonâ distinctum. Gryphes gemini illud tuentur.

De origine illorum Insignium ita Cuspinianus, in suâ AVSTRIÆ Descriptione, vbi de

Accone, Palæstinæ Vrbe, à Christianis expugnata, agit: LEOPOLDVS Dux AVSTRIÆ, cum suis una turri civitatis captâ, primus muro eius loci superato, ante omnes cum hostibus confligit, veste albâ ornatus: quam totam cruentam, multoq; sanguine conspersam post pugnam reperit, solo spatio albo, quo Baltheus medium hominem cingebat, relicto. Ut plerique pro Insignibus & Armis quibus nunc utuntur Principes AVSTRIÆ, arbitrentur à Casare in rei memoriam Clypeum rubrum cum lineâ intersectum albâ donatum.

GRYPHES, vt Custodes, Insignibus adiuncti. Herodotus in Melpomene, Gry-
phes
Auricu-
stodes. Gry-
phes
Auricu-
stodes. *κας Γρύπας, Auricustodes Gryphes*, supra Arimaspos, Scythiæ populos, habitare asserit. De iisdem agit Philostratus lib. vi. cap. i. de Vitâ Apollonij: ΓΡΥΠΕΣ δὲ Ἰνδῶν, ἔ μύρμηκες Αἰθιοπῶν, εἰ καὶ ἀνόμοιοι τῷ

ιδέαν εἶσιν, ἀλλ' ὁμοιά γε ὡς φασι βούλονται. Χρυσὲ γδ φύλακες ἐν ἐκατέρῃ ἀδονται, τ' χρυσόγεων τῷ ἡπείρων ἀπασζόμενοι
Indorum autem GRYPHES, & Æthiopum Formica, licet sint formâ dissimiles, eadem tamen (ut ferunt) agere student. Nam Aurum utrobique custodire perhibentur, & terram auriferam adamare. Plura de illis Cte-
fias in Indicis, & Ælianus de Animalium Naturâ, lib. iv. cap. xxvii.

MOX, VRBIS ANTVERPIÆ Insignia, Gentilitio Rosarum ferto ornata. Epigraphe:

AVSTRIACIS SACROS HOC SERTVM SPIRAT ODORES.

Erat olim Corona Rosea Musis sacra, Plutarcho teste, in Symposiacis: Πλὴν ὅτι γε ταῖς Μῆσαις ὁ CORONA ROSEA τῶν Ῥόδων σέφαντο Ἀπιδεφήμισα, μεμνηδαί μοι δοκῶ Σαπφῶς λεγούσης αἶψα ἵνα τῶν ἀμούσων καὶ ἀμαθῶν γυναικῶν, Musis sacra. Καθελούσα δὲ κίεσαι, οὐδέ τις μνημοσύνα σθένος ἔσται. οὐ γὰρ μετέχεις Ῥόδων τῶν ἐν Πιερί. Sanè Musis consecratam fuisse Roseam Coronam, memini me legere in Sapphus versibus, quibus indoctam quamdam mulierem sic alloquitur:

Mortua iacebis, nec ulla tui erit Memoria. Neque enim particeps es Rosarum ex Pieria^a provenientium.

Acroterio finistri lateris similiter VICTORIA superstat alata, Lauream & Vexillum Austriacum gestans: quod & alibi supra Porticum volitabat.

Paulò inferiùs, REGIS CATHOLICI Insignia, aureo Vellere circumdata: atque hinc LEONES
inde gemini LEONES, vt Vigiles & Custodes adstant. Horus Apollo lib.1. de Hierogly- Insignibus
phicis Ægyptiorum Notis: Εξηρηγοῦντα ἡ γράφοντες, ἢ καὶ φύλακα, Λέοντες γράφει κεφαλῶν, ἐπιδὴ ὁ Λέων ἐν τῷ cur adiun-
ἐξηρηγοῦναι, μέμκε ἐν ὀφθαλμοῖς, κοιμῶντος δ' ἀνεωγῶτας τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπως ἐπὶ τῷ φυλάσσει σημεῖον. Διότι καὶ συμβολικῶς τοῖς cti?
κλήθεσι τῶν ἱερῶν Λέοντες ὡς φύλακας παρειλήφασιν. *Vigilantem sedulumq; hominem, aut etiam Custodem designantes,*
Leonis caput pingunt, quoniam Leo vigilans oculos claudit; eosdem, cum dormit, apertos habet. Quod quidem

Aa

custodia

custodia atque excubiarum signum est. Vnde & non absque significatione, Templorum claustris Leones, qui custodum loco sint, appinxerunt.

OBELIS-
CVS.

SOLAV-
REVS.

Fastigio Portæ mediæ OBELISCVS erat impositus, auro obductus, intrinsecus cauus, ac vndique pellucens, ex quo lumen de nocte quaquauersum radios quàm longissimè spargebat. In eius apice SOL AVREVS radiabat. Reges Ægyptij Obeliscos SOLIS honori consecrarunt, teste Plinio: *Ex Syenite lapide (inquit) quem ante pyrrhopæilon vocabant, trabes fecere Reges quodam certamine, Obeliscos vocantes, SOLIS Numini sacros. Radiorum eius argumentum in effigie est, & ita significatur nomine Ægyptio. Primus omnium id instituit Mitres, qui in Solis urbe (Heliopolin vocant) regnabat. Hinc Prouerbiū apud Suidam: Αἱ δὲ ἐλελίσκε, ἡ τῶν Φόδεα ἡμίων, Dignus OBELISCO, de iis qui maximis honoribus sunt digni.*

Infrà, in basi Obelisci, in quo SOL, Epigraphe:

ORBI SVFFICIT VNVS.

Nota Alexandri vox apud Plutarchum: *Μήτε τῷ γλῶ Ηλίας δύο, μήτε τῇ Ἀσίᾳ δύο βασιλεῖς ὑπομείν.* Plutarch. Apoph. Regum & Imp. Neque Terram duos Soles, neque Asiam duos Reges tolerare.

A posteriori eiusdem Obelisci parte, Homericum illud:

Εἰς κοῖρανός ἐστὼ.

Ad pedem Obelisci, S.R. Imperij Insigne: AQVILA biceps, Gentilitia AVSTRIÆ Domus Insignia pectore præferens. Adstant aliæ hinc inde geminæ AQVILÆ, Fulmen vnguibus gestantes, obuersis vultibus.

AQVILA
Legionum
Insigne.

AQVILAM Romanis Legionibus Insigne olim fuisse, nemini paullò humaniori ignotum est. Rationem eius rei eleganter tradit Flavius Iosephus: *Ἀέτος πάντος ἀρχαί Ρωμαίοις τάγματ'· βασιλὸς τε οἰωνῶν ἀπάντων καὶ ἀλκιμώτατ' ὄν. Οἱ δὲ καὶ τὴν ἡγεμονίαν τεκμήριον αὐτοῖς, καὶ κληδῶν, ἐφ' ἧς ἀν' ἰωσι & κερήσειν δοκεῖ.* AQVILA omni Legioni apud Romanos præst: *Rex ipsa omnium Animum, & eadem valentissima.* Vnde etiam IMPERII signum ipsis est, & velut omen Victoriæ in quoscumque eant. Fabulatur Anacreon, Iouem cum aduersus Titanas proficisceretur, sacrificium Cælo fecisse, AQVILAMQUE supernè aduolantem prospero ei auspicio Victoriæ portendisse, fulmenque aduersus hostes subministrasse. Ante Romanos, etiam Persis AQVILAM signum Militare fuisse, constat ex Xenophonte: *Ἦν δ' αὖτ' ὁ σημεῖον Ἀέτος χρυσοῦς ἡ δόξατ' μακρὰ ἀνατέταρτο. Καὶ νῦν ὅτι τοῦτο σημεῖον τῶν Περσῶν βασιλεῖ διαμύει.* Erat ei signum AQVILA AVREA in hasta longa extensa, & nunc quoque ipsum hoc Insigne Persarum Regi manet. Philostratus quoque id innuit, vbi Themistoclem coram Xerxe Rege perorantem depingit: *Τὸ σημεῖον τὸ βασιλείου, ὁ χρυσοῦς ἡ δὲ πέλις Ἀέτος. Καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἡ χρυσοῦς ἡ δὲ πέλις εὐκτὸς, οἷον ἑὸς. Insigne Regium AVREA super Peltam AQVILA: & Rex ipse in solio aureo, maculis, ut Pano, distinctus.*

Paullò infrà, in Portæ Tympano, geminas inter Nymphas Marinas, alatas, sub S.R. Imperij Insignibus, hæc Epigraphe:

IMPERII COLVMEN, NVTANTIS ET ANCHORA MVNDI,

AVSTRIA PERPETVO VIGEAT SPLENDORE PROPAGO:

QVA NON VLLA DOMVS DIVVM FOECVNDIOR VMQVAM,

ÆTHERA SIDERIBVS, TERRAS VIRTVTIBVS IMPLET.

Athenæ, Columnen & sustentaculum Gracia, ἔρεισμα Ἀθῆναι, à Pindaro rectè vocantur. Et Plutarchus magnificè Imperium Romanum πᾶσιν ἀνθρώποις Εἰς ἰαν ἱερὸν ὡς ἀληθῶς καὶ ὀνησιδ' ὄραν, καὶ πείσμα μόνιμον, καὶ σοιχεῖον αἰδῶν, αἰδῶν, Rom.

αἰδίων, ἀποφραγμάτων τοῖς πρὸ γυμνασίου ἀγκυροβόλιον σάλας καὶ πλάνης. *Omnibus mortalibus Larem sacrum atque beneficium:*

Firmamentum stabile: Elementum aeternum: Fidem ANCHORÆ *incienda stationem, rebus humanis salo atque errore fluctuantibus,* appellat. Nihil profectò aptius de Augustissimâ AVSTRIÆ Domo dici potest, quæ in his morum & temporum vitiis, in infinito huius sæculi errore, in tantâ confusione ac perturbatione rerum omnium, Barbaris vndique in Imperij ac Religionis exitium conspirantibus, Pietatis ac Iustitiæ Asylum est vnicum. Ideoque AVSTRIA iam pridem COR & CLYPEVS *Romani Imperij* à Friderico II. Aug. dici meruit.

Cuspin.
vita
Frede-
rici II.

Ad Obelisci latus, COLUMNÆ HERCVLIS, figurâ tortili, hinc inde erant erectæ, quibus corona Cæsarea erat superposita. Columnæ vtrique ingens lacinia argentea circumuoluta erat, cui inscriptum:

COLUMNÆ
HERCVLIS.

PLVS VLTRA.

Aluar.
Gomez.
de Reb.
gest.
Franc.
Ximenij
lib. VI.

Symbolum illud, VLTERIVS, siue (vt vulgò effertur) PLVS VLTRA, in Imp. Cæs. CAROLI V. AVG. gratiam primus excogitavit vir eruditissimus, Bartholomeus Marlianus, Mediolanensis, Aulæ Cæsareæ familiaris, qui deinde Tutetensis Episcopus fuit creatus.

Sub Columnis Herculis, à posteriori parte Porticus, in Tympano Portæ, hæc Inscriptio:

HERCVLIS ET BROMII METAS, MACETVMQVE SARISSAS,
AVSTRIADVM HEROVM POTVIT TRANSCENDERE VIRTVS.

Omnium omnis æui maximorum Regum, Ducumque, terminos ac metas, quos quàm latissimè arma sua circumtulisse prodidit Antiquitas, Austriaci Imperij Felicitas ac Potentia longè supergressa est. Clearchus Solensis ait, HERCVLEM cum Terram omnem habitabilem Triumphis & Victoriis suis peragrasset, & ad finem continentis versus Insulas Fortunatas penetrasset, binas ibi COLUMNAS æreas portentosæ altitudinis erexisse, in quibus scriptum erat: ΟΥΤΤΙ ΠΟΡΡΩΤΕΡΩ, NIHIL VLTERIVS; vt denotaret, neminem progredi Vlteriùs posse. De iis quoque Pindarus Olymp. Odâ III. de Therone:

Νῦν γε πρὸς ἐχάλιαν Θή.

ἔων δρεταῖον ἰκάνων, ἄπτεται

οἰκοθεν Ἡρακλεὺς Στθαλῆν, τὸ πόρρω

δ' ἐστὶ θοοῖς ἀλάτῳ, καὶ σόφοις.

Theron domesticis virtutibus clarus

Et HERCVLIS attingit COLUMNAS,

VLTRA quas nec sapientem

Neque insipientem progredi par est.

At verò IMP. CÆS. CAROLVS V. AVG. in Australi Noui Orbis plagâ, hoc est, ad Polum Antarcticum, & Fretum Magellanicum, ARAS & COLUMNAS suas feliciter constituit. Ideoque illis meritò VLTERIVS, è Marliani sententiâ, adscriptum fuit.

LIBERI PATRIS COLUMNAS in Orientali Indiâ describit Dionysius Alexandrin.

COLUMNÆ
BACCHI.

Ἐνθά τε καὶ Στθαλὶ Θεβαυχέῳ Διονύσει

Ἐτάσιν πυμάτοιο πρὸς ῥόον Ὀκεανοῖο,

Ἰνδῶν ὑψαλίουσιν ἐν οὐρανῷ ἐνθά τε Γάγης

Λαυκὸν ὕδωρ Νυσαῖον Ἰπὶ πλατῆμινά κελύει.

— Quà THEBANO posita DIONYSO

Oceani fines gemina tenere COLUMNÆ,

Indorum extremis in montibus: hinc ubi Ganges

Nyssæos vitreo campos perlabitur amni.

Bb

Et

Et Curtius de Alexandro: *Transferat iam LIBERI PATRIS Terminos, quorum Monumenta lapides, crebris* Q. Curt. lib. vii.
interuallis dispositi, arboresq; procera, quarum stipites hedera contexuerat.

COLVM-
NA ALE-
XANDRI.

De ALEXANDRI COLVMNA apud Indos sic Philostratus, vbi de Hyphasi Indorum Philost. de vitâ Apollonij lib. ii. cap. xv.
 flumine agit: *Φασι δ' ὅτι Σπύλῳ ἀνακῆσαι χαλκῷ, ἢ Ἰππυγράφῃ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΝΤΑΥΤΑ ΕΣΤΗ. Æneam quoque*

COLVMNAM eodem loco erectam tradunt, his verbis inscriptam: ALEXANDER HIC STETIT. Subiungit
 Philostratus: *Τὸς μὲν δὲ ΒΩΜΟΤΕ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ἡγούμεθα, τὸ δ' ἐαυτοῦ δέχῃς τέγμα ἡμῶντες· τὴν δ' ΣΤΗΛΗΝ οὐ μὴ τὸν*
Ἰφασιν Ἰνδοῦς ἀναθεῖναι δοκεῖ μοι, λαμπρωμένους δὲ τῷ ΑΛΕΞΑΝΔΡῳ, μὴ παρθεῖν ΠΡΟΨΩΝ. Et ARAS quoque ALEXAN-
DRI opus esse arbitramur, Imperij fines hoc monumento signantis. COLVMNAM vero Indos, qui ultra Hyphasim
degunt, erexisse puto, gloriantes, non fuisse ALEXANDRVM progressum VLTERRIVS. Indi hodierni asserunt,
Alexandrum non transisse sinum Iaquetam, qui est ad Ostium Indi Fluminis, vt refert Lin-
schotanus, Itinerarij Indici cap. vii.

At verò hos LIBERI PATRIS & ALEXANDRI Terminos Austriacorum Potentia
 etiam superauit, quando Lusitaniâ ad PHILIPPVM II. Hispaniarum Regem deuolutâ,
 India quoque Orientalis eius Ditioni accessit.

GESTA
Principum
statuis eo-
rum præfi-
gi solita.

Ceterum, moris olim fuisse, vt Statuis Principum, gesta illorum in tabulâ æneâ, loco pu-
 blico, apponerentur, testatur Lampridius in Vitâ Imp. Cæs. Alexandri Seueri Aug. his ver-
 bis: *STATVAS, inquit, Colossæas, vel pedestres nudas, vel equestres, DIVIS IMPERATORIBVS in foro D. Ner-*
ua locauit, omnibus cum TITVLIS, & COLVMNIS ÆREIS, quæ GESTORVM ordinem continerent. Exemplo
AUGVSTI, qui summorum virorum statuas in foro suo, è marmore collocauit, additis GESTIS.

Naso lib. v. Fastorum, de Statuis, quæ in eodem Augusti foro, ACTISQUE Princi-
 pum subscriptis, sic canit:

Hinc videt ÆNEAN oneratum corpore caro,

Et tot IVLÆ NOBILITATIS AVOS:

Hinc videt ILIADEN, humero Ducis arma ferentem,

CLARAQ; dispositis ACTA subesse viris.

Vetus Scholiastes Iuuenalis, ad illa verba Satyr. x.

Longa atque insignis HONORVM

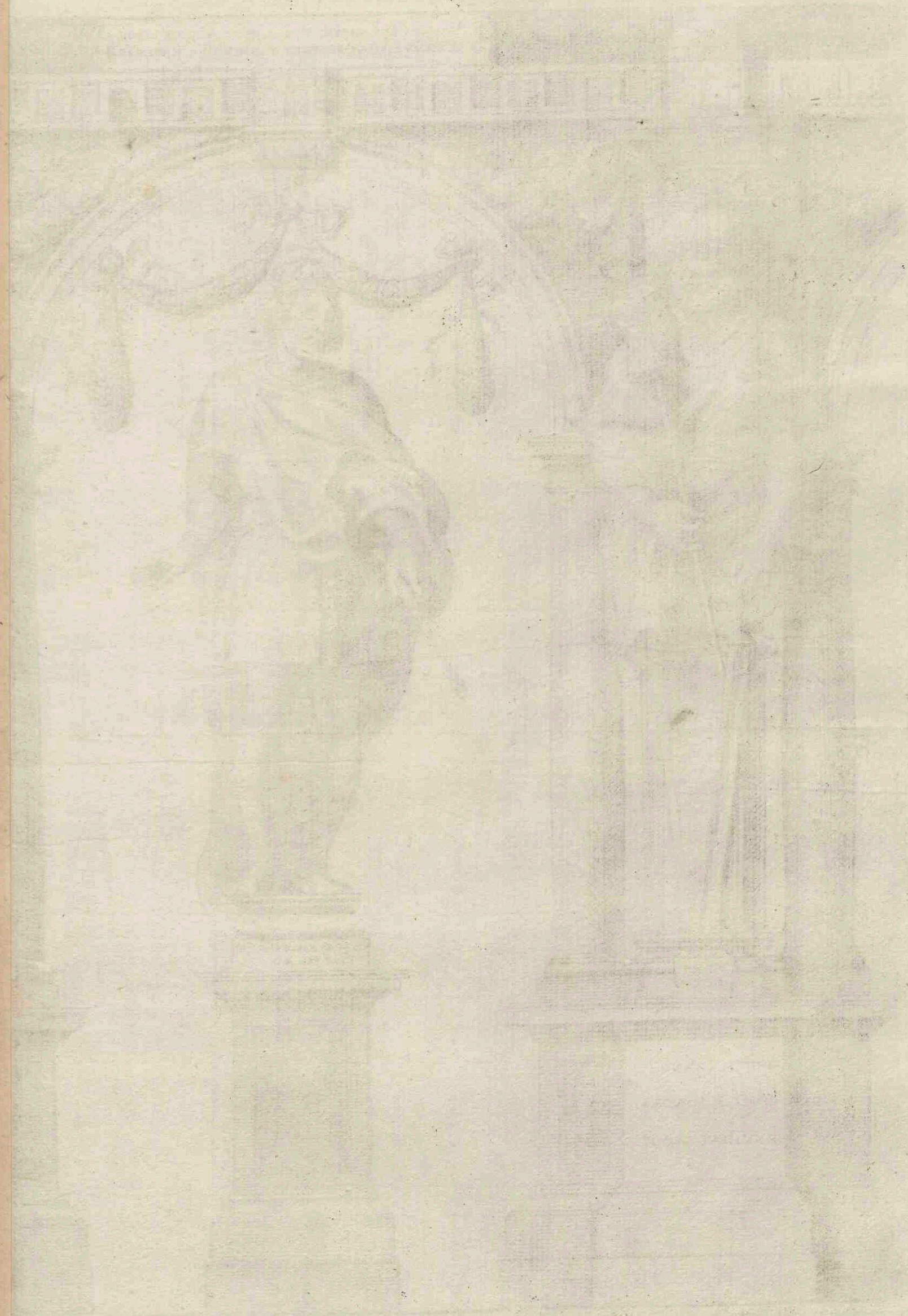
PAGINA,

hæc adnotat: *ÆNEA PAGINA, quæ ante Imaginem Heroium stans, omnes eorum gradus HONORVM in-*
scriptos continet.

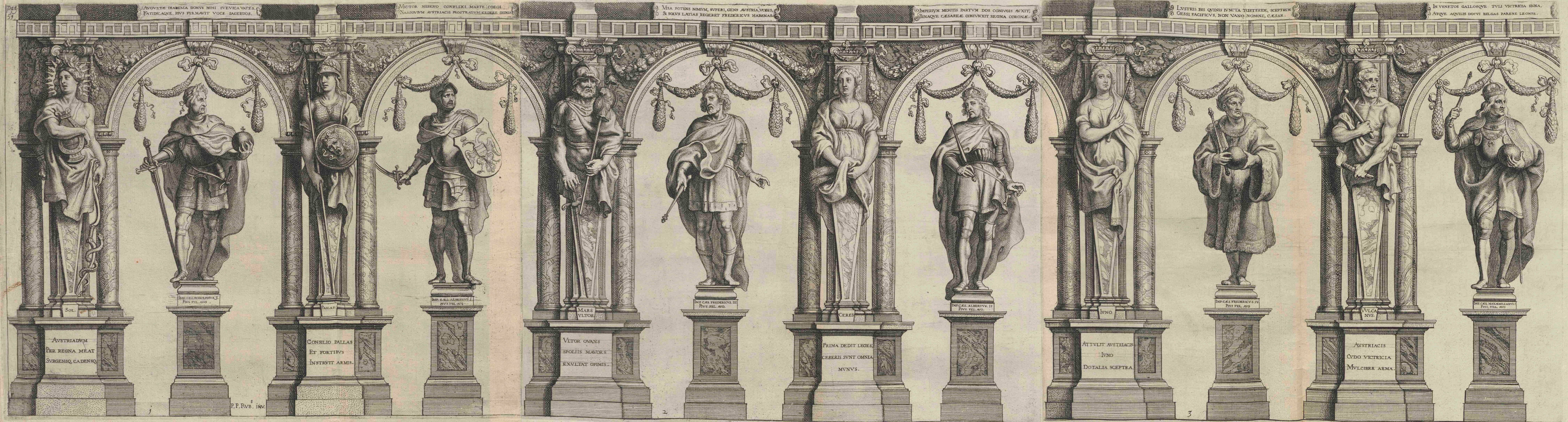
Hunc veterum morem æmulati, Elogia breuia singulis laudatissimorum CÆSARVM
 statuis subiunximus: ac pauca Diuinarum, quæ in Augustissimis Principibus effulsere,
 Virtutum rerumque gestarum miracula, ex innumerabili eorum copiâ selecta, deque pro-
 batissimis hausta scriptoribus, proposuimus. Imp. Cæs. OCTAVIVM AVGVSTVM quo- Sueton. Aug. cap. ior.
 que imitati, qui rerum à se gestarum Breuiarium, in duabus aheneis pilis incidi Romæ
 curauit. Cuius exemplar hodieque Ancyrae in Asiâ, marmoreis insculptum parietibus, in Gruter. Inscript. Roman. pag. cc. Schottus ad Aurel. Victor.
 Prætorio exstat. Quod insigne Antiquitatis *κειμήλιον* à se descriptum, Augerius Busbequius,
 Belga, Imp. Cæs. FERDINANDI I. Aug. ad Solymanum Turcarum Imp. Legatus, secum
 in Europam attulit, virisque doctis communicauit.

IMP.

IMP. CÆS.
 RODOLPHVS I.
 PIVS, FEL. AVG.
 REX GERMANIÆ,
 HABSBVRGI ET KIBVRGI COMES,
 LANDGRAVIVS ALZATIÆ, &c.
 AVGVSTÆ DOMVS AVSTRIÆ
 CONDITOR.

HIC EST MAGNVS ILLE, AC PRORSVS DIVINVS PRINCEPS, RODOLPHVS, COMES HABSBVRGIACVS, QVI SINGVLARI DIVVM NVMINE AC PROVIDENTIA, POST INVSITATVM XXIII. ANNORVM, A FREDERICI II. AVG. OBITV INTERREGNVN, IMPERATOR ORBI DATVS, PLVRIMORVM PRINCIPVM AMBITIONE AC DISCORDIA INCERTVM DIV, ET QVASI VAGVM IMPERIVM SVSCEPIT AC STABILIVIT.

NATVS EST IPSIS KAL. MAII, ANN. SAL. M. CC. XVIII. EX ANTIQVISSIMA ET FLORENTISSIMA HABSBVRGENSIUM COMITVM STIRPE, PATRE ALBERTO, QVI AVSPICIIS FREDERICI CÆSARIS IN SYRIAM AD BELLVM SACRVN PROPECTVS, ACCONE OBIIT: MATRE HEDVIGE, KIBVRGENSIS COMITIS FILIA.

ADOLESCENTIAM IN AVLA IMP. CÆS. FREDERICI II. AVG. EXEGIT: EVNDEM-QUE DVODEVICESIMO ÆTATIS SVÆ ANNO IN ITALIAM, ADVERSVS MEDIO- LANENSES EXPEDITIONE SVSCEPTA, COMITATVS, IN PRÆLIO AD CASAS SCANARIAS, PRIMA MILITIÆ TIROCINIA FELICITER POSVIT.

POST FREDERICI IMP. OBITVM, CVM AD OTTOCARVM BOHEMIÆ REGEM, PER EA TEMPORA MILITIÆ LAVDE CELEBREM, SESE CONTVLISSET, AB EODEM PALATIO PRÆFECTVS, ET BELLO ADVERSVS BELAM HVNGARIÆ REGEM EXORTO, SVPREMVN EQVITVM DVCTOR CONSTITVTVS, POTISSIMVM VICTORIÆ MOMENTVM EXSTITIT.

EXINDE, VBI RELICTA REGIS OTTOCARI AVLA, IN PATRIAM REDVX EST FACTVS, VARIIS CONTRA VICINOS QVOSDAM COMITES AC PRINCIPES, A QVIBVS INIVRIA IPSI ILLATA ERAT, CONFLICTIBVS, VIRTVS EIVS EST SPECTATA. VNDE ET AB ALPHONSO X. CASTELLÆ ET LEGIONIS REGE, CINGVLO MILITARI DONARI MERVIT. TOTQVE ET TAM EXIMIA PRIVATIS ADHVC REBVS A RODOLPHO GESTA SVNT, VT REGIVN DECVS FACTIS ANTEVENISSE, NIHILQVE NISI SVPREMÆ FORTVNÆ EXPERIMENTVM DEDISSE VIDERETVR.

IMPERII AVSPICIVM, SINGVLARIS QVÆ IN IPSO ELVCEBAT PIETAS, PRÆ-
BVIT. NAM CVM VENATVM FORTE, DIE PLVVIO, EQVES EXISSET, OBVIVMQVE
SIBI SACERDOTE, QVI SS. EVCHARISTIAM, EXTREMVM ÆGRO SOLATIVM, VIIS
FRACTIS AC SORDENTIBVS, PEDES DEFEREBAT, EQVO SVO DONASSET,
POSTERO DIE, FARENSE, APVD HELVETIOS, MONASTERIVM ACCEDENS, IBIDEM
A SACRATA DEO VIRGINE, PROPINQVA SVA, ÆTATE GRANDI, HOC VATICI-
NIVM ACCEPIT:

„ TIBI, O, RODOLPHE, SVPEROS HESTERNA LVCE PROPITIOS FACTOS DENVNTIO:
„ PROQ. PIETATIS AC LIBERALITATIS OFFICIO, TIBI, POSTERISQ. TVIS, SVMMVM
„ RERVVM IN TERRIS HONOREM, ET OPVLENTIÆ FASTIGIVM AFFIRMO.

NON VOCEM, SED ORACVLVM FVISSE, EVENTVS MOX CERTO COMPROBAVIT.

QVIPPE ANNO SAL. M. CC. LXXIII. OB HEROICAS TOTOQVE ORBE CLARISSIMAS
VIRTVTES, RODOLPHVS COMMVNIBVS PRINCIPVM ELECTORVM SVFFRAGIIS,
SOLO BOHEMIÆ REGE OTTOCARO, (QVI ET IPSE AD IMPERIVM ADSPIRA-
BAT) FRVSTRA RENITENTE, REX ET IMPERATOR ROMANORVM, FRANCOFVRTI
REI IGNARVS ET ABSENS, RENVNTIATVS EST, III. KAL. OCTOB. DIE CÆLESTIS
MILITIÆ PRINCIPI, MICHAELI SACRO.

CESSIT ILLI VLTRO ALPHONSVS X. CASTELLÆ ET LEGIONIS REX, PRIDEM
A MAGNA PRINCIPVM ELECTORVM PARTE CÆSAR DECLARATVS. QVASI
NON INDECORVM IVDICARET DELATOS SIBI IMPERII FASCES ILLI IAM TVM
SVBMITTERE, CVIVS POSTERI NON CASTELLÆ TANTVM LEGIONISQVE, SED
VNIVERSÆ HISPANIÆ, ALIARVMQVE PLVRIMARVM GENTIVM IMPERIIS ES-
SENT POTITVRI.

AQVISGRANI SOLEMNI RITV CORONATVS, CVM PRINCIPES IN EIVS VERBA
IVRATVRI, TERGIVERSARI ALIQVANTVLVM VIDERENTVR, QVOD SCEPTRVM
AD MANVS NON ESSET; CÆSAR, ARREPTA CRVCE, QVÆ PROPE ADERAT; EN,
INQVIT, SIGNVM VNDE NATA SALVS GENERIS HVMANI: HOC EGO SCEPTRO
IN OMNES MIHI ET IMPERIO INFIDOS VTAR. HIS DICTIS MOTI QVI ADERANT
PRINCIPES, CRVCEM EXOSCVLATI, FIDELITATIS IVRAMENTVM ILICO PRÆ-
STITERVNT.

QVIN ET CÆLVM IPSVM HVIC ELECTIONI FAVISSE, NON DVBIIS SIGNIS
APPARVIT. ETENIM GRAVISSIMI AVCTORES TESTANTVR, IPSO INAVGVratio-
NIS TEMPORE, CRVCEM AVREAM, SVpra TEMPLVM, IN QVO DIADEMA RO-
DOLPHO IMPONEBATVR, SPARSIS LATE RADIIS EFFVLSSISSE, ET A MVLTIS
MAGNO CVM STVPORE CONSPECTAM ESSE. OMEN HAVD DVbIVM, PER
ILLVM POSTEROSQVE EIVS, SS. CRVCIS GLORIAM FORTITER PROPVGnANDAM,
ET QVAM LATISSIME AD IPSOS VSQVE ANTIPODAS PROPAGANDAM ESSE.

INDE AD RES IMPERII COMPONENDAS CONVERSVS, PRIMO QVIDEM EBER-
HARDVM COMITEM VVIRTENBERGICVM, MARCHIONES BADENSES, FRIBVR-
GENSES QVOQVE AC NEOBVrgENSES COMITES, ALIOSQVE GERMANIÆ REGV-
LOS XV. QVI INTERREGNI TEMPORE PER SVEVIAM, ALZATIAM, FRANCONIAM,
BRISGOIAM, VARIAS IMPERII DITIONES INVASERANT, DVCTO IN EOS VALIDO

EXER-

EXERCITV, AC CONSPIRATIONE EORVM OPPRESSA, ABLATA REDDERE, PACEM SVPPPLICES PETERE, ET DEBITA OBSEQVIA PRÆSTARE COEGIT.

OTTOCARVM ITEM BOHEMIÆ REGEM, QVI FREDERICO, EX BABENBERGICA GENTE POSTREMO AVSTRIÆ DVCE, VNAQVE CONRADINO, SVEVIÆ PRINCIPE, A CAROLO ANDEGAVENSE, NEAPOLITANORVM REGE, BELLO CAPTIS ET SECVRI PERCVSSIS, AVSTRIAM HEREDIBVS VACVAM INIVSTVS POSSESSOR OCCVPARAT, AD PRINCIPVM COMITIA SÆPIVS FRVSTRA VOCATVM, HOSTEM IMPERII DECLARAT, BELLOQVE IN ILLVM DECRETO, VIENNAM, AVSTRIÆ METROPOLIM, CAPIT.

TVM OTTOCARVS PACIS CONSILIA AMPLEXVS, IN CASTRA AD RODOLPHVM CÆSAREM VENIT: AVSTRIA, STIRIA, CARINTHIA, CARNIOLIA, ALIISQVE IMPERII DITIONIBVS A SE PER INTERREGNV OCCVPATIS, CEDERE; ET BOHEMIAM CVM MORAVIA, EIVS BENEFICIO RECIPERE, VTQVE CLIENTEM SE GERERE PARATVM DECLARAT.

CVMQVE SVB TENTORIO, CORAM SOLIS PRINCIPIBVS GENV FLEXO, FIDEM CÆSARI PRÆSTARE ADNISVS ESSET; ELVSA EIVS SVPERBIA, TENTORIVM DE INDVSTRIA SOLVTIS VNDIQVE VELARIIS ADAPERTVM EST: VISVSQVE EST OTTOCARVS AB VTROQVE EXERCITV IN GENV PROCVMBERE, ET FIDEM DE MORE PRÆSTARE: PLAUDENTIBVS OB HOC FACTVM GERMANIS, BOHEMIS VERO NEQVIDQVAM FRENDENTIBVS.

SEMPER ALIAS ELATVM AC SVPERBVM OTTOCARI INGENIVM VXOR EIVS CVNEG VNDIS, FEMINA SVpra SEXVM FEROX, TRANSVERSVM AGEBAT. ILLA MARITVM REDVCem VERBIS ACERBISSIMIS EXCIPIT, IGNAVIAQVE EIVS ET VECORDIAM INCREPAT, QVOD NOBILISSIMAS PROVINCIAS CITRA PRÆLII ALEAM, NVLLA NECESSITATE COACTVS, ABDICASSET.

ITAQVE, VT EXSTINCTA PARVM FIDELITER INCENDIA MAIORI FLAMMA REVIVISCVNT; SIC OTTOCARVS DE INTEGRO AVCTIS COPIIS, TOTA DENIQVE REGNI SVI MOLE, SOCIORVMQVE AVXILIIS SVBNIXVS IN AVSTRIAM RVRSVS PROPERABAT.

OCCVRRIT ILLI CÆSAR XX. MILLIBVS EQVITVM A STEPHANO HVNGARIÆ REGE ADIVTVS, DVCTORE LADISLAO, EIVS FILIO; COLLATISQVE AD OPPIDVM LAHAM SIGNIS, OTTOCARVS DESIDERATIS XIV. SVORVM MILLIBVS, CASTRIS EXVITVR, ET A STIRO QVODAM NOBILI MVLTI VVLNERIBVS CONFOSVS INTERFICITVR, VII. KAL. OCTOB. ANN. M. CC. LXXVIII.

MOX CONVENTV IGLAVIÆ INDICTO, CÆSAR VVENCESLAO, OTTOCARI FILIO, PACEM DEDIT, ET IN REGNO CONFIRMAVIT, HAC LEGE, VT IVDITHAM CÆSARIS FILIAM VVENCESLAVS, ET VICISSIM RODOLPHVS IVNIOR, CÆSARIS FILIVS, AGNETEM, OTTOCARI FILIAM, MATRIMONIO SIBI IVNGERET, CVM CERTA SVCCESIONIS SPE, SI VVENCESLAVS PROLE MASCVLÀ NON SVSCEPTA DECEDERET.

INDE CÆSAR VIENNAM VICTOR INGRESSVS, FAVSTISQVE OMNIUM ACCLAMATIONIBVS EXCEPTVS, REIPVB. CONSTITVENDÆ, REBVSQVE SVPERIORIS BELLI TEMPORE COLLAPSI, IN MELIOREM STATVM REDVCENDIS, ANNVM INTEGRVM ILLIC COMMORATVR.

ÆDEM, QVAM HONORI SS. CRVCIS, SI VICTORIA ADVERSVS OTTOCARVM POTIRI DEVS CONCEDERET, VOVERAT, TVLNÆ AVSTRIÆ OPPIDO, EX BOHEMICIS MANVBIIS VOTI DAMNAS POSVIT.

COMITIIS AVGVSTÆ VINDELICORVM INDICTIS, EX PRINCIPVM SENATVS-CONSVLTO, ALBERTO FILIO SVO, AVSTRIAM, STIRIAM, CARNIOLIAM, ET VINDORVM MARCHAM; MEINARDO TIROLENSIVM COMITI, CARINTHIAM, TARVISIVM, ET VICINA LOCA, IMPERII BENEFICIO CONCEDIT.

RODOLPHVM ITEM, ALTERVM FILIVM SVVM, SVEVIÆ DVCEM, ALSATIÆ LANDGRAVIVM, ET ERGOVIÆ COMITEM DECLARAT.

PERACTIS COMITIIS, IN EBERHARDVM VVIRTENBERGICVM SECVNDO BELLVM MOVIT, STVDGARDIAM OPPIDVM, VBI IS AGEBAT, OBSIDET; SED MOGVNTINI PRÆSVLIS INTERVENTV PACATVS CÆSAR, OBSIDIONEM SOLVIT, ET BELLO EREPTA EIDEM RESTITVIT.

SVEVIÆ SVPERIORIS LOCA, ESLINGAM, REVTLINGAM, HEILBRVNNAM, MOENIBVS CINGI, ET EX PAGIS OPPIDA FIERI IVSSIT.

PRAEDONVM ARCIBVS LXXX. EXPVGNATIS, ITINERA PER GERMANIAM TVTA ET SECVRA PRAESTITIT.

PSEVDO-FREDERICVM, IMAGINARIVM ET SCENICVM IMPERATOREM, QVI SE PRO FREDERICO II. CÆSARE, MVLTOS IAM ANNOS IN APVLIA MORTVO, OSTENTABAT, NOVANDISQVE REBVS STVDEBAT, NEC PAVCAS VRBES AD SE PELLEGERAT, CAPTVM NOVESII EXVSSIT.

PATERNIACVM ET MORATVM, HELVETIORVM OPPIDA, EXPVGNAVIT, ET COMITI SABAVDIÆ ERIPVIT.

RODOLPHVM HOHENECCIVM, IMPERII VICARIVM PER ITALIAM CONSTITVIT, VRBESQVE IN EA IMPERIALES PER EVMDem PARTIM IMPERIO RESTITVIT, PARTIM LIBERTATE DONAVIT.

IN REGINALDVM MONTIS-BELGARDI, ET OTTONEM BVRGVNDIÆ COMITES, FRATRES, EXPEDITIONEM SVSCIPIENS, MONTEM-BELGARDVM OCCVPAT, VESONTIONEM OBSIDIONE PREMIT; COMITES, VRBEMQVE AD OBSEQVIVM REDVCIT.

OBSERVATIONE DIGNISSIMVM EST, AVGVSTAM AVSTRIÆ DOMVM, A RODOLPHO CÆS. EO IPSO TEMPORE, COMMVNI ORBIS CHRISTIANI BONO, ESSE CONDITAM, QVO OTTOMANNICA FAMILIA, DAMNO PVBLICO EMERSIT: EIVSDEMQUE TYRANNIDI INTRA LIMITES COERCENDÆ, VELVT INCONCVSSVM PROPVGNACVLVM DIVINITVS OBIECTAM ESSE.

DEMVM CÆSAR GERMANIA PACATA, IMPERIOQVE RESTITVTO, IAM SENIO CONFECTVS, DVM SPIRAM TENDIT, IN ITINERE FEBRICVLA CORREPTVS, MORITVR IN OPPIDO GERMERSHEMIO, ANNO SAL. M. CC. XCI. AD XVIII. KAL. AVG.

VIXIT ANNOS LXXIII. MENS. II. DIES XV.

IMPERAVIT ANNOS XVIII.

IMP.

IMP. CÆS.

ALBERTVS I.

DIVI RODOLPHI FIL.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX STIRIÆ,

COMES HABSVRGI, LANDGRAVIVS ALSATIÆ,

DOMINVS CARNIOLIÆ, VINDORVM MARCHÆ, PORTVS NAONIS, &c.

LBERTVS I. RODOLPHO AVG. ET ANNA HOHENBERGICI COMITIS
FILIA NATVS, MILITIÆ TIROCINIA SVB PATRE CÆSARE FELICI-
TER EXORSVS, IN PRÆLIO ILLO MEMORABILI QVO OTTOCARVS,
BOHEMIÆ REX, OCCVBVIT, SIGNVM MILITARE CVM CHRISTI SER-
VATORIS IMAGINE, CRVCI AFFIXA, PATRI RODOLPHO PRÆTVLIT.

PRIMVS EX FAMILIA HABSVRGICA, AVSTRIÆ, LEGITIMO HEREDE VACVÆ,
ARCHIDVX A CÆSARE IN COMITIIS AVGVSTÆ VINDELICORVM HABITIS,
DECLARATVS EST, ANNO M. CC. LXXXII. NON PRINCIPVM MODO, ORDINVMQVE
IMPERII CONSENSV, SED ET PRECIBVS EARVM PROVINCIARVM, QVAS E SER-
VITVTE REGIS OTTOCARI, IMPERATOR VINDICAVERAT.

INITIO PRINCIPATVS IN HVNGARIAM MOVENS, DE GVNZENSIBVS COMITI-
BVS, QVI AVSTRIÆ FINES FERRO ET IGNE VASTAVERANT, OPPIDIS EORVM
ET ARCIBVS OCCVPATIS, VINDICTAM SVMP SIT.

ANDREAM, STEPHANI HVNGARIÆ REGIS FILIVM, VENETIIS, VBI CVM MATRE
EXVLAVERAT, PER AVSTRIAM AD CAPESSENDA REGNI INSIGNIA, ITER FA-
CIENTEM, OB GRAVIA AB HVNGARIS DAMNA SIBI ILLATA, APVD SE DETI-
NVIT, DONEC IVREIVRANDO DE PACE SERVANDA, FILIAQVE ALBERTI DV-
CENDA, CAVERET.

CVM SALISBVRGICO, ALIISQVE PRINCIPIBVS VICINIS, CONTROVERSIIS
HING INDE COMPOSITIS, FOEDVS ET AMICITIAM INIIT.

RODOLPHO AVG. VITA FVNCTO, ELECTORVM QVORVMDAM STVDIIS, PATRI
SVCCESOR DESTINATVS ERAT ALBERTVS; SED PRÆSVLIS MOGVNTINI AR-
TIBVS ADOLPHVS NASSOVIE COMES, ILLI PRÆLATVS EST. CUI CVM FACVL-
TATES, DIGNITATI ET SPLENDORI IMPERII SVSTINENDO PARES, DEESSENT,
DE COMMVNI ELECTORVM, ADEOQVE IPSIVS MOGVNTINI ANTISTITIS, DE-
CRETO, IMPERIVM ILLI ABROGATVM EST, ET ALBERTVS, IN EIVS LOCVM,
CÆSAR DESIGNATVS.

IS ADOLPHVM IMPERII TITVLOS ET INSIGNIA ABDICARE DETRECTANTEM, ARMISQVE EA SIBI ASSERENTEM, APVD VANGIONES, IN AGRO SPIRENSI, PRÆLIO SVPERAVIT ET OCCIDIT, VI. NON. IVL. ANNO M. CC. XCVIII.

MOX FRANCOFVRTI SOLEMNI RITV ALBERTVS IMPERATOR RENVNTIATVS, ET PAVLLO POST AQVISGRANI CORONATVS EST: EO HOMINVM CONCVRSV AC FREQVENTIA, VT AB INFVSA MVLTITVDINE DVX SAXONIÆ OPPRESSVS EXPIRARIT.

PRIMA COMITIA CELEBRAVIT NORIBERGÆ, VBI PRINCIPVM INTERCESSIONE, CVM CÆSARE IN GRATIAM REDIIT OTTO DVX BAVARIÆ.

RODOLPHVS, CÆSARIS FILIVS, ARCHIDVX AVSTRIÆ IBIDEM CREATVS EST, QVI MOX BLANCAM, PHILIPPI PVLCHRI, GALLORVM REGIS, FILIAM, VXOREM DVXIT.

DIETHERVM NASSOVIVM, ADOLPHI CÆS. FRATREM, TREVIRENSEM ARCHIEPISCOPVM ET ELECTOREM: THEOBALDVM, PHYRETARVM COMITEM, ALIOSQVE IMPERII PRINCIPES, IN SE CONIVRATOS, RESQVE NOVAS MOLIENTES, IN ORDINEM REDEGIT.

IN VVENCESLAVM BOHEMIÆ ET POLONIÆ REGEM, OB NEGATAS ARGENTI-FODINARVM CVTHNENSIVM APVD BOHEMOS DECVMAS, ARMA MOVIT.

CVM ANDREA ITEM HVNGARIÆ REGE, QVI AVSTRIAM LATROCINIIS INFESTABAT, VARIA GESSIT BELLA. REGE MORTVO, HVNGAROS, QVI AGNETEM EIVS VXOREM VIDVAM, ALBERTI FILIAM, CVM NEPTE COGNOMINE, IN CVSTODIAM ABDIDERANT, NEC PRO DIGNITATE TRACTARANT, VT EASDEM CVSTODIA LIBERAS, IN AVSTRIAM REMITTERENT, ARMIS COMPVLT.

VVENCESLAO V. EIVS NOMINIS, BOHEMORVM REGE, SINE HEREDE E VIVIS SVBLATO, RODOLPHVM FILIVM SVVM AD BOHEMIÆ REGNVN, IVXTA PACTVM CVM VVENCESLAO IV. INITVM, EVEXIT. SED ET ILLO VIX PER ANNVM SVPERSTITE, CVM FRIDERICVM FILIVM, RODOLPHI FRATREM, SVCCESOREM ILLI ALBERTVS DESTINAT, HENRICVS CARINTHIÆ DVX, ADNITENTIBVS QVIBVSDAM BOHEMIÆ PROCERIBVS, REGNVN OCCVPAT.

CÆSAR DVM, INGENTI QVINQVAGINTA MILLE PEDITVM, ET III. MILLE EQVITVM EXERCITV COMPARATO, IN BOHEMIAM ADVERSVS HENRICVM EXPEDITIONEM ADORNAT, A IOANNE, FRATRIS SVI FILIO, ADOLESCENTE PRODIGO, ALIISQVE QVIBVSDAM CONIVRATIS, INFANDO SCELERE INTEREMPTVS EST, CVM RHENVN TRANSIT PROPE VINDONISSAM, CELEBREM OLIM ROMANORVM, APVD HELVETIOS, COLONIAM, ANNO M. CCC. VIII. IPSIS KAL. MAIL.

HVNC TAM MISERANDVM VITÆ EXITVM HABVIT CÆSAR, RERVN GESTARVM GLORIA, TRIVMPHATORIS COGNOMEN PROMERITVS. ET QVI TOT BELLIS A POTENTISSIMIS HOSTIBVS LACESSITVS INVICTVM SE PRÆSTITERAT, AC DVODECIES COLLATA ACIE CONFLIXERAT, NEFARIO SVORVM PARRICIDIO CONFOSSVS IACVIT.

CONIVRATI OMNES DEINDE, IVSTIS AFFECTI SVPPlicIIS, DIGNAS ATROCISSIMI FACINORIS POENAS LVERVNT.

IMPERAVIT ANNOS IX. MENS. IX.

IMP.

IMP. CÆS.

FREDERICVS III.

PVLCHER,

DIVI ALBERTI FIL. DIVI RODOLPHI NEP.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX STIRIÆ, CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SVEVIÆ,

COMES HABSBVRGI, TIROLIS,

LANDGRAVIVS ALSATIÆ, &c.

FREDERICVS ALBERTI I. AVG. ET ELISABETHÆ CARINTHIÆ FILIVS, OB FORMÆ ELEGANTIAM PVLCHRI COGNOMENTO DONATIVS, CVM LEOPOLDO FRATRE ACERRIMVM SESE PATERNÆ CÆDIS AVLTOREM PRÆSTITIT.

AB HENRICO VII. AVG. LVCEMBVRGICO, ALBERTI SVCCESORE, IN AVSTRIÆ AC STIRIÆ, ALIARVMQVE PROVINCIARVM POSSESSIONE CONFIRMATVS, MOTVS A PROCERIBVS IN AVSTRIA CONCITATOS OPPRESSIT.

IN BAVARIAM MOVENS CVM SALISVRGICO ANTISTITE, BELLI SOCIO, RIETHVM OPPIDVM ATQVE ARCEM AD DEDITIONEM COMPVLT.

HENRICO CÆS. ANNO M. CCC. XIII. IN ITALIA REBVS HVMANIS EXEMPTO, POST ANNI VNIVS INTERREGNVN, FREDERICVS AB ELECTORIBVS NONNVLLIS AD IMPERIVM VOCATVS, CVM EXERCITV FRANCOVRTVM PERGIT.

ORTVM MOX INTER SEPTEMVIROS DISSIDIVM: HIS IN FREDERICVM ARCHIDVCEM; ILLIS IN LVDOVICVM, BAVARIÆ DVCEM, RODOLPHI AVG. EX FILIA NEPOTEM, CONSOBRINOS, INCLINANTIBVS.

AMBO IGITVR, A SVA QVISQVE FACTIONE, ELECTI, FREDERICVS BONNÆ A COLONIENSI: LVDOVICVS AQVISGRANI A MOGVNTINO, CORONATI SVNT.

HINC CVM ALTER ALTERVM VITIO CREATVM ESSE CONTENDERET, AC NEVTER IMPERII INSIGNIA DEPONERET, MVLTIS MAGNISQVE CLADIBVS, ET INTESTINO BELLO GERMANIAM INVOLVERVNT.

FREDERICVS HEIDELBERGAM, LVDOVICVS OPPENHEMIVM VIRES VNDIQVE CONTRAHVNT; ET QVAM POTEST QVISQVE PLVRIMOS, DONIS, PROMISSIS, PRECIBVS, MINISQVE AMICOS ET FAVTORES SIBI CONCILIENT.

SVPERIORES AD RHENVN VRBES AVSTRIACVM, INFERIORES BAVARVM AGNOSCEBANT.

AD ESLINGAM, SVEVIÆ OPPIDVM, COLLATIS SIGNIS INTER EOS PRÆLIVM COMMISSVM EST, IN QVO MVLTIS VTRIMQVE NOBILIBVS VIRIS, INTER CETEROS, PARTIM CÆSIS PARTIM CAPTIS, DV BIO MARTE EST DISCESSVM.

BINA EQVITVM MILLIA CVM MAGNIS PEDITVM COPIIS FREDERICVS, HENRICO FRATRE SVO DVCTORE, IN ITALIAM PONTIFICI SVPPETIAS MISIT, ADVERSVS GIBELLINAM FACTIONEM, LVDOVICI PARTES FOVENTEM.

ELISABETHAM, IACOBI ARRAGONVM REGIS FILIAM, MAGNA PRINCIPVM ET NOBILIVM FREQVENTIA, BASILEÆ IN VXOREM DVXIT.

AD ARGENTORATVM DEINDE CÆSARES, CVM VALIDO VTERQVE EXERCITV, CONVENIVNT. FREDERICVS AD PVGNAM SE COMPARAT, SVOSQVE EXTRA VALLVM IN ACIEM EDVCENS, DECERTANDI POTESTATEM LVDOVICO FACIT. IS VERO AVSTRIACVM ITA ANIMATVM ESSE, VT VLTRO PROVOCARET, ADMIRATVS, PVGNAM IN TEMPVS MAGIS IDONEVM DIFFERENDAM ESSE DECERNIT, ET HAGANOAM SE RECIPIT.

INTERIECTIS DEHINC ALIQVOT ANNIS, FREDERICVS AVXILIIS A CAROLO HVNGARIÆ REGE SVBMISSIS, INSTRVCTVS, CVM NVMEROSO EXERCITV BAVARIAM INGREDITVR, CUI LVDOVICVS, SVIS ET BOHEMICIS COPIIS FRETVS, OCCVRRIT.

FREDERICVS DVM PVGNÆ AVIDVS LEOPOLDVM FRATREM, QVI CVM INGENTI SVEVORVM ET RÆTORVM MVLTITVDINE AD IPSVM PROPERABAT, EXPECTARE LONGVM PVTAT, ET AD PRÆLIVM TEMERE FESTINAT, EXEMPLO SVO DOCVIT, NIMIA FIDVCIA QVANTÆ CALAMITATI SOLEAT ESSE.

AD MVLDORFIVM COMMITTITVR ATROX PVGNA, IN QVA FREDERICVS OMNIA EGREGII IMPERATORIS ET STRENNI MILITIS OFFICIA EXECVTVS, CVM HVNGARI TVRBATIS ORDINIBVS IN EFFVSAM FVGAM SESE DEDISSENT, CAPTVS EST, VNAQVE EIVS FRATER HENRICVS, ANN. M. CCC. XXII. IV. KAL. OCTOB.

LEOPOLDVS, QVI NON TOTO DIEI VNIVS ITINERE ABERAT, AVDITA FRATRVM SVORVM FORTVNA, MOESTVS BASILEAM REDIIT.

FREDERICVS IN ARCE TRAVSNITZIA PER TRIENNIVM ASSERVATVS EST.

DEMVM CERTIS CONDITIONIBVS INITIS, PARI (VT AVCTORES NON PAVCI TESTANTVR) POTESTATE ET IVRE IN POSTERVUM CVM LVDOVICO IMPERATVRVS, LIBERTATI RESTITVITVR, ANNO M. CCC. XXV. AC VIENNAM IN AVSTRIAM REVERSVS, INGENTI OMNIVM ORDINVM LÆTITIA RECIPITVR.

DECESSIT IN ARCE GV TENSTAINIA, ANNO SALVTIS M. CCC. XXX. IMPERII XV.

Cassian.
Austria.
Lazius.
Genea-
log. Au-
striac.

IMP. CÆS.

ALBERTVS II.

DIVI ALBERTI I. ABN. DIVI RODOLPHI I. ADN.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HVNGARIÆ, BOHEMIÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX SILESIÆ ET LVXEMBURGI,

MARCHIO MORAVIÆ ET LVSATIÆ,

COMES HABSBVRGBI, &c.

ORTVNAM OLIM DVPLICI NOMINE, PRIMIGENIAM, ET REVERTENTEM,
COLVIT ANTIQVITAS. ILLAM SIC DIXERE, QVÆ A PRIMO CVIVSQVE
ORTV, IN OFFENSO FELICITATIS CVRSV, ALVMNOS SVOS FOVERET;
HANC VERO, QVÆ SOLITO EIVS FAVORE DESTITVTIS, BENIGNAM
SESE DENOVO FIDAMQVE COMITEM ADIVNGERET.

ET SANE PRIMIGENIA AVSTRIACORVM ARCHIDVCVM FORTVNA, POST IMP.
CÆS. FREDERICVM III. COGNOMENTO PVLCHRVM, BAVARIS ET LVXEMBURGI-
CIS TOTO SÆCVLO IMPERIVM OBTINENTIBVS, PAVLISPER DEFECISSE VISA EST.

AT MOX REVERTENS, BENIGNIORI OCVLO EOSDEM PRINCIPES RESPEXIT,
DVM ALBERTVM, AVSTRIÆ ARCHIDVCEM, IMP. CÆS. SIGISMVNDI AVG. GENERVM,
VELVT ERROREM SVVM CONFESSA, FESTINATIS CVMVLATISQVE HONORIBVS,
AD HVNGARIÆ BOHEMIÆQVE SCEPTA, IPSVMQVE ROMANI IMPERII FASTI-
GIVM, VNIVS ANNI SPATIO, INVSITATO FELICITATIS EXEMPLO, EVEXIT.

ALBERTVS PATREM, AVVM, PROAVVM, ABAVVMQVE, AVSTRIÆ EX ORDINE
ARCHIDVCES, SIBI COGNOMINES HABVIT, ATAVVMQVE ITEM, ALBERTVM I.
RODOLPHI I. AVG. FILIVM: MATREM, IOANNAM, ALBERTI BAVARI, HANNONIÆ,
HOLLANDIÆ ET ZELANDIÆ PRINCIPIS, FILIAM.

PVER ANNVM ÆTATIS X. AGENS, PATREM IN OBSIDIONE ZNOYMÆ, MORAVIÆ
OPPIDI, AMISIT. IDEOQVE DE EIVS TVTELA DIGLADIANTIBVS INTER SE PA-
TRVIS, AVSTRIA GRAVISSIMIS CLADIBVS AFFLICTA EST.

PVBERTATEM EGRESSVS, PRINCIPATVS GVBERNACVLA IPSE ADIIT, AC
PROVINCIAM INTESTINIS MOTIBVS ET LATROCINIIS DIV VEXATAM, PRISTI-
NÆ SECVRITATI RESTITVIT.

BELLO DEINDE ADVERSVS HVSSITAS, ZISCA DVCE, IN BOHEMIA TVMVL-
TVANTES, EXORTO, CVM IV. EQVITVM MILLIBVS, EGREGIAM SIGISMVNDI CÆ-

SARI OPERAM NAVAVIT. VNDE FACTVM, VT SPECTATA ALBERTI VIRTUTE, EIVSQUE IN SE MERITIS PROVOCATVS CÆSAR, FILIAM SVAM VNICAM ELISABETHAM, ILLI IN MATRIMONIUM DEDERIT.

MORTVO PAVLLO POST SIGISMUNDO, ALBERTVS HVNGARIÆ PRIMVM, MOX BOHEMIÆ REX DECLARATVS EST; TVM EX SVPREMA SOCERI VOLVNTATE, TVM EX PRISCO BOHEMICÆ GENTIS CVM AVSTRIACIS FOEDERE, PRO-CERVM CONSENSV ET CÆSAREA AVCTORITATE FIRMATO, VT NEMPE DEFICIENTIBVS IN ALTERA DOMO MASCVLIS HEREDIBVS, ALTERA IN REGNUM SVCCEDERET.

*Aen. Syl.
Piccolo-
mineus
Pōr. Max.
Hitor.
Bohem.
cap. LV.
Lazius
Geneal.
Aust.
lib. II.*

SEPTEMVIRI QVOQUE PRINCIPES ELECTORES FRANCOFVRTI AD MOENVM CONGREGATI, VNANIMI SENTENTIA ALBERTVM ROMANORVM IMPERATOREM RENVTIARVNT, XIII. KAL. APRIL. ANN. SAL. M. CCCC. XXXVIII.

ATQUE AB EA ELECTIONE, AVSTRIACÆ GENTIS PRINCIPES, ROM. IMPERII FASTIGIVM, MAIESTATEMQUE QVASI PER MANVS TRADITAM, IN HÆC VSQUE TEMPORA, NON INTERRVPTA SERIE, PER ANNOS IAM DVCENTOS, CVM SVMMA RERVVM GESTARVM GLORIA AC REIPVB. CHRISTIANÆ COMMODO, FELICITER TVENTVR.

POST SOLEMNEM IMPERII INAVGVRATIONEM AQVISGRANI FACTAM, CÆSAR COLLECTO PER AVSTRIAM MILITE, IN BOHEMIAM MOVENS, PTASCONEM, PODIEBRADIVM, ALIAQUE HVSSITICÆ FACTIONIS CAPITA, QVI CASIMIRVM, VLADISLAI, POLONIÆ REGIS, FRATREM, IN SPEM REGNI EVOCARANT, OPPRES-SIT. IPSVMQUE VLADISLAVM MAXIMO EXERCITV BOHEMIÆ APPROPIN-QUANTEM, RETRO QVA VENERAT, CEDERE, ATQUE INTRA SVOS FINES QVIESCERE COEGIT: TOTAMQUE SILESIAM A POLONIS, QVI AGROS DEPO-PVLABANTVR, SECVRAM REDDIDIT.

ADVERSVS AMVRATHVM TVRCARVM TYRANNVM, QVI SVPERIOREM MOESIAM INVASERAT, AC PANNONIAM INGENTI TERRORE PERCVLERAT, CVM MAXI-MIS COPIIS PROPECTVS, CASTRA INTER TIBISCVM ET DANVBIVM AMNES MVNIT, EOQUE AVXILIA VNDIQUE PROPERARE IVBET.

TVRCA, EIVS ADVENTV COGNITO, SYNDEROVIA ARCE ATQUE OPPIDO, AD DANVBII RIPAM, EXPVGNATO, RETROCESSIT.

CÆSAR DE TVRCARVM ABITV CERTIOR, DIMISSO EXERCITV, BVDAM RE-VERTITVR. SED INSOLITO ARDENTIS SIRII CALORE VEXATVS, DVM IMMODE-RATO MELOPEPONVM ESU ÆSTVM LEVARE CONATVR, IN DYSENTERIAM INCIDIT.

QVARE IN AVSTRIAM PROPERANS, INGRAVESCENTE MALO, PRINCEPS RE-LIGIOSISSIMVS, ET LONGIORE VITA DIGNISSIMVS PROPE STRIGONIUM MORI-TV, VI. KAL. NOVEMB. ANN. M. CCCC. XXXIX.

ATQUE ITA, AMOREM ET DELICIAS GENERIS HVMANI, VT OLIM TITVM, INFESTA MORTALIBVS NVMINA, INTRA BIENNIVM SVSTVLERE, ÆTATIS SVÆ ANNO XLIV. NATVS ILLI FVIT POSTHVMS LADISLAVS, HVNGARIÆ ET BOHEMIÆ REX, ATQUE ARCHIDVX AVSTRIÆ.

IMPERAVIT ANNVM I, MENS. VII.

IMP.

IMP. CÆS.

FREDERICVS IV.

DIVI ALBERTI I. ABN. DIVI RODOLPHI I. ADN.

PIVS. FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HUNGARIÆ, DALMATIÆ, CROATIÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX STIRIÆ, CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SVEVIÆ, &c.

LANDGRAVIVS ALSATIÆ,

COMES HABSBVRGBI, TIROLIS, &c.

FREDERICVS IV. COGNOMENTO PACIFICVS, ERNESTI AVSTRIÆ ARCHIDVCIS, ET CIMBVRGÆ MAZOVIE FILIVS, NATVS EST AENIPONTI APVD TIROLENSES, ANNO CIO. CCCC. XV. AD IX. KAL. OCTOB. HIEROSOLYMAM, ÆTATIS SVÆ ANNO XXI. PIETATIS ERGO PROPECTVS, LOCA SACRIS CHRISTI SERVATORIS CALCATA VESTIGIIS, EIVSQVE SEPVLCHRVM EST VENERATVS.

ALBERTO II. AVG. PATRVELE SVO, ANTE DIEM VITA FVNCTO, CONSPIRANTIBVS ELECTORVM SVFFRAGIIS, FRANCOVRTI IN EIVS LOCVM SVFFECTVS EST, III. KAL. APRIL. ANN. CIO. CCCC. XL. ET DEINDE AQVISGRANI CORONATVS.

LADISLAO ALBERTI II. AVG. FILIO POSTHVMO TVTOR DATVS, EVMDEM VEL ADHVC IN CVNIS VAGIENTEM, IN HEREDITARIA HUNGARIÆ ET BOHEMIÆ REGNA, AVSTRIÆQVE ARCHIDVCATVM INAVGVRRARI CVRAVIT: EODEMQVE VSQVE AD PVBERTATIS ANNOS SANCTE APVD SE EDVCATO, MAXIMIS EAM OB REM DIFFICVLTATIBVS BELLISQVE CONFLICTATVS, AVSTRIAM COMMVNIBVS CVM ELISABETHA AVG. PVPILLI MATRE, AVSPICIIS, ADMINISTRAVIT.

SCHISMATE IN ECCLESIA EXORTO, FREDERICI OPERA AMEDEVS ALLOBROX PONTIFICATV SE ABDICAVIT.

REBVS IN AVSTRIA AC BOHEMIA COMPOSITIS, IN ITALIAM PROPECTVS, HELEONORAM, EDVARDI LVSITANIÆ REGIS FILIAM, ROMÆ IN VXOREM DVXIT, NICOLAO V. PONT. MAX. SOLEMNI RITV DEXTRAS IVNGENTE, BENEQVE IPSIS AC POSTERITATI OMINANTE.

TERTIO POST DIE, CÆSAR INGENTI POMPA IN ROM. IMPERATOREM CONSECRATVS, CORONAM ET ALIA ROM. IMPERII INSIGNIA ACCEPIT, ACCLAMANTE POPVLO ROMANO: FREDERICO PACIFICO, A DEO CORONATO, IMP. VITA ET VICTORIA.

Hh

HINC

HINC AB ALPHONSO ARRAGONIO, NEAPOLITANORVM REGE, HELEONORÆ AVG. AVVNCVLO, INVITATVS, NEAPOLIM AD ILLVM DIVERTIT, MAXIMISQVE HONORIBVS EXCEPTVS EST.

FERRARIAM DIGRESSVS, BORSIVM ESTENSEM, MVTINÆ RHEGIIQVE DVCEM, ET ROVIGII COMITEM CREAVIT.

EX ITALIA IN GERMANIAM REDVX, CVM PLENA OMNIA TVMVLTVVM IBI REPERISSET, HVNGARIS BOHEMISQVE LADISLAVM REGEM, IAM PVBERTATIS ANNOS EGRESSVM, SIBI TRADI CERTATIM FLAGITANTIBVS, SEDITIONES NASCENTES PROVIDE COMPOSVIT.

AVSTRIACOS QVOSDAM PERDVELLES, QVI DVCE EITZINGERO, ACCITISQVE BOHEMIS, CÆSAREM NEAPOLI AVSTRIÆ OBSIDERE AVSI ERANT, EO ADEGIT, VT PACEM SVPPlices PETERE, ATQVE IN EAM REM AVRI SEX MILL. NVMMVM QVOTANNIS PENDERE COACTI FVERINT.

CILIENSEM COMITATVM, IN SVAM POTESTATEM REDACTVM, DITIONIBVS AVITIS ADIECIT, ET STIRIÆ PARTEM ESSE IVSSIT.

HENRICVM GORITIÆ COMITEM, QVI IN CARNIS TVMVLTVS EXCITAVERAT, IN ORDINEM REDEGIT.

LADISLAO, HVNGARIÆ ET BOHEMIÆ REGE, IMMATVRA MORTE PRÆREPTO, ARCHIDVCATVM AVSTRIÆ SOLVS OBTINVIT, ET IN HVNGARIÆ REGEM, A MAGNA PROCERVVM EIVS REGNI PARTE, ELECTVS EST.

COMITIIS RATISBONÆ, ATQVE ALIBI SÆPIVS, INDICTIS, PRINCIPES IMPERII AD BELLVM TVRCICVM COHORTATVS EST, QVOD MAHOMETES II. POST ORIENTIS IMPERIVM, CONSTANTINOPOLI CAPTA, A SE OCCVPATVM, GERMANIÆ VNIVERSÆ FORMIDABILIS IMMINERET.

CAROLVM, BELGARVM BVRGVNDIONVMQVE PRINCIPEM, IMPERATIS VNDI-
QVE AVXILIIS, DVCTO IN ILLVM LXXX. MILL. ARMATORVM EXERCITV, A NOVESII OBSIDIONE RECEDERE COEGIT: AMICITIA DENIQVE ET AFFINITATE SIBI COPVLAVIT, MARIA, CAROLI FILIA, ET HEREDE VNICA, MAXÆMILIANO, CÆSARIS FILIO, DESPONSA.

EIDEM QVOQVE MAXÆMILIANO, BRVGIS FLANDRORVM A SEDITIONOSA PLEBE INDIGNE DETENTO, ET LIBERÆ CVSTODIÆ TRADITO, CVM INGENTIBVS COPIIS IN GERMANIAM INFERIOREM DESCENDENS, SVCCVRRIT: EODEMQVE IN LIBERTATEM ASSERTO, PAVCORVM POENA CONTENTVS, DISCORDIARVM FOMITEM SVSTVLIT.

GERMANIAM BELLIS PERPETVIS FATIGATAM LONGA PACE RECREAVIT: QVAM EODEM TENORE, QVO ADVS QVE RERVVM POTITVS EST, SVMMA MODERATIONE COLVIT.

OBIIT LINTZII IN AVSTRIA XIII. KAL. SEPTEMB. ANNO CIO. CCCC. XCIII.

VIXIT ANN. LXXVIII.

IMPERAVIT ANN. LIII. MENS. IV.

IMP.

IMP. CÆS.

MAXAEMILIANVS I.

DIVI FREDERICI IV. FIL.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HVNGARIÆ, DALMATIÆ, CROATIÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

PRINCEPS BELGARVM ET BVRGVNDIONVM,

DVX STIRIÆ, CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SVEVIÆ, &c.

LANDGRAVIVS ALSATIÆ,

COMES HABSBVRGBI, TIROLIS, &c.

AXÆMILIANVS, FREDERICI IV. IMP. ET HELEONORÆ LVSITANÆ
FILIVS, NASCITVR NEAPOLI AVSTRIÆ, XII. KAL. APRIL. ANNO
CIO. CCCC. LIX. AD MILITIAM, ARMORVMQVE MVNIA ANIMVM A
NATVRA FACTVM HABERE VIDEBATVR. ADEOQVE EA ÆTATE,
QVA VIX ALII PRIMA MILITIÆ TIROCINIA FACIUNT, MAXIMA BELLA
SVO DVCTV ET AVSPICIIS ADMINISTRAVIT.

DVODEVIGESIMO ÆTATIS ANNO, MARIAM, CAROLI BVRGVNDIÆ DVCIS,
BELGARVMQVE PRINCIPIS, AD NANCÆVM CÆSI, FILIAM, AMPLISSIMARVM
DITIONVM HEREDEM VNICAM, GANDAVI, FLANDRIÆ METROPOLI, IN VXOREM
DVXIT. ET AB IPSIS STATIM NVPTIIS, AD CONSTITVENDVM BELGICÆ REIP.
STATVM, A LVDOVICO XI. GALLIARVM REGE PENE CONVVL SVM, SERIO SE
CONVERTIT.

AD GVNNEGATAM IN MORINIS, INGENTES GALLORVM COPIAS DELEVIT,
ET NON EXIGVAM HANNONIÆ PARTEM, VNA CVM CAMERACO, RECEPIT.

MARIA CONIVGE INTER VENANDVM EX EQVO LAPSA, AC PAVLLO POST
FATO FVNCTA, FLANDRICAS FACTIONES, OB PHILIPPI FILII TVTELAM
ORTAS, COMPESCVIT.

VIGESIMVM OCTAVVM ÆTATIS ANNVM AGENS, FRANCOFVRTI REX ROMA-
NORVM DECLARATVS, AQVISGRANI INAVGV RATVR, ET DEINDE PATRE FRE-
DERICO AVG. MORTVO, PLENO IVRE IN IMPERIVM SVCCEDIT.

A MORTE MATTHIÆ CORVINI, HVNGARORVM REGIS, QVI MAGNAM
AVSTRIÆ PARTEM, EIVSQVE METROPOLIM VIENNAM OCCVPARAT, NON
SOLVM AVITVM PATRIVMQVE PRINCIPATVM RECUPERAVIT; SED ET ALBAM
REGALEM, CIVITATEM NOBILISSIMAM, ALIASQVE IN PANNONIA VRBES EX-
PVGNAVIT.

ATREBATVM, ARTESIÆ CAPVT, INSIGNI STRATAGEMATE, DECEPTIS HOSTIVM CVSTODIIS, IN POTESTATEM REDEGIT.

TVRCARVM INNVMERABILES COPIAS, QVI CARNIOLIAM, CILIAM, CARINTHIAM, STIRIAM, FERRO FLAMMAQ. DEPOPVLABANTVR, FVDIT FVGAVITQVE.

CAROLVM EGMONDÆ REGVLVM, QVI GALLORVM OPIBVS FRETVS, MVLTATVRBAVERAT, GELDRIÆ DITIONE AC TITVLO, EX ELECTORVM PRINCIPVM DECRETO, ABSTINERE IVSSIT.

PHILIPPVM RHENI PALATINVM, SEPTEMVIRVM, ARROGANTIVS SE GERENTEM, AC MAGNIS BOHEMORVM COPIIS INSTRVCTVM, INGENTI CLADE AFFECIT, SVPPlicemQVE FIERI COEGIT: OMNISQVE MOX INIVRIÆ OBLITVS, NVLLO NON BENEVOLENTIÆ GENERE ILLVM PROSECVTVS EST. PRÆCLARAM EAM VICTORIAM DVCENS, IN QVA PLVS ESSET CLEMENTIÆ, QVAM SEVERITATIS.

CVM VENETIS ANCIPITI MARTE PRIMVM CONGRESSVS, MOX AMPLISSIMAS EIVS REIPVB. VRBES, VERONAM, PATAVIVM, VINCENTIAM, FELTRIVM, ALIASQVE OCCVPAVIT.

MEDIOLANVM GALLIS EREPTVM, SFORTIÆ DVCI RESTITVIT.

GERMANIAM LATROCINIIS LIBERAM REDDIDIT: EADEM SVB EIVS FELICI IMPERIO TAM ARMIS, QVAM LITTERARVM STVDIIS EFFLORESCERE, CAPVTQVE SVpra ALIAS NATIONES EXTOLLERE COEPIT.

MVLTa IN RE MILITARI PARTIM NOVA ATTVLIT, PARTIM MELIORA FECIT. PHALANGEM EX HASTATIS PEDITIBVS COMPOSITAM, ROMANÆQVE LEGIONIS ÆMVLAM, RESTITVIT. MILITIAMQVE PEDESTREM INTER GERMANOS IAM OBSOLESCENTEM, IN PRISTINVM ORDINEM ET SPLENDOREM REDEGIT.

ÆNIPONTI APVD TIROLENSES, INSTRVCTISSIMVM ARMAMENTARIVM INSTITVIT: ALTERA QVÆ VIENNÆ, BRISIACI, ET MECHLINIÆ MOLIEBATVR, MORTE PRÆVENTVS, NON ABSOLVIT.

ANTVERPIAM, TRADVCTIS EO OMNIVM GENTIVM COMMERCIIIS, IN CELEBERRIMVM EMPORIVM EREXIT: BRVGARVM GRATIA, QVOD IBIDEM A FACTIOSA PLEBE INCVSTODIAM DATVS FVISSET, APVD ILLVM SENESCENTE.

LIBERALITATIS EIVS ET MAGNIFICENTIÆ ARGVMENTO HOC SIT, QVOD IN MEMORABILI ILLO PRINCIPVM CHRISTIANORVM CONGRESSV, ANN. CIO. D. XV. VIENNÆ CELEBRATO, TRES REGES, VLADISLAVM HVNGARIÆ, LVDOVICVM BOHEMIÆ, ET SIGISMVNDVM POLONIÆ, IMPENDIIS SVIS EXCEPERIT.

PHILIPPI FILII SVI, AVSTRIÆ ARCHIDVCIS, BELGARVM ET BVRGVNDIONVM PRINCIPIS, MATRIMONIO CVM IOANNA FERDINANDI ET ISABELLÆ CATHOLICORVM CASTELLÆ ET ARRAGONIÆ REGVM FILIA CONTRACTO, HISPANIAR. INDIARVMQ. IMPERIA IN AVGVSTAM AVSTRIÆ DOMVM INTVLIT.

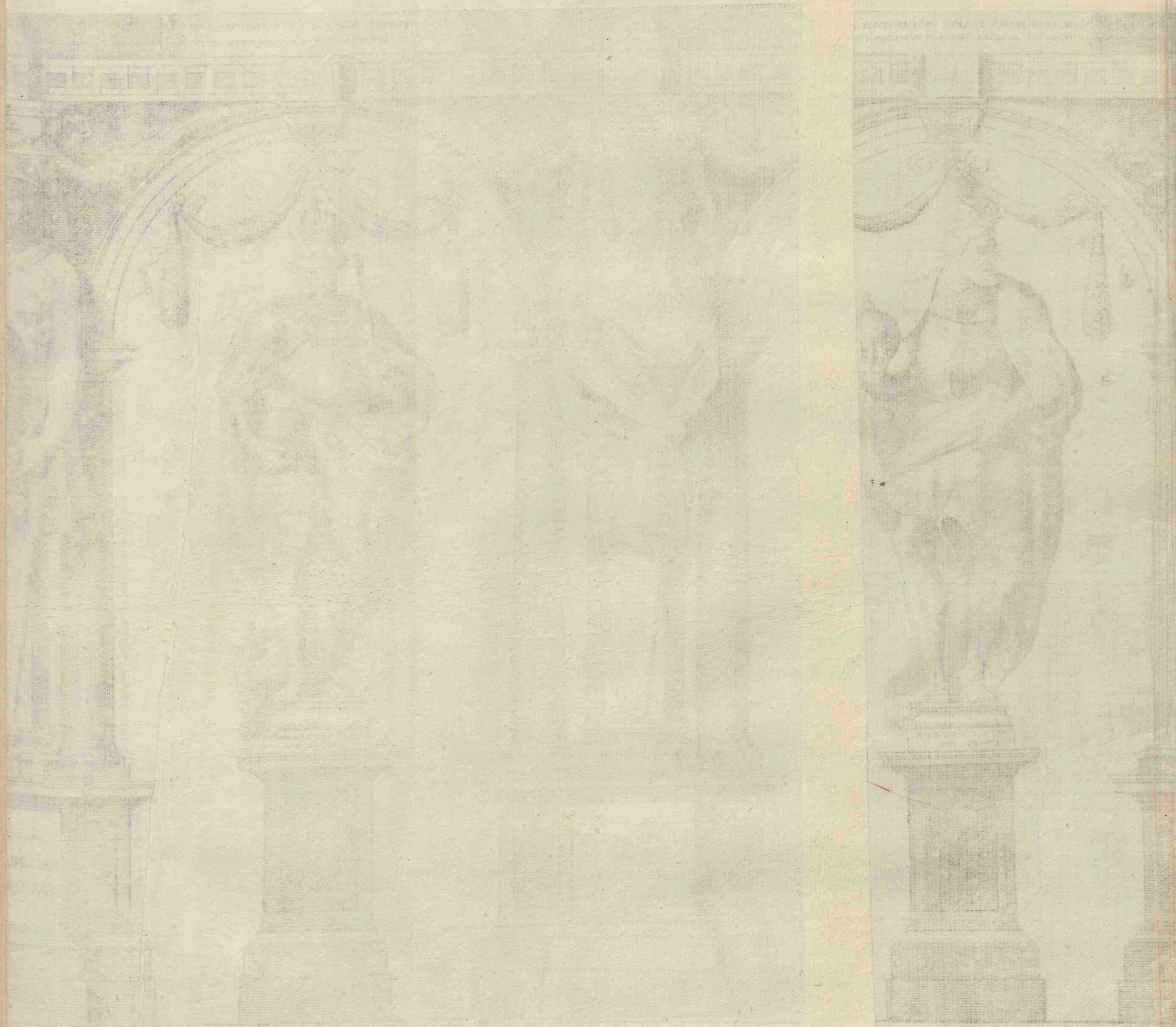
DE MVTVO ITEM LIBERORVM ET NEPOTVM CONIVGIO, ET IVRE SVCCESsIONIS IN REGNIS HVNGARIÆ ET BOHEMIÆ CVM VLADISLAO REGE, VIENNÆ TRANSEGIT. ADEOQVE STIRPE SVA SPLENDIDISSIMIS CONNVBIIIS STABILITA, ALTER QVASI AVSTRIÆ FAMILIÆ CONDITOR DICI MERVIT.

EXCESSIT E VITA APVD VELSVM, SVPERIORIS AVSTRIÆ OPPIDVM, PRID. EID. IANVAR. ANN. SAL. CIO. D. XIX.

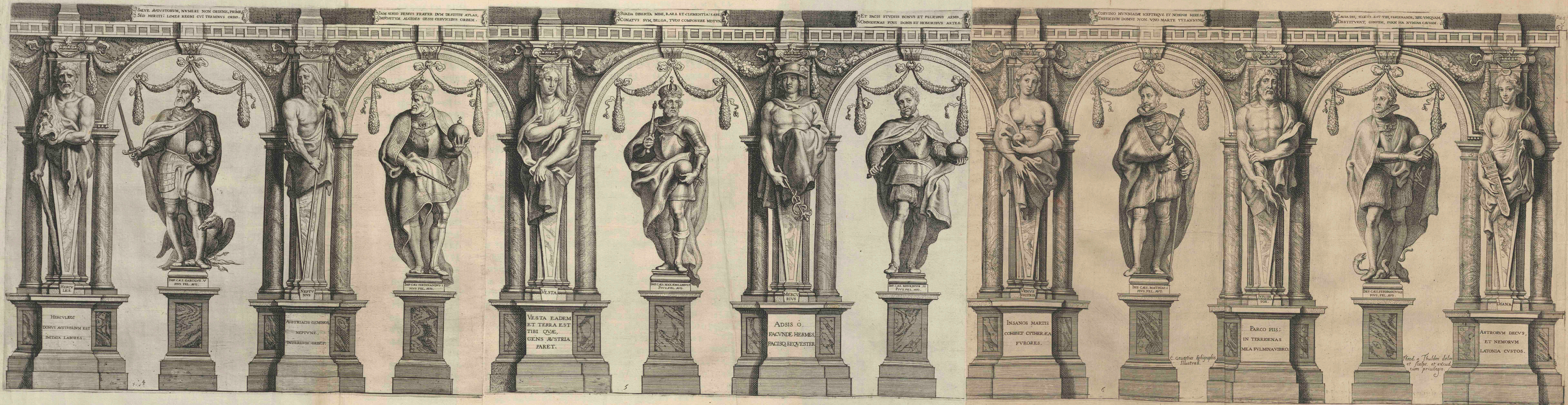
VIXIT ANN. LIX. MENS. IX. DIES XXI. IMPERAVIT ANN. XXXII. MENS. XI.

IMP.

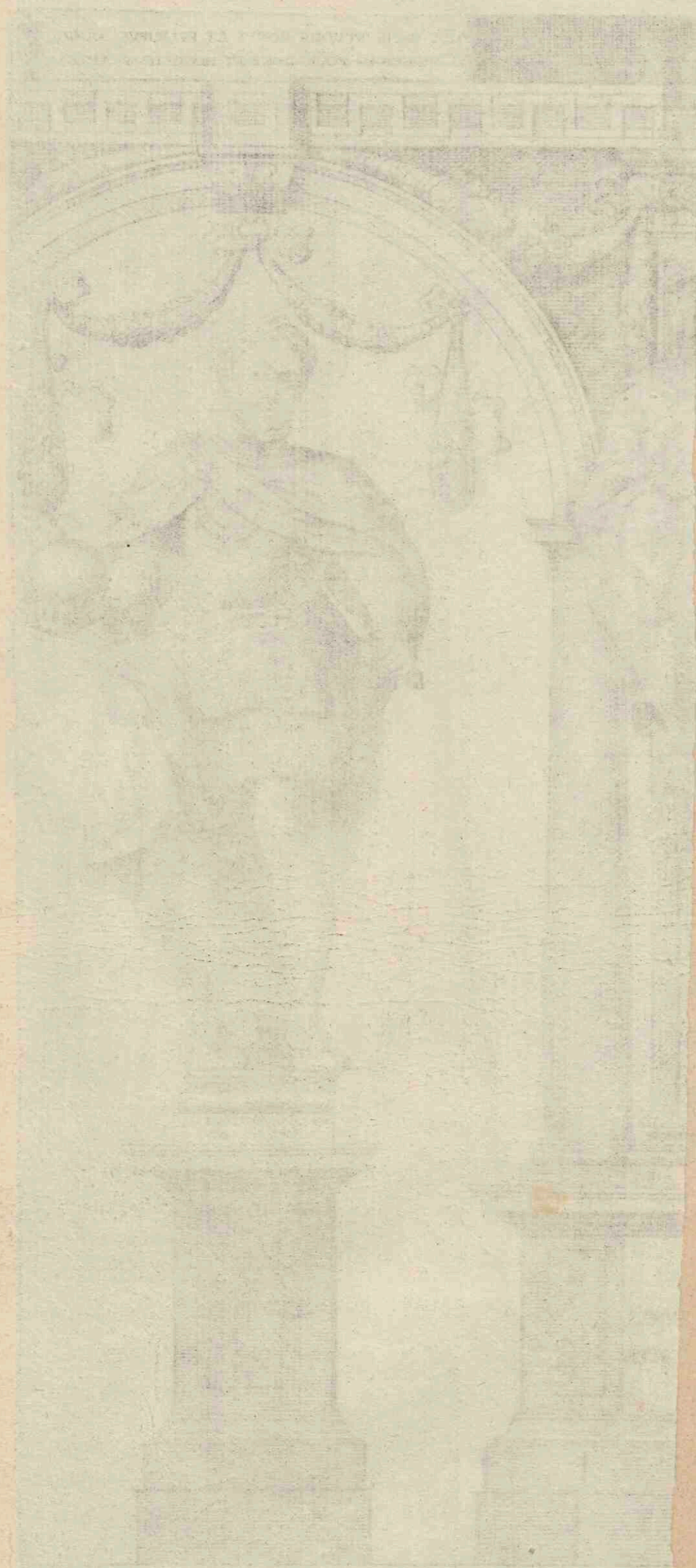

IMP. CÆS.

CAROLVS V.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HISPANIARVM,

SICILIÆ, NEAPOLIS,

SARDINIÆ, HIEROSOLYMÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX BVRGVNDIÆ, INSVBRIÆ, &c.

PRINCEPS BELGARVM:

MAGNVS MEXICANI ET PERVANI ORBIS

MONARCHA:

OCEANI, ET PLVRIMARVM IN EO INSVLARVM,

CLAVSTRORVMQVE AFRICÆ, ATQVE ASIÆ DOMINVS, &c.

ONSPIRAVERE VIRTVS ET FORTVNA, VT CAROLVM AVG. AD SVPRE-
MVM FELICITATIS ET POTENTIÆ FASTIGIVM EXTOLLERENT.

QVIN ET IPSA RERVM NATVRA, VELVT DIGNVM TANTO
HEROI METARETVR HOSPITIVM, NOVO ORBE, PAVLLO ANTE IL-
LIVS NATIVITATEM, AVI EIVS AVSPICIIIS INVENTO, LATIVS SESE APERVIT
AC DETEXIT: QVASI MAIORI SPATIO OPVS ESSE IVDICARET, QVO ILLÆ NA-
SCITVRI PRINCIPIS, POST OMNIA SÆCVLA MAXIMI, VIRTVTES RECIPERENTVR.

NATVS EST IN AMPLISSIMA FLANDRIÆ METROPOLI, GANDA, ANNO IP SO
SÆCVLARI, MILLESIMO ET QVINGENTESIMO INEVNTE. TAMQVAM ET NO-
VVM SÆCVLV M, A TANTI PRINCIPIS ORTV, CONDENTE NATVRA.

PATER ILLI PHILIPPVS, IMP. CAES. MAXAEMILIANI AVG. FIL. PRIMVS EIVS
NOMINIS HISPANIARVM REX: MATER IOANNA, FERDINANDI ET ISABELLAE,
CATHOLICORVM CASTELLAE ET ARRAGONIAE REGVM FILIA.

PVERITIAE EIVS, PIETATE, LITTERIS, MORVMQVE DISCIPLINA IMBVENDÆ,
PRAEFECTI FVERE, GVLIELMVS CROYIVS, CEVRIAE REGVLVS, ET HADRIANVS
FLORENTIVS, VLTRAIECTINVS, THEOLOGVS EXIMIVS, QVI DEINDE, CARO-
LO IAM IMPERIVM TENENTE, AD SVMMVM PONTIFICATVM EVECTVS EST.

ANNVM AGENS XV. AB AVO CÆSARE EMANCIPATVS, BELGICIS PROVIN-
CIIS; AC TRIENNIO POST, HISPANIARVM REGNIS, INCREDIBILI POMPA AC
SPLENDORE INAVGV RATVR.

VNDEVIGESIMO ÆTATIS SVÆ ANNO, ROMANORVM IMPERATOR FRANCO-
FVRTI RENVNTIATVS EST, ET SEQVENTI ANNO CIO. D. XX. AQVISGRANI, IM-
PERIALI DIADEMATE INSIGNITVS. QVO EODEM ANNO ET SOLYMANNVS
TVRCICI IMPERII GVBERNACVLIS ADMOTVS EST. VT NEMINI DVBIVM ESSET,
CAROLVM AVGVSTVM OTTOMANNICÆ POTENTIÆ COELITVS OBIECTVM
ESSE.

SVB IPSIS IMPERII INITIIS, MEXICANVM REGNVM OPVLENTISSIMVM,
DVCE FERDINANDO CORTESIO; VT ET PAVLLO POST, PERVANVM, FRAN-
CISCI PIZARRI OPERA SVBEGIT: CHRISTIQUE CVLTV ILLATO, ORBEM
NOVVM, IMMENSIS OCEANI ATLANTICI SPATIIS AB EVROPA DIVISVM, RE-
LIGIONE ARMISQVE HISPANIARVM IMPERIO IVNXIT ATQVE CONNEXVIT.

GALLORVM REGEM FRANCISCVM I. PERPETVVM FORTVNÆ SVÆ ET MAGNI-
TVDINIS ÆMVLVM, DVCTV CAROLI LANOII, BELGÆ, IN INSVBRIBVS ACIE
VICTVM, CVM PRÆCIPVA GALLICA NOBILITATE AD TICINVM, DIE NATALI
SVO, CEPIT: EVMDemQVE POST ANNVM IN LIBERA CVSTODIA EXACTVM,
LIBERTATI REDDIDIT, HELEONORA, SORORE SVA, ILLI IN VXOREM DATA.

FRANCISCVM SFORTIAM IN DVCATVM MEDIOLANENSEM RESTITVIT: ET
VENETIS PACE DATA, VNIVERSE ITALIÆ OTIVM ET TRANQVILLITATEM
PROCVRAVIT.

FLORENTIAM DIVTVRNA OBSIDIONE PRESSAM IN POTESTATEM RECEPIT:
EIDEMQVE ALEXANDRVN MEDICÆÆ FAMILIÆ PRINCIPEM, DVCEM DEDIT.

SOLYMANNVM OTTOMANNVM, TVRCARVM IMPERATOREM, CVM CCC. EQVI-
TVM PEDITVMQVE MILL. PANNONIAS VASTANTEM, BIS AB OBSIDIONE VIEN-
NÆ REPVLIT, AC INGENTI CLADE ILLATA IN THRACIAM RECEDERE COM-
PVLIT, SERVATA GERMANIA.

CLASSE INSTRVCTISSIMA IN PELOPONESVM, DVCTV AND. AVRIÆ, LIGVRIS,
MISSA, METHONEM ET CORONEM, VRBES CELEBERRIMAS, ALIAQVE LOCA
MVNITISSIMA, TVRCIS EIECTIS, OCCVPAVIT.

TVNETANVM AFRICÆ REGNVN HARIADENO ÆNOBARBO, TYRANNO, ERI-
PVIT, AC MVLEASSI, LEGITIMO REGI RESTITVIT, EVMDemQVE SIBI VECTI-
GALEM REDDIDIT; GOLETA ARCE RETENTA, VALIDOQVE PRÆSIDIO FIR-
MATA. QVO BELLO SVpra DVODEVIGINTI CHRISTIANORVM CAPTIVORVM
MILLIA E SERVITVTE DVRISSIMA VINDICAVIT, ET IN PATRIAM REDVXIT.

MARE MEDITERRANEVM ASSIDVIS PIRATARVM RAPINIS INFESTVM, NAVI-
GANTIBVS TVTVN ET SECVRVN PRÆSTITIT.

AD INTESTINOS MOTVS IN MAXIMA FLANDRORVM EXCITATOS, MATVRE
COMPONENDOS, EX HISPANIIS PER MEDIAS GALLIAS, SVMMA HIEME, PAVCIS
COMITIBVS ADVOLAVIT: NVLLIS ACCEPTIS OBSIDIBVS, SOLA FIDE PVBLI-
CA, REGISQVE VERBO SECVRVN. PVLCHRO (ME DIVS FIDIVS) INTER MAXI-
MOS PRINCIPES CERTAMINE! IVREQVE DVBITES, MAGISNE CÆSARIS DE
REGIS FRANCISCI IN SE ANIMO SECVRITATEM AC FIDVCIAM; AN REGIS
FIDEM ADMIRERIS.

IN AFRICAM DENVVO EXPEDITIONE SVSCEPTA, QVAMQVAM VI TEMPESTA-
TIS

TIS CÆLIQVE INIVRIA, MAXIMIS CLADIBVS AD IVLIAM CÆSAREAM OBRVTVS, INVICTÆ ET HEROICÆ CVIVSDAM VIRTVTIS AC CONSTANTIÆ MONVMENTA RELIQVIT.

GELDRIAM ET ZVTPHANIAM, GVLIELMO CLIVIÆ DVCE DEBELLATO, RECVPERAVIT.

IOANNEM FREDERICVM, SAXONIÆ DVCEM, PERDVELLEM, ALBI FLVMINE TRANSMISSE, INCREDIBILI CELERITATE VSVS, DVCTV SVO, CRVENTA PVGNA VICIT, CEPITQVE; QVA CLADE TERRITVS PHILIPPVS, HASSIÆ REGVLVS, SVPPLEX SE SVAQVE OMNIA VOLVNTATI ET CLEMENTIÆ CÆSARIS DEDIDIT, AC CAPTIVVM VLTRO SE STITIT.

TVMVLTIVANTIS GERMANIÆ MOTIBVS SEDATIS, PAVLVS III. PONT. EX CARDINALIVM SENATVSCONSVLTO, MAXIMI COGNOMENTVM CAROLO ATTRIBVIT: TAMQVAM OMNES RETRO PRINCIPES, ADEOQVE IPSVM CAROLVM MAGNVM, IMPERII MAGNITVDINE, ET RERVVM GESTARVM GLORIA LONGE SVPERGRESSO. ILLE SIQVIDEM SAXONIÆ DOMANDÆ ANNOS AMPLIVS TRIGINTA; HIC VIX TRIMESTRE IMPENDIT.

APHRODISIVM, MVNITISSIMVM AFRICÆ OPPIDVM, DVCTV IOANNIS VEGÆ, PROREGIS SICILIÆ, DRAGVTHE PIRATA PVLSO, EXPVGNNAVIT.

POST METENSIS VRBIS, A GALLIS INTERCEPTÆ, OBSIDIONEM, INVSITATA HIEMIS INCLEMENTIA SÆVIENTE, AC LVE IN EXERCITVM GRASSANTE, MATVRE SOLVTAM, MORINORVM OPPIDVM TERVANAM, FLANDRIÆ INFESTISSIMAM, A SE EXPVGNATAM, SOLO ÆQVAVIT: HESDINVM RECVPERAVIT.

CORSICAM GENVENSIBVS ASSERVIT: SENARVM VRBEM CEPIT, PVLSIS INDE ET FERE OMNI ETRVRIA GALLICIS ARMIS.

DIFFICILLIMIS EXPEDITIONIBVS ET PROFECTIONIBVS SVSCEPTIS, NOVIES IN GERMANIAM SVPERIOREM, SEXIES IN HISPANIAM, SEPTIES IN ITALIAM, DECIES AD BELGAS, QVATER, TAM PACIS QVAM BELLII TEMPORE, IN FRANCIAM, BIS IN ANGLIAM, BIS IN AFRICAM EST PROPECTVS.

MARE MEDITERRANEVM OCTIES, OCEANVM HISPANICVM QVATER NAVIGAVIT.

DEMVM REBVS MAXIMIS, QVA DVCTV, QVA AVSPICIIS SVIS, TERRA MARIQVE GESTIS; INDICIS, AFRICANIS, TVRCICIS, GALLICIS, ITALICIS, GERMANICIS VICTORIIS CLARVS, CVM AVGVSTÆ DOMVS SVÆ IMPERIVM ORBIS TERRARVM FINIBVS TERMINASSET, CORPORE LABORIBVS PRO REPVB. CHRISTIANA SVSCEPTIS, IAM EXHAVSTO, QVI OMNIBVS VIXERAT, DEO SIBIQVE QVOD VITÆ SVPERERAT, VIVERE DECREVIT.

ITAQVE EIVS DIVINA MENS, CONTEMPTORQVE AMBITIONIS, ET INFINITÆ POTESTATIS DOMITOR AC FRÆNATOR, ANIMVS, POST TOT GENTES SVBACTAS, POSTREMO (QVI TRIVMPHVS OMNIVM LONGE NOBILISSIMVS) SVI IPSIVS VICTOR EXSTITIT.

QVOCIRCA, RARISSIMO PRINCIPVM EXEMPLO, REGNIS IMPERIOQVE SESE EXVENS, BELGICAS PROVINCIAS, HISPANIARVM, INDIARVMQVE REGNA, PHILIPPO FILIO; ROMANI AVTEM IMPERII GVBERNACVLA, FERDINANDO

FRATRI VLTRO CESSIT, DVBIUM RELINQVENS, MAIOREMNE LAVDEM IN IMPERIO, TOTQVE REGNIS ADMINISTRANDIS, AN IN IIS SIMVL OMNIBVS ABDICANDIS, PROMERITVS SIT.

HINC, CVM DVABVS SORORIBVS VIDVIS, HELEONORA GALLIARVM, ET MARIA PANNONIARVM, REGINIS, IN HISPANIAM PROPECTVS, IN D. IVSTI COENOBIO, HAVD PROCVL A PLACENTIA CIVITATE SITO, CVM PAVCIS FAMILIARIBVS, REBVS DIVINIS VACANS, VIX ANNO VNO, ET MENSIBVS ALIQVOT, SVPERFVIT: ANIMAMQVE CÆLO, VNDE VENERAT, REDDIDIT. ID NEMPE AGENTIBVS SVPERIS, NE POST ILLVD DIVINVM FACTVM QVIPPAM MORTALE AGERET.

LIBET SVPREMÆ GALLIARVM CVRIÆ PRÆSIDIS SENTENTIA, ELOGIVM HOC OBSIGNARE. EIVS ISTVD EST DE CAROLO AVG. TESTIMONIVM ET IVDICIVM:

„ NVLLVM PERFECTI MAGIS, ET AD OMNEM VIRTVTEM EXPRESSI PRIN-
 „ CIPIS EXEMPLAR, NOSTRA ET RETRO SÆCVLORVM MEMORIA, REPERIRI
 „ POSSE: QVOD IIS QVI AD IMPERIVM VIRTVTIS VIA GRASSANTVR, AD
 „ IMITANDVM PROPONI QVEAT.

lac. Aug.
Thuan.
Hitor.
lib. xxi.

DECESSIT XI. KALEND. OCTOB. ANN. SALVTIS CIO. IC. LVIII.

VIXIT ANNOS LVII. MENS. VI. DIES XXV.

IMPERAVIT ANN. XXXVIII.

IMP.

IMP. CÆS.

FERDINANDVS I.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HUNGARIÆ, BOHEMIÆ, &c.

HISPANIARVM INFANS,

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX BVRGVNDIÆ, STIRIÆ,

CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SILESIAE, VVIRTEMBERGÆ, &c.

PRINCEPS SVEVIÆ,

MARCHIO MORAVIÆ, LVSATIAE, ET BVRGOVIÆ:

LANDGRAVIVS ALSATIAE,

COMES HABSBVRGBI, TIROLIS, &c.

PTIMVM AC LAVDATISSIMVM PRINCIPEM HISPANIA GERMANIS
MERITO IMPVTET: ET IN QVO PACIS ARTES TANTVM EFFLORVERE,
QUANTVM IN FRATRE EIVS, CAROLO AVG. BELLICA GLORIA SESE
EXTVLIT.

NATVS COMPLVTI, APVD CARPETANOS, IN REGNO CASTELLÆ, VI. IDVS
MART. ANNO CIO. IO. III. ATQVE APVD FERDINANDVM CASTELLÆ ET ARRAGO-
NIÆ REGEM, MATERNVM AVVM, EDVCATVS, ALVARO OSORIO PRÆCEPTORE;
PETRO NONIO GVSMAÑO, CALATRAVÆ MILITIAE PRÆFECTO SVPREMO, MO-
RVM ET AVLÆ MAGISTRO, VSVS EST.

AVO MATERNO VITA FVNCTO, ET CAROLO FRATRE HISPANIARVM
REGNIS INAVGVrato, ADOLESCENS IPSE EX HISPANIA IN BELGIVM PRO-
FECTVS, SVMMÆ RERVVM IBIDEM PRÆFVIT.

DECIMO OCTAVO ÆTATIS SVÆ ANNO, IN AVSTRIÆ, STIRIÆ, CARINTHIÆ,
CARNIOLIÆ, ALIARVMQVE AVGVSTAE DOMVS AVSTRIAE DITIONVM POSSES-
SIONEM, FRATRE EIVS IAM CAESARE, VLTRO CEDENTE, MISSVS EST. MOXQVE
ANNAM IAGELLONICAM, VLADISLAI HUNGARIAE ET BOHEMIAE REGIS, FI-
LIAM VNICAM, LINTZII AVSTRIAE OPPIDO, VXOREM DVXIT.

LVDOVICO HUNGARIAE ET BOHEMIAE REGE, AFFINE SVO, AD MOHA-
TIVM OPPIDVM A TVRCIS CAESO, VTRVMQVE REGNVN CVM SILESIA, MORA-
VIA, LVSATIA, ALIISQVE PROVINCIIS, IVXTA PACTA MAIORVM, ET IN
PRIMIS, MAXÆMILIANI AVG. CVM VLADISLAO REGE, FERDINANDI SO-

Mm

CERO,

CERO, INITA, IVRE HEREDITARIO, ADIIT.

IOANNEM ZAPOLIANVM, TRANSYLVANIAE PRINCIPEM, FACTIOSORVM QVORVMDAM OPE, CONTRA IVS ET FAS, HVNGARIAE SCEPTRO INHIANTEM, ADVENTVS SVI TERRORE IN FVGAM EGIT, REGNIQVE FINIBVS EXPVLIT: AC SINGVLARI FELICITATE, SINE CAEDE ET SANGVINE, BVDA METROPOLI POTITVS EST.

SOLYMANNVN TVRCARVM TYRANNVM, QVI ZAPOLIANO REDVCTO, PER PANNONIAS GRASSATVS, VNIVERSÆ GERMANIÆ IVGVM IMMANISSIMVM MINABATVR, AC VIENNAM CCC. HOMINVM MILLIB. CIXERAT, OBSIDIONEM SOLVERE COMPVLIT: CVM TVRCÆ VICIES MVROS VRBIS SVBIISSENT; VICIES A MOENIBVS, VIRTUTE PROPVGNATORVM, CVM INGENTI CLADE REPVLSI ESSENT.

SPECTATA INDE EIVS INDVSTRIA, QVAM ABSENTE ET HISPANICIS ITALICISQVE NEGOTIIS CAROLO CÆSARE DISTRACTO, TVM ALIBI, TVM IN IMPERII COMITIIS SÆPENVMERO PROBAVERAT; EIVSDEM CAESARIS VOLVNTATE, NECNON COMMVNI ELECTORVM AC STATVVM IMPERII CONSENSV, REX ROMANORVM, FRATRISQVE IN IMPERIO SVCCESOR RENVNTIATVS EST COLONIAE, ANNO CIO. IO. XXXI. NONIS IANVAR. ET MOX III. IDVS EIVSDEM MENSIS AQVISGRANI, MORE SOLITO, CORONA DONATVS.

BELLVM SAXONICVM CVM FRATRE CAESARE FELICITER GESSIT, ATQVE IN CONFLICTV MILBVRGICO ANIMVM INVICTVM, VEREQVE REGIVM OSTENDIT.

BOHEMORVM QVORVMDAM CONTRA IPSVM SEDITIONES, PAVCORVM POENA CONTENTVS, SAPIENTER COMPESCVIT: SANATISQVE PRINCIPVM ANIMIS EXVLCERATIS, PACEM IMPERIO DONAVIT.

VIRTEMBERGICAM DITIONEM VDALRICO RESTITVIT: TITVLO, NECNON SVCCESIONIS ET CLIENTELÆ IVRE, SIBI SVISQVE RESERVATO.

IMPERII DIADEMA, SCEPTRVMQVE, CAROLO AVG. FRATRE SVO ILLVD ABDICANTE, PRINCIPIO ANNI CIO. IO. LVIII. PLENO IVRE SVSCEPIT.

GERMANIAM NEFARIIS OPINIONIBVS AC DISSIDIIS DISCORDEM AD CATHOLICÆ RELIGIONIS VNITATEM REDVCERE ASSIDVE LABORAVIT.

MANSVETVDO, COMITAS, AFFABILITAS, ERGA HOMINES RELIGIOSOS AC LITTERATOS AMOR TANTVS IN EO ENITVIT, PLANE VT IMP. CÆS. FERDINANDI II. AVVM, AC FERDINANDI III. AVG. NVNC FELICITER ORBI IMPERANTIS, PROAVVM FVISSE AGNOSCAS.

OBIIT, MAGNO SVI RELICTO DESIDERIO, VIENNÆ, VIII. KALEND. AVGVST. ANNO SAL. CIO. IO. LXIV. SEPVLTVS EST PRAGÆ.

VIXIT ANNOS LXI. MENS. IV. DIES XV.

IMPERAVIT ANN. VI.

IMP.

IMP. CÆS.

MAXÆMILIANVS II.

DIVI FERDINANDI I. FIL.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HVNGARIÆ, BOHEMIÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX BVRGVNDIÆ, STIRIÆ,

CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SILESIÆ, VVIRTEMBERGÆ, &c.

MARCHIO MORAVIÆ, LVSATIÆ, ET BVRGOVIÆ:

LANDGRAVIVS ALSATIÆ,

COMES HABSBVRGBI, TIROLIS, &c.

VAM FAVSTA FELIXQVE SVCCESSIO, OPTIMIS ET CLEMENTISSIMIS
CÆSARIBVS, LÆTISSIMA IMPERII PROPAGINE RECENSENDIS!

MAXÆMILIANVS II. IMP. CÆS. FERDINANDI I. FILIVS, NATVS EST
VIENNÆ, IPSIS KALEND. AVGVSTI, ANN. CIO. IO. XXVII. MATRE ANNA,
VLADISLAI, HVNGARIÆ ET BOHEMIÆ REGIS, FILIA.

PRIMVM IN RE MILITARI TIROCINIVM FECIT SVB CÆS. CAROLO V. AVG.
PATRVO SVO, BELLO SMALCALDICO, DVOBVS EQVITVM MILL. PRÆFECTVS;
ET IAM TVM NON PAVCA EXCELSI ANIMI, AC VIRTVTIS HEROICÆ DOCV-
MENTA ILLVSTRIA EDIDIT.

ALTERVM ET VIGESIMVM ÆTATIS ANNV M AGENS, BOHEMIÆ REX DE-
SIGNATVS, IN HISPANIAM PROPECTVS EST, VBI MARIAM, PRIMOGENITAM
IMP. CÆS. CAROLI V. AVG. FILIAM, IN VXOREM DVXIT, HISPANIARVMQVE
REGNIS, SOCERI VICE, PRÆFVIT: DVM EVOCATVS IN GERMANIAM INFERIO-
REM A PATRE CÆSARE PHILIPPVS PRINCEPS, BELGICAS PROVINCIAS SACRA-
MENTO FIDELITATIS SIBI OBSTRINGIT.

TRIENNIO HISPANIARVM REGNIS MODERANDIS EXACTO, CVM VXORE AC
LIBERIS, BARCINONE GENVAM APPVLIT: ATQVE INDE PER MEDIOLANVM
TRIDENTVM, AC ÆNIPONTVM, IN AVSTRIAM EST REVERSVS.

INTRA ANNI VNIVS SPATIVM, TRIVM REGNORVM DIADEMATE, BOHEMICI,
ROMANI, ET HVNGARICI, RARO FELICITATIS EXEMPLO, (QVOD ALBERTO II.
AVG. ETIAM OBTIGIT) DONATVS EST.

POST FERDINANDI PARENTIS OBITVM, IMPERII ADMINISTRATIONEM SVS-
CIPENS, DVCE LAZARO SVENDIO, IN IOANNEM SIGISMVNDVM, TRANSYLVA-
NIÆ PRINCIPEM, AVXILIIS TVRCICIS SVBNIXVM, ARMA CONVERTIT, AC MVNI-
TISSIMAS VRBES, TOCAIVM, VESPRINIVM, TATAM, ALIAQ. OPIDA ILLI ADEMIT.

Nn

SOLY-

SOLYMANNO TVRCARVM IMP. INFINITIS EX ASIA ATQVE EVROPA CONTRACTIS COPIIS, ANNO CIO. IO. LXVI. IN PANNONIAM IRRVENTI, IPSE XXV. EQUI- TVM, ET LXXX. PEDITVM MILLIA SECVM DVCENS, OBVIAM PROGRESSVS EST.

ET CAVTA POTIVS CONSILIA CVM RATIONE, QVAM PROSPERA EX CASV, SECVTVS, CASTRIS AD IAVRINVM POSITIS, IN OMNES SOLYMANNI CONATVS INVIGILABAT: CVM BINOS EXERCITVS, DVCIBVS FERDINANDO ET CAROLO, FRATRIBVS SVIS, REGNI FINIBVS TVTANDIS PROVIDE MISISSET.

ZIGETVM VRBEM SVLTANVS OBSEDI. QVAM LICET NICOL. COMES ZERINIVS ACERRIME PROPVGNARET, TANDEM TAMEN POST MENSIS VNIVS OB- SIDIONEM, EXPVGNATA FVIT: IPSO COMITE ZERINIO, CVM INSIGNI NOBILIVM HVNGARORVM MANV, A BARBARIS INTEREMPTO; AT NON INVLTTO.

QVIPPE NON TANTVM XX. HOSTIVM MILLIA IN EA OBSIDIONE CÆSA SVNT, SED ET IPSE BARBARORVM DVCTOR, SOLYMANNVS, LOCVM ILLVM SIBI FATALEM SENSIT. ETENIM, TRIDVO ANTE VRBIS EXPVGNATIONEM, FREMENS FRENDENSQVE, MAXIMA SPE SVA, QVA VIENNAM, IPSAMQVE IAM DEVO- RARAT GERMANIAM, SE EXCIDERE, INFELICEM EXHALAVIT ANIMAM.

A MORTE SVLTANI, IN THRACIAM REGRESSVS EST EIVS EXERCITVS: ET IOANNES SIGISMVNDVS, SOLVTA TOCAI OPPIDI OBSIDIONE, IN TRANSYL- VANIAM SE RECEPIT. ATQVE ITA LIBERATA INGENTI METV GERMANIA, CERTA SALVS CVNCTIS OBORTA EST. IPSEQVE CÆSAR, DIMISSIS COPIIS, POST LVSTRATVM COMARONIVM, VIENNAM EST REVERSVS.

EX MARIA CONIVGE, IX. FILIOS, ET VI. FILIAS SVSCEPIT: E QVIBVS ANNAM PHILIPPO II. HISPANIARVM; ET ISABELLAM, CAROLO IX. GALLIA- RVM, REGIBVS ELOCAVIT.

POST HENRICI VALESII REGIS EX POLONIA IN GALLIAS DISCESSVM, IN REGEM POLONORVM ELECTVS EST MAXÆMILIANVS. SED PRÆPROPERA MOR- TE EREPTVS, REGNVM NON ADIIT.

VIROS ERVDITOS EA HVMANITATE AC MVNIFICENTIA FOVIT, VT EIVS AVLA PLVRES LITTERATOS HABVERIT, QVAM ALIORVM TOTA REGNA.

MVLtarvm LINGVARVM ITA PERITVS FVIT, VT CVM REGE MITHRIDATE CERTARE POTVISSE VIDEATVR. NAM PRÆTER IDIOMA GERMANICVM, LATI- NE, HISPANICE, ITALICE, GALLICE, HVNGARICE, BOHEMICE, AC BELGICE DISERTE ET EXPEDITE LOQVEBATVR.

PLVRIMVM CVRÆ, SOLICITVDINIS, ATQVE SVMPTVVM IMPENDIT, VT NA- SCENTES APVD BELGAS BELLORVM CIVILIVM MOTVS COMPONERET; SED MELIORI ID CONSILIO EST CONATVS, QVAM EVENTV.

MVLTVM ILLI VEL HOC NOMINE DEBET BELGICA, QVOD DVOS EIVS FI- LIOS, ERNESTVM ET ALBERTVM, ARCHIDVCES, ILLVM QVIDEM PRO PHILIP- PO II. HISPANIARVM REGE, HARVM PROVINCIARVM MODERATOREM; HVNC VERO, DVCTA ISABELLA CLARA EVGENIA, PHILIPPI FILIA, ETIAM PRINCI- PEM AC DOMINVM, FELICITER SORTITA FVERIT.

IN COMITIIS RATISBONENSIBVS, PRÆMISSA RODOLPHI II. FILII SVI, INAV- GVRATIONE, VITA EXCESSIT, ANNO SAL. CIO. IO. LXXVI. IV. IDVS OCTOB. CONDI- TVS EST PRAGÆ, IN BASILICA CATHEDRALI.

VIXIT ANNOS XLIX. MENS. II. DIES XII. IMPERAVIT ANN. XII.

IMP.

IMP. CÆS.

RODOLPHVS II.

DIVI MAXÆMILIANI II. FIL.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HVNGARIÆ, BOHEMIÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX BVRGVNDIÆ, STIRIÆ,

CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SILESIÆ, &c.

PRINCEPS SVEVIÆ,

MARCHIO MORAVIÆ, LVSATIÆ, ET BVRGOVIÆ:

LANDGRAVIVS ALSATIÆ,

COMES HABSBVRGBI, TIROLIS, &c.

RODOLPHVS II. IMP. CÆS. MAXÆMILIANI II. AVG. FILIVS, NASCITVR VIENNÆ AVSTRIÆ, XV. KAL. SEXTIL. ANNO CIO. IO. LII. MATRE MARIA, IMP. CÆS. CAROLI V. AVG. FILIA.

ADOLESCENS IN IBERIAM AD PHILIPPVM II. HISPANIARVM INDIARVMQVE REGEM, AVVNCVLVM SVVM, VNA CVM FRATRE ERNESTO ARCHIDVCE, SE CONTVLIT, VBI REGVM MAXIMI AC SAGACISSIMI CONSVE TVDINE CIVILEM OMNEM PRVDENTIAM IMBIBIT.

IN GERMANIAM, POST SEPTENNIVM, REVERSVS, VIGESIMO ÆTATIS SVÆ ANNO, IN HVNGARIÆ; ET TRIENNIO POST, IN BOHEMIÆ AC ROM. REGEM INVNGITVR. MOXQVE A MORTE CÆSARIS PARENTIS SVI, EIDEM IN IMPERIO, CONSENTIENTIBVS VTRIVSQUE ORDINIS PRINCIPVM SVFFRAGIIS, SVCCEDIT.

SVB IPSIS IMPERII PRIMORDIIS CAROLOPOLIM, MVNIMENTVM FORTISSI MVM, TVRCARVM INCVRSIONIBVS COERCENDIS, IN ILLYRICO EXCITAVIT.

GEBHARDVM TRVCHSESIVM, COLONIENSIVM PRÆSVLEM, QVOD AB OR THODOXA RELIGIONE PALAM DESCIVISSET, DIGNITATE PRIVAVIT, AC SEPTEMVIRORVM PRINCIPVM COLLEGIO EIECTVM PROSCRIPSIT.

CVM AMVRATE III. TVRCARVM IMP. NOVENNALE INDVCIARVM FOEDVS INIIT. SED IIS, HAVD MVLTO POST, PER SVMMAM BARBARORVM PERFIDIAM VIOLATIS, VIX ALIAS VMQVAM GRAVIORA PANNONIIS BELLA INTVLERE TVRCÆ, QVAM HAC TEMPESTATE. AT ID NON IMPVNE.

ANNO SIQVIDEM CIO. IO. XCIII. AD SISACVM, CROATIE ARCEM MVNITISSI MAM, AB HAZANE PVRPVATO BOZNENSI, OBSIDIONE ARCTISSIMA CINCTAM, CÆSARIANVS EXER CITVS SVpra XX. TVRCARVM MILL. AD INTERNECIONEM DELEVIT. PRÆTER HAZANEM DVCEM,

Oo

RVPTI

RVPTI FOEDERIS AVCTOREM, ET MAHEMETEM, AMVRATHIS SVLTANI EX SORORE NEPOTEM, XII. PROVINCIARVM PRÆFECTI OCCVBVERE. SIGNA MILITARIA OMNIA ET CASTRA CVM TORMENTIS IMPEDIMENTISQVE VNIVERSIS CAPTA ET DIREPTA; CVM EX CÆSARIANIS VIX L. ESSENT DESIDERATI.

NEC MVLTO POST, AD ALBAM REGALEM, HVNGARIÆ VRBEM, CVM TVRCIS DENVOTROX PRÆLIVM COMMISSVM EST: EO EVENTV, VT, CVM HOSTILIS EQVITATVS PROSTERNI A CÆSARIANIS, AD VTRVMQVE ACIEI LATVS, PEDITATVM ET PRÆTORIANAS COHORTES CONSPEXISSET, PAVORE INGENTI CORREPTVS, NEC PRIMVM NOSTRORVM IMPETVM FERRE POTVERIT, QVIN ILLICO RELICTIS TORMENTIS IN EFFVSAM FVGAM SE DEDERIT, PEDITVM VI. EQVITVM IV. MILLIB. AMISSIS. ATQVE ITA DE FOEDIFRAGIS BARBARIS, VLTORES SVPERI NON DVBIAS POENAS EXEGERVNT.

ZABATICA ITEM, FILECVM, DENINIA, ALIAQVE PLVRIMA HVNGARIÆ SVPERIORIS OPPIDA ET ARCES, QVAS XXX. AMPLIVS ANNIS HOSTES TENVERANT, VNA EXPEDITIONE RECVPERATA SVNT.

CVM SIGISMVNDI BATHORIO, TRANSYLVANIE ET VVALACHIE PRINCIPE, VICINISQVE REGVLIS FOEDVS DE BELLO TVRCIS, IVNCTIS VIRIBVS, INFERENDO CÆSAR PERCVSSIT: TANTAQVE ANIMORVM CONTENTIONE ADVERSVS IMMANISSIMVM CHRISTIANÆ RELIGIONIS HOSTEM TVNC ITVM EST, VT PLVRIMIS BYZANTIO PROXIMIS MVNITIONIBVS FELICITER OCCVPATIS, GRAVISSIMISQVE CLADIBVS ILLATIS, IPSA BARBARI IMPERII SEDES CONTREMISCERET.

STRIGONIVM, HATTVANVM, ALBA REGALIS, IAVRINVM, VESPRINVM, ALIEQVE NON IGNOBILES HVNGARIÆ, DALMATIE, ET CROATIE ARCES, A CÆSARIANIS SVNT EXPVGNATÆ.

VARADINVM OPPIDVM A VALIDISSIMO CXL. MILLE TVRCARVM AC TARTARORVM EXERCITV, SEX ET TRIGINTA DIEBVS CONTINVIS ACERRIME OPPVGNATVM, A NOSTRIS FORTITER DEFENSVM EST.

MAHEMETES HODABENDES, PERSARVM REX, PRÆCELLENTIVM IN RODOLPHO AVG. VIRTVTVM FAMA PROVOCATVS, SPLENDIDISSIMIS LEGATIONIBVS NON SEMEL MISSIS, EIVS AMICITIAM VLTRO AMBIT; VTQVE IN COMMVNI HOSTE, ARMIS PERSEQVENDO, SECVM PERGERET, HORTATVS EST.

POST BELLVM TOTIS ANNIS XV. CVM OTTOMANNIS, PATRE, FILIO, ET NEPOTE, GESTVM, AD PACIS DESIDERIVM COMPVLSIS BARBARIS, INDVCIAS ANNORVM XX. CVM ACHOMATE, TVRCARVM TYRANNO, V. EID. NOVEMB. ANNO CIO. IOC. VI. AD COMARONIVM PEPIGIT. BOSCAINAM FACTIONEM, ET INTESTINOS PROCERVVM MOTVS OPPRESSIT: TRANSYLVANIAM HVNGARIÆ REGNO RESTITVIT.

IOANNE GVLIELMO, IVLIE AC CLIVIE DVCE, SINE LIBERIS MORTVO, NATISQVE DE HEREDITATIS IVRE, NEOBVRGICVM INTER ET BRANDEBVRGICVM, ALIOSQVE PRINCIPES, CONTROVERSIIS, ARBITER ET SEQVESTER CÆSAR LEOPOLDVM ARCHIDVCEM, PATRVELEM SVVM, CVM IVSTIS COPIIS IN EAS PROVINCIAS DELEGAVIT, A QVO IVLIACVM, ALIAQVE OPPIDA SVNT OCCVPATA.

ERNESTVM, MATTHIAM, ET MAXÆMILIANVM, ARCHIDVCE, FRATRES SVOS, SVPREMOS MILITIE ADVERSVS TVRCAS PRÆFECTOS HABVIT: EORVMQVE VIRTUTE BARBARIS OBIECTA, SECVRVS IPSE, REMISSIORQVE QVIBVSDAM VISVS EST. AST VBI RES POSTVLABAT, ERECTVS ET ACER, INGENTIBVS NEGOTIIS PAR ERAT. ET OMNINO, NEC BELLO FELICITAS, NEC PACE MAGNIFICENTIA, ILLI DEFVIT. INCREDIBILIS RERVVM OMNIVM PERITIA, IVDICIUM ELIMATVM, MATVRVM CONSILIVM EI FAMAM DABANT. ADEOQVE, SEDENDO VINCERE, DICTVS EST.

OMNIVM BONARVM ARTIVM, ET MATHESIOS INPRIMIS, FAVTOR ET PATRONVS SINGVLARIS EXSTITIT; CVM ET IPSE SVAS ORBIS TERRARVM SCEPTRIS ASSVETAS MANVS AD ERVDITVM ILLVM PVLVEREM DEMITTERE NON DEDIGNARETVR.

PICTVRARVM ELEGANTIIS ITA EST DELECTATVS, VT QVASCVMQVE ORBIS HABERET EXIMIAS NOBILIVM ARTIFICVM TABVLAS, SVMPTIBVS ET IMPENSIS MAXIMIS SIBI COMPARARET.

DEMVM REGNIS ET PROVINCIIS OMNIBVS MATTHIE ARCHIDVCI, FRATRI SVO, RESIGNATIS, DECESSIT PRAGÆ, ANNO SAL. CIO. IOC. XII. PRIDIE IDVS IANVAR.

VIXIT ANNOS LIX. MENS. VI. IMPERAVIT ANN. XXXVI.

IMP.

IMP. CÆS.

MATTHIAS I.

DIVI MAXÆMILIANI II. FIL.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HVNGARIÆ, BOHEMIÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX BVRGVNDIÆ, STIRIÆ,

CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SILESIÆ, &c.

PRINCEPS SVEVIÆ,

MARCHIO MORAVIÆ, LVSATIÆ, ET BVRGOVIÆ:

LANDGRAVIVS ALSATIÆ,

COMES HABSBVRGBI, TIROLIS, &c.

MATTHIAS I. IMP. CÆS. RODOLPHI II. AVG. FRATER, NATVS EST VIENNÆ, ANNO CLO. ID. LVII. DIE XXIV. FEBR. D. MATTHIÆ SACRO. FELICI SANE OMINE ET NOMINE. SIQVDEM VARIIS ADVERSVS TVRCAS CONFLICTIBVS VIRTVS EIVS TOTIES SPECTATA FVIT, VT INVICTVM ILLVM MATTHIAM HVNNIADDEM CORVINVM, HVNGARIÆ REGEM, OTTOMANNICÆ GENTIS TERROREM, IN ILLO RENATVM CREDERES. ADOLESCENTIA EIVS AB AVGERIO GISLENO BVSBEQVIO, BELGA, IMP. CÆS. FERDINANDI I. AVG. AD SOLYMANNVM TVRCARVM IMP. EXLEGATO, OPTIMIS MORIBVS AC DISCIPLINIS INFORMATA, ET DE RE MILITARI CONTRA TVRCAS INSTITVENDA, COPIOSE INSTRVCTA FVIT.

ERNESTO ARCHIDVCE, FRATRE SVO, AD BELGICARVM PROVINCiarVM GVBERNACVLA, NOMINE PHILIPPI II. HISPAN. REGIS, PROPECTO, PANNONIÆ PROREX, SVPREMVSVQVE CÆSAREI EXERCITVS, ADVERSVS COMMVNEM CHRISTIANI NOMINIS HOSTEM DVCTOR IN EIVS LOCVM SVRROGATVS EST.

PRÆFECTVRÆ SVÆ PRIMORDIA FELICITER AVSPICATVS, DVCTIS IN TVRCAS COPIIS, NOVOGRADVM EXPVGNAT: SINANIN PVRPVRATVM CVM CENTVM ARMATORVM MILLIBVS, A COMARONII OBSIDIONE FVGAT.

STRIGONIO ET VIZEGRADO VICTOR POTITVR: IPSAMQVE BVDAM MAGNA VI ET CONATV EST ADORTVS, VRBE INFERIORE OCCVPATA; SED OB GRAVISSIMAS CÆLI TEMPESTATES, PLVVIASQVE INVSITATAS, OBSIDIONEM SOLVIT, CVM EODEM DIE TVRCÆ A VARADINO OBSESSO CASTRA MOVERE, OB EADEM INCOMMODA COACTI ESSENT.

HAZANEM BASSAM, AD ALBAM REGALEM, MAGNA CLADE FVNDIT, V. MILLIB. TVRCARVM ET TARTARORVM CÆSIS: ATQVE INTER ALIOS, MVRATE BVDENSI, ET MAHEMETE QVIHAIA, SVPREMIS CASTRORVM PRÆFECTIS.

ET HÆC QVIDEM FORTITER AB ILLO GESTA; ISTVD VERO PRVDENTER, QVOD IN DIVERSA TRACTOS PROCERVVM HVNGARORVM ANIMOS MAGNA IVDICII DEXTERITATE CONCILIAVERIT, PACEMQVE REGNO RESTITVERIT.

POST VICENNALES CVM ACHOMATE, TVRCARVM SVLTANO, PACTAS INDVCIAS, AVSTRIAM CVM MORAVIA EX CESSIONE CÆS. FRATRIS SVI, ACCEPIT.

ANNO CIO. IOC. VIII. POSONII IN REGEM HVNGARIÆ, ET TRIENNIO POST, PRAGÆ IN REGEM BOHEMIÆ EST INAVGV RATVS.

MOX ANNAM, FERDINANDI ARCHIDVCIS, ET ANNÆ MARIÆ, MANTVANÆ PRINCIPIS FILIAM, MAGNIFICO APPARATV VIENNÆ IN VXOREM DVXIT.

RODOLPHO AVG. FRATRE, SVB INITIVM ANNI CIO. IOC. XII. AD MELIOREM VITAM TRANSLATO, MATTHIAS PROMERITO PRIDEM, VIRTUTE AC LABORIBVS SVIS, ROMANI IMPERII DIADEMATE A SEPTEMVIRIS PRINCIPIBVS FRANCOFVRTI INSIGNITVS EST III. EID. IVL.

AQVASGRANI ET VESALIAM, ALIAQVE OPPIDA AD RHENV M SITA, SVIS ET ALBERTI ARCHIDVCIS, BELGARVM PRINCIPIS, FRATRIS SVI, AVSPICIIS, DVCTV AMBROS. SPINVLÆ FELICITER OCCVPAVIT.

CVM SE PROLE DESTITVTVM CERNERET, CONSENTIENTIBVS ARCHIDVCIBVS, MAXÆMILIANO ET ALBERTO, FRATRIB. SVIS, FILIVM ADOPTAVIT FERDINANDVM AVSTRIACVM, STIRIÆ, CARINTHIÆ, ET CARNIOLIÆ DVCEM, PATRVELEM SVVM, EVMDEMQVE IN BOHEMIAE ET HVNGARIAE REGNA SVCCESOREM DESIGNAVIT.

ANNO CIO. IOC. XVIII. DVM CAESAR VIENNAE AFFLICTIORE VALETVDINE LANGVET, CONIVRATI BOHEMIÆ PROCERES, GLOBO ARMATORVM FACTO, ARCEM PRAGENSEM, CVM ARMAMENTARIO, AC AVLA REGIA OCCVPANT: INQVE CONCLAVE VI IRRVMPENTES, E REGNI GVBERNATORIBVS, ALIIS E SVBLIMI AVLÆ FENESTRA IN SVBIECTVM SOLVM DETVRBATIS, ALIIS PROSCRIPTIS, VELVT FVRORE LYMPHATI POPVLVM AD LIBERTATEM VOCANT.

QVI PRÆCIPITES ACTI FVERANT, DEO SVOS PROTEGENTE, SALVI ATQVE INCOLVMES, MAGNO OMNIVM STVPORE, SVRREXERE. OMEN HAVD OBSCVRVM, AVSTRIACAM FAMILIAM, E TEMPESTATE ISTA, QVA VIX VMQVAM GRAVIOR AVGVSTÆ ILLI DOMVI INCVBVIT, NON MODO INCOLVMEM, SED ET AVCTIS VIRIBVS VALENTIOREM EVASVRAM.

ATQVE ISTVD EIVS PROCELLÆ INITIVM FVIT, QVAE BOHEMIAM ET HVNGARIAM, FINITIMASQVE PROVINCIAS NON PAVCAS, IN REBELLIONEM, VELVT SCOPVLVM, ADEGIT: TOTAMQVE GERMANIAM, ANNOS IAM XX. ET QVOD EXCVRRIT, CONTINVOS, EVROPA VNIVERSA IN PARTES SECEDENTE, VELVT DILVVIO QVODAM INVOLVIT.

CÆSAR INTEGRVM FERE ANNVM CVM PERDVELLIBVS VARIO EVENTV LVCTATVS, E VIVIS VIENNAE DECEDIT XIII. KAL. APRIL. ANNO CIO. IOC. XIX.

VIXIT ANNOS LXII. DIES XXIV. IMPERAVIT ANN. VI. MENS. IX.

IMP.

IMP. CÆS.

FERDINANDVS II.

PIVS, FEL. AVG.

REX GERMANIÆ,

HVNGARIÆ, BOHEMIÆ,

DALMATIÆ, CROATIÆ, SLAVONIÆ, &c.

ARCHIDVX AVSTRIÆ,

DVX BVRGVNDIÆ, STIRIÆ,

CARINTHIÆ, CARNIOLIÆ, SILESIÆ, &c.

PRINCEPS SVEVIÆ,

MARCHIO MORAVIÆ, LVSATIÆ, ET BVRGOVIÆ:

LANDGRAVIVS ALSATIÆ,

COMES HABSBVRGBI, TIROLIS, &c.

QVÆ TRIA IN LAVDATISSIMIS IMPERATORIBVS POTISSIMVM COM-
MENDANTVR, SANCTITAS DOMI, IN ARMIS FORTITVDO, VTRO-
BIQVE PRVDENTIA; ITA HÆC IN IMP. CÆS. FERDINANDO II. AVG.
PARITER ENITVERE, VT VELVT CONCENTV AC TEMPERAMENTO
QVODAM VIRTVTES MISCVISSE VIDERETVR.

NATVS EST GRÆTII IN STIRIA, VII. EID. IVL. ANNO CIO. IO. LXXVIII. PATRE CA-
ROLO ARCHIDVCE, IMP. CÆS. FERDINANDI I. AVG. FILIO, STIRIÆ, CARINTHIÆ,
AC CARNIOLIÆ DVCE: MATRE MARIA, ALBERTI BAVARIÆ DVCIS FILIA.

ADOLESCENS IN ITALIAM PROPECTVS, LAVRETANAM DEIPARÆ ÆDEM IN-
SIGNI PIETATIS STUDIO ADIENS, OMNEM OPERAM SVAM IN REVOCANDIS AD
ORTHODOXAM RELIGIONEM SVBDITIS POPVLIS, SANCTE VOVIT.

IN PATRIAM REDVX, MARIAM ANNAM, GVLIEL. BAVARIÆ DVCIS FILIAM,
ANNO SECVLARI, CIO. IOC. AD IX. KAL. MAII, VXOREM DVXIT.

AD SOLEMNIA IMPERII COMITIA RATISBONAE INDICTA, ANNO CIO. IOC. VIII.
A RODOLPHO CAESARE EST DELEGATVS, EIVSQVE LOCO IIS PRAESEDIT: VT
IAM TVM, QVOD MODERATVRVS OLIM ERAT, APTARETVR IMPERIO.

VENETORVM IN FORO IVLII INFESTA ARMA, PER TRIENNIVM ILLATA,
FELICITER REPVLT.

IN BOHEMIAE REGEM, ANNO CIO. IOC. XVII. AD III. KAL. IVL. PRAGAE; ET
SEQUENTI ANNO, POSONII, IPSIS KALEND. QVINTIL. IN HVNGARIAE RE-
GEM, SOLEMNI POMPA CORONATVS EST.

IMP. CÆS. MATTHIA AVG. E VIVIS SVBLATO, FERDINANDVS A SEPTEM-
VIRIS PRINCIPIBVS FRANCOFVRTI ROMANORVM IMPERATOR, EIVS NOMI-
NIS II. EST RENVTIATVS, V. KAL. SEPTEMB. ANNO CIO. IOC. XIX.

TVM VERO, EXCITATI PAVLLO ANTE AB HÆRETICIS REBELLIONIS MO-
TVS, IN APERTVM SCELVS ERVPERE. BOHEMI, FERDINANDO, CONTRA IVS
ET FAS ABDICATO, FREDERICVM, COMITEM PALATINVM RHENI, REGEM
PRAGÆ PROCLAMARVNT. MORAVI, SILESII, LVSATII, ET AVSTRIACI SVPE-
RIORES; NEC NON CONFOEDERATI PRINCIPES, VVIRTEMBERGICVS, HESSVS,
ANHALTINVS, ANSBACHIVS, DVRLACHIVS, ALIIQVE GERMANIÆ REGVLI, ET
CIVITATES ALIQVOT IMPERIALES, CVM BATAVIS, PALATINI PARTIBVS SE
ADIVNXERVNT.

HVNGARI GABOREM BETHLENIVM, TRANSYLVANIÆ PRINCIPEM, OTTO-
MANNICIS TARTARICISQVE AVXILIIS FRETVM, ITIDEM POSONII IN REGEM
ELEGERVNT.

CAESAR INTERIM, ORBIS PROPE VNIVERSI IN IPSVM CONSPIRANTIS VIRIBVS
VNDIQVE CIRCVMSESSVS; BOIOHEMICIS, MARCOMANNICIS, GERMANICIS,
PANNONICIS, DACICIS, TVRCICIS, SCYTHICIS ARMIS ILLVM OPPVGNANTI-
BVS, CAVSSÆ SVÆ ÆQVITATI ITA CONFIDEBAT, VT FREQVENTI SERMONE
AFFIRMARE AVDITVS SIT: VRBES, PROVINCIAS, REGNA, IMPERIA, VITAM
IPSAM SIBI PRIVS, QVAM ANIMVM CONSTANTIAMQVE AD PROPVGNANDAM
DEI ET RELIGIONIS CAVSAM, DEFVTVRAM.

POST TENTATAS A CLEMENTISSIMO PRINCIPE FRVSTRA OMNES CVM
PERDVELLIBVS PACIS CONDITIONES, AD ARMA VENTVM. AVXILIA ET SV-
PETIAS VALIDAS PHILIPPVS III. HISPANIARVM ET INDIARVM, SIGISMVNDVS
POLONIÆ, REGES; ALBERTVS, AVSTRIÆ ARCHIDVX, BELGARVM ET BVRGVN-
DIONVM PRINCEPS, FERDINANDO SVBMISERE. SAXONIÆ ITEM ET BAVA-
RIÆ DVCES, CÆSARI FIDI, CVM ECCLESIASTICIS PLERISQVE GERMANIÆ
PRINCIPIBVS INITO FOEDERE, EXERCITVM HAVD MODICVM, DVCTORE
BAVARO, CONSCRIPSERE.

AVSTRIA SVPERIORE AD OBSEQVIVM CÆSARIS REDACTA, IN IPSAM RE-
BELLIONIS ARCEM, PRAGAM, COMMVNIBVS ARMIS, ANIMISQVE ITVM EST.

AD VRBIS TERGEMINÆ ET COPIOSISSIMÆ MOENIA, IN ALBI MONTIS
VERTICE, IVXTA STELLAM, (ID PALATIO NOMEN EST) HOSTILIVM COPIA-
RVN DVCTOR, ANHALTINVS PRINCEPS, CASTRA VALLO MVNITA COLLO-
CARAT. EA SVpra XXV. ARMATORVM MILLIA EXPLEBANT. CVM HIS, DVCTV
FORTISSIMI PRINCIPIS, MAXÆMILIANI, BAVARIÆ DVCIS, ET CAROLI, COMI-
TIS BVQVOII, BELGÆ, LOCO LICET INIQVISSIMO, DE RELIGIONE, DE IM-
PERIO, COLLATIS SIGNIS, CERTATVM EST.

CÆSARIANI IN ACCLIVEM COLLEM ENITI, FESSI HOSTEM AVT INVADE-
RE, AVT EXCIPERE, COACTI. NIHILOMINVS, SINGVLARI DIVINI NVMINIS
OPE, FVSÆ FVGATÆQVE HOSTILES COPIÆ. V. AMPLIVS MILLIA CAESA:
MILLE CIRCITER MOLDA FLVMINE ABSORPTI: SVpra QVINGENTOS CAPTI:
ATQVE INTER ILLOS, PRINCIPIS ANHALTINI FILIVS, NATV MAXIMVS; STI-
RVMIVS,

RVMIVS, SLICHIVS, ET RHENANVS, COMITES. CENTVM PLVS MINVS VEXILLA, ET X. TORMENTA MAIORA, ADEMPTA. CASTRA DENIQUE OMNIS OPVLENTIÆ PLENA SVNT DIREPTA. E CÆSARIANIS VIX DVCENTI CECIDERE.

PALATINVS CVM VXORE AC PROCERIBVS ALIQVOT, IN SILESIA FVGA EVASIT. ET QVI PRIDEM ROMANVM SPE DEVORARAT IMPERIVM, VIX QVO SE TVTO RECIPERET, REPERIT: ERRABVNDVS IN BATAVIAM PAVLLO POST DILAPSVS.

OBTIGIT CÆLESTIS HÆC VICTORIA ANNO CIO. IOC. XX. SEXTO IDVS NOVEMBR. DOMINICO DIE, QVO ECCLESIA VNIVERSA ISTAM DEI EXERCITVVM VOCEM, VELVT PVGNÆ TESSERAM, ET VICTORIÆ AVSPICEM, INTONABAT: REDDITE QVÆ SVNT CÆSARIS, CÆSARI; ET QVÆ SVNT DEI, DEO. ”

PRAGA, ALTERO POST PVGNAM DIE, CÆSARIANIS SE DEDIDIT: ET PRÆSIDIARIORVM IN EA VRBE MILITVM IV. MILLIA VICTRICIBVS CASTRIS SE ADIVNXERVNT.

BIS VICISSE CÆSAR VISVS EST: PRIMVM ARMIS, MOX CLEMENTIA; QVA IPSIVS VICTORIAE VICTOR ID VNVM SPECTAVIT, VT PERDVELLIBVS POSSET PARCERE. NEMO DAMNATVS EST, NISI PERTINAX IN INIVRIA. PERIERE, QVI NOLVERE OPTIMO PRINCIPI VITAM DEBERE.

FREDERICVS PALATINVS, CVM ANHALTINO, IAGERDORFFIO, HOHENLOIO, ALIISQVE HOSTIBVS, PROSCRIPTVS, NON TANTVM REGNO QVOD INVASERAT, SED ET PROAVITO PRINCIPATV EXVTVS EST: PALATINATVS AD RHENVN PARTE INFERIORE, DVCTV MARCHIONIS SPINVLAE; PARTE SVPERIORE, DVCE TYLLIO, BELGA, BAVARI LEGATO, OCCVPATA.

HEIDELBERGA, VETVS PRINCIPVM PALATINORVM SEDES, OPERIBVS ET PRÆSIDIIS MVNITISSIMA, EXPVGNATA ET DIREPTA EST.

INTER SPOLIA LONGE NOBILISSIMVM FVIT, BIBLIOTHECA PALATINA, INGENTI PRINCIPVM ELECTORVM, CVM PTOLEMÆIS, ATTALISQVE REGIBVS, MAGNIFICENTIA CERTANTIVM, STUDIO ET IMPENSIS MAXIMIS VNDIQUE CONGESTA, AC PRÆCELLENTIVM IN OMNI DISCIPLINA AVCTORVM VETERVM, HEBRÆORVM, GRÆCORVM ET LATINORVM MONVMENTIS MEMBRANACEIS, ET MANV EXARATIS CODICIBVS INSTRVCTISSIMA. HÆC ROMAM, VELVT IN TRIUMPHI POMPAM AVECTA, ET GREGORIO XV. PONT. MAX. DONO DATA, VATICANÆ BIBLIOTHECÆ, ORNAMENTVM ILLIVS NON MINIMVM FVTVRA, ILLATA EST.

SEPTEMVIRATVS QVOQVE DIGNITAS FREDERICO EREPTA, IN MAXÆMILIANVM, BAVARIÆ DVCEM, EST TRANSLATA. ATQVE INTERIM DELETI NON SEMEL, VARIIS LOCIS, DVRLACHII, HALBERSTADII, NOTHIQVE MANSFELDII, PERDVELLIVM, NVMEROSISSIMI EXERCITVS: AC SINGVLI ANNI SINGVLIS AVT GEMINATIS VICTORIIS DISTINCTI. GABOR ITEM BETHLENIVS, DACIÆ PRINCEPS, PACEM CVM CÆSARE INIIT.

CVM TRANQVILLITATIS TOTI IMPERIO RESTITVENDÆ SPES ESSET, DANORVM REX IAM PENE FRACTA CONFOEDERATORVM PRINCIPVM ARMA REFOVENS, E SAXONIÆ INFERIORIS PROVINCIIS BELLVM CÆSARI INTV-

LIT. SED VBEREM GLORIÆ SEGETEM, PALMASQVE NOVAS ILLI PEPERIT, DVM ANTIQVAS FRVSTRA CONATVR EXTIRPARE. ETENIM, COPIIS EIVS AD CALEMBERGAM, LVTERAM, ATQVE ALIBI, CÆSIS ET PROFLIGATIS, FELICES FERDINANDI AQVILÆ, QVIDQVID VISVRGIM ET ALBIM INTERIACET, AD OCEANVM VSQVE GERMANICVM, VICTORIIS EMENSÆ SVNT. MOX ET HOL-SATIA, TOTAQVE QVAM LATISSIME PATET, CIMBRICA CHERSONESO SVB-ACTA, DANVS AD PACEM A CÆSARE PETENDAM COMPVLSVS EST.

ACCESSIT DEMVM EX VLTIMO SEPTEMTRIONE EXCITVS SVECORVM REX, GVSTAVVS ATAVLPVS, VT INTIMA GERMANICI IMPERII VISCERA NOVÆ ET BELLICOSISSIMÆ GENTIS IRRUPTIONE DENVQVATERENTVR.

HIC PRISCÆ GOTHORVM REGVM GLORIÆ ÆMVLVS, IMMANIA SVEONVM, FINNORVM, LAPPIONVMQVE AGMINA, NON MAGIS INDIGENA ET COGNATO FERRO, QVAM CÆLO SVO ARMATA, SECVM TRAHENS, VELVT AQVILONIS SVI AVT FVLMINIS ALIS SVBVECTVS, VNIVERSAM A BALTICO MARI, AD-VSQVE RHENI ET DANVBII FONTES, ALPESQVE RHÆTICAS PENETRAVIT GERMANIAM.

POST STRALSONDIAM A CÆSARIANORVM OBSIDIONE ASSERTAM, RVGIAM-QVE INSVLAM OCCVPATAM, IN CONTINENTEM EXSCENSU FACTO, CVM BO-GISLAO, POMERANIÆ DVCE, FOEDVS INIT: AC STETINI, EIVS PROVINCIÆ METROPOLI, BELLI SEDEM FIGIT. MOXQVE GALLICÆ, BRITANNICÆ, MOSCO-VITICÆ, ALIORVMQVE PRINCIPVM AC RERVMPVBLICARVM LEGATIONES, MILITIS AC STIPENDIORVM SVBSIDIA POLLICENTES, ILLVM EXCEPERE.

CÆSARIANOS, QVI POST DANICVM BELLVM IN POMERANIA AC MEGA-POLI PASSIM STATIVA HABEBANT, AGGRESSVS, VRBES MVNITISSIMAS, VO-LOGASTVM, GRIPSOVALDIAM, GARTHIVM, GRIFFENHAGAM, DEMINVM, COL-BERGAM, LANSBERGAM, ALIAQVE OPPIDA PENE INNVMERA, AVT ARMIS AVT DEDITIONE IN POTESTATEM REDIGIT: IPSVMQVE AD VIADRVN FRAN-COFVRTVM, QVOD PRÆSIDIARIORVM MILLIA SEPTEM INSEDERANT, VNO EODEMQVE DIE EXPVGNAT. HINC ALBIM VERSVS MOVENS, TANGERMVN-DAM, VERBENAM ET HAVELBERGAM INTERCIPIT. IAMQVE PALAM BRAN-DEMBVRGICVS MARCHIO GVSTAVI, AFFINIS SVI, PARTIBVS ACCESSERAT: HVNC SECVTVS SAXONIÆ DVX CVM XXIV. ARMATORVM MILLIBVS, EIDEM SE ADIVNGIT.

ITAQVE CVM VIRES VNDIQVE ILLI ACCREVISSENT, AD LIPSIAM (VBI PAVLLO ANTE PROTESTANTES PRINCIPES NOVO FOEDERE SE OBSTRINXE-RANT) CVM CÆSAREO EXERCITU CONGRESSVS, VETERANVM ET INOFFENSIS VICTORIARVM CVRSIBVS ASSVETVM DVCEM, FRACTAQVE MAGDEBVR-GENSIUM PERVICACIA NVPER OVANTEM, INGENTI CLADE AFFICIT, CA-STRISQVE EXVIT.

HIS SVCCCESSIBVS FEROCIOR, CVM INSVPER HAMILTONIVS MARCHIO VIII. BRITANNORVM MILLIA, AVSPICIIS SVECICIS MILITATVRA, IAM ADDVXIS-SET, MERSEBVRGO, HALA, ET ERFORDIA, PRÆSIDIO FIRMATIS, IN FLORENTIS-SIMAS PRINCIPVM FOEDERIS CATHOLICI PROVINCIAS IRRVMPIT: AC FLAM-

MÆ INSTAR, QVÆ VICINA QVÆQVE CORRIPIT, FRANCONIAM VNIVERSAM DEPOPVLATVR. HERBIPOLIS ADEQVITANTEM PORTIS STVPET, QVEM MVLTORVM DIERVM ITINERE ABESSE CREDEBAT. BAMBERGA, QVAM MAGNO AVRI PONDERE ANTISTES REDEMERAT, MOX CONTRA DATAM FIDEM INVADITVR: CÆSARIANORVM MILITVM ARDORE, POST LIPSIENSEM CLADEM, HAVD PARVM REMISSO.

FRANCOFVRTVM, HANOVIA, ALIAQVE AD MOENVM RHENVMQVE OPPIDA SESE DEDIDERE: INCOLIS, VT PLVRIMVM, LVTHERANICÆ SECTÆ CVLTORIBVS, EIVSDEM HAERESEOS CONSORTEM REGEM HAVD GRAVATE ADMITTENTIBVS, AVT PALAM CVM ILLO PACISCENTIBVS. QVOD EXEMPLVM NORIMBERGA, ARGENTORATVM, SPIRA, PLVRESQVE CIVITATES IMPERIALES SECVTÆ SVNT. HASSIÆ ITEM LANTGRAVIVS, CVM X. SVORVM MILLIBVS, GVSTAVI CASTRIS SE ADIVNXIT.

PALATINATVS EXINDE MAGNAM PARTEM EXPVGNAT: TRAIECTOQVE RHENO, AC OPPENHEMIO SVBACTO, MAGVNTIACVM, POST DIERVM ALIQVOT OBSIDIONEM, AD DEDITIONEM COMPELLIT, AC CONFLVENTES VSQVE CEDENTIA OMNIA ARMIS SVIS SENSIT. CONGESTOS INTEREA EX ECCLESIASTICORVM SPOLIIS, TEMPLORVM OPVLENTISSIMIS DONARIIS, DIVORVM AVREIS ARGENTEISQVE SIGNIS, ET DEDITARVM FOEDERATARVMQVE VRBIVM TRIBVTIS AC SVBSIDIIS THESAIVOS IMMENSOS IN SVECIAM TRANSMITTIT; QVASI GENTILE REGNI SVI ÆS FERRVMQVE IN AVRVM GERMANICVM COMMVTARE NITERETVR.

CÆSAR, INGRAVESCENTIBVS INDIES PVBLICIS MALIS, ALIISQVE ALIBI PERDVELLIBVS, HYDRÆ INSTAR, SVCCRESCENTIBVS, DE NOVO EXERCITV CONSCRIBENDO SERIO COGITABAT: QVOD TYLLIVS COMES, CÆSAREIS AC FOEDERIS CATHOLICI COPIIS SOLVS IAM PRÆFECTVS, TOT HOSTIBVS, ET PRÆERTIM PER PROVINCIAS DISIVNCTISSIMAS LATE GRASSANTIBVS, PAR ESSE PROPVLSANDIS NON POSSET.

ITAQVE ALBERTVM VALSTEINIVM FRIDLANDIVM, PRIDEM EXERCITVS SVI PRÆFECTVM SVPREMVM, AC DEINDE OB QVERIMONIAS PRINCIPVM QVORVMDAM, QVIBVS EIVS FORTVNÆ SPLENDOR OCVLOS PERSTRINGEBAT, EXAVCTORATVM, RVRSVS AD SVMMVM MILITIÆ CÆSAREÆ FASTIGIVM VOCAT. HIC MAGNIS ILLICO DELECTIBVS HABITIS, VIX TRIMESTRI SPATIO, IVSTVM EXERCITVM COMPARAT: PRAGAM A SAXONE OCCVPATAM RECIPIT, ET VNIVERSA BOHEMIA EVMDem PELLIT.

SVECI INTEREA, HORNII DVCTV, ALSATIAM PENE TOTAM IN POTESTATEM SVAM REDEGERANT; CAROLO, LOTHARINGIÆ DVCE, NEQVIDQVAM OBNITENTE, QVOD GALLI EIVS DITIONEM INFESTIS SIGNIS INVADERENT. CVM DEINDE PALATINATVS INFERIORIS OPPIDA NON PAVCA HORNIVS OCCVPASSET, PAVLLO POST AD BAMBERGAM, INGENTI STRAGE A CÆSARIANIS, DVCTORE TYLLIO, PROFLIGATVR, DVOBVS SVECORVM MILLIBVS CÆSIS.

QVARE GVSTAVVS IPSE FRANCOFVRTO AD MOENVM (ILLIC REGINAM, CONIVGEM SVAM, STETINO; ET FREDERICVM PALATINVM, E BATAVIA, AD

SE VENIENTES, EXCEPERAT) DIGRESSVS, CÆSAREOS INSEQVENS, DONAVERDA POTITVR, IPSVMQVE TYLLIVM, AD LYCVN AMNEM, ALTERA CLADE FVNDIT.

INDE, AVGVSTAM VINDELICORVM, VRBEM LONGE SPLENDIDISSIMAM, AC SITVS OPPORTVNITATE, GERMANIÆ OPPRIMENDÆ, ITALIÆQVE INVADENDÆ COMMODISSIMAM SIBI VISAM, IN DEDITIONEM ACCIPIT: IBIQVE SCENA IAM DETECTA, QVI GERMANICÆ LIBERTATIS VINDICEM SE VENISSE, CREDI VOLVERAT, CIVES, TAMQVAM SVECICO SCEPTRO SVBDITOS, IN SVA, VT LEGITIMI PRINCIPIS ET DOMINI, VERBA ADIGIT: VRBEMQVE NOVIS, IISQVE VALIDISSIMIS PROPVGNAVLIS MVNIRI CVRAT, AC SVECICI IMPERII SEDEM DESTINAT.

MOX IN BAVARIAM CASTRA MOVENS, MONACHIVM, VBI DVCIS AVLA EST, EXPVGNAT: FACESQVE CIVITATI PVLCHERRIMÆ BARBARVS SVBIECISSET, NI CCC. DALERORVM MILLIBVS COMMVNE EXCIDIVM CIVES REDEMISSENT.

DEHINC VNIVERSA PENE BAVARIA MISERANDVM IN MODVM VASTATA, INGOLSTADIVM, MVNITISSIMAM AD DANVBIVM VRBEM, OBSIDIONE CINGIT. ATQVE ILLIC DEMVM HÆRENS QVASI DEPREHensa FELICITAS GVSTAVVM VINCI POSSE DOCVIT. QVIPPE, VBI TENTATA SÆPIVS EXPVGNATIONE, SVOS FORTITER REPELLI ANIMADVERTISSET, ATQVE IPSE, EQVO, CVI INSIDEBAT, GRAVIORIS TORMENTI PILA INTEREMPTO, HVMI STRATVS, GRAVISSIMVM PERICVLVM ADIISSET, OBSIDIONE MATVRE SOLVTA, IN RHETIAM SE RECEPIT: VLMAMQVE ET MEMMINGAM, ALIASQVE ILLIVS TRACTVS VRBES IN DEDITIONEM ACCIPIT, LINDAVIO (VNDE PROPINQVVS IN INSVBRIAM ADITVS) FRVSTRA TENTATO.

NAM, DVM HÆC GERVNTVR, FRIDLANDIVS CVM INSTRVCTISSIMO XXX. MILLIVM EXERCITV, EX BOHEMIA DESCENDIT, ALTEROQVE A NORIMBERGA LAPIDE, CASTRA PONIT. GVSTAVVS, NE FOEDERATÆ VRBI DEESSET, ET IPSE COPIAS SVAS E RHETIA TRADVCTAS, TRANS PEGNESVM AMNEM, CVI NORIMBERGA ASSIDET, LOCAT.

BAVARIÆ DVX MONACHIO, ALIISQVE DITIONIS SVÆ OPPIDIS INTERIM RECUPERATIS, CVM XX. SVORVM MILLIBVS, AD FRIDLANDIVM PROPERAT, VT IVNCTIS VIRIBVS GVSTAVVM OPPRIMERENT. IS CÆSARIANORVM CASTRA NOCTV AGGRESSVS, IISDEM STRENVE FORTITERQVE PVGNANTIBVS, TER MILLE CIRCITER E SVIS AMISIT.

CVM DEINDE IN FRANCONIAM GVSTAVVS SECESSISSET, ET MOX IN SAXONIAM, QVO CÆSARIANI DIGRESSI ERANT, VIRIBVS AVCTIOR ADVENTARET; FRIDLANDIVS PAPHENHEMIVM COMITEM, QVI HALAM IN PROXIMO IAM EXPVGNARAT, PROPERE ACCERSIT.

AD LVTZENIVM OPPIDVM, HAVD PROCVL LIPSIA, IISDEM PENE, QVIBVS ANNO SVPERIORE DECERTATVM FVERAT, CAMPIS, IMPERII ORBISQVE TERRARVM FATA COMMISSA SVNT. AC PRIMO SVECORVM IMPETV, MEDIÆ ACIEI FRONS, LÆVVMQVE CÆSARIANORVM CORNV PAVLVM INCLINARE, DONEC A FRIDLANDIO ET PAPHENHEMIO, SVIS SVBSIDIO ADVOLANTIBVS, RESTITVTA SVNT. CVM, ECCE, GVSTAVO ATAVLPHO, CÆSARIANÆ ACIEI FRONTEN PROPIVS AGGRESSO, MAIORIS SCLOPI GLANDE SINISTRVM BRACHIVM COMMINVITVR.

MINVITVR. VNDE MOX LINQVENTE ANIMO, DVM A SVIS EXTRA ACIEM ABDVCITVR, IN CÆSARIANORVM EQVITVM LEGIONEM INCIDIT: A QVIBVS VVLNERIBVS QVINQVE CONFOSVS, VIXDVM SICCV M A TYLLIANA CLADE SOLVM REGIO IPSE SANGVINE IMBVIT: SIMVLQVE AB IGNARIS QVEM INTEREMERANT, MILITIBVS SPOLIATVS, LONGE A DESTINATIONE SVA IACVIT.

MAIORA ETENIM PAVLO ANTE MEDITATVS, IAMQVE ITALIÆ IMMINENS, AD EVROPÆ IMPERIVM HAVD OBSCVRE ADSPIRABAT. SED IVSTA NEMESIS PROFVNDAM HOMINIS AMBITIONEM, ET PORTENTOSAM DOMINANDI LIBIDINEM, IN MEDIO, VT IVVENTÆ, ITA RERV M GERENDARVM, CVRSV EXTINXIT.

Ann. Chr.
cccc.
xv.

PARI PENE FATO OLIM ATAVLPHVS ALTER, ET IPSE GOTHORVM REX, POST OCCVPATAM AB ALARICO, EIVS AFFINE, ROMAM, ITALIAMQVE VASTATAM, BARCINONE, IN HISPANIÆ LIMINE, CÆSVS EST. DE QVO PRÆSTANS ÆVI

Orosius
lib. vii.
cap. vlt.

ILLIVS HISTORICVS REFERT (VERBA IPSIVS ATTVLI) HOC EIVS FVISSE VOTVM:

VT OBLITTERATO ROMANO NOMINE, ROMANORVM OMNE SOLVM, GOTHORVM IMPERIVM ET FACERET, ET VOCARET: ESSETQVE GOTHIA, QVOD ROMA FVISSET; AC FIERET ATAVLPHVS, QVOD QVONDAM CÆSAR AVGVSTVS. AST IMPROBA VOTA INFELIX EXITVS COMITARI SEMPER SOLET.

INCIDIT LVTZENSE PRÆLIVM IN DIEM XVI. NOVEMBR. ANNI CIO. IOC. XXXII. CVM PER BIENNIVM ET MENSES ALIQVOT, EX QVO HOLMIA, REGNI SVI METROPOLI, DIGRESSVS ERAT, GVSTAVVS ATAVLPHVS ARMA TOTA CIRCVMTVLISSET GERMANIA. AD XIV. MILLIA VTRIMQVE CECIDISSE, FAMA EST: MAIORI SVECORVM CLADE, QVI EXPECTANTES CÆSARIANOS INIQVO LOCO ADORTI SVNT. VT AVTEM ILLI REGEM SVVM, ITA HI PRÆCIPVE PAPENHEMIVM COMITEM AMISSVM LVGEBANT, CVIVS EO DIE VIRTVS INPRIMIS ENITVIT.

NEC SILENDVM HIC EXCELLENTISSIMI HEROIS, OCTAVII COMITIS PICOLOMINEI INVICTVM ROBVR, ARDORQVE; QVI POST PAPENHEMII CÆDEM, EQVITATV CÆSAREO IN FVGAM CONVERSO, SOLVS CVM SVA LEGIONE INTER MEDIOS HOSTES INTREPIDE, VSQVE AD PRÆLII FINEM STETIT: FACTAQVE SEPTIES IRRVPTIONE, AC EDITA LATE STRAGE, QVINQVE EQVIS SVB SE CONFOSIS, AC SEX ICTIBVS SAVCIVS, ADHVC PVGNANS, OPTIMI, IBIDEM, FORTISSIMIQVE MILITIS AC DVCIS NOMEN, VT VBIQVE, PROMERVIT.

DVM DE IMMANI CATHOLICÆ RELIGIONIS AC IMPERII HOSTE CÆSO VICTRIX FERDINANDI PIETAS TRIUMPHAT, ALTER CÆSARIS AC PRISCÆ RELIGIONIS HOSTIS, FREDERICVS, COMES PALATINVS, PRIMA GERMANICI BELLII FAX, PAVCIS POST GVSTAVI MORTEM DIEBVS, MAGVNTIACI, CONTAGIONE GRASSANTE, EXTINCTVS EST. INGENS VTERQVE MORTALIBVS DOCVMENTVM, CÆCA HVMANÆ MENTIS CVPIDINE, ALIENA ET IMMODICA CVM EXITIO AFFECTARI, DVM PARTA AVITAQVE DITIONE SECVRE FRVI QVEAS.

AT VERO, EXTERNA ARMA FELICISSIMIS AVSPICIIS SVIS PROPVLSANTEM CÆSAREM PENE INFANDVM SVORVM SCELVS AC PARRICIDIVM OPPRESSIT.

ALBERTVS VALSTEINIVS, FRIDLANDIÆ AC SAGANI DVX, E MODICA FORTVNA AD SVPREMAM MILITIÆ PRÆFECTVRAM EVECTVS, AC INSVPER MEGAPOLITANO PRINCIPATV, ALIISQVE MAXIMIS BENEFICIIS A CÆSARE DONA-

TVS, MAIORES SPES ANIMO COQVENS, BOHEMICI REGNI SCEPTRO INHIABAT. ITAQVE, (VT NIHIL SANCTVM, VBI MENTEM AMBITVS OCCVPAVIT) PRÆCIPVIS BELLII DVCIBVS AD DEFLECTIONEM SOLLICITATIS, CONSILIIISQVE VNA CVM SVECIS, COMMVNICATIS, EXTREMVM CÆSARI, EIVSQVE FLORENTISSIMÆ STIRPI EXITIVM MOLIEBATVR.

SED NEFARIA CONSPIRATIONE A PICOLOMINEO COMITE, (CVIVS NON MINVS INCONCVSSA FIDES, QVAM INVICTA VIRTVS, PRO AVGVSTA AVSTRIÆ DOMO SEMPER EMICVIT) ALIIISQVE DVCIBVS, MATVRE DETECTA, PROSCRIPTVS FRIDLANDIVS, MOX EGRÆ, BOHEMIÆ OPIDO, CVM CONSCIIS CÆSVS, DIGNAS CONCEPTI SCELERIS POENAS LVIT: VELVT NOVA SVBINDE INSTABILITATIS SVÆ LVDIBRIA OSTENTANTE FORTVNA.

PVBlico PRODITORE SVBLATO, NVMQVAM ALIAS CLARIVS SESE MARTIA AVSTRIACÆ GENTIS VIRTVS ET AVGVSTA SOBOLES EXERVIT, FORTIVSVE LACERTOS MOVIT. E DISIVNCTISSIMIS REGIONIBVS, HINC FERDINANDVS III. HVNGARIÆ ET BOHEMIÆ REX, POST DONAVERDAM ET RATISBONAM A SE EXPVGNATAM, INDE FERDINANDVS ALTER, HISPANIARVM INFANS, GEMINÆ ILLÆ SPES, OCVLIQVE IMPERII, CVM LECTISSIMIS COPIIS AD NORLINGAM CONVENIENTES; ILLE CÆSARIS, PARENTIS, HIC REGIS CATHOLICI, FRATRIS SVI, AVSPICIIS, DVCTV SVO, DE SVECIS ET IMPERII PERDVELLIBVS, HOSTIVM DVCE, HORNIO CAPTO, VICTORIAM POST NATOS HOMINES NOBILISSIMAM REPORTARVNT, ANNO CIO. IOC. XXXIV. AD VIII. IDVS SEPTEMBR.

EXINDE, CVM GALLI PRIDEM SVECIS CONFOEDERATI INFESTA IN VTRAMQVE GERMANIAM ARMA CONVERTISSENT, CÆSAR CVM SAXONIÆ DVCE PACEM PRAGÆ INIIT: QVAM ET BRANDENBVRGICVS MARCHIO, POMERANIÆ, LVNEBVRGI, BRVNSVICI, ET MEGAPOLEOS DVCES, ALIIQVE IMPERII PRINCIPES; VRBES ITEM, NORIMBERGA, VLMA, FRANCOFVRTVM ATQVE ALIÆ AMPLEXÆ SVNT.

FVIT OMNINO FERDINANDVS II. PRINCIPVM BENIGNISSIMVS, CLEMENTISSIMVS, LIBERALISSIMVS: VIVVM PIETATIS ET SANCTITATIS EXEMPLAR. INCREDIBILI AVTEM ANIMI AEQVABILITATE SEMPER SVI SIMILIS, NEC SECVNDIS EFFERRI, NEC ADVERSIS DEPRIMI VMQVAM VISVS EST.

RATISBONA VIENNAM REDVX, OBIIT, VT VIXERAT, PLACIDISSIME, AD XV. KAL. MARTII, ANNO SALVTIS CIO. IOC. XXXVII. AETATIS SVÆ LVIII. MENS. VII. DIE VI. IMPERII AVTEM ANNO XVII. MENS. V. DIE XVIII.

FELICITATIS PRAECIPVA IN PARTE ILLVD MEMORANDVM, QVOD IAM SENIOR, VALETVDINE LABENTE, BIMESTRI FERE ANTE OBITVM SVVM SPATIO (SVPERIS NEMPE VITAM AD HOC EIVS VOTVM PROROGANTIBVS) IN REGEM ROMANORVM, SIBIQVE IN IMPERIO SVCCESOREM RATISBONENSIBVS COMITIIS DECLARATVM VIDERIT FILIVM SVVM, FERDINANDVM III. AVG. ANNIS ARMISQVE FLORENTISSIMVM: ET IN QVO VIRTVTES SIMVL OMNES ELVCENT, QVÆ SINGVLÆ IN MAIORIBVS EIVS PRÆDICANTVR. A QVO PRINCIPE VT NOVAM LAVDATISSIMORVM CÆSARVM, SÆPIVSQVE ITERATAM SERIEM ORBI TERRARVM SVPERI INDVLGEANT, ET AVGVSTISSIMÆ FAMILIÆ MERITA, ET PIORVM VOTA FLAGITANT.

ABSTINE A DIVINA ILLA DOMO MANVS TVAS, O, FORTVNA. QVID SOLIDIS IMPERII FVNDAMENTIS, PIETATE ET IVSTITIA, INNIXAM FRVSTRA LACESSIS? PATERE ILLAM GENERI

Symbo-
lum Imp.
Cæs. FER-
DINANDI
III. Aug.
PIETA-
TE ET
IVSTI-
TIA.

HVMANO, DIV ÆGRO ET AFFECTO, MEDERI. PERSTET, PERENNETQVE FORTITVDINIS ARX CLEMENTIÆ ARA, IVSTITIÆ DELVBRVM, RELIGIONIS PROPVGNACVLVM, VIRTVTVM OMNIVM SACRARIVM.

ΔΩΔΕΚΑΘΕΩΝ,

SIVE

XII. DEORVM

CONSENTIVM,

QVI ORDINI

XII. CÆSARVM

AVSTRIACORVM

ALTERNATIM STANT INTERSITI,

DESCRPTIO.

UPERSTITIOSA illa priscorum natio, quæ Πολυθεΐαν, *Deorum multitudinem*, impiè introduxit, potissimum XII. DEOS, Mares sex, ac totidem Feminas colebat, quos disticho illo complexus est Ennius, apud Apuleium:

Apul. lib.
De Deo
Socratis.

IVNO, VESTA, MINERVA, CERES, DIANA, VENVS; MARS,
MERCVRIVS, IOVIS, NEPTVNVS, VVLCANVS, APOLLO.

Originem autem huius superstitionis ex Ægypto primùm fluxisse, testatur Herodotus ^{XII. Deorum Consensuum origo.} in Euterpe, ubi ait: ΔΙΩΔΕΚΑΤΕΘΕΩΝ ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτες Αἰγυπτίαι νομίσαι, & ἑλκας αὐτὰ σφέων ἀναλαβάν-
βαις τε καὶ ἀγάλματά καὶ νοῦς Θεοῖσι δαπνέσθαι σφέας πρώτας. *Ægyptios primos XII. DEORVM cognomina in usu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutatos: primos item Diis & aras, & simulacra & delubra statuisse.*

Martian.
lib. i. De
Nupt. Philolog.
&
Mercur.

Hos verò DEOS CONSENTES, quasi *Consentientes* appellabant: quòd nempe in consilium IOVIS adhiberentur, teste Martiano. Vnde Seneca Natural. Quæstionum lib. II.

Fulmina dicunt à Ioue mitti, & tres illi Manubias dant. Prima (ut aiunt) monet, & placata est, & ipsius consilio Iouis mittitur. Secundam mittit quidem Iupiter, sed ex consilij sententiâ. DVODECIM enim DEOS aduocat. De his quoque D. Augustinus lib. IV. de Ciuitate Dei, cap. XXIII. Quis ferat, quòd neque inter DEOS CONSENTES, quos dicunt in consilium Iouis adhiberi, nec inter DEOS quos SELECTOS vocant, FELICITAS constituta est? Horum Imagines auratas Romæ ad Forum collocatas fuisse, refert Varro lib. I. de Re Rust. Quoniam (ut aiunt) Diij facientes adiuvant, prius innocabo Deos. Nec (ut Homerus & Ennius) Musas, sed XII. DEOS CONSENTES. Neque tamen eos Vrbanos, quorum Imagines ad Forum aurata stant, sex MARES, & FEMINÆ totidem; sed illos XII. DEOS, qui maxime Agricolarum Duces sunt. Apud Achæos horum Aras erectas fuisse, testatur Strabo lib. XIII. Εἰτ' Ἀχαιῶν λιμὲν, ὅπερ καὶ Ῥωμαῖοι τῶν ΔΩΔΕΚΑΘΕΩΝ. Inde Achæorum portus, ubi sunt ARÆ XII. DEORVM. Hi autem iidem esse videntur, quos Maiorum Gentium Deos appellat M. Tullius lib. I. Tusculanar.

Per horum verò XII. DEORVM simulacra, totidem CÆSARIBVS alternatim intersita, nihil aliud significatur, quàm Virtutes Moresque ipsorum CÆSARVM, & Beneficia ho-

minibus præstita. Certè inter Gentiles olim non pauci,

Quæis meliore luto finxit præcordia Titan,

Tuucnal.

reuerà VNVM DEVM, Ποιητὴν καὶ Πατέρα τοῦδε ὅσων, *Opificem & Patrem huius Vniuersi*, (vt Plato loquitur) agnouerunt. Clarè id pronuntiat Imp. Cæs. M. Aurel. Antoninus Aug. Philosophus lib. VII. τῶν εἰς ἑαυτὸν, siue, *De sui ipsius Institutione*: Κόσμος τε γὰρ εἰς διὰ πάντων, καὶ θεὸς εἰς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἷς, λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοεῶν ζώων, καὶ ἀλήθεια μία, εἶγε καὶ τελείως μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ ὁ αὐτὸς λόγος μετεχόντων ζώων. Id est, *Mundus ex omnibus constat unus, & deus vnus per omnia diffusus, una Natura, una Lex, una Ratio, communis omnibus Ratione præditiis animantibus, una Veritas: siquidem & una est Perfectio eorum qua eiusdem sunt generis, & eiusdem participantia Rationis, Animalium.*

Respexisse videtur Imperator ad aureos illos Sophoclis versus:

Εἶς, ταῖς ἀληθείαισι, εἶς ἐστὶν θεός,
Ὅς οὐρανὸν ἔτρεξε, καὶ γαῖαν μακρὰν,
Πόντον τε χαροπὸν οἶδμα, καὶ ἄνεμων βίαν.
VNVM profecto NVMEN, VNVS est DEVS,
Qui condidit Cælum, & solum Terra patens,
Vadumq; Ponti carulum, & vim flaminum.

Etenim, adfert & ingerit istos versus Athenagoras Philosophus, in sua ad Impp. Cæs. M. Aurel. Antoninum, & L. Verum, Augg. Legatione pro Christianis, vbi Gentilium Deorum multitudinem confutat. Vberius autem eundem Sophoclis locum laudant & interpretantur SS. Patrum vetustissimi, D. Iustinus, Philosophus & Martyr, in Parænetico aduersus Græcos, & libro de Monarchia Dei: Clemens Alexandrinus in Protreptico ad Gentes: Theodoretus lib. VII. de Curatione Græcar. Affectionum: & D. Cyrillus lib. I. aduersus Iulianum Imp.

Similiter Pythagoras, Philolaus, Plato, Hermes cognomento Trismegistus, atque alij Gentilium, quibus mens sanior, solo lumine Naturæ ducti, multifaria ista Deorum nomina & simulacra ad Vnum aliquod supremum Numen referebant. Atque in hunc sensum Valerius Soranus apud D. Augustinum lib. VII. de Ciuitate Dei, cap. IX. Iouem sic describit:

IUPPITER omnipotens, Regum Rex ipse, Deusq;
Progenitor, Genitrixq; Deum; DEVS VNVS & OMNEIS.

Et Marcus Tullius lib. III. de Naturâ Deorum, manifestè τῶν πολυθεότητε euertens, asserit, eos qui vulgò DII appellantur, Rerum Naturas esse, non figuras Deorum. Quam ille sententiam ex istis Orphei, Vatis antiquissimi, versibus hausisse videtur:

ΝΥΜΦΑΙ ὕδωρ, Πῦρ ἩΦΑΙΣΤΟΣ, Σῖτος ΔΗΜΗΤΗΡ
Ἡ δὲ Θάλασσα ΠΟΣΕΙΔΩΝ μέγας, ἥ δὲ Ἐνοσίχθων·
καὶ πόλεμος μὲν ἈΡΗΣ, Εἰρήνη δὲ ἔς' ἈΦΡΟΔΙΤΗ·
οἶνος, τὸν φιλέει θεοὶ θνητοὶ τ' ἀνθρώποι,
ὅς τε βροτοῖς εὖρεν λυπῶν καλλήτερά πασῶν,
ταυροχρῆς ΔΙΟΝΙΣΟΣ εὐφροσύνην πόρε πᾶσι
Ἡδίστη, πάσησιν ἐπ' εἰλαπίνῃσι πάρεσσι·
καὶ ὁ ἔμης, ἥ περ ἅπασι θεμισθεῖται δίκαια·
Ἡλίου δὲν καλέειν ἈΠΟΛΛΩΝΑ κλυτότερον,
Φοῖβον ἐκτελέειν, μάντιν, πάντων ἐκείνων·
Ἰνπῆρα νόων ἈΣΚΛΗΠΙΟΝ. Ἐντάδε πάντα.

NYMPHÆ Aqua sunt; Frumenta CERES; VULCANVS at Ignis:
Est Mare NEPTVNVS, canentia littora pulsans:

MARS

Plato in Timæo.

Vide Eugubinum de Perenni Philosophi lib. III.

Orpheus apud Natal. Mytholog. lib. II. cap. VI.

MARS Bellum; Pax blanda VENVS: Vinumq³, quod alium

Dat Divum atque Hominum curis Animisq³ leuamen,

Corniger est BACCHVS, conuiuia lata frequentans:

Insitiam veneranda THEMIS, rectumq³ tuetur:

SOL est, contorquens flammantia spicula, APOLLO,

Eminus & feriens, & Divinator, & Augur:

Morborum expulso Deus est ASCLEPIVS. Ista

Omnia sunt VNVM, quamvis sint Nomina multa.

Cedren.

His concinit Arnobius lib.v. aduersus Gentes: Vsu sermonis vestri MARTEM pro Pugna appellatis; pro Aquis NEPTVNVM; LIBERVM PATREM pro Vino; CEREREM pro Pane. Et Næuius apud Festum Pompeium: Coquus edit NEPTVNVM, VENEREM, CEREREM. Significat (inquit Festus) per CEREREM Panem; per NEPTVNVM Pisces; per VENEREM Olera. Venus enim Hortis præsidere olim credita est. Pluribus de hac re agit D. Augustinus lib. iv. de Ciuitate Dei, cap. xxiv.

APOLLO, qui idem est cum SOLE, agmen ducit, Citharam dextrâ tenens, quemadmodum à priscis Artificibus pingebatur. Suidas: Ἀπόλλωνος ἀγάλμα κithάραν ἐν τῇ χειρὶ ἔχον πλάττει· οἰονεὶ τὸν Ἥλιον, τὴν δὲ πρὸς ἀρμονίαν. APOLLINIS simulacrum fingitur CITHARAM manibus tenens, quasi SOL sit Harmonia vniuersi. Arcum sinistrâ gestat, cui Python serpens, eius telis interceptus, est circumuolutus. Pharetra cum sagittis eius lateri adhæret. Lauro Delphicâ coronatus est, intonsus, aureoque capillitio conspicuus, quo Solarium radiorum fulgor denotatur. Atque ideò etiam χρυσόμας, Auricomus, dictus, teste Macrobius lib. i. Saturnal. cap. xvii.

APOLLO
sive SOL.

RODOLPHO I. AVG. rectè SOLIS simulacrum adiunctum est, quòd is post insolitum viginti trium annorum interregnum, longamque Temporum & Imperij velut Noctem, Lucem caliganti Mundo restituerit. Etenim, insigni præcellentium Virtutum fulgore competitores suos longè superauit, — & omnes

Lucret.

Præstrinxit, Stellas exortus ut Æthereus SOL.

Ac Potentiæ illius, quæ deinde per posteros eius in immensum creuit, & (ut Poëta ait)

Claudian.

Dispersit cum SOLE manus, —

primus Conditor exstitit. In Basi adscriptum:

AVSTRIADVM PER REGNA MEAT SVRGENSQVE CADENSQVE.

Acl. Ari-
stides
Enco-
mio Ro-
ma.

Æschines Philosophus olim de Persarum Rege dixit: ὅσω ὁ Ἥλιος περιβέταί χώρην, ταύτης πάσης ἀρχὴν ἀνδεῖ ἕνα. Quamcumque SOL peragraret Regionem, illi unum imperare Regem. Atque in eundem sensum exstat Imp. Cæs. Constantini Max. Aug. Numus, in quo cernitur SOL radiato capite, Orbem manu tenens, cum Inscriptione: SOLI INVICTO COMITI.

Choul.
pag. 208.

Num. CONSTANTINI Aug.

At longè veriùs de Augustissimâ AVSTRIÆ Domo ista efferri possunt, cuius ea est Imperij magnitudo & vastitas, ut nullo non momento SOL Regionem aliquam Ditioni eius subiectam permeet ac illustret, quacumque cæli parte, die noctuque voluatur.

X x

Quod

Quod de nullo maximorum Imperatorum aut Regum, quotquot olim fuere vel modò supersunt, reuerà dici potest. Quin imò asserunt, non ita pridem Regem Persarum, ad Hispaniarum Regem litteras dedisse cum hac Inscriptione: REGI, QUI SOLEM HABET PRO GALERO. Quòd nempè, numquam non populorum aliquorum Coronæ Hispanicæ subditorum, lateque per Orbem Terrarum sparsorum, vertici SOL incumbat.

Memorable & hoc inprimis & singulare, quod Ioan. Sambucus, Pannonius, obseruauit: Augustæ DOMVS AVSTRIÆ Sobolem omnibus Orbis Christiani Regnis (solâ Scotiâ exceptâ) felicissimâ propagine præfuisse, ac potitam esse.

PALLAS. Alterum latus D. RODOLPHI AVG. claudit PALLAS, Galeata, & oleâ coronata, qualis in Numo Domitiani Aug. cernitur. Ægide (de quâ infra ad Templum IANI) pectus eius munitum est, hastamque dextrâ, & scutum cum capite Gorgonis, laeuâ præfert. Epigr.

CONSIPIO PALLAS ET FORTIBVS INSTRVIT ARMIS.

Sapientiæ ac Militaris Roboris Præses Dea, RODOLPHO AVG. rectè adiuncta est, quòd iis artibus Imperium in Augustâ Familiâ suâ ille stabilierit. Nam, vt ait Sulpitia:

— Duo sunt, quibus extulit ingens

Roma caput, VIRTVS Belli, & SAPIENTIA Pacis.

MARS VLTOR. MARS VLTOR Galeatus, Trophæum humero sinistro gestans, ALBERTO I. AVG. adstat, qui cæso Imperij æmulo ADOLPHO, triumphauit. Epigraphe:

VLTOR OVANS SPOLIIS MAVORS EXVLTAT OPIMIS.

Octavius Aug. Bello Philippensi, pro Vltione paternâ suscepto, Ædem MARTI VLTORI vouit, teste Suetonio & Dione. Naso lib. v. Fastor. vouentem Augustum sic introducit:

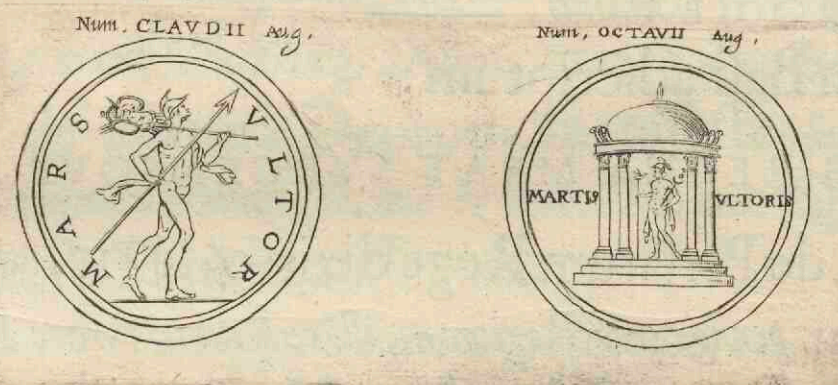
MARS ades, & satia scelerato sanguine ferrum,

Stetq; Fautor causâ pro meliore tuis.

Templa feres, & me Victore, vocaberis VLTOR.

Vouerat, & fuso latus ab hoste redit.

In Numis priscis, eius habitus & Templi exstat effigies.

CERES. CERES culmos cum spicis sinu gestans FRIDERICO III. AVG. cui PVLCHRO cognomentum, adssistit. Adscriptum illud Nasonis v. Metamorph.

PRIMA DEDIT LEGES: CERERIS SVNT OMNIA MVNVS.

Cur Legifera CERES Maroni dicitur iv. Æneid.

— mactant lectas de more bidentes

LEGIFERÆ CERERI.—

Ad quem locum eleganter Seruius: LEGES enim ipsa dicitur inuenisse. Nam & Sacra ipsius ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΑ, id est, LEGVM LATIO vocatur. Sed hoc idè fingitur, quia ante inuentum frumentum à CERERE, passim homines sine LEGE vagabantur. Quæ feritas interrupta est, inuento vsu frumentorum: postquàm

ex agrorum discretionem nata sunt IVRA. M. quoque Tullius, Action. vii. in Verrem de CERERE & Proserpinâ sic loquitur: *Ab his initia Vita & Victus, LEGVM, Morum, Mansuetudinis, Humanitatis exempla Hominibus & Ciuitatibus data ac dispersita esse dicuntur.*

IVNO sceptrifera ALBERTO II. AVG. latus claudit. Epigraphe:

IVNO.

ATTVLIT AVSTRIACIS IVNO DOTALIA SCEPTRA.

De IVNONE Nuptiali ad Arcus PHILIPPEI partem Anteriorem abundè egimus. Velata autem est Iuno, qualis à Libanio repræsentatur in Descriptione *Iunonis Pronuba*: *Πρώτη μὲν κεφαλὴν ἔσκεπεν ἡ ἀγκυλομήτης· τὸ δὲ μέγεθος τοῦ σώματος δὴ καὶ τοῦ σώματος. Inprimis caput obtegebat velum quoddam: id. vero usque ad corporis partem reliquam pergebat.* Et certè Iuno Nuptialis ALBERTO II. AVG. propitia fuit, ductâ ELISABETHA Imp. Cæs. Sigismundi Aug. Hungariæ ac Bohemiæ Regis, Filiâ & Herede vnicâ.

VULCANVS Pileo tectus, Malleum & Facem tenens, FREDERICVM IV. inter, & MAXÆMILIANVM I. Augg. adstat. Epigraphe:

VULCANVS.

CÆSARIBVS CVDO VICTRICIA MVLCIBER ARMA.

Armamentarium instructissimum Æniponti apud Tirolenses MAXÆMILIANVS AVG. condidit, vt & Mechliniæ apud Belgas. Pileatum verò Vulcanum fingi solitum testatur Arnobius lib. vi. aduersus Gentes: *Cum PILEO Vulcanus & malleo, fabrilis expeditioni succinctus.* Rationem reddit Porphyrius apud Eusebium lib. iii. de Præparatione Euangelicâ, cap. xi. *Τὸ δὲ αὐτὸ πῦρ τὸ διὰ τὴν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἡτοιμασμένον, ἀνθρωποειδὲς μὲν αὐτὸ τὸ ἄγαλμα πεποιήκασιν. Πύλον δὲ ἀνέθεσαν καὶ ἀνέστη, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀνέβη, ἐνθα δὲ πῦρ ἐστὶ τὸ δέχομεν τε καὶ ἀκραιφνέστατον. Vim Ignis Vulcani nomine expresserunt, eiusque simulacro Hominis in speciem configurato PILEVM cæruleum indiderunt. Quo caelestem illam conversionem denotarent, ubi primigenius & ab omni face purissimus Ignis est.*

Cur Pileatus?

HERCVLIS effigies quæ mox sequitur, quamquam de numero XII. DEORVM CONSENTIVM ille non sit, hîc tamen spatij, quod Porta media occupauerat, explendi causâ, à Sculptore adiuncta est. Epigr.

HERCVLEOS DOMVS AVSTRIADVMEST IMITATA LABORES.

NEPTVNVS Tridentiger Imp. Cæs. CAROLO V. AVG. proximus est. Epigraphe:

NEPTVNVS.

AVSTRIACIS GEMINOS, NEPTVNE, INTERLVIS ORBES.

Auspiciis Imp. Cæs. CAROLI V. AVG. Mexicana & Perüana NOVI ORBIS Imperia, immensis Oceani Atlantici spatiis ab Europâ semota, Hispaniarum Regnis adiuncta sunt. Ipse CAROLVS Aug. *Θαλασσοκράτωρ, Maris Dominus*, Mediterraneum Mare octies, Oceanum Hispanicum quater nauigauit: vt de se testatur ipse Cæsar, in eâ Oratione, quâ Regnis suis Imperioque, iam senio ac laboribus fractus, sese abdicauit. Cur autem Tridens Neptuno à priscis tribuatur, infrâ ad Pegma MERCVRII Abiturientis oportuniùs referemus.

Heuter. lib. xiv. Rer. Belg.

VESTA, Ignem Fulmenque manugestans, FERDINANDO I. AVG. adstat. Adscriptum: VESTA.

VESTA EADEM ET TERRA EST, TIBI QVÆ, GENS AVSTRIA, PARET.

Ex Nasone, vi. Fastorum sumpta est hæc Epigraphe. Eius verba sunt:

VESTA eadem est & TERRA: subest vigil IGNIS utrique:

Significat sedem Terræ, Focusque suam.

Variis nominibus VESTA olim appellabatur, teste D. Augustino lib. iv. cap. x. de Ciuitate

Yy

Dei:

Dei: Eandem TERRAM Cererem, eandem etiam VESTAM volunt, cum tamen sapius VESTAM non nisi IGNEM esse perhibeant, pertinentem ad Focos, sine quibus Civitas esse non potest. Plato lib. XII. de Legib. Ἡ μὲν ἔν ΕΣΤΙΑ τε οικήσεως, ἰερὰ πᾶσι πάντων Θεῶν. idest, M. Tullio lib. II. de Legib. interprete: TERRA igitur ut FOCUS Domiciliorum, sacra Deorum omnium est. Idem in Phædro, cum Deos omnes ac Planetas moueri, Io vi sūque currum sequi asserat, solam VESTAM in medio illorum immobilem consistere, ait: Ὁ μὲν δὴ μέγας Ἡγεμὼν ἐν Οὐρανῷ Ζεὺς ἐλαύνων πῆλιν ἄεμα, πρῶτον πορεύεται, διακοσμοῖς πάντα καὶ ἡμελοῦμεν. Τὸ δ' ἔπειτα στεφάνη Θεῶν καὶ Δαιμόνων, καὶ ἑνδεκά μίση κεκοσμημένη. Μένει γὰρ ΕΣΤΙΑ ἐν Θεῶν οἴκῳ μόνη. Magnus sanè Dux in calo IVPITER, currum agens volucrum, primus incedit, omnia coordinans & curans. Hunc sequitur Deorum Geniorumq; exercitus, in XI. partes distributus. At VESTA sola perstat manetq; in Deorum domo. Ad hunc Platonis locum respexit Arnobius lib. III. aduersus Gentes: TERRAM quidam e vobis, quod cunctis sufficiat animantibus victum, MATREM esse dixerunt MAGNAM: eandem hanc alij, quod salutarium seminum frugem gerat, CEREREM esse pronuntiant: nonnulli autem VESTAM, quod in Mundo STET sola, ceteris Mundi partibus mobilitate in perpetuâ constitutis. Hinc Ovidius VI. Fastor.

STAT VI Terra suâ: VI STANDO VESTA vocatur.

Orpheus in Hymnis:

ΕΣΤΙΑ δῶδάτιο Κρόνῳ δούγατες βασίλεια·

Οἶκε Θεῶν μακάρων θνητῶν ΣΤΗΡΙΓΜΑ κραταῖον.

Inclita VESTA, senis Saturni casta propago:

FVLGIMENTVM ingens Hominum simul atque Deorum.

Plutarchus eleganter Imperium Romanum πᾶσιν ἀνθρώποις ΕΣΤΙΑΝ ἰερὰν ὡς ἀληθῶς καὶ ὀνησιδωραν. *Plutarch. lib. de Forrunâ Roman.*

Omnibus Hominibus VESTAM, id est, Larem sacrum verè atque Beneficium, appellat.

VESTA
CÆSA-
REA.

Naso quoque XV. Metamorph. VESTAM cognomento CÆSAREAM indiget, quod ab Octauio Aug. Cæsare, VESTÆ Templum in ipso Palatio esset exstructum:

VESTAq; CÆSAREOS inter sacrata Penates,

Et cum CÆSAREA tu, Phæbe domestice, VESTA.

Eadem
Religio-
nis symb.

Quin & RELIGIONEM olim per VESTAM designasse veteres, ad illud Maronis, I. Æneid.

Canam FIDES & VESTA, —

Auctor est Seruius: Canam FIDEM dixit, quod in canis hominibus inueniatur; VESTAM verò RELIGIONEM, quia nullum sacrificium sine IGNE est, ipsaq; in omnibus inuocatur. Sed & Palladium, id est, Arcanum IMPERII PIGNVS, in Æde VESTÆ asseruabatur. Vnde Liuius lib. V. Quid de æternis VESTÆ Ignibus, signoq; quod IMPERII PIGNVS, custodia eius Templi tenetur, loquar? Huc spectat Vespasiani Aug. Numus, in quo VESTA Lampadem ferens. Item alius Hadriani Aug. in quo VESTALES Virgines sacrificantes expressæ, cum Inscriptione: SACRA ROMANOR. RESTITVTA. Alter quoque Traiani Aug. in quo VESTA, PALLADIVM gestans.

Num. VESPASIANI Aug.

Num. HADRIANI Aug.

Num. TRAIANI Aug.

a L. Lips.
de Vesta
cap. III.
b Idem
cap. X.
c Idem
cap. IX.

Merito autem FERDINANDO I. AVG. qui Liberis XV. ex ANNA IAGELLONICA Aug. Coniuge suâ susceptis, felicissimâ sobole Imperium in Familiâ suâ fundauit, ac Religionis studiosissimus fuit, VESTA, quæ eadem DEORVM MATER priscis dicta, RELIGIONISQUE & PALLADII conseruatric, adiuncta est.

MER-

MERCVRIVS, Iuuenili habitu, petasatus, & caducifer MAXÆMILIANO II. AVG. adstat. MERCVRIVS.
Alteram manum chlamyde operit. Legatorum enim tecta esse debent mandata. Epigr.

ADSIS, O, FACVNDE HERMES, PACISQVE SEQUESTER.

ΕΡΜΗΣ Λόγος, MERCVRIVS *disertus*, vt Eloquentiæ Præses, appellatur à Synesio. Idem quoque Κήρυξ Θεῶν, *Caduceator Deorum*, priscis dictus, quòd Legationibus & dissidiis Deorum componendis præesse crederetur. Adeoque victimarum Linguae eius Honori olim consecrabantur, teste Phurnuto lib. de Naturâ Deorum.

Exstat apud me Postumi Aug. Numus, in quo Mercurius, cum Petaso, Caduceo, ac marsupio, adscriptum: MERCVRIO PACIFERO.

Croyiac.
Tab. LXI.

Num. POSTUMI Aug.

Principum omnium suæ ætatis facundissimus fuit MAXÆMILIANVS II. AVG. variorumque idiomatum ita peritus, vt octo linguis expedite loqueretur. Nascentibus Belgarum tumultibus sequestrum Concordiæ sese obtulit. Ac deinde, missò Gunthero, Comite Suartzenburgico, Perduelles ad Regium obsequium perducere, sed frustra, est conatus.

Famian.
Strada
lib. VIII.
de Bell.
Belg.
Thuan.
lib. IX.

VENVS VICTRIX, pomum aureum manu ferens, ob formæ victoriam Paridis iudicio partam, ac Cesto cincta, RODOLPHO II. AVG. adstitit. Epigraphe:

VENVS
VICTRIX.

INSANOS MARTIS COHIBET CYTHEREA FVRORES.

Romani, quòd Originis & Imperij sui primordia ad MARTEM & VENEREM referrent, præcipuis Honoribus illam prosequiebantur & VICTRICIS nomine colebant. Rutilius Numatianus, vir Consularis, in Itinerario sic Romam affatur:

Auctores generis VENEREM, MARTEMq; satemur,

Æneadum Matrem, Romulidumq; Patrem.

Mitigat armatas VICTRIX CLEMENTIA vires:

Conuenit in Mores Nomen utrumque tuos.

Hinc tibi certandi bona, parcendiq; Voluptas:

Quos timuit, superat; quos superauit, amat.

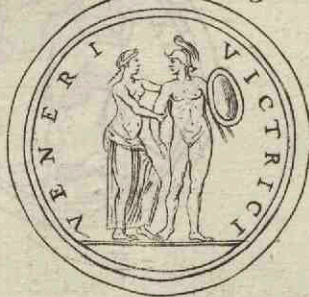
Exstant prisci Numi, Plautillæ, Faustinae, & Urbicæ Augustar. cum Inscriptione, VENVS VICTRIX.

Croyiac.
Tab. LIV.
Ibidem
Tabul.
XLVIII.
Choul.
pag. 226.

Num. PLAVTILLÆ Aug.

Num. FAVSTINÆ Aug.

Num. VRBICÆ Aug.

Templi VENERIS VICTRICIS meminit Plutarchus in vitâ Pompeij, vbi Νικηφόρον illam appellat, & Plinius lib. VIII. cap. VII. Idem lib. XV. cap. XXIX. Posthumius Tubertus, qui de Sabinis triumphans primus omnium ouans Urbem ingressus est, quoniam rem leniter, sine cruore, gesserat, Myrto VENERIS VICTRICIS coronatus incesit.

Cestus
quid?

De Cesto, Veneris cingulo, Suidas: Κεστός, ὁ διακεκεντημένῳ, καὶ διαπεποικιλμένῳ ἱμάς· ἢ ἔνδυμα Ἀφροδίτης.
Cestus, compunctum & variegatum cingulum: vel, Indumentum Veneris. Homerus sic illum describit: Iliad. 2.

Ἡ, καὶ δὴ ποὺ εἴθεσφιν ἐλύσατο Κεστόν ἱμάνα,
 Ποικίλον· ἐνθα δὲ ᾧ θελήσεια πάντα τέτυκτο.
 Εἴθ' ἐν μὲν φιλόπῃ, ἐν δὲ ἱμερῇ, ἐν δὲ ὀαρίσῃ
 Πάρεφασε, ἥ τ' ἐκλεψε νόον πύκα πρὸς φρονέοντων.
*Sic ait, & varium soluit de pectore CESTON;
 In quo blanditia, mollesq; Cupidinis artes,
 Votaq; sunt & amor, muliebris verba loquela,
 Quamvis prudentum cansas fallentia mentes.*

IUPITER
CONSER-
VATOR.

IUPITER CONSERVATOR, Fulmen gestans, ad dextrum latus FERDINANDI II. AVG, conspicitur. Epigraphe:

PARCO PIIS, IN TERRIGENAS MEA FVLMINA VIBRO.

IOVI CONSERVATORI seu CVSTODI, Templum ingens Romæ erectum fuisse testatur Tacitus lib. III. Historiar. In Gordiani Aug. Numo idem cernitur, pallio suo Imperatorem protegens, cum Inscriptione: IOVI CONSERVATORI.

Inc. Gut.
de Iure
Man.
lib. 1.
cap. III.

Similis quoque est Traiani Aug. Numus, cui inscriptum: CONSERVATORI PATRIS PATRIÆ. Morelli in Hispaniâ lapis:

IOVI CONSERVATORI
 OB INCOLVMITATEM TEMPORVM
 M. AA.
 HANC ARAM POSVIT,
 ET D. D.

De IOVIS etymo sic Isidorus, Hispalensium Præsul, Origin. lib. VIII. cap. XI. IOVIS fertur à IUVANDO dictus, & IUPITER quasi IUVANS PATER. Effigies autem FERDINANDI II. AVG. dextro pede Serpentem calcatur: quo schemate hæreticæ Perduellionis Fœdus, ab illo oppressum denotatur. Eodem habitu Valentinianus III. Aug. cernitur in priscis Numism.

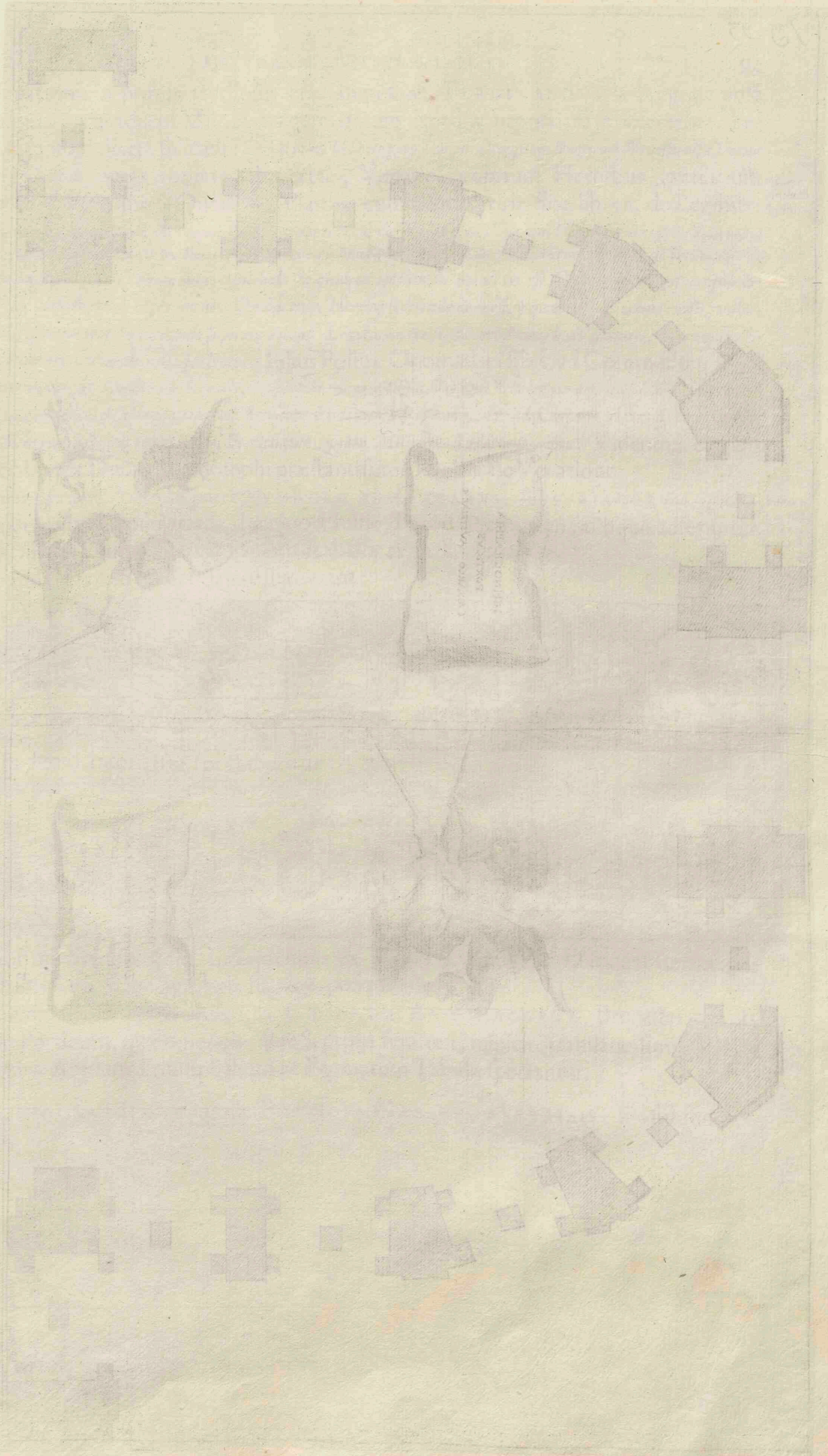
Croyiac.
Tabul.
LXVIII.

DIANA.

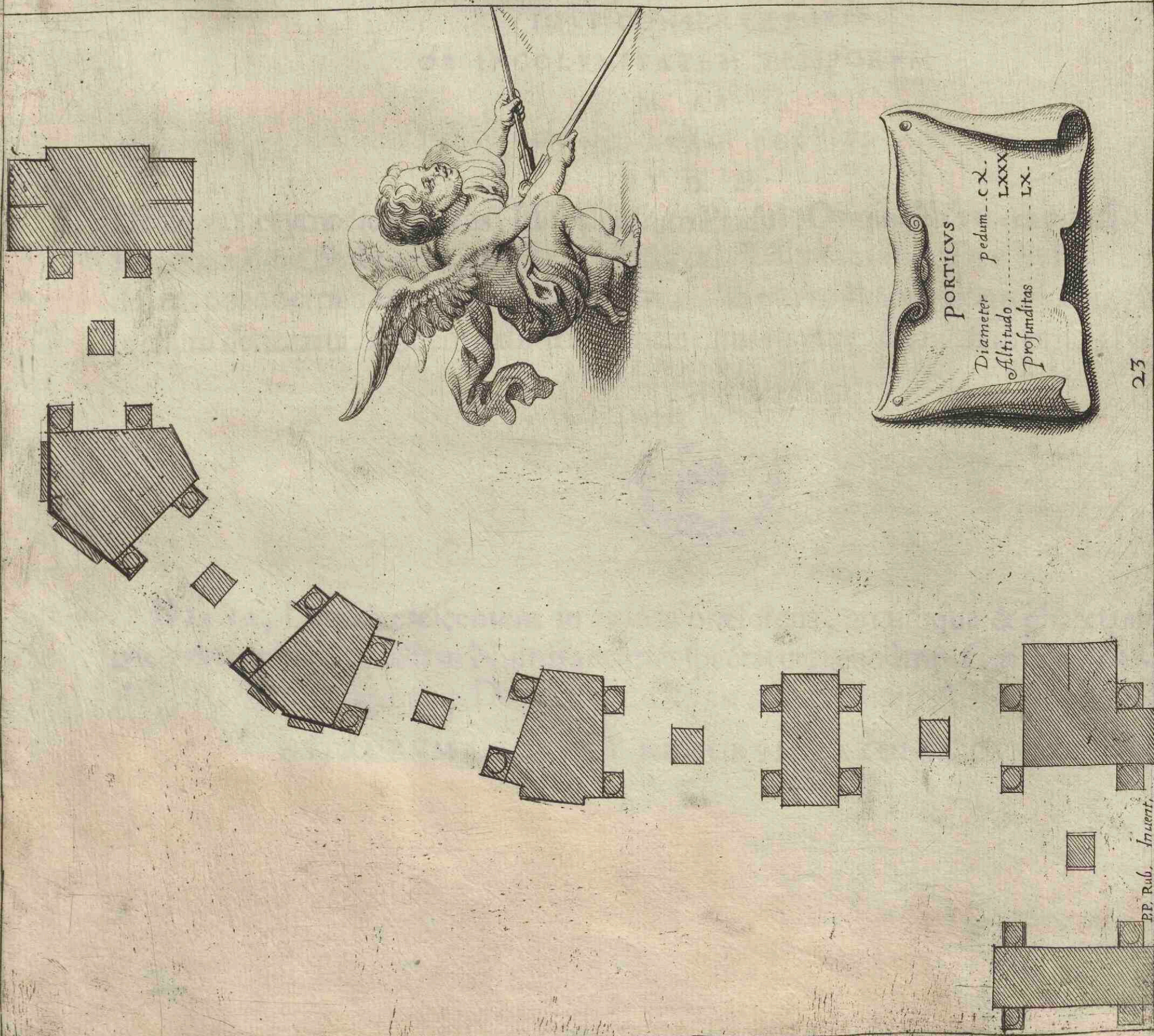
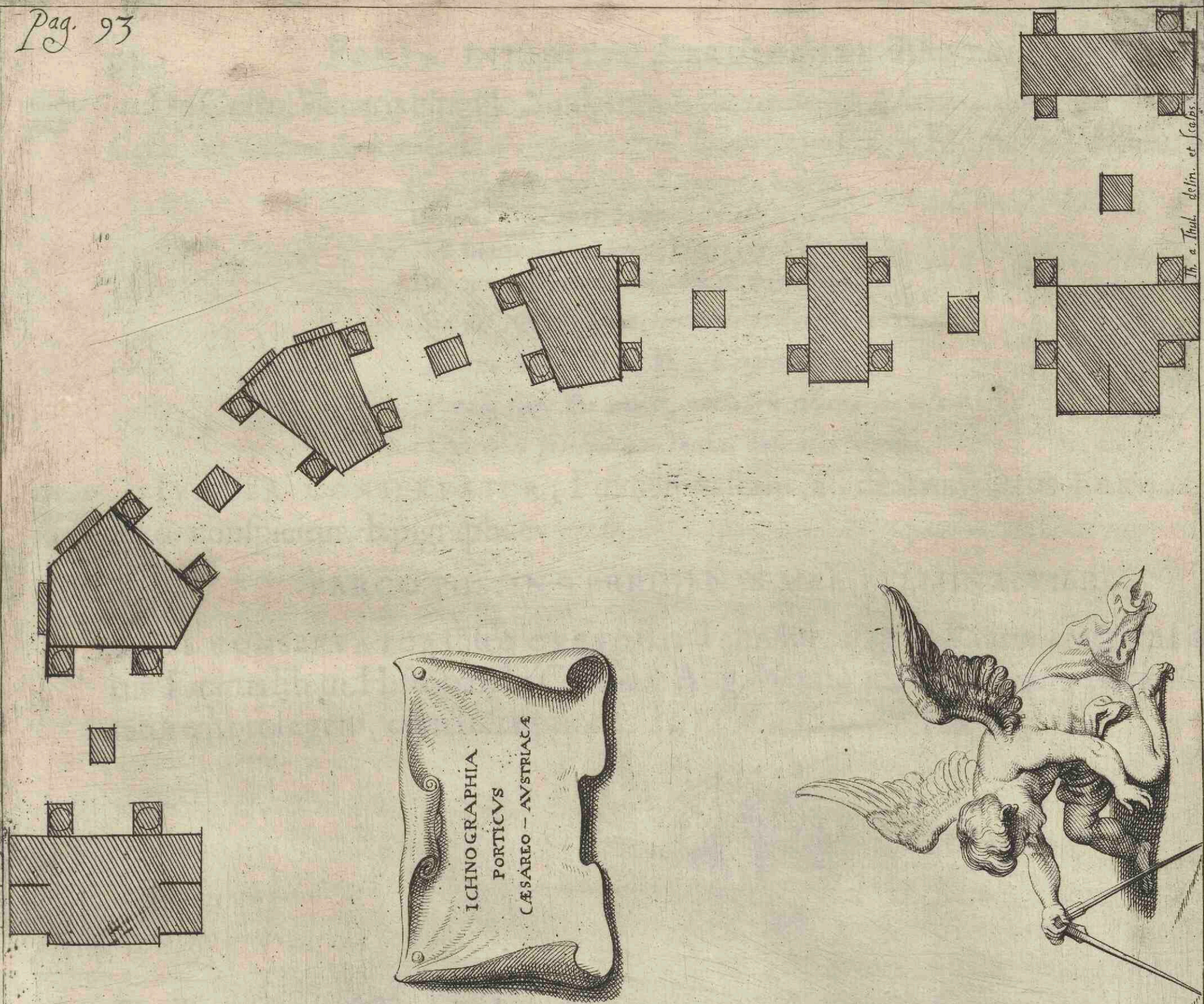
DIANA, Lunam crescentem in fronte præferens, arcumque & pharetram, Venericis ritu gestans, qualis in Numis antiquis spectatur, læuo Imp. Cæs. FERDINANDI II. Aug. lateri adstat, agmenq; DEORVM CONSENTIVM claudit. Adscriptum illud Maronis:
 ASTRORVM DECVS ET NEMORVM LATONIA CVSTOS.

Vena-

R.P. Gul.
Lamoy-
maini, de
Virtutib.
FERDI-
NANDI
II. AUG.
C. XVIII.
& XIX.

Venationis in primis studiosus erat Imp. Cæs. FERDINANDVS II. Aug. ac post grauiſſima rerum domi Militiæque gerendarum expedita negotia, cāse oblectabat. Feruntque ipsum dicere solitum: *Tribus rebus sibi occupato Tempus nunquam longum esse visum; Diuinis Officiis, Consiliis, VENATIONIBVS.* Et certè, Venatio proprium Heroibus exercitium ^{Venatio, Heroicū studium.} semper habitum fuit. Quod & à Platone commendatur, in fine lib. vii. de Legibus:

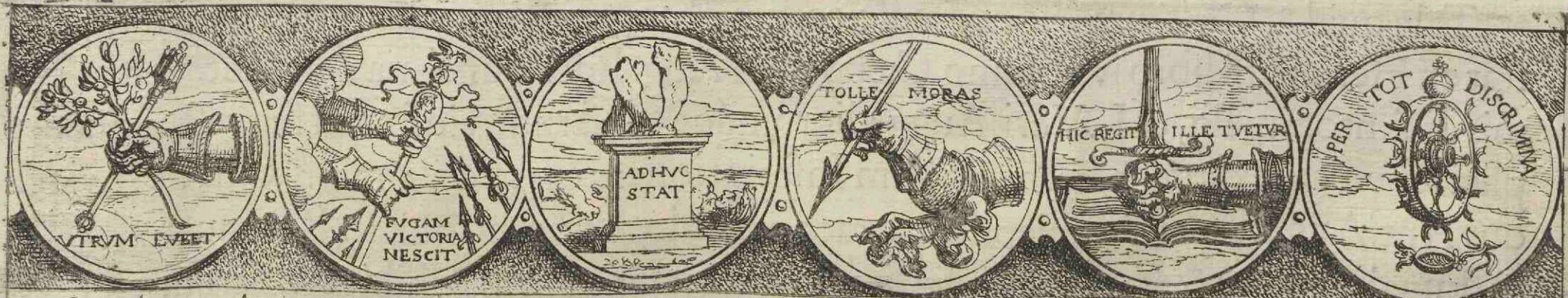
Μόνη δὴ πᾶσι λοιπὴ καὶ δέξιν ἢ τῷ τετραπόδων ἵπποις καὶ κυσὶ, καὶ τοῖς ἑαυτῶν Θήρα Σώμασιν. Ὡς ἀπάντων κατὰ δρόμοις, καὶ πηγαῖς, καὶ βολαῖς, αὐτοχρεῖς θηρεύοντες, ὅθις Ἀνδρείας ἢ θείας θημελές. Νόμος δ' ὅδε· τέτες μηδὲς ἱερῶς ὄντως θηρεύας κωλύτω, ὅπερ καὶ ὅππῃς ἀν' ἐθέλωσι κωλυεταῖν. *Sola & quidem optima VENATIO est Quadrupedum, qua equis & canibus, & corporis viribus peragitur. Quibus enim Heroica fortitudo cura est, ij quadrupedes omnes cursu, vulnibus telisq; manu propria venando superare debent. Lex autem ita statuitur: Sacros hos Venatores, ubicumque & quando venari voluerint, nemo prohibeto.* Iulius Pollux Onomastici lib. v. ad Commodum Cæs. Venationem vocat Ἐπίδδμα Ἡρώϊκον, καὶ βασιλικόν, καὶ πρὸς διζωμαλίαν ἅμα & διψυχίαν ἀσκοῦν. Καὶ Εἰςλιτικὴς τε καρτερίας ἅμα καὶ πολεμικῆς τόλμης μελέτημα. *Studium Heroicum, Regiumq; & ad Corporis Animiq; bonam Constitutionem conferens: ac tam placida Fortitudinis, quàm Militaris Audacia specimen.* Videndus elegans Xenophontis, Ducis & Philosophi præstantissimi, libellus de Venatione.

Strada
in Vitis
Imp.
Hulsius
in Numismat.
Imp.
Piesbord.
in Stemmate
Austriaco.

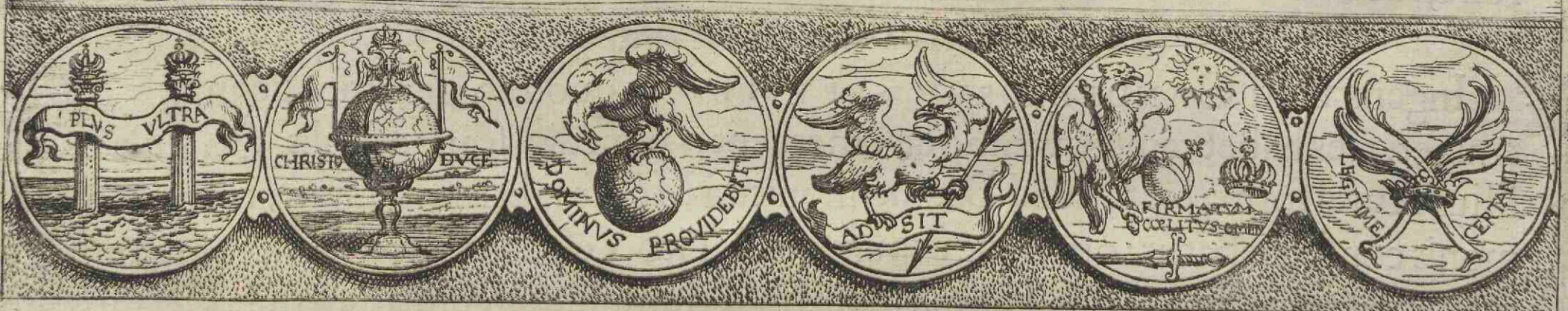
In posteriore Porticus parte, SYMBOLA XII. CÆSARVM AVSTRIACORVM, quem admodum ab Octauio Strada, Læuino Hulsio, Theod. Piesbordio, aliisque adferuntur, retrò, supra cuiusque Statuam, in ouali tabella expressa visebantur.

SYMBOLA XII.
CÆSARVM AVSTRIACORVM.

Atque à Dextro quidem latere, hæc erant:

In altero latere ista spectabantur:

Horum Symbolorum Interpretatio ex Iacobi Typotij, ad Diuina Humanaque Cæsarum Regumque Symbola Isagoge, peti potest.

Cæterum, Statuæ illæ omnes XII. CÆSARVM AVSTRIACORVM, Bruxellas in Aulae Regiæ Porticum, quæ Θηροπορεῖον, siue Septum ferarum, respicit, translatae sunt. Vbi & præcipuæ Arcuum Triumphalium ac Pegmatum Tabulæ spectantur.

ICHTHOGRAPHIAM denique PORTICVS CÆSAREO-AVSTRIACÆ hîc subiunxi.

Α Π Ο Θ Ε Ω Σ Ι Σ
 S E R ^{MÆ} P R I N C I P I S
 I S A B E L L A E
 C L A R Æ E V G E N I Æ,
 H I S P A N I A R V M I N F A N T I S, &c.

HAUD procul vestibulo Ædis D. Iacobi, è regione viæ à D. CLARA nomen sortitæ, Pegma erat, Altitudinis pedum LX. & Latitudinis, XLVIII: quod Æternæ Memoræ & Honori Ser^{mæ} Heroinæ, ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Belgarum quondam Principis ac Dominæ, erectum erat. Id à posteriori parte panno lugubri, è Fastigio ad latera vtrimque dependente, erat vestitum, Candelabris plurimis & Funalibus accensis collucens. Qualia Principibus vitâ functis hodie *Sacella ardentia* (vt vulgò vocant) solent erigi.

Tale quid & Cæsarum Honori post eorum obitum à Romanis olim factitatum, constat ex Herodiani libro IV. vbi Imp. Cæf. Seueri Aug. Iusta Funebria describit. Et in Numis T. Antonini Pij, & L. Veri, Augg. aliorumque Cæsarum, eiusmodi suggestus quadruplici schemate exurgens, cernitur, cum Inscriptione: CONSECratio. Quâ de re videndus Ant. Augustinus, Archiepisc. Tarracon. Dialogo IV. Antiquitat. Romanar.

Croyiac.
Tabul.
XLII.
Eritz.
pag. 34r.
Choul.
pag. 80.

Funalia autem & Faces, vt hodie, ita & olim in Funeribus adhibitas, clarum est è Marone, vbi de Pallantis Funere agit: — *lucet via longo*

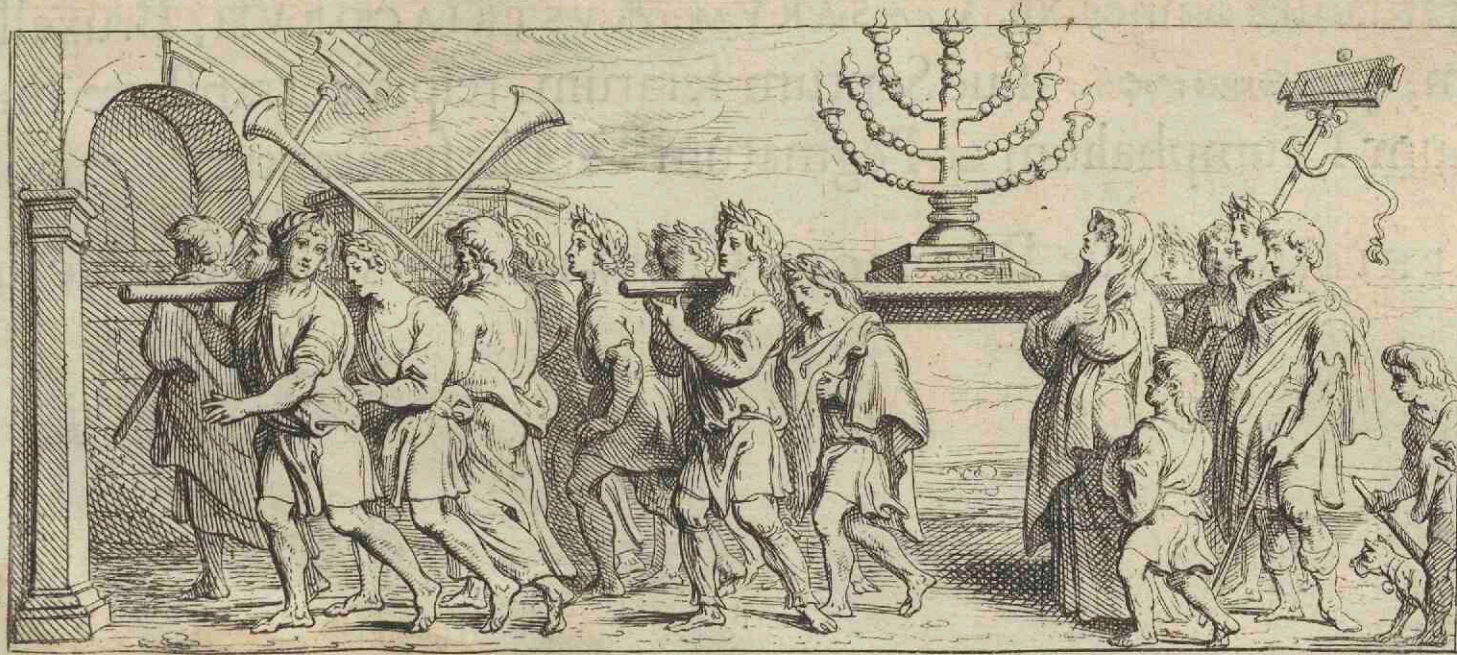
Aeneid.
XI.

Ordine FLAMMARVM, & late discriminat agros.

CANDE-
LABRVM
septuplex.

Ingens illud CANDELABRVM SEPTUPLEX, quod in summo Pegmatis Fastigo eminet, tres habet ramos, vtrimque emergentes è medio scapo. Talis CANDELABRI illius Aurei forma erat, quod Diuino monitu à Moyse fabricari iussu, in templo Salomonis conspiciebatur: quodque expugnatis à Tito Vespasiano Aug. Hierosolymis, Romam auctum, & cum aliis Templi spoliis in Triumpho circumlatum fuit. Cernitur hodieque eius CANDELABRI figura expressa Romæ in Arcu Marmoreo Titi Aug. quod hîc è Choulij Antiquitatibus repræsentari curauimus.

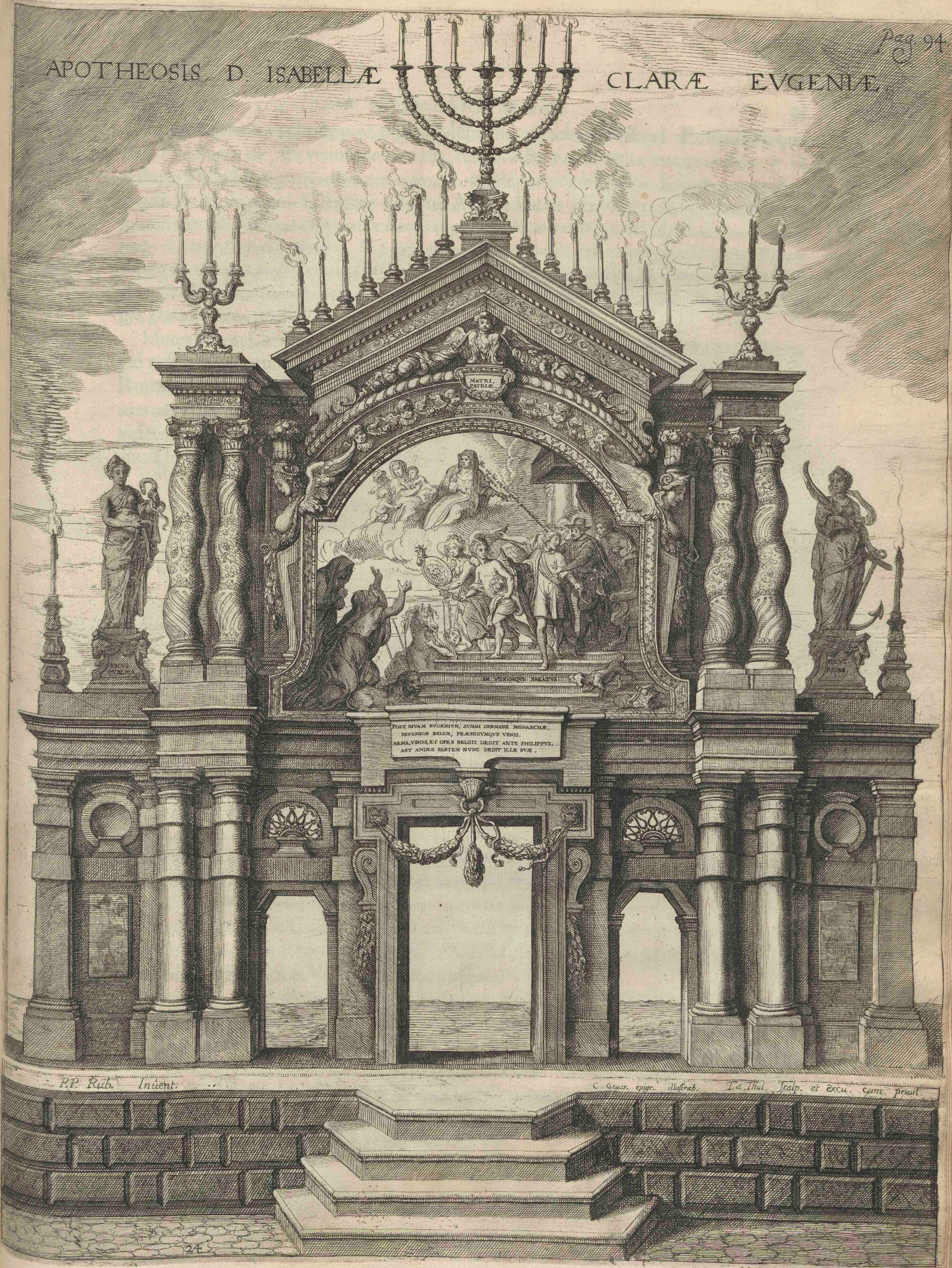
Exod.
cap. XXV.
Iosaph.
Bell. Iud.
lib. VII.
cap. XXIV.
Choul.
pag. X.

CANDE-

APOTHEOSIS D. ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ

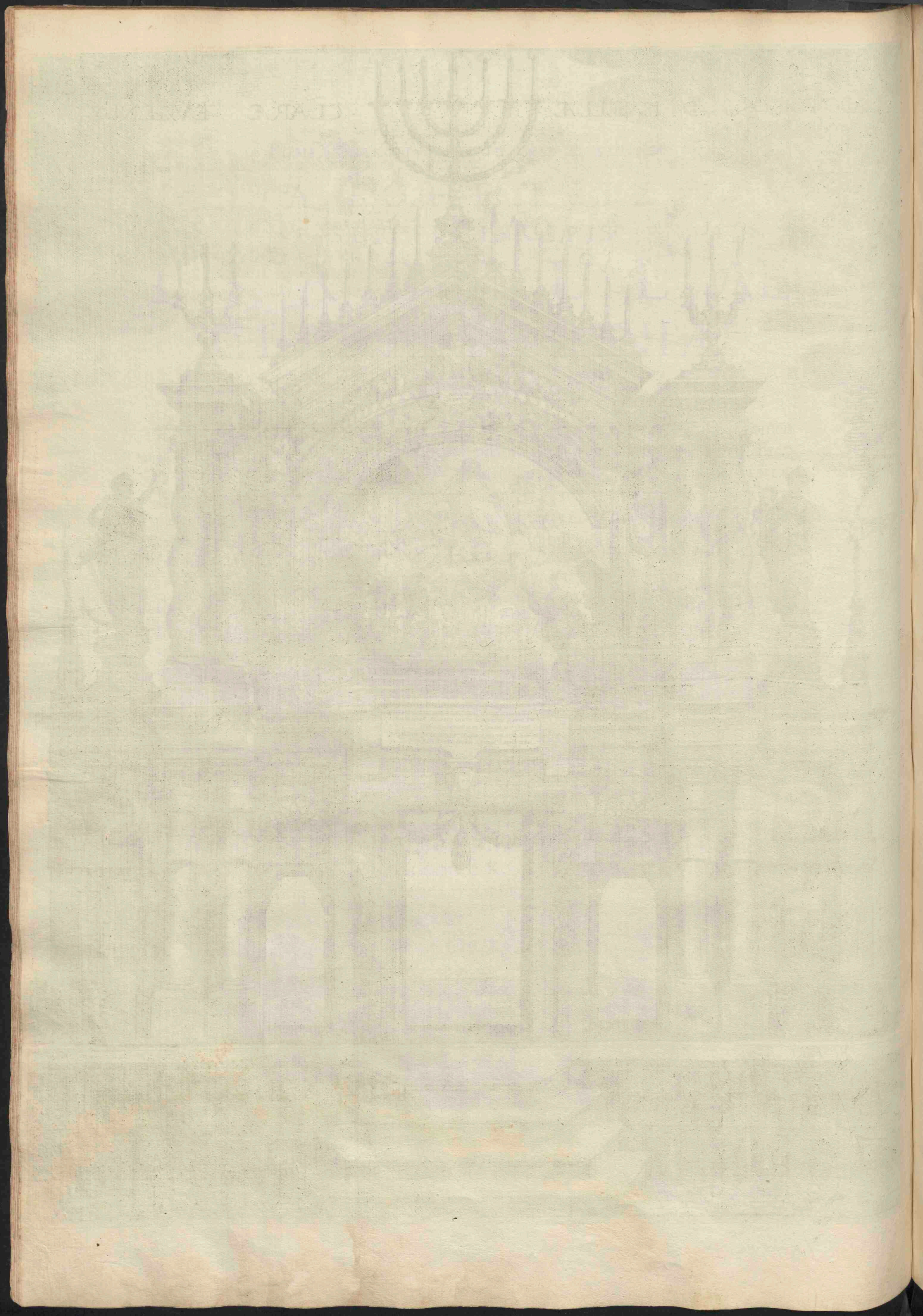

POST DIVAM EVGENIEN, SUMMI GERMANÆ MONARCHÆ,
DEFENSOR BELGIC, PRÆSIDIVMQUE VENIS.
ARMA, VIROS, ET OPES BELGIC DEDIT ANTE PHILIPPVS,
AST ANIMÆ PARTEN NVNC DEDIT ILLE SVÆ.

P.P. Rub. Inuent.

C. Geur. epigr. illustrab. T. a. Hul. sculp. et excu. cum priv.

CANDELABRUM hoc, CÆLI Symbolum esse, asserebant Hebræi. Et medium quidem Funale, SOLEM; sex utrimque lateralia, reliquos sex PLANETAS interpretabantur, ut testatur Philo lib. *Quis rerum Divinarum heres sit*. ac lib. iii. de vitâ Moysis: Iosephus item Antiquit. lib. iii. cap. vii. Clemens quoque Alexandrinus lib. v. Stromatum, eiusdem est sententiæ: Τρεῖς γὰρ ἐκατέρωθεν τῆς ΔΥΧΝΙΑΣ ἐκπεφύκασι κλάδοι, καὶ ἐπ' αὐταῖς ἑλκύχνοι· ἐπὶ καὶ ὁ Ἡλίου, ὡς περ ἡ λυχνία, μέσθ' τῶν ἄλλων Πλανητῶν τετραγυρίως, τοῖς δ' ὑπὲρ αὐτὸν, τοῖς τε ὑπὸ αὐτὸν, κατὰ πᾶσα θείαν μεσικλὴ ἐνδίδωσι τὸ φῶς. Ex utraque, inquit, parte CANDELABRI, tres inserti sunt rami, & in ipsis Lucerna, quoniam SOL quoque tamquam Candelabrum, collocatus in medio aliorum PLANETARUM: & iis qui sunt super ipsum, & iis qui sunt sub ipso, Divinâ quadam Musica Lucem indit.

Huius autem Candelabri Figuram in sepulchris veterum, non Hebræorum tantum, sed & Christianorum, exprimi solitam testatur Ant. Bosius, Presbyter, in Descriptione Romæ subterraneæ, lib. iv. cap. xlvi. Quod nempe vitâ functorum Animas è Cælo ortas, in æternam Cælorum Lucem ex his Terræ tenebris, euolare innuerent. Atque huc alluisse videtur Claudianus in Panegyrico de iii. Consulatu Honorij Aug. ubi de Parentis eius Theodosij Aug. felici excessu agens, illum Planetarum Orbes permeasse, sic canit:

— Liquido signavit tramite nubes,
Ingrediturq; globum LVNÆ, Lumenq; relinquit
ARCADOS, & VENERIS clementes peruolat auras:
Hinc PHOEBI permensus iter, flammamq; nocentem
GRADIVI, placidumq; IOVEM, stetit arce supremâ,
Argenti quâ zona riget SATVRNIA tractu.
Machina laxatur CÆLI, rutilaq; patefunt
Sponte fores. Arcton parat convexa Bootes:
Australes referat portas succinctus Orion:
Inuitantq; nouum SIDVS: pendentq; vicissim
Quas partes velit ille sequi, quibus esse sodalis
Dignetur Stellis, aut quâ Regione moueri.

Joan. 8.
& 11.

Cæterum, Clemens Alexandrinus dicto iam loco, aliique sancti Patres, veriùs de æternâ ac ineffabili Mundi Luce, CHRISTO, (qui & Resurrectio est, & Vita) hoc Candelabrum interpretantur. Et Clementis quidem verba sunt: Ἐχει δὲ ἡ καὶ ἄλλο αἶνιγμα ἢ ΔΥΧΝΙΑ ἢ χερσὶν, & σημεία & Χερσὶν, & τὸ χήμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ φωτεμπολεῖν πολυτρόπως καὶ πολυμερῶς εἶναι εἰς αὐτὸν πεσόντας, ἐλπίζοντας τε καὶ βλέποντας διὰ τῶν περικλίσων διακονίας. Habet autem aliud quoque Enigma AVREVM CANDELABRUM; quod nempe signum sit CHRISTI, non figurâ solâ, sed eo etiam, quod LVCEM immittat multifariam, multisq; modis in eos qui in ipsum credunt, sperant & respiciunt, per ministerium eorum qua sunt primò creata.

Villalpand.
in Ezech.
Tom. 2.
part. 2.

Alias SS. Patrum de Candelabro hoc mystico interpretationes hîc omitto: cuius accuratam delineationem & formam videre est apud Ben. Ariam Montanum, Hispalensem, in libro de Diuinis Fabricis, Villalpandum, aliosque.

Sub maiori autem illo Candelabro, utrimque alia minora septem: ut & in utroque Pegmatis cornu, supra Columnas tortiles, triplex candelabrum adstat, cereis accensis.

In Tympano, & Fornice, SERAPHINI VII. minores conspiciuntur, encarpis distincti. SERAPHINI.

Æneid.
vi.

Ab utroque Tabulæ latere SERAPHINÆ geminæ maiores adstant, calathiscos floribus plenos vertice sustinentes. Flores enim in Funeribus olim adhibitos, testis est Maro:

Purpureos spargam FLORES, Animamq; Nepotis
His saltem accumulem donis.

Et Plinius lib. xxi. cap. iii. de Funere Scipionis agens: *Asses contulit Populus, ac Funus locauit: quæ præferebatur, FLORES è prospectu omni sparsit.*

TABVLÆ
MEDIÆ
descriptio.

In superiori parte TABVLÆ Mediæ, D. ISABELLA supra nubes eleuata sedet, Religioso Ordinis DIVÆ CLARÆ habitu amicta, quem post Archiducis, ALBERTI AVSTRII, Belgarum Principis, Mariti sui, obitum, Regiis ornamentis, omniq̃ue mundo muliebri spreto, assumpserat. Assidet illi figura Muliebris cum puerulis tribus, ipsam (si ita loqui liceat) Maternitatem, siue Pietatem & Affectum maternum, quo Ser^{ma} ISABELLA Belgas complexa fuit, designans. Supra verticem, Epigraphe:

MATRI PATRIÆ,
CÆLO RECEPTÆ.

Certè Belgis omnibus gratissima & sacrosancta est ISABELLÆ AVGVSTÆ memoria: in quâ præter alias Heroicas Virtutes ea PIETAS enituit, vt etiamnum viuens à subditis suis *Sancta Princeps*, communi Elogio vocaretur. De eximiis eius Virtutibus Epigramma istud olim lusimus:

*Maiestas Proauum, Pietas, Clementia; iunctæ
Virtutum pariter Delicia & Charitum,
In Terras supero delapsa cardine, cultu
EVGENIÆ sedem constituere suam.*

Cùm (vt suprâ diximus) cineraceam D. CLARÆ tunicam iam Vidua induisset, Matrona quædam eius Aulæ primaria ipsam ab incepto reuocare conabatur, quasi habitus ille personæ ac Dignitati eius parum conueniret. At illa generosè respondit: *Multas quoque REGINAS simili veste indutas, non modò in publicum, sed etiam in Castra prodisse.*

ISABELLA
CARINTHIA.

D. ISABELLA
ARAGONIA.

Imitata fuit piissima Princeps cognominem sibi ISABELLAM CARINTHIAM AVGVSTÆ quæ Mariti sui, ALBERTI AVSTRII, Imperatoris eo nomine Primi, memoriam in Æde sacrarum Virginum, quam ad Tumulum eius condiderat, religiosâ viduitate coluit: Itemq̃ue D. ISABELLAM ARAGONIAM, Lusitanæ Reginam, Consanguineam suam, *Regum Regnorumq̃* PACATRICEM olim dictam, quæ à Mariti sui, Dionysij Regis obitu DIVÆ CLARÆ habitum induit: ac post vitam sanctissimè exactam plurimis miraculis inclyta, demùm Anno Iubilæi, & nostræ Salutis, CIO. IOC. XXV. solenni ritu in Cælitum Catalogum relata est, à S. D. N. VRBANO VIII. Pont. Max. cuius iste quoque in eandem DIVAM PACIFICATRICEM elegantissimus exstat Hymnus: quem vt ardentibus votis ingeminemus, exulcerata hæc Reipub. Christianæ hortantur Tempora:

*Opes, Decusq̃, Regium reliqueras,
ELISABETH, Dei dicata Numini;
Recepta nunc bearis inter Angelos:
Libens ab Hostium tuere nos Dolis.
Præi, vitamq̃, DVX SALVTIS, indica:
Sequemur. O, SIT VNA MENS FIDELIVM!
Odor bonus sit omnis Actio; tuis
Id innuit ROSIS operta CARITAS.*

Et verò, tempus aliquando fore, Belgæ ominamur, dum vnà cum Charitum illâ Trigâ, DIVIS ISABELLIS, HVNGARICA, FRANCICA & ARAGONICA, Regum Filiabus;

ISA-

Aub. Mi-
raus in
Chron.
Belg.

Cuspi-
nian.
Vita Al-
berti
Imp.

Ant. Vaf-
concell. de
Regibus
Lusitan.

Mapheus
Cardin.
Barberin.
nunc
VRBAN.
VIII.
P. M. in
Poëmat.

ISABELLA hæc AVSTRIACA, Regis maximi Filia, Diuorum catalogo adscripta, Quarta eius nominis, cum Cælitibus illis numerabitur.

Sed ad TABVLÆ mediæ descriptionem reuertamur: in cuius Inferiori parte geminæ conspiciuntur Matronæ, pullato habitu, quarum altera, MOESTITIA est, seu LVCTVS: altera in genua procumbens, adiacente Leone, BELGICAM refert, quæ sublati ad cælum manibus, ISABELLÆ, Patronæ suæ, opem implorat. Illa vultu ad BELGICAM conuerso, manumque versus Ser^{mo} Principem FERDINANDVM tendens, præsidium & solamen longis Belgarum malis commonstrat. Ac Maronianum illud videtur proloqui:

HIC VIR, HIC EST, TIBI QVEM PROMITTI SÆPIVS AVDIS,

BELGICA. —

Nam in eâdem Tabulâ, sub Conopeo expressus est Rex Catholicus, PHILIPPVS IV. qui FERDINANDVM, Fratrem vnicum, in BELGIVM ablegat, eiusque Gubernacula ei committit. Adstat IVPITER, Fulmen, Imperij ac Potentiæ Symbolum, manu gestans: & MINERVA, Belli Pacisque Artibus Præses Dea. Deducunt Principem GENII alati duo: alter SCVTVM PALLADIS cum Gorgone, Belli signum, vnaque succrescentis Herbarum thyrsus, SPEI Symbolum, præfert; alter CADVCEVM & CORNVCOPIÆ, Pacis signa. Sub Ser^{mo} Principe:

IN VTRVMQVE PARATVS.

Ad pedes GENII, Gorgone armati, est Adolefcens manu adducens Equum, cui hastati aliquot adstant milites. Sub TABVLÂ hæc Inscriptio:

POST DIVAM EVGENIEN, SVMMI GERMANE MONARCHÆ,

DEFENSOR BELGIS, PRÆSIDIVMQVE VENIS.

COMPRIME CIVILES, ARMIS VEL PACE, TVMVLTVS,

CONSILII SQVE ADSIT FIDA MINERVA TVIS.

PRO SVPERI! QVANTA EST LARGI INDVLGENTIA REGIS!

QVÆ PIETAS IN TE, BELGICA, QVANTVS AMOR!

ARMA, VIROS, ET OPES BELGIS DEDIT ANTE PHILIPPVS,

AST ANIMÆ PARTEM NVNC DEDIT ILLE SVÆ.

Paternum tuum in Belgas affectum clariùs haud potuisti ostendere, REX INDVLGENTISSIME, quàm misso ad nos Fratre tuo vnico, Ser^{mo} FERDINANDO, Orbis Christiani Delicio, Animi tui Dimidio. Quâ vnâ re, neque maius quidquam dare ipse potuisti, neque BELGICA accipere. Hic ille est,

Per quem Bella geris: cuius nunc Corpore pugnas:

Auspiciis cui das grande, Deosq; tuos:

Dimidioq; Tui prasens & cernis IBEROS;

Dimidio procul es, Instaq; Bella geris.

Ouid.
lib. ii.
Trist.

Vt Nasonis de Druso Germanico ad AVGVSTVM verba per Περσίδαν vsurpemus.

Porrò, SCVTVM & CADVCEVM, Belli & Pacis Symbola esse, diximus. Ita populus Ro-
manus olim ad Carthagenenses misit Hastam & Caduceum, ex quibus vtrum vellent, eligerent, teste

Ccc

Cellio,

SCVTVM
&
CADV-
CEVS.

Gellio, lib. x. cap. xxvii. Notumque est Adagium, Δόρυ καὶ κηρύκειον, *Hasta & Caduceus*. De quo Polybius lib. iv. Historiar. περὶ ἑσθ' αὐτῶν μὲν Ἀεὶδίκην ἀποχειρίσαντο πρὸς ἑὸν Βυζαντίους· Πολεμοκλέω δ' ἑαὶς ἔχοντες ἀμφοτέρωθεν, ὅμῃ συναπείσαν, βελόμβοι τὸ δὴ λεγόμενον, καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ κηρύκειον ἅμα πέμπαν πρὸς ἑὸν Βυζαντίους. *Legatum quidem Aridicen ad Byzantios Rhodij decreuerunt, sed & Polemoclem cum tribus Triribus cum proficisci iusserunt: volentes (sicut dicitur) Hastam & Caduceum simul Byzantiis mittere.*

CANIS infra ad gradus cernitur: vt in antiquis marmoribus passim Geniis Tutelari-
bus Canis est adiunctus.

EQVVS
Belli Sym-
bolum.

EQVVS, Animal Itineribus & Militaribus vsibus aptissimum, priscis Belli Symbo-
lum fuit. Hinc Anchises apud Maron. iii. *Æneid.*

—— Bellum, ô, Terra hospita, portas;

Bello armantur EQVI, Bellum hæc armenta minantur.

Et Porphyrius lib. iii. de Abstinentiâ ab Animalibus: Συμπολεμῶν μὲν ἵππους, καὶ συναπείσαν κύνες. *Ad Belligerandum Equos, ad venationem Canes, à Deo creatos, scribit. Pluribus de hac re agit lib. i. de Militiâ Equestri, R. P. Hermannus Hugo Bruxellanus, è Societate IESV, florentissimi vir Ingenij, & longiore vitâ dignissimus, quo Præceptore Adolescentiæ meæ studia olim formata fuisse, equidem gloriari soleo.*

A dextro Pegmatis latere, ad Columnas tortiles coloris candidi, auro variegatas, Ma-
trona est, prisco ritu Serpentem cum Paterâ tenens. Adscriptum:

SALVS PVBLICA.

Tales exstant Numi, Macrini, Probi, aliorumque Cæsarum, cum Inscriptione: SALVS OCCO.
PVBLICA.

SER-
PENS
Salutis
Symb.

SERPENS, SALVTIS Symbolum olim habitus est, tum quòd pellem quotannis exuens, pulso senio vigorem iuuenilem resumat; tum quòd multa in agrum genus huma-
num remedia à Serpente proficiscantur. Et in primis Theriaca, præsentissimum aduersus venena, variosque morbos, præsidium, è viperarum carne conficitur. Sed & Æsculapius, Medicinæ Præses, olim sub Anguis formâ colebatur. Vnde de illo Claudianus, lib. iii. de
Laudib. Stiliconis:

Huc depulsurus morbos Epidaurius Hospes

Reptauit placido tractu: vectumq; per undas

Insula Paonium texit Tiberina DRACONEM.

A sinistro latere, Matrona est Palmam dextrâ, Anchoram læuâ gerens. Adscriptum:

SECVRITAS.

In Numo M. Aur. Antonini Aug. SECVRITAS visitur, Coronam Lauream Palmæ im-
ponens, quòd nempe è Victoriis & rebus prosperè gestis Securitas Reipub. nascatur. Anchora stabilitatis nota est.

Croyiac.
Tab. xlv.

Inferior Pegmatis pars, Thusci; superior, Compositi est operis.

ARCVS

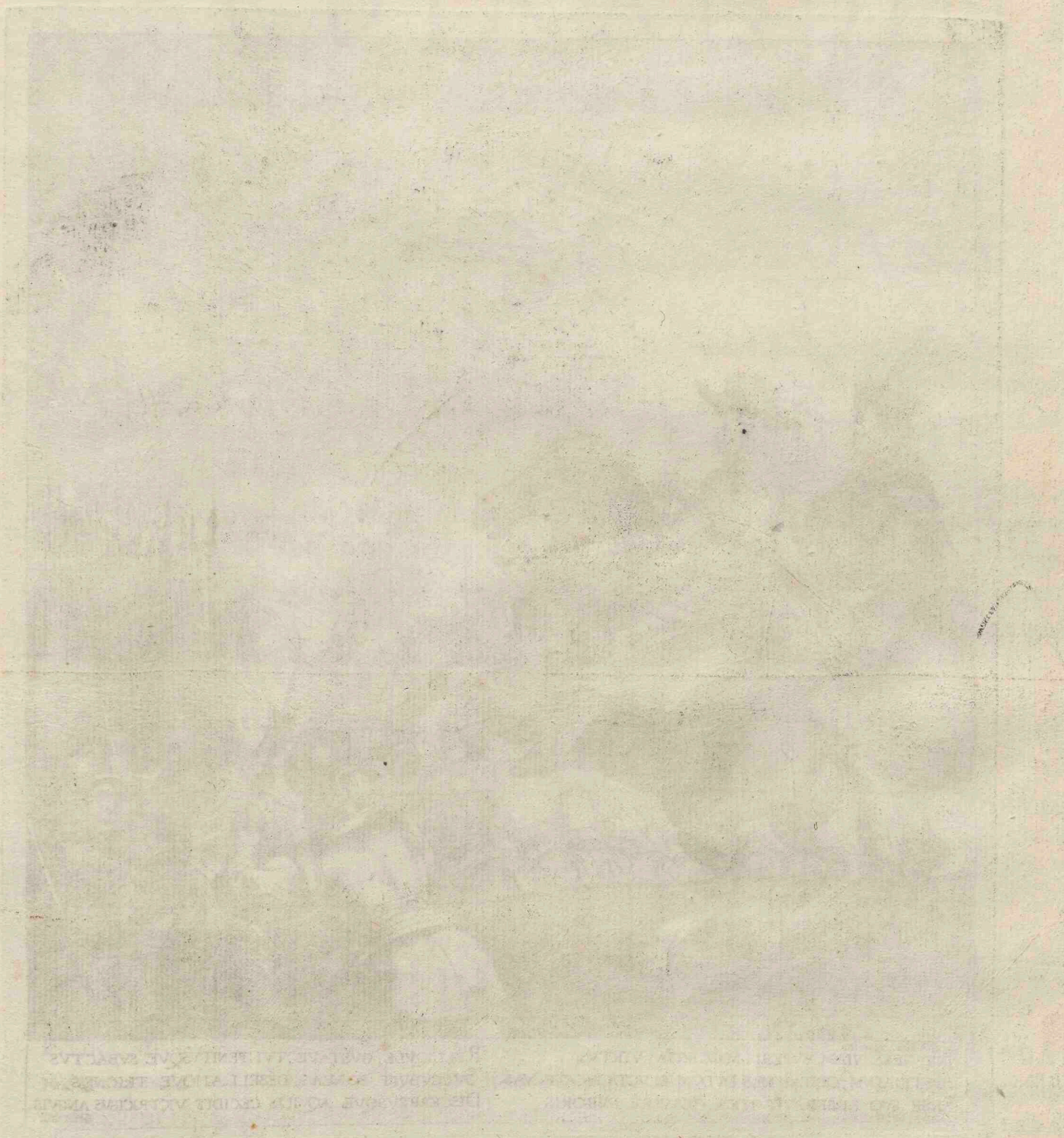

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
PUBLISHED BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS, U.S.A.

P.P. Rub. Inuent.
 INVENERE VIAM SUPERI. MAVORTIA VIRTVS
 AVSTRIADVM, OBSTANTES DVIVM ELVCTATA CATERVAS,
 ENSE SVO RESERAVIT ITER. CESSERE FVRORIS
T. a. Thul. delin. Scal. et. excu. Cum privilegio.

RELIQVÆ, GVSTAVE, TVI: PENITVSQVE SVBACTVS
 SVCCVBVIT BOREAS, DEBELLATIOVE TRIONES,
 DISCERPTVSQVE AQVILIS CECIDIT VICTRICIBVS ANGVIS.
C. Guarthius.

ARCUS

FERDINANDINI

PARS ANTERIOR.

IN QVA

VICTORIA NORLINGANA.

IAM, quæ vulgò Longa-nova vocatur, haud procul Negotiatorum Porticu, quâ via Marcgrauia & Prunia sibi occurrunt, Arcus luculentissimus ornabat; Altus LXXII. pedes, Latus, XL. Profundus, XXVI. Priorem eleuationem Columnæ sex operis Dorici; alteram Pilæ quatuor constituebant.

Mos Arcuum Triumphalium Imperatoribus, post rem præclare gestam, erigendorum, antiquissimus est. Nam & de Romuli & Camilli Arcubus legimus. Exstantque hodie Romæ Titi Vespasiani, Septimij Seueri, & Constantini, Augustor. Arcus marmorei penè integri: atque in iis Loca vbi Bellum gestum, ac Pugnæ monumenta repræsentata sunt. Erant hi Arcus velut Portæ quædam Triumphales. Hinc Martialis libro VIII. Epigrammate LXV.

Stat sacer edomitæ Gentibus ARCUS ornans:

Hæc est digna tuis, Germanice, PORTA Triumphis:

Hos aditus Urbem Martis habere decet.

Ab Imperatoribus autem, quorum Honori erant erecti, Nomen Arcus fortiebantur. Vnde Roma apud Claudianum, sic Honorium Aug. affatur:

*Claudian.
Panegy.
de VI.
Consu-
latu Ho-
norij
Aug.*

Iamq; ego franabam geminos, quibus altior ires,

Electi candoris equos; & NOMINIS ARCV

Iam molita tui, per quem radiante decorus

Ingredere togâ. PUGNÆ MONVMENTA DICABAM,

Defensam Titulo Libyam testata perenni.

Ex hoc more, in Arcu isto FERDINANDINO Tabula media PRÆLIVM NORLINGANVM repræsentat. Eminent COLLIS ille celebratissimus, in quo Victoriæ totius cardo vertebatur: & ex quo, velut ex altâ quâdam speculâ, inuicta Augustæ Domus AVSTRIÆ Virtus, Salutis publicæ signum sustulit.

A dextrâ parte, equis insidentes visuntur Augustissimi Principes, vterque FERDINANDVS, aciem instruentes, omniaque exercitissimorum Imperatorum munia obeuntes. Cernere est hostiles copias COLLEM assultantes, & inuictas Catholici exercitus Legiones ardentissimis animis armisque impressionem impetumque illarum sustinentes & eludentes. Tormentorum fumus Cælum obnubilat: signa recentia fessis succedunt, Collemque ascendunt. Vbi demum, post acerrimam pugnam,

Ddd

hoste

hoste ad internecionem deleto, Victoria clarissima Cæsarianis obtigit. Sub PVGNA hæc Inscriptio:

FORTISSIMO ET INVICTISSIMO PRINCIPI

F E R D I N A N D O

A V S T R I A C O,

H I S P A N I A R V M I N F A N T I,

GERMANICÆ LIBERTATIS ASSERTORI,

RELIGIONIS VINDICI,

QVOD BELLICOSISSIMIS GENTIBVS AD NORLINGAM DELETIS,

PROVINCIAS BELGICAS

FAVSTISSIMO ADVENTV SVO IN SPEM OPTIMAM EREXERIT,

S. P. Q. ANTVERP. EIVS CELSITVDINI DEVOTVS P.

NORLINGAM, Rhætiae Urbem, ad Danubium sitam, Inuictissimus Hungariæ Bohemiæque Rex FERDINANDVS III. arctissimâ obsidione cinxerat. Bernardus Viniensis Dux, Suecici exercitus, ac Imperij perduellium Supremus Præfectus, & cum eo Gustauus Hornius, Comesque Cratzius, urbem obsidione liberare nitebantur.

Ser^{mus} Princeps FERDINANDVS, Hispaniarum Infans, ex Italiâ cum lectissimis copiis, magnis itineribus descendens, ad diem 11. Septemb. Anni MD. CCC. XXXIV. Castris Regis Hungariæ opportunè se iunxit. Cæsareus Regiusque exercitus, additis quibus Carolus, Lotharingiæ Dux, præerat, Fœderis Catholici copiis, XIII. millia Equitum, & XX. Peditum millia numerabat. Hostes IX. mille & trecentos Equites: XVI. mille ac trecentos item Pedites sub signis suis habebant.

Et quamuis exercitus Catholicus, vt causâ ita numero superior, ideoque pugnae audus, hoc vnum timeret, ne timeretur, hostesque prælij aleam essent declinaturi; ea tamen perduellium Confidentia & Temeritas fuit, vt non expectatis Othonis Rhenani Comitiss, suppetiis, qui quatuor peditum, & duo equitum millia adducebat, vniusque diei itinere tantum aberat, Cæsarianos ultro aggredi & laceessere decreuerint.

COLLIS erat haud procul vrbe, clementi iugo assurgens, vnde in vicina omnia loca patebat despectus, & in quo potissimum Victoriæ momentum versabatur. Eum sine morâ præoccupandum, validisque legionibus & tormentis curulibus, ductaque loricâ muniendum protinus mandarunt Inuictissimi FERDINANDI. Ac singulari curâ prospexere omnibus, disposuere vniuersa, & summorum Imperatorum officia compleuerunt. Ultroque vitam suam, & cum eâ Spem Generis humani, & vota periclitati sunt, certi aut vincere, aut mori. Adeo contemptores salutis propriæ erant, dum publica Orbis & Religionis Salus periclitabatur. Nec vmquam alacres adeo visi feruntur Ser^{mi} Principes. Ita vt è vultu eorum interrito certam Victoriæ spem augurarentur milites.

Hostes, post sexdecim acerrimos in COLLEM assultus, sex horarum spatio, à Cæsarianis,

nis, Regiisque Copiis, & imprimis à legionibus, Idiaqueâ Hispanâ, & Toraltinâ Italâ (quæ rupium instar immotæ perstiterunt) fortissimè & ingenti strage repressos & elusos, fusi fugatique sunt. Ac victoria post natos homines nobilissima Catholicis cecidit.

Vinariensis Dux, ubi inclinare aciem, suosque proiectis armis fugam capeßere animaduertit, & ipse cum sex aut septem comitibus fugiens, equi beneficio Ulmam, & inde Wirtembergam euasit. Captiui, inter quos Gustauus Hornius, Suecorum Dux, Comes Cratzius, Hoffkirchius, Rostochius, aliique Proceres, ad iv. millia fuere.

In loco prælij, viii. hostium millia, & in fugâ totidem aut plura cæsa esse memorantur, Ioanne Wertano, & Croatis tergo fugientium ad quatuor usque milliaria instantibus.

Vexilla trecenta hosti adempta, Tormenta maiora LXXXIV. Currus bellici LXXX. Et reliqua demum omnia impedimenta Victoribus cecidere.

Quanta Caroli Lotharingæ Ducis, Comititis Gallassij, & Marchionis Leganezij (penes hos duos Cæsarei & Regij Exercitus administrandi summa post Regem & Principem Cardinalem potestas erat) itemque Octauij Comititis Picolominei, Serbellonij, Spinulæ, Gambacurtij, Granæ, Ioannis Wertani, Guasci, aliorumque fortissimorum Ducum in hoc prælio Virtus enituerit; iustæ Historiæ, non brevis Relationis, (qualem hîc institui-mus) Opus foret. Ideoque Lectorem ad Itinerarium Ser^{mi} Principis FERDINANDI, à Didaco de Aëdo editum, ubi prælium hoc latè & copiosè descriptum est, remittimus.

Supra PVGNAM binæ AQVILÆ expressæ, vtrumque FERDINANDVM designantes, DRACONEM discerpunt. Ac sub Insignibus Augustæ Domus AVSTRIÆ, quæ in Tympano Arcus, istud est Epinicium:

INVENERE VIAM SVPERI. MAVORTIA VIRTVS
AVSTRIADVM, OBSTANTES DVDVM ELVCTATA CATERVAS,
ENSE SVO RESERAVIT ITER. CESSERE FVRORIS
RELLIQVIÆ, GVSTAVE, TVI: PENITVSQVE SVBACTVS
SVCCVBVIT BOREAS, DEBELLATIQUE TRIONES,
DISCERPTVSQVE AQVILIS CECIDIT VICTRICIBVS ANGVIS.

Aiunt Iouem olim, dum Imperij sui spatium & amplitudinem explorare vellet, binas AQVILAS, alteram ab Oriente, alteram ab Occidente misisse, quæ Orbem vniuersum volatu suo emetirentur: easque in PARNASSO MONTE obuiam sibi factas, pariter confedis-
disse. Quâ de re sic Strabo lib. ix. ubi Delphos describit: *Ἐκάλεσαν δὲ γῆς ὀμφαλὸν, καταλάσαντες ἢ μύθον, ὃν φησὶ Πίνδαρος· ὃν συμπέσειεν ἐνταῦθα οἱ Ἀἰετοί, ὃ ἀφελόντες ἑκάδ' Διὸς, ὃ μὲν δὲ δὲ δύσεως, ὃ δὲ δὲ ἀνατολῆς.*
Delphos quidam Terra umbilicum dixerunt. Fabulam insuper commenti, qua à Pindaro refertur, ibi locorum conuenisse duas AQVILAS à Ioue emissas, alteram à Solis Ortu, alteram ab Occasu. Et eleganter Claudian.

Claud.
Prologo
in Manlij
Theod.
Contul.

Iuppiter (ut perhibent) spatium cum discere vellet

Natura, Regni nescius ipse sui;

ARMIGEROS vtrunque DVOS aequalibus alis

Misit ab Eois Occiduisq; plagis.

PARNASSVS geminos fertur iunxisse volatus;

Contulit alternas Pythius axis AVES.

Non secus Augusta Domus AVSTRIÆ Maiestas, quò Magnitudinem & Potentiam suam metiretur, geminas AQVILAS, vtrumque FERDINANDVM, hunc ex Oriente, illum ex

E e e

Occi-

Occidente misit, qui in Norlingano COLLE felicissimis Auspiciis conuenerunt; ac Hæreticæ conspirationis aduersus Religionem Catholicam, eiusque propugnaculum, Augustissimam AVSTRIÆ Domum, Fœdus obtriuere.

AQVILÆ
cum Dra-
cone Bellū.

Ingenitum autem AQVILIS perpetuum aduersus DRACONES Bellum, testatur Plinius lib. x. cap. iv. *Non unus, inquit, hostis AQVILÆ satis: acrior est ei cum DRACONE pugna, multoq; magis anceps, etiam in aëre.* Ælianus item lib. ii. cap. xxvi. de Aquilâ agens: *Καὶ τὸν γε τῶν πτερόων αὐτῶν ῥοῖζον (καὶ τὸ τῶν θηρίων ἀπεπλοῦτον) ὁμοῦς κατέπιπτεν ὁ ΔΡΑΚΩΝ ἀκρόσας μόνον, καὶ ὡς χεῖμα κατέδυ, καὶ ἀσπιδίως ἠφανίσθη.* Alarum AQVILÆ strepitum ubi primū DRACO (intrepidissimus alioqui Serpentium) auribus perceperit, in latebras statim abditur. Pugna AQVILÆ & DRACONIS latè descripta est apud Homer. Iliad. xii. Ciceronem in Mario, Claudianum de Bello Gildon. Sed & Lacedæmoniorum, gentis bellicosissimæ, sigillum, quo litteras publicas obsignabant, erat Αἰτὸς Δερχοῦντ' ἐπειλημμένῳ, AQVILA DRACONEM arreptum gestans, teste Iosepho Antiquitatum Iudaicar. lib. xii.

AQVILA
ut pullorū
indolem
exploret.

Ceterū quā ratione atque indicio AQVILA pullos suos an genuini ac legitimi sint, Fulminiūque gestando pares, explorare soleat, docent Physici. In primis Aristot. Auctor est, *Τὸν δ' αἰτὸν ἐπαναγκάζειν τὰ τέκνα, ἐτι ψιλά ὄντα, πρὸς τὸν ἥλιον βλέπειν· τὸ δ' ἀκέρυον αὐτῶν δὲ μὴ θέλον ἀντ' ὀφθαλμῶν, δροκτείνειν.* AQVILAM pullos suos etiamnum paruulos cogere ad SOLEM intueri: *Et qui lacrymantur, neque oculos Soli obvertere sustinent, interficere.* Et Ælianus: *Βάσαντ' οἱ τῶν νεότητων τῶν γησιῶν ἐκείνη ἐστίν. Αἱ δὲ τῇ αὐγῇ ἢ ἡλίῳ ἴσταν αὐτῶν, ὡς γὰρ ἐστὶ καὶ ἀπὸ τῆς καὶ εἰς τὴν σκαρδαμύξην ἡ πὺν ἀκμὴ τῆς ἀκτίνης δυσωπεύουσι, ἴξεωσιν τὴν καλιὰς, καὶ ἀπεκρίθῃ πρὸς τὴν ἐξέας· εἰ δὲ ἀνὴρ βλάβη καὶ μάλα ἀπετέλῃ, ἀμείνων ἐστὶν ὑπονοίας, καὶ τοῖς γησιῶσι ἐγγεγραπταί· ἐπεὶ αὐτὰ πρὸς τὸν ἥλιον ἢ τὸν ἥλιον ἀδελφὰς τε καὶ ἀγαπᾷ ἀληθῶς ἐχέμεν ἐστίν.* Hoc indice suorum pullorum ingenuitatem legitimam AQVILA experitur. Eos adhuc implumes ac teneros SOLEM intueri aduersum cogit. Ac si quis illorum Solis radios agrè intuens nictatione oculos obnubat, nido expellit, & velut adulterinum abdicat. Sin autem SOLEM sine nictatione respiciat, extra suspicionem est, atque idcirco inter legitimos adscribitur. Nempe celestis Ignis, legitima pullorum professionis, inq; suum genus, quamquam illitterata inscriptionis, AQVILÆ Parenti instar est. Idem de Aquila referunt Plinius lib. x. cap. iii. Lucan. lib. ix. Silius lib. x. Imp. Cæs. Iulianus Aug. Epist. xvi. ad Maximum. Labet autem pulcherrimum Claudiani Epigramma de eadem re hîc

Apud
Antigon.
Carystii
Histor.
mirab.
cap. l.ii.

Ælian.
de Ani-
malib.
lib. ii.
cap. xxvi.

Prefat.
in iiii.
Consul.
Honorij
Aug.

Parnos non AQVILIS fas est educere fetus,
Ante fidem SOLIS, Iudiciumq; poli:
Nam pater, excusso salit cum germine proles,
Ouaq; maternus rupit hiulca tepor;
Protinus implumes conuertit ad Æthera nidos,
Et recto flammæ imperat ore pati.
Consulit ARDENTES RADIOS: & luce magistræ
Natorum vires, ingeniumq; probat.
Degener, & refugo torsit qui lumine visus,
Vnguibus hunc sanis ira paterna ferit.
EXPLORATORES oculis qui pertulit IGNES,
Sustinuitq; acie nobiliore Diem;
Nutritur, volucrumq; potens, & FVLMINIS HERES,
Gesturus summo tela trifulca IOVI.

Haud aliter profectò bina illa AQVILINA germina, Inuictissimi FERDINANDI, rectis atque immotis oculis, non SOLIS tantum radios, sed & FVLMEN AQVILONIVM ad Norlingam intuentes, haud degenerem sese tot Augustissimorum CÆSARVM sobolem esse,

esse, commonstrarunt. Inter Tormentorum curulium globos, ferreæ grandinis instar undique volitantes, imperterriti, nec vultum nec locum mutarunt. Adeo quidem, ut, cum ad eorum latus Ayassus, Militum Tribunus, tormenti globo ictus, exanimatusque concidisset; & Petrus Gironius haud leui vulnere percussus, in terram lapsabundus nutaret, eundem Ser^{mus} Princeps FERDINANDVS suis ipse manibus sustentarit. Sic Alexander olim labentem iam & in viâ deficientem militem vlnis suis (Curtio teste) excepit & sustulit.

Curt.
lib. viii.L. Annae
lib. i. de
Bello
Germ.I. Lips.
Exempl.
Polit.
cap. vii.

Meminerat nempe Proauum suum, IMP. CÆS. CAROLVM V. AVG. tum sæpè aliàs, tum maximè Bello Germanico, ad Ingolstadium densissimâ glandium nube è Perduellium castris ipsum circumuolitante, nec locum, nec statum, nec vultum mutasse. Quin etiam monentibus illum Amicis, *Vt sibi, atque omnibus in se, parceret*; dixisse: *Considerent, neminem Imperatorem tormenti ictu periisse.* Propria ac genuina ista Regalium Mentium virtus est, Deo (in cuius manu cor Regum esse, sacrae asserunt Litteræ) causâque iustissimæ fidere: & quibuscumque oblatis casibus, semper sibi similem manere. Quemadmodum sapientissimus Imperator M. Aurel. Antoninus Aug. lib. vii. de Sui ipsius institutione, seipsum præclare adhortatur: *Ὅ, τι αὖ τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δὲ Ἀγαθὸν εἶναι. ὡς αὖ εἰ ὁ Χεῦρος, ἢ ὁ Σμάραγδος, ἢ ἡ Πορφύρα τὰ αἰετὲς, ὅ, τις αὖ ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δὲ Σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτῷ χεῖμα ἔχειν.* *Quidquid alij loquantur aut faciant, me quidem oportet esse Bonum. Hand aliter quàm si Aurum, vel Smaragdus, vel PURPURA, semper ita diceret: Quidquid alij dicant aut faciant, Smaragdum esse me oportet, & colorem seruare meum.*

In philyrà, supra verticem Ser^{morum} FERDINANDORVM, qui in Tabulâ mediâ equis infidentes iunctim sunt expressi, hæc Epigraphe:

CONCORDIA FRATRVM.

Exstant apud me Numismata aurea M. Aurelij & L. Veri Augg. qui à T. Antonino Pio Aug. adoptati, primi omnium pari potestate imperarunt, ac deinde DIVI FRATRES dicti sunt. In illis hæc Inscriptio: CONCORDIÆ AVGVSTOR. At quæ maior umquam Concordia, quàm Ser^{morum} FERDINANDORVM, qui Sanguine, Ætate, Nomine, Animis, atque Affinitate coniunctissimi: & (quod omni Consanguinitate certius) Virtutibus Fratres? Incredibili certè ipsorum in disponendo Exercitu, mandatisque dandis Concordiæ Victoria ista debetur.

Ad dextrum Pugnæ latus, ante Pilam, iuxta Ser^{mos} Principes, PIETATIS statua est, PIETAS, velato capite, alterâ manu Pateram (quo modo cernitur in Numo L. Ælij Cæs.) alterâ Calicem gestans. Epigraphe:

Croyiac.
Tab. xl.

HIS DVCIBVS PIETAS, ET RELIGIOSA PARENTVM
STAT DEFENSA FIDES.

Ad alterum Pugnæ latus, est GERMANIÆ statua, Insigne Imperij, bicipitem A QVI-GERMANIA, LAM tenens. Epigraphe:

EXTERNO MALE PRESSA IVGO GERMANIA PRIDEM,
IN PRISCAS ITERVM RESPIRAT LIBERA LEGES.

Ad Dextrum Arcus cornu Effigies est Imp. Cæs. FERDINANDI II. Aug. Principis Optimi atque Fortissimi, Laureo sermo circumdata: cuius Auspiciis hîc pugnatum.

Imp. Cæs.
FERDI-
NANDVS
II. Aug.

De illo suprà latiùs egimus in Elogio ad statuam eius in Porticu Austriacâ subiuncto.

Fff

Viden-

Videndusque R. P. Gulielmi Germæi de Lamormaini, Belgæ, Societatis IESV Sacerdotis, aureolus de Virtutibus FERDINANDI II. Aug. libellus.

FERDI-
NANDVS
III. Hun-
garia &
Bohemia
Rex, &c.

Paullò inferiùs FERDINANDVS III. Hungariæ Bohemiæque Rex, habitu Hungarico, pileum pellibus suffultum gestans, ac sagulo trabeam superindutus, conspicitur: clauam, quam massam vocant, gentilitium Pannoniæ Regum gestamen, manu tenens. Epigraphe:

STIRPS DIVVM, ET DIVVM GENITOR. FORTISSIMA BELLO

DEXTERA: CÆSARIBVS MAIORIBVS ÆMVLA VIRTVS.

De hoc Principe illud Homericum rectè efferri potest:

Iliad. I.

Ἀμφοτέρων, Βασιλῆος τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Rex Bonus, & duris Bellator fortis in armis.

Geminâ siquidem Palladis arte inclytus, non minùs optimis Litterarum studiis, quàm Armorum gloriâ florentissimus. Ac reipsâ Virtutes eas omnes in illo admiramur, ad quas grauiissimus Imperator M. Aurelius Antoninus Aug. lib. vi. τῷ εἰς ἑαυτὸν, seipsum hortatur his verbis: Τήν τε ἑαυτὸν ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, ἀκομψόν, & ΔΙΚΑΪΟΤ ΦΪΛΟΝ, ΘΕΟΣΕΒΗ, ΔΥΜΗ, ΦΙΛΟΣΟΦΟΝ, ἔρρωμένον, ἀεὶ τὰ πρέποντα ἔργα. Ἀγωνισαίνα τοῖς συμμεινῆς, οἷόν σε ἠθέλησε ποιεῖν Φιλοφρία. Αἰδῶ Θεῶς, Σώζω ἀνθρώπους. Βραχύς ὁ βίος. εἰς καρπὸς τ' ἐπιγεία ζωῆς, δάδεις ὅτ' αἶα, & πρᾶξεις κοινωνικά. *Conserua teipsum Bonum, Sincerrum, Grauem, Apertum; IUSTITIÆ ac PIETATIS studiosum, Benignum, Liberorum amantem, ad Officium tuendum Fortem. Adnitere ut talis permaneat, qualem te facere voluit Philosophia. Venerare Deos, Salutem Hominibus offer. Breue est Vita in terrâ degenda Tempus: omnisq; eius fructus, sancta Animi constitutio, & Actiones communitati Hominum utiles.*

Maximus hic Princeps, dum hæc scribimus, in Comitiiis Ratisbonensibus in Romanorum Regem feliciter electus, ac Augusto Parenti suo, FERDINANDO II. publico Orbis Christiani bono, ac maximo suo merito, in Imperio successor renuntiatus est, Anno cio. ioc. xxxvi. ad diem xxi. Decembr. Nempe dignissima XII. CÆSARVM, Maiorum suorum, Virtutibus, soboles, & absolutissimi Principis Exemplar.

Clypeus
Palladis.

Sub Insignibus eius, Zophoro affixis, CLYPEVS PALLADIS iacet, in quo insculptum caput GORGONIS Medusæ, serpentibus cinctum, quemadmodum à Marone graphicè describitur VIII. Æneid.

ÆGIDAQVE horrificam, turbata Pallados arma,

Certatim squamis serpentum auroq; polibant:

Connexosq; angues, ipsamq; in pectore Divæ

Gorgona, deserto vertentem lumina collo.

NOCTVA
cur Palla-
di sacra?

Hastæ, aliisq; armis ibidem adiectis NOCTVA, Palladi sacra, insidet. Eam Auem veteres illi sacrarunt, ob Vigilantiam strenuo ac circumspecto Duci necessariam. Sic Hieroni Syracusanorum Regi, etiamnum Adolescenti & prima praliâ incunanti, AQVILA in clypeo, & NOCTVA in Hastâ consedit. Quod ostentum, & consilio cautum, & manu promptum, Regemq; futurum, significabat, teste Iustino lib. xxiv. Hinc etiam in Numis Constantini Aug. NOCTVA cernitur, Columnæ insidens; adstant Hasta & Clypeus, adiacente Galeâ, cum Inscriptione: PRINCIPIS PROVIDENTISSIMI SAPIENTIA.

Croyiac.
tab. LXV.

PHILIP-
PVS IV.
Hispania-
rum In-
diarumq;
Rex.

Ad alterum Arcus cornu, est Effigies PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis Potentissimi, laureo serto circumdata. Illius enim inuictis suppetiis, ac Liberalitate inexhaustâ, hæc Victoria potissimum parta est. Quâ de re latius in sequenti Arcus facie agitur.

Paullò

Paullò inferiùs spectatur Ser^{mus} Princeps, FERDINANDVS, Hispaniarum Infans, Regis Frater, cataphractus, scipionem Imperatorium dextrâ tenens. Epigraphe:

FERDI-
NANDVS
Hispania-
rum In-
fans.

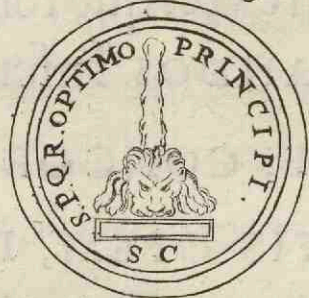
—CLYPEVS BELGAS NVNC PROTEGAT IDEM,
VNAQVE PRO GEMINO DESVDET CLIMATE VIRTVS.

Inferiorem GERMANIAM, non minùs quàm Superiorem, inuictæ Ser^{mi} Principis Virtuti obstrictam esse, seruata mox illius Aduentu docuit BELGICA.

Sub Insignibus eius, Zophoro affixis, EXVVIÆ LEONIS, CLAVÆ HERCVLIS impositæ iacent, cum FVL MINE. Qualis exstat Traiani Aug. Numus.

Croyiac.
tab. xxxv.

Num. TRAIANI Aug.

CLAVAM autem Herculis OLEAGINEAM fuisse, asserit Pausanias. Sanè & Clauam illam, quâ Potentissimus Hispaniarum Rex monstra sæculi domat, OLEAGINEAM esse, meritò asserere possumus. Nempe, indefessam Mentem & Industriam Excell^{mi} Comitissæ OLIVARIENSIS, D. GASPARIS DE GUSMAN, Ducis Sanlucariensis, cuius singularis cura & vigilantia vt semper, ita Bello Germanico, in militum stipendiis & subsidiis Cæsari submitendis mirificè enituit.

Herculis
Claua
Oleaginea.

Supra primam Arcus eleuationem, CARYATIDES vtrunque ad extremam Pilam Arcum sustinent. De illarum origine videndus Vitruuius lib. 1. cap. 1. TELAMONES quoque vtrunque Lampades gestant. Adstant GENII alati, cum vexillis laureatis.

CARYA-
TIDES.
TELA-
MONES.

In summo Arcus Fastigio eminet AVRORA alata, VICTORIÆ habitu, Quadrigis Triumphalibus vehens, ac binas laureas dextrâ; geminas verò Palmas, vnaque habenas, alterâ manu tenens. Epigraphe:

AVRORA
Victrix.

CVM TVA PRÆRADIET NIVEIS AVRORA QVADRIGIS,
MILLE TROPHÆA DABIT, PRINCEPS, TIBI SERIOR ÆTAS.

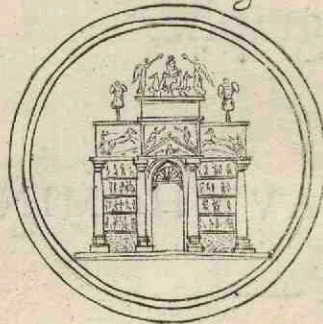
Vt ex AVRORÆ surgentis radiis de Diei totius splendore iudicare solemus; ita ex clarissimâ hac VICTORIA, primis Militiæ rudimentis ab Inuictissimis FERDINANDIS relatâ, plurimos eosque gloriosissimos rerum fortiter gestarum successus Orbis Christianus sibi pollicetur. In fastigio Arcus Titi Aug. etiam cernitur VICTORIA, Quadrigis vehens, & geminas laureas prætendens. Vt videre est in Numo eiusdem Titi Aug. apud Octauium Stradam. In Arcu Traiani Aug. Imperator ipse Quadrigis inuehebatur. Vt ex eius Numo constat.

Off.
Strada.
pag. 11.
Croyiac.
Tab.
xxxvi.

Num. TITI Aug.

Num. TRAIANI Aug.

Iuxta Auroræ Victricis Quadrigam Triumphalem hinc inde duo sunt ingentia

Ggg

TRO-

TRO-
PHÆA
um Ca-
ptiuū.

TROPHÆA cum CAPTIVIS. Qualia etiam spectantur in Arcu Titi Aug. De his Prudentius lib. II. aduersus Symmachum:

— CVRRVS summo miramur in Arcu

QVADRIIVGOS, stantesq; Duces in Curribus altis:

Sub pedibusq; Ducum CAPTIVOS poplite flexo

Ad iuga depressos, manibus in terga retortis,

Et suspensa gravi telorum fragmina trunco.

CASTO-
RES.

Mox adstant utrimque CASTORES stellato vertice, & pileati, more Laconum, qui (Festo teste) pileati pugnare soliti. Pileus ille formam refert dimidiati oui, ex quo ortos esse Castoras Poëtæ fabulantur. Signum Militare uterque tenet, in cuius summitate littera F. ferto inclusa, Victores designat FERDINANDOS. Inscriptio, à dextro latere:

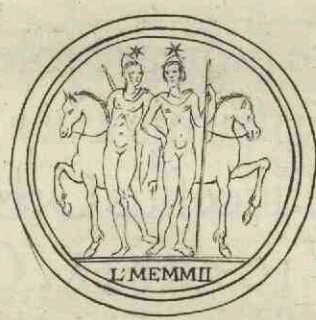
VOS, O TYNDARIDÆ, CONCORDIA SIDERA, FRATRES,

DIVINAM TRIBVISTIS OPEM, DEXTRAQVE LEVASTIS

NAVFRAGIVM COMMVNE MANV. —

CASTOR & POLLVX ex Ioue & Ledâ, Tyndari Regis Filiâ, prognati, à Græcis Διόσκουροι, Iouis Filij, dicti, periculis omnibus Terrâ Mariq; præsentibus adesse, ac hominibus succurrere, à Gentilibus olim crediti. Vt ex Theocriti Eidyllio XXIII. constat. Hinc & Σωτήρες, Sospitatores vulgò nuncupati. Ælianus Variæ Historiæ lib. IV. cap. V. Μενεσθέως ὁ Πετεὺς υἱὸς τοῦ ΤΥΝΔΑΡΙΔΑΣ οὗτος ἐξήρτο ἀχάεις. Εὐκάλοντες γὰρ οὐκ οἶοντο Θεσέως υἱὲς, καὶ τὴν μνῆρα Θεσέως Αἰθρὰν αἰχμάλωτον λαβόντες, ἔδωκαν τὴν βασιλείαν τῷ Μενεσθῇ. Διὰ ταῦτα πρῶτον ὁ Μενεσθῆς Ἀνακτορεὺς καὶ ΣΩΤΗΡΑΣ ὠνόμασε. Menestheus, Petei filius, non ingratum se præbuit aduersus TYNDARIDAS, qui eiectis Thesei liberis, matremq; eius Æthrâ captivâ ductâ, Regnum Menestheo tradiderunt. Quamobrem primus eos Menestheus Regum & SERVATORVM nomine salutavit. Et Bello Latino apud Regillum Lacum, CASTOR & POLLVX Romanarum partium propugnatores visi, hostiles copias penitus fuderunt, teste Valerio, lib. I. cap. VIII.

Equum quisque dextrâ tenet. Nam Bello Macedonico aduersus Persen, CASTORAS Florus lib. II. cap. XII. Lat. Pat. Paneg. Theodof. geminos, albenibus EQVIS & STELLATIS APICIBVS insignes, pulverem cruoremq; Thessalicum aquis Tivris abluentes, & nuntiasse Victoriâ, & imputasse Militiam, asserunt Historici. Exstant plurimi Numi, in quibus CASTORES pileati & stellati, Equum tenentes, & Hastam.

Fl. Vrsin.
Fam.
Rom.
L. Hulf.
Numif.
Rom.
Goltz.
Fastis
Rom.

Similem Vespasiani Aug. Numum adfert Æneas Vicus, Parmensis, in Imaginibus XII. Impp. Romanor. Pariq; formâ CASTORVM statuæ Colossæ spectantur in Capitolio. Ab altero latere, Epigraphe:

— VICTORIA NVLLA

CLARIOR, AVT HOMINVM VOTIS OPTATIOR VMQVAM

CONTIGIT. —

Ne cum aliis Clarissimorum Ducum Victoriis hîc parallela instituam; certè celeberrimæ illi IMP. CÆS. CAROLI V. AVG. apud MILBVRGVM Victoriæ, quâ domito captoq; Saxone

Saxone, Tranquillitas Germaniæ parta est, hæc NORLINGANA LAVREA non conferri tantum, sed & præferri iure potest. Illic enim Albi vado transito, celeritate Cæsaris deprensus hostis, oppressus est: multumque ibi Fortuna sibi deberi contendat; hîc verò obfirmata exercitissimorum hostium, ac vel sexdecim assultibus iterata Peruicacia, inuictâ Virtute expugnanda fuit.

Et quandoquidem præcipuum huius Victoriæ momentum fuit celeberrimus ille ad NORLINGAM COLLIS, ab Inuictissimis FERDINANDIS prouidè occupatus; libet obiter ostendere & in eâdem IMP. CÆS. CAROLI V. AVG. expeditione, NORLINGANOS COLLES felicibus eius fauisse successibus.

Lud. Auila
Lib. I.
de Bello
Germa-
nico.

Cùm Anno M. D. XLVI. Protestantes Germaniæ Principes, Saxo & Hæssus, ad NORLINGAM Castra, cum centum hominum millibus collocassent, CÆSAR eos persequens, occupatis oppido vicinis COLLIBVS & Tumulis, hostes Castris exiit & in fugam egit, vrbemque ad deditionem compulit. Sed referenda hîc verba Illustris viri, Ludouici Auilæ, Marchionis Mirabellij, qui illi Bello interfuit, scriptisque consignauit: *Erat, inquit, non procul ab hostibus TVMVLVS, paullo editior, è cuius summitate, quòd Castris ipsis impendere videretur, procline erat ea tormentis decutere. Is TVMVLVS, dum sub ipso hostium vallo, leniore pralio decertaretur, ab Albano & Centurionibus aliquot cognitus est. CÆSAR adscensu & circuitu diligentissime explorato, cùm TVMVLVM occupare constitisset, Legati ad eum de NORLINGÆ deditione missi, consilium interpellarunt. Et mox: Interim NORLINGENSES, qui paullo antè de Pace Legatos miserant, vel dissimulatione, vel Præsidij, quo Oppidum tenebatur, eiiciendi difficultate, cùm de celeritate deditionis remitterent; CÆSAR præsentis periculi atque inopia vitanda causâ, omnem illos orationem instituisse ratus, & Anni tempore, & spe conficiendi negotij adductus, DE COLLE, cuius suprâ meminimus, occupando cogitare cœpit, ut hostem non solum pelleret, sed etiam Castris exueret. Hæc Auila: qui paullo post, vbi Colles aliquot à Cæsarianis occupatos, hostesque in fugam pulsos enarrauit, demum NORLINGANOS deditionem fecisse, & supplices Pacem à CÆSARE petiisse refert.*

Hæc ideo copiosius à me adscripta sunt, vt omnibus constet, per Diuina IMP. CÆS. CAROLI V. AVG. vestigia, Fortissimos eius Nepotes auspicatissima fecisse Militiæ tirocinia, & ad publicam Germaniæ Securitatem eâdem quâ ille viâ, progressos esse.

ARCVS FERDINANDINI

PARS POSTERIOR,

IN QVA

TRIVMPHVS

VICTORIÆ NORLINGANÆ.

TABULÆ
MEDIÆ
descriptio.

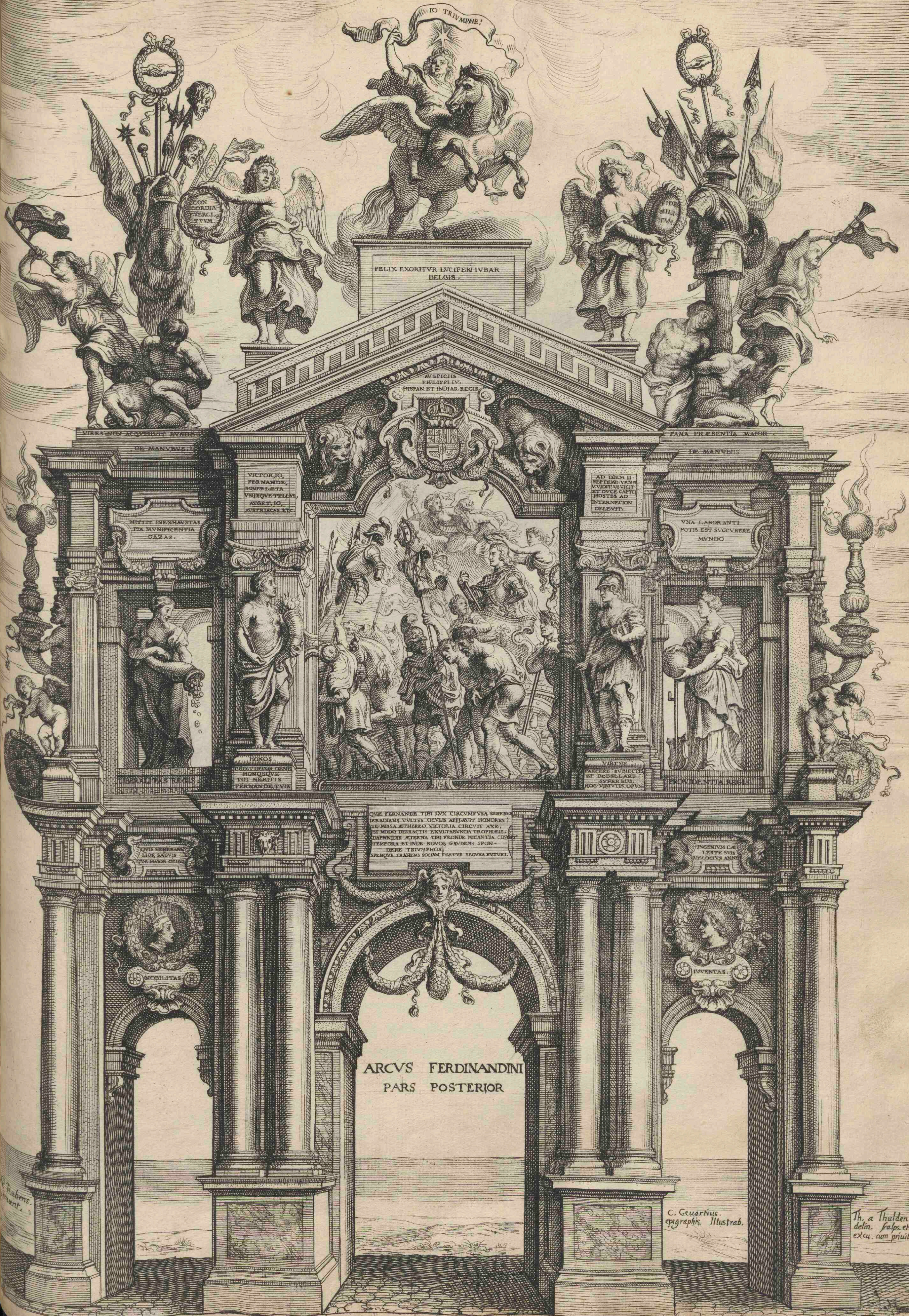
POSTERIOR ista Arcus pars eiusdem est cum priori ordinis & magnitudinis.

In Tabulâ mediâ Quadriiugo curru & albentibus Equis vectus Triumphat Ser^{mus} Princeps FERDINANDVS, paludamento amictus. VICTORIA supernè aduolitans eius caput Laureo ferto coronat. Ante currum NORLINGA capta, turrato vertice, in ferculo præfertur. Ad latus, CAPTIVI vincti incedunt. Ante illos Vexillifer cum Labaro, cui ✠ Nomen intextum: in hastilis cuspide, littera F, Nomen FERDINANDI Victoris designat, Laureâ circumdatum. Equos præcedit Miles laureatus, TROPHÆVM ingens gestans. In superiori parte Tabulæ, VICTORIA sublimis in nubibus conspicitur, & ipsa Trophæum dextrâ, Palmam alterâ manu tenens, ac SPEM sibi comitem adducens. Sub Tabulâ hæc Epigraphe:

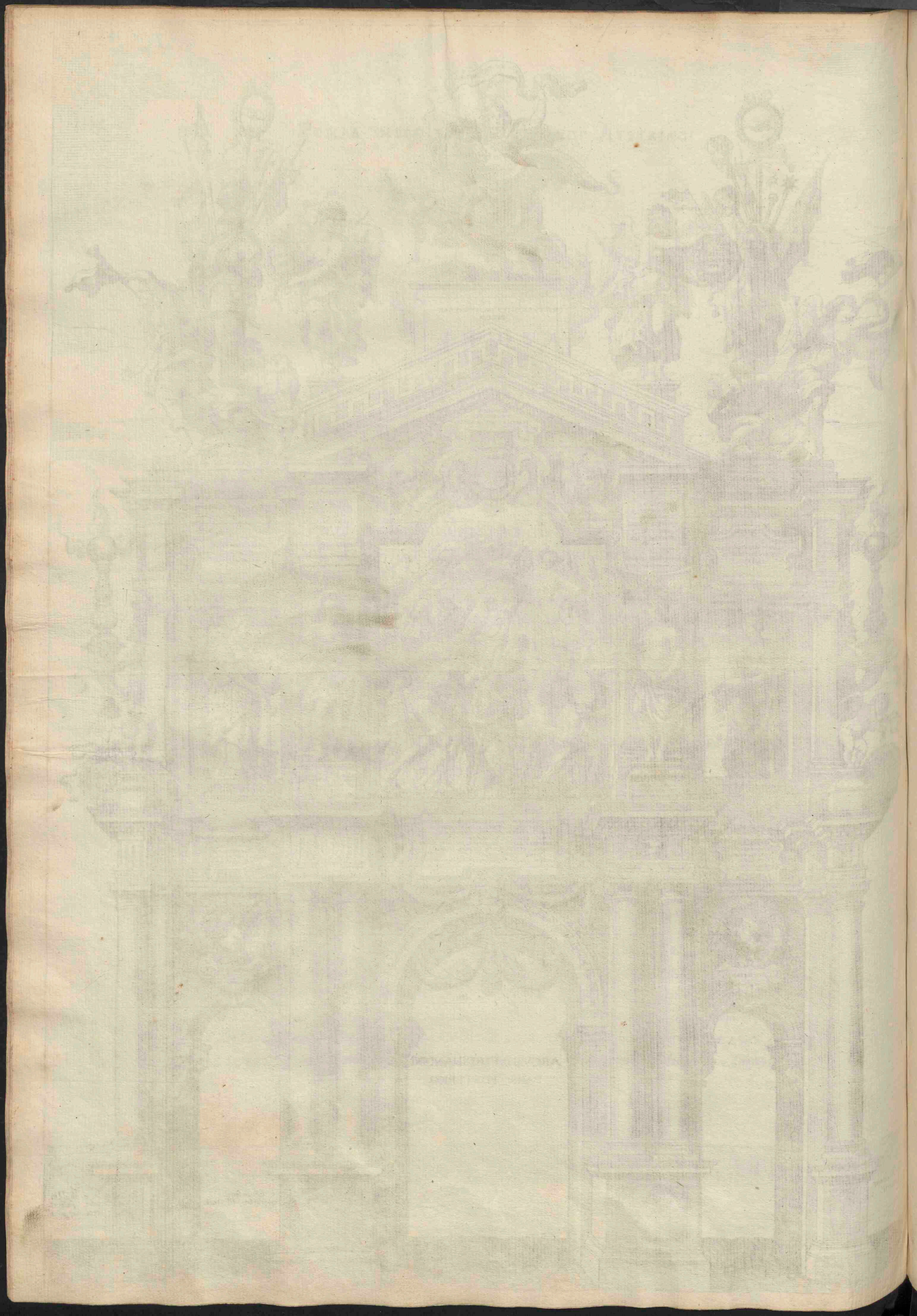
QVÆ, FERNANDE, TIBI LVX CIRCVMFVSA, SERENOS
IRRADIANS VVLTVS, OCVLIS AFFLAVIT HONORES?
TE MISSA ÆTHEREO VICTORIA CIRCVMIT AXE,
ET MODO DETRACTIS EXVLTA BVNDA TROPHÆIS,
DAPHNIDIS ÆTERNA TIBI FRONDE MICANTIA CINGIT
TEMPORA. ET INDE NOVOS GAVDENS SPONDERE TRIVMPHOS,
SPEMQUE TRAHENS SOCIAM, FERTVR SECVRA FVTVRI.

Vultus Ser^{mi} Principis, circumfuso Lucis velut iubare quodam, resplendet, Triumphantium more: de quo Isidorus, Hispalensium Præsul, Originum lib. xviii. cap. ii. *Triumphantium Splendor.* TRIVMPHANTES colore rufso perlinebantur, quasi imitarentur DIVINI IGNIS effigiem. Et Mamertinus Consul Panegyrico Maximiani Aug. *Trabea vestra Triumphales, & fasces Consulares, & sella curules, & hac obsequiorum stipatio & Fulgur: & illa LVX DIVINVM VERTICEM CLARO ORBE COMPLECTENS, vestrorum sunt ornamenta meritorum, pulcherrima quidem & Augustissima.* Germa-

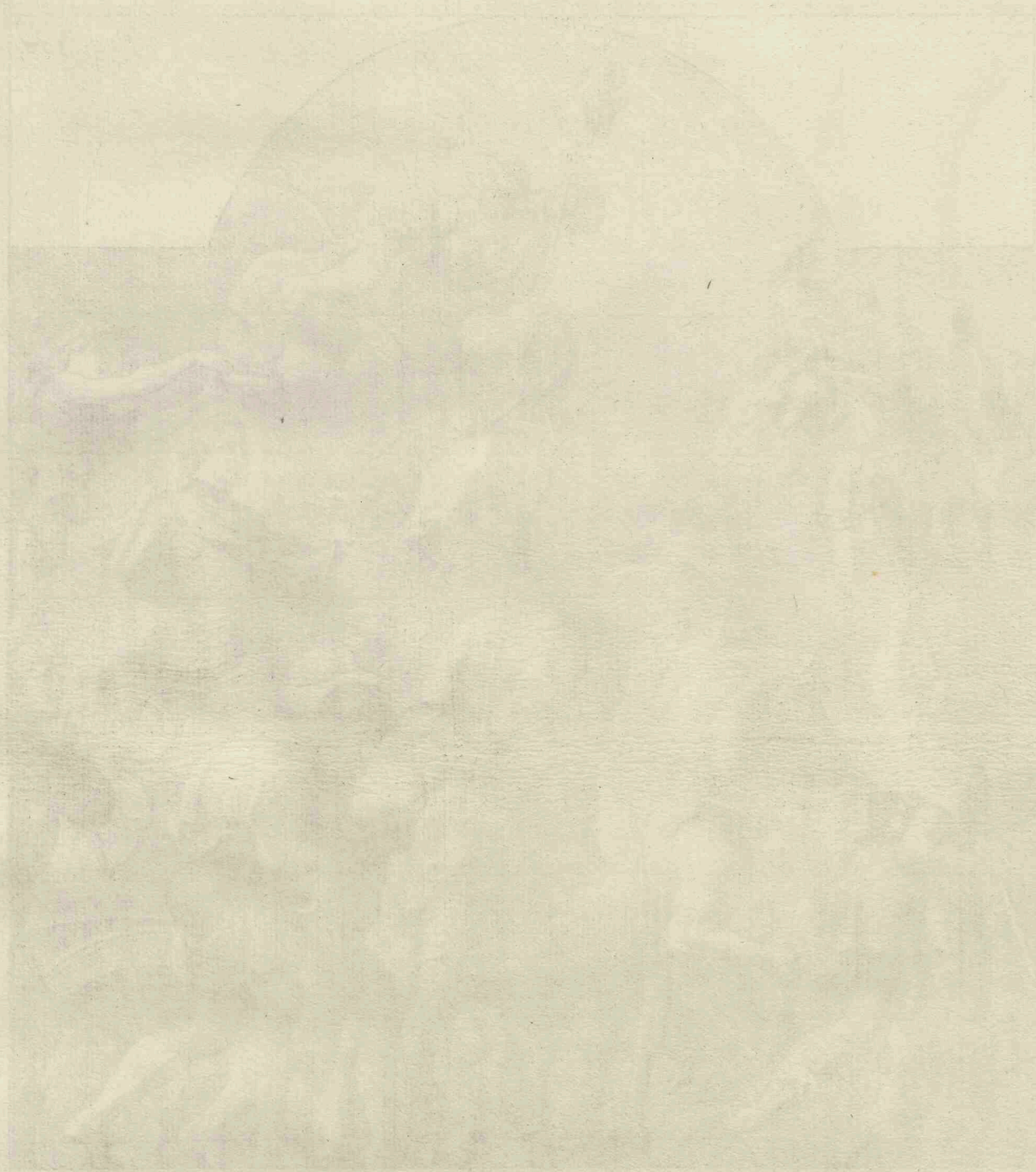

PP. Rubens QVÆ, FERNANDE, TIBI LVX CIRCVMFVSA, SERENOS
inuent. IRRADIANS VVLTVS, OCVLIS AFFLAVIT HONORES?
T. a. Th. delin. TE MISSA ÆTHEREO VICTORIA CIRCVIT AXE,
scul. et ex. ET MODO DETRACTIS EXVLTA BVNDA TROPHÆIS,
con. prius.

DAPHNIDIS ÆTERNA TIBI FRONDE MICANTIA CINGIT
 TEMPORA. ET INDE NOVOS GAVDENS SPON-
 DERE TRIVMPHOS,
 SPEREMQVE TRAHENS SOCIAM, FERTVR SECVRÆ FVTVRI.

C. Guarthius

Faint, illegible text or markings, possibly a library stamp or ownership mark, located below the circular impression.

Anthol.
lib. i.
cap. v.

Germanico Cæsari, Drusi filio, qui in Germaniâ & Galliâ res præclarè gessit, RADIOS attribuit Bassus, nobili isto Epigrammate:

Οὐρεα Πυρλωαία, καὶ αἱ βαθυάγρεις Ἀλπεις,
 Αἱ Ρῶνου ποταμοῦ ἐγὼς ἀποβλέπετε,
 Μάρτυρες Ἀκτίνων Γερμανικὸς αἶς ἀνέτειλεν,
 Ἀστυνόων Κελτῶν πούλιον ἐνυάλιον.
 Οἱ δ' ἄρα δουπήθησαν ἀολλέες· εἶπε δ' Ἐννὼ
 Ἀρεῖ, τρώτας χερσὶν ὀφειλόμεθα.
Pyrenes scopuli, & spatiosis vallibus Alpes,
Quæ Rheni fontes cominus adspicitis;
Vos, RADIORVM estis testes, GERMANICVS Ortu
Quos dedit, in Celtas fulgure bella ciens.
Victi Hostes cecidere. At Marti dixit Enyo:
Talibus obstricti sunt Superi manibus.

Solet Militaris Gloria nescio quo Fulgore oculos mortalium perstringere & venerationem Victoribus addere. Ipse Constantinus Aug. ἐποίησεν ἐαυτὸς ἀνδριάντα μέγαν ἔχοντα ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ

ἈΚΤΙΝΑΣ. Constituit suipfius pragrander statuum, CAPITE RADIATO. vt refert Chronicon Alexandrinum ab eruditissimo Radero editum. Et Imp. Cæs. T. Antoninus Aug. etiam radiato

Croyiac.
Tab. xli.

vultu spectatur in Numis, aliique Cæsares. Atque illum circumfusi luminis orbem priscis

Radiata
Imp.
capita.

NIMBVM dictum esse, testatur Seruius ad lib. iii. Æneidos. *Proprie, inquit, NIMBUS est, qui*

Nimbus.

Deorum, vel IMPERANTIVM Capita, quasi clara nebula ambire fingitur. Vberius eâ de re agit Hieron. Aleander in Explicatione Tabulæ Heliacæ: & Laur. Pignorius, Canonicus Patauinus, in Expositione Mensæ Isiacæ, cap. iii. Vbi asserit, Rauennæ in Æde D. Vitalis, exstare adhuc antiquissimas ex opere musiuo Iustiniani Aug. eiusque Coniugis imagines, quarum capita circulus ille ambit.

VICTORIA Triumphantis Principis caput Laureo ferro coronat. Ita Titus Aug. in Arcu marmoreo ab alata Victoriâ coronatur: itemque Imp. Cæs. M. Aur. Antoninus Aug. in Tabulâ marmoreâ, quæ in Capitolio visitur. Et in Numis id passim videre est.

NORLINGA vrbs, Muliebri effigie, ac Turrito vertice, ante currum in ferculo gestatur. Qualia olim captarum Urbium simulacra, ex ebore, argento, aliisque metallis facta, Triumphantibus præferri solita. Appianus in Punicis, vbi Triumphū Scipionis describit:

NORLINGA:
Urbium
& captarum
simulacra
in Trium-
phis exhibita.

πύργοι τε ὡς ἀφ' ἑρῶνται, μιμήματα τῶν εἰλημηδῶν πόλεων, καὶ γραφαὶ, καὶ χήματα τῶν γεγονότων. *Turres prateruehantur,*

Ouid.
lib. 2. de
Ponto
Eleg. i.

SIMVLACRA CAPTARVM VRBIVM, & pictura, & Species rerum gestarum. Naso de Triumpho Tiberij:

Protinus ARGENTO veros imitantia muros
Barbara cum victis OPPIDA lata viris.

Lib. iii.
de Ponto
Eleg. iv.

Idem alibi de Triumpho agens:

OPPIDA turritis cingantur EBVRNEA muris,
Fictaq; res vero more putetur agi.

Claudianus lib. iii. de Laudibus Stiliconis:

Ipsè albis ueheretur equis, currumq; secutus
Laurigerum, festo fremuisset carmine Miles.
Hi famulos traherent Reges: hi FACTA METALLIS
OPPIDA, vel Montes, captināq; Flumina ferrent.

LABA-
RVM.

LABARVM, quod à signifero gestatur, ✠ Nomen intextum habet. Vt apud Prudentium, <sup>Prudent.
lib. i. ad-
uersus
Symma-
chum.</sup>
de Constantini Aug. Victoriâ:

*CHRISTVS purpureum gemmanti textus in Auro
Signabat Labarum.*

Ducum
Nomina
in signis
prælatâ.

Littera F, in hastilis cuspide, FERDINANDI Victoris Nomen denotat: quod olim
Ducum Nomina in signis præferrentur. Tragicus in Thebaide:

—— *Auræa clarum notâ*

Nomen Ducum Vexilla præfixum ferunt.

Miles Τετρακοπός ante Quadrigas graditur. Ita apud Claudianum in Triumpho Martis:

—— *Curram patris Bellona cruentum,*

Ditibus exuniis tendens ad sidera Quercum,

Præcedit.

Victoria item in superiore Tabulæ parte, & ipsa Trophæum gestat: quo modo in priscis <sup>Croyiac.
Tab. XII.
& XLVI.</sup>
Numis non semel occurrit. Nec temerè S P E M sibi comitem Victoria adducit: quod
Lauream hanc nouas alias progerminaturam, publicæque Securitatis fundamentum
fore ominemur.

Supra Tabulam, in Tympano Arcus, INSIGNIA REGIA, & vtrunque LEONES,
eorum Custodes. Adscriptum:

A V S P I C I I S

P H I L I P P I I I I I.

H I S P A N I A R V M E T I N D I A R V M

R E G I S C A T H O L I C I.

Obtigit hæc Victoria ad diem VI. Septembr. ipso Die S. VICTORIS. Id agentibus Superis,
vt vniuerso Orbi constaret, Auspiciis potissimum & suppetiis Inuictissimi Hispaniarum
Regis, cui lustrico die, PHILIPPI DOMINICI VICTORIS Nomina imposita sunt, hanc
Victoriam deberi. Atque hic est ille Felicitatis publicæ Auspex Dies, quem Annales
omnes, omnis Posteritas loquetur.

Supra Pilam dexteram, secundæ eleuationis, Epigraphe:

A D D I E M I I . S E P T E M B . V E N I T :

V . V I D I T : V I . V I C I T :

E T D V C E C A P T O

H O S T E S A D I N T E R N E C I O N E M D E L E V I T .

Ita C. Cæsar olim, Pontico Triumpho, inter Pompæ fercula prætulit Titulum: V E N I , <sup>Sueton.
cuius vitâ.
C. XXXVII.</sup>
V I D I , V I C I . Quod Pharnacem, Ponti Regem, Mithridatis magni filium, intra quintum
quàm aduenerat diem, vnâ profligasset acie.

Supra pilam alteram, Epigraphe:

V I C T O R , I O , F E R N A N D E , S O N E T L Æ T A V N D I Q V E T E L L V S :

A V G E T , I O , A V S T R I A C A S G E N T I L I S A D O R E A L A V R O S .

H O N O -

HONORIS statua est ante pilam, ad dextrum Triumphalis Tabulæ latus: Iuuenili habitu, capite Lauream, dextrâ Sceptrum, læuâ Cornucopiæ gestat: quod verus solidusque Honos Vtilitati coniunctus esse debeat. Sic ferè visitur HONORIS effigies in aureo, qui penes me est, Aurelij Cæs. Numo. Epigraphe:

— CEDIT DECOR OMNIS, HONOSQUE

TOT MERITIS, FERNANDE, TVIS.

VIRTUTIS statua est ad læuam pilam. Galeam capite gestat, Leonis exuviis amicta, dextrâ clauam, læuâ parazonium tenet. Epigraphe:

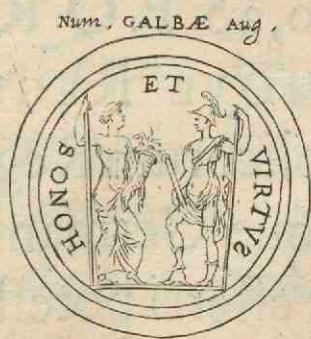
PARCERE SVBIECTIS, ET DEBELLARE SVPERBOS,

HOC VIRTUTIS OPVS.

*Ado
Itinerar.
cap. XIII.*

*A. Augst.
Antiq.
Dial. II.
Croyiac.
tab. XXII.*

Perduellium Ductor eò insolentiæ processerat, ut paullò ante pugnam iactarit: *Velle se eo die Fortunam suam contra Reliquias Imperij ludere.* Sed Diuina Nemesis nimiam eius confidentiam contudit. Exstat Galbæ Aug. Numus, in quo pariter expressi, hinc Honos laureatus cum hastâ & Cornucopiæ; inde VIRTUS, habitu Amazonis, cum hastâ & parazonio, galeam calcans.

*Arist.
apud
Athenæi
lib. XV.*

Hæc est VIRTUS illa Militaris, cui encomium istud dicauit Philosophorum coryphæus, Aristoteles:

Ἀρετὰ πολύμοχθε
Γένει βροτείῳ,
Θήραμα κάλλιστον βίῳ,
Σᾶς ᾧ, παρθένης, μορφᾶς,
Καὶ θανεῖν ζήλωτος Ἑλλάδι πότμου,
Καὶ πόνους τληῶν μαλερῶν,
Καὶ ἀκαμάτους. τίον,
Ἐπὶ φρένα βάλλεις
Καρπὸν τ' ἀθάνατον,
Χρυσὸν τε κρέσσον καὶ γονέων,
Μαλακωγνέιο ἢ ὕπνου.
Σὺ δ' ἔνεκεν ὁ Διὸς Ἡρακλῆς,
Λήδας τε κούρη πολλὰ ἀνέτλασαν
Ἐργοῖς σὰν ἀγορῶντες δυνάμιν.
Σοῖς δὲ πόθοις Ἀχιλλεύς
Αἴας τε Αἰδῶο δόμους ἦλθον.

O VIRTUS, laboriosa
Generi mortalium!
Pulcherrimum Vita studium!
Tuam, ô Virgo, ob formam,
Vel Mortem obire Gracia optandum est,
Et Labores perferre dueros
Ac indefessos. Talem
Animis iniicis
Fructum immortalem,
Auroq; potiore & parentibus,
Molliq; somno.
Tui causâ Iouis filius, Hercules,
Et Leda nati, multa perpepsi sunt,
Factis tuam depradicantes Potentiam.
Tui desiderio Achilles
Ajaxq; occubuerunt.

Præclarè Orpheus VIRTUTEM Heroum Matrem appellat. In Pompâ autem illâ splendissimâ Ptolemæi Philadelphi, Ægypti Regis, VIRTUTIS quoque simulacrum exhibitum

exhibitum fuisse refert Callixenus Rhodius apud Athenæum: τὸ τῆς ΑΡΕΤΗΣ ἀγάλμα τὸ παρὲς τὸ πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, σέφανον εἶχεν ἐλαίας χρυσοῦν. VIRTUTIS simulacrum adstans Ptolemæo ex oleâ Coronam auream habebat. Callixen. apud Athen. lib.v.

De VIRTUTIS & HONORIS Templis iunctim à M. Marcello exstructis, infra latius ad Arcum HERCVLIS PRODICI.

LIBE-
RALITAS
REGIS.

LIBERALITAS REGIS, Cornucopiæ auro plenum effundens, visitur in dextro latere inter duas pilas secundæ eleuationis. Epigraphe:

MITTIT INEXHAUSTAS PIA MVNIFICENTIA GAZAS.

Talis exstat Hadriani Aug. Numus, cum Inscriptione: LIBERALITAS AVG. Item alius eiusdem Imp. Numus elegantissimus, in quo LIBERALITAS stans ante Imperatorem in suggestu sedentem, è cornucopiæ Numos aureos in sinum ciuium Rom. largiter effundit, cum Inscriptione: LOCUPLETATORI ORBIS TERRARVM.

Croyiac.
Tab.
xxxvii.
Sambuc.
in calce
Emblem.
pag. 245.

Istud verò Elogium Hadriano Aug. ortu Hispano, à S. P. Q. R. olim attributum, iustius hodie Termaximo HISPANIARVM INDIARVMQVE REGI, PHILIPPO III. tribuatur. Neque enim credet posteritas, illius ac Catholicorum Regum, maiorum suorum, in sacram Militiam, ad Fidem Orthodoxam in utrâque Germaniâ asserendam, Liberalitatem. Vereque de HISPANIA illud Poëtæ veteris efferri potest:

Clau-
dian.

—— Si solueret Ignis

Quas dedit immanes sacra in stipendia gazas,
ARGENTI potuere lacus & flumina fundi.

Vt alia sileantur; vel solo Bello Belgico, auitæ Religionis tuendæ & reducendæ causâ suscepto, ab eius exordio, ad annum vsque millesimum sexcentesium decimum sextum, centum & octoginta Auri milliones consumptos esse, ipsemet PHILIPPVS III. Hispaniarum Rex in Litteris ad Paulum V. Pont. Max. exaratis est testatus: vt refert P. Claudius Clemens, Regius Eruditionis in Collegio Imperiali Madritensi Professor.

Cl. Clemens
cap. vii.
Disserta-
tionis
Christia-
no-Po-
liticæ,
Cöpluti
excusæ
An. 1637.

PROVI-
DENTIA
REGIS.

PROVIDENTIA REGIS, à sinistro latere, inter geminas pilas, secundæ eleuationis, Orbem Terrarum gubernaculo innixum, manibus tenet. Epigraphe:

VNA LABORANTI POTIS ES SVCCVRRERE MVNDO.

REGIS CATHOLICI Diuina Mens, velocissimorum siderum more, quæ irrequieta semper cursus suos explicant, disiunctissimas terras, immensaque spatia percurrit, Orientique & Occidenti prospicit. Vt ipse iure meritò RESTITVTOR ORBIS TERRARVM dici debeat. Qui Titulus Hadriani Aug. Numis inscriptus legitur. In primis autem Germaniæ infinitis Barbarorum millibus oppressæ, opportunè succurrit. — Quæ brachia centum,

Croyiac.
Tabul.
xxxix.

Clau-
dian.

Quis Briareus, aliis numero crescente, lacertis,
Tot simul obiectis posset configere rebus?

Quin imò,

—— Quot nube soporis

Immunes oculi, per tot discurrere partes,
Tot loca sufficerent. & tam longinqua tueri?

Elegans

Oeco
in Tito
Aug.
Choul.

Elegans est Titi Aug. Numus, in quo Vespasianus Aug. capite radiato, Orbem Terrarum, Gubernaculo innixum, Tito filio tradit, cum Inscriptione: PROVIDENTIA AVG.

In exteriori parte TELAMONES vtrunque cum Lampadibus, vt in superiori facie. Adstant illis GENII duo, INSIGNIA vrbis Antuerpiæ gestantes.

Infra, supra Portam lateris dextri, est NOBILITATIS effigies, coronam auream in ca-^{NOBILI-}pite gestans, & floreo ferto circumdata. Epigraphe: ^{TAS.}

QVIS VENERABILIOR SANGVIS, QVÆ MAIOR ORIGO?

Nobiliiores Bellatores, Augusto commilitio belli tirocinia exorsos, numquam Sol vidit. Nempe XII. CÆSARVM vterque sanguis, & (vt Papinij verbis vtar) *Diuum vtrunque Genus*. Euoluantur licet Annales omnes, & Genealogiæ omnis æui, CÆSARVM, Regum ac Principum, nusquam in vnâ stirpe tot AVGVSTI, tot Reges, tot Archiduces, tot Duces reperientur, atque in hac vnâ. Nullique vnumquam Domui tot Imperia, tot diademata, tot sceptrâ supremus ille Nobilitatis omnis ac Potentiæ largitor Deus, indulgit.

Supra Portam lateris sinistri, IVENTÆ Effigies floribus redimita. Epigraphe:

IVVEN-
TA.

INGENIVM CÆLESTE SVIS VELOCIVS ANNIS.

IVENTAM Diuinis honoribus, Templisque olim cultam legimus. Liuius lib. xxxvi. IVENTVTIS *Ædem in Circo maximo C. Licinius Lucullus Diuum vir dedicauit. Voverat eam quindecim annis antè M. Linius Cos. quo die Asdrubalem Exercitumq; eius cecidit. Huius quoque dedicanda causâ Ludi facti: & eò omnia cum maiore Religione facta, quòd nouum cum Antiocho instabat Bellum.* Enimuerò, IUVENES ^{IUVENES. unde di-} sic dictos, quòd Remp. in re Militari IVENT; spatiumque IVENTÆ ab anno tricesimo vsque ad quadragesimum quintum extendi, ex Varronis, Romanorum doctissimi, sententiâ, probat Censorinus lib. de Die Natali cap. xiv. VARRO, inquit, quinque gradus Ætatis, æquabiliter putat esse diuisos: *Unumquemque scilicet, præter extremum, in annos quindecim. Itaque primo gradu vsque ad annum quintum decimum, Pueros dictos, quòd sint puri, id est, impubes. Secundo, ad tricesimum annum, Adolescentes, ab adolescendo sic nominatos. In tertio gradu qui crant, vsque ad quinque & quadraginta annos, IUVENES appellatos, eò quòd Remp. in re Militari possent IUVARE. In quarto autem vsque ad sexagesimum annum, Seniores esse vocitatos, quòd tum primum senescere corpus incipiat.* Hæc Varro.

Et certè, quidquid ferè à summis Belli Ducibus præclarè vnumquam est gestum, id potissimum in ipso Æui flore ac robore, ab iis patratum est. ALEXANDER Macedonum Rex, celeberrimam illam de DARIO ad Arbella Victoriâ (cuius præmium Asiæ Imperium erat) anno ætatis suæ xxvi. reportauit. FERDINANDI vtriusque ætas, dum hanc Victoriâ potiti, pariter annorum xxvi. At hoc discriminis est, quòd ALEXANDER in molles Asiaticos, & leues Persas inciderit; FERDINANDI verò, in gentes immanitate barbaras, nec minùs soli cælique sui inclementiâ, quàm armis validas. SCIPIO ille, cui Africani cognomentum res gestæ peperere, aduersus Pœnos missus, Nouam Carthaginem Ætatis suæ anno xxv. expugnauit: rumorque de eo apud Hostes tunc increbuit: *Venisse Diis simillimum IUVENEM, vincentem omnia, tum armis, tum Benignitate ac Beneficiis*, vt refert Liuius libro xxvi.

POMPEIVS, cognomento Magnus, eiusdem ætatis cùm esset, de Hiarbâ, Africæ Rege, triumphauit, antè (vt ait Plinius) *Imperator, quàm Miles.*

Plinius
lib. vii.
cap. xxvi.

De DRVSO Germanico, AVGVSTI priuigno, qui primo Iuuentæ flore ad RHÆTICVM Carm. lib. iv. de Drusi Laudib.
Bellum missus, sic Horatius:

*Qualem ministrum FVLMINIS ALITEM
(Cui Rex Deorum regnum in aues vagas*

Permisset, expertus fidelem

Iuppiter in Ganymede flauo.)

Olim IVENTAS, & Patrius vigor

Nido, laborum propulit inscium:

Verniq; (iam nimbis remotis)

Insolitos docuere nisus,

Venti, paudentem; mox in Ouilia

Demisit hostem viuidus Impetus,

Nunc in reluctantes DRACONES

Egit amor dapis, atque Pugna.

Et mox:

Videre RHÆTI Bella sub Alpibus

DRVSVM gerentem, & VINDELICI: diu

Lateq; victrices caterna

Consiliis IUVENIS reuicta.

Augustissimos quoque FERDINANDOS, RHÆTIA nuper, vt olim, DRVSVM, ob-
stupuit. NORLINGA siquidem, RHÆTIÆ ciuitas est: eandemque esse cum illâ, quæ
Norlinga olim Are Flauie dicta. Βασις Φλαυίου, *Are Flauie*, Ptolemæo appellatur, viri doctissimi, Pirkimerus, Apianus, & He-
Ptolem. Geogr. lib. ii. roldus, existimant.

Hostium Ductor, Cæsarianum Exercitum copiasque Regias arroganter despexerat,
adeoque vel ientaculi vice illas deuoraturum se iactauerat. Sed mox ipse, & vniuersæ Sueo-
Aëdo Itinerat. cap. xii. num copiae fusæ fugatæque, cum ingenti clade ac ignominiâ suâ,

Sensere, quid Mens ritè, quid Indoles,

Nutrita faustus sub penetralibus,

Possent.

Eleganter Ouidius de C. CÆSARE agens:

Parcite Natales, timidi, numerare Deorum:

CÆSARIBVS Virtus contigit ante Diem.

INGENIVM CÆLESTE SVIS VELOCIVS ANNIS

Surgit, & ignava fert male damna mora.

Exstat Numus Aurelij Cæs. in quo ipse habitu PRINCIPIS IUVENTVTIS est expressus
cum Lauro & Hastâ, iuxta Trophæum, cum Inscriptione: IVENTAS. Est & Domitiani
Aug. Numus cum Inscriptione: IOVI IUVENI TRIUMPHATORI. Croyiac. Tab. xlv. Occo, & Sambuc.

LVCIFER Laureatus.

In supremo Arcus Fastigio, LVCIFER Laureatus, astro supra verticem eius radiante,
EQVO ALATO vectus, laciniam præfert, in quâ Inscriptum:

IO TRIUMPH E.

Callixenus Rhodius in Descriptione Pompæ Ptolemæi Philadelphi: Πρώτη πομπή ἐβάρησεν Athen. lib. v.
Εὐσεβίου. *Primum Pompæ ferculum LVCIFER erat.*

EQVO

Naso
lib. II.
Amor.
Eleg. XI.

EQVO vehi LVCIFERVm constat ex Nasone:

Hac mihi quamprimum, calo nitidissimus alto,

LVCIFER admissio Tempora portet EQVO.

Equus
Luciferi

Adeoq̃ue Stellis omnibus EQVOS singulos à priscis artificibus tributos, testatur Lucretius ad VI. Thebaid. QVADRIGAS dant Soli; BIGAS Luna; EQVOS singulos Sideribus.

ALATVM quoque fuisse EQVVM Luciferi, (nempe ob Stellæ eius celeritatem) asserit Alatus. Callimachus, & ex eo Catullus in Elegiâ de Comâ Berenices:

Cum sese, impellens nutantibus Aëra pennis,

Obtulit Arsinoes Chloridos ALES EQVVS.

Nam Chloriden, ibi Venerem intelligit: & LVCIFERVm eundem esse cum Stellâ Veneris, norunt Astronomiæ periti.

Solennem porro vocem Triumphantibus Ducibus olim accini solitam, IO TRIVM-IO TRIVMPHE, nemo nescit. Horat. lib. IV. Odâ III. de Augusto:

Tuq̃, dum procedis, IO TRIVMPHE,

Non semel dicemus, IO TRIVMPHE.

iv. Trist.
Eleg. II.

Et Naso, de DRVSI Germanici Triumpho agens:

Tempora Phæbæâ Lauro tingentur: IOq̃,

Miles IO, magnâ voce, TRIVMPHE, canet.

In Basi, sub Equo LVCIFERI:

FELIX EXORITVR LVCIFERI IVBAR

BELGIS.——

Vt post caliginosam & illunem noctem, gratissimum est mortalibus cernere exorientis LVCIFERI iubar; ita post longam illam Temporum noctem, quâ vtraque pressa & offusa iacuit Germania, cælestis huius VICTORIÆ exorta Aurora, bonorum omnium animos in spem publicæ ac duraturæ Serenitatis erexit.

Adstant vtrimque VICTORIÆ Laureatæ, scuta tenentes: & Dextro quidem Scuto in-

CON-
CORDIA
EXERCI-
TVVM.

CONCORDIA EXERCITVVM.

Goltz.
Iul. Cæs.
pag. 49.

Mira profectò Cæsarei ac Regij Exercitus è tam variis Nationibus conflati, Concordia in hoc prælio eluxit. Quod singulari experientissimorum Ducum Curæ ac Prouidentia tribuendum. Exstat Numus aureus M. Antonij, in quo binæ dextræ iunctæ, mediæ inter Aquilam, signo Militari insidentem, & Rostrum Navis; Concordiam Militum Terrâ Mariq̃ue denotans, cum Inscriptione: CONCORDIA EXERCITVVM.

Sinistro autem Scuto inscriptum:

FIDES MILITVM.

FIDES
MILI-
TVM.

Aldo,
Itinerar.
cap. XIII.

Fides quoque Militum in hac Pugnâ clarissimè enituit. Sed & post conflictum, & effusam hostium fugam, cum Inuictissimi Archistrategi, FERDINANDI ambo, singulas turmas obeuntes, gratias militibus pro nauatâ fortiter operâ agerent; illi denuò sanguinem sese vitamq̃ue suam pro iustissimâ Religionis Catholicæ, & Augustissimæ Domus AVSTRIÆ causâ paratos esse effundere, lætissimis acclamationibus testati sunt. In Numis Macrini

M m m

Aug.

Aug. cernitur FIDES, bina Legionum Signa complectens, cum Inscriptione: FIDES MILITVM. Vide Numos, quos suprà in Descriptione PORTÆ CÆSAREÆ attulimus. Croyiac. Tab. xv.

Pari curâ & sollicitudine Ser^{mus} Princeps fauciorum Militum rationem vicissim habuit: suoque Augustali illis medendis relicto, ipse humilem domunculam subiit. Aedo Itinerar. cap. xiii. Claudian.

—— Stat pallidus Hospite Magno
Pastor, & ignoto præclarum nomine cultum
Rustica sordenti Genitrix ostendit Alumno.

Ita prisca illi Heroës, Theseus post Marathonium Taurum à se interfectum, Hecales anus tuguriolum; Hercules post Leonem Nemeæum cæsum, Molochi pauperis casam intrare dedignatus non est.

In utroque Arcus cornu TROPHÆVM ingens, cum Spoliis, Signis Militaribus, armisque omnis generis, & Captiuis. Subscriptum utrimque:

DE MANVBIIS.

MANVBIAS prisca quævis spolia, aut pecuniam è prædæ venditione conflata, appellabant. De his Gellius lib. xiii. cap. xxiii. *In Fastigiis, inquit, Fari TRAIANI, simulacra sunt sita, circumundique inaurata, Equorum atque Signorum Militarium, scriptumque est: EX MANVBIIS.* In Lapide antiquo, memoriæ C. Marij posito: DE MANVBIIS CIMBRICEIS ET TEVTONICEIS Goltz. Theaur. Rei Antiquar. cap. xxii. A. August. dialog. x. Antiq.
ÆDEM VIRTVTI ET HONORI VICTOR FECIT, VESTE TRIUMPHALI, CALCEIS PVNICEIS. Talis quoque Inscriptio Lugduni: L. MVNATIVS PLANCVS TRIUMPHANS
EX RHÆTIS, ÆDEM SATVRNI FECIT, DE MANVBIIS.

FAMA. FAMÆ binæ Alatæ buccinas inflantes, TROPHÆIS utrimque adstant. Sub vnâ:

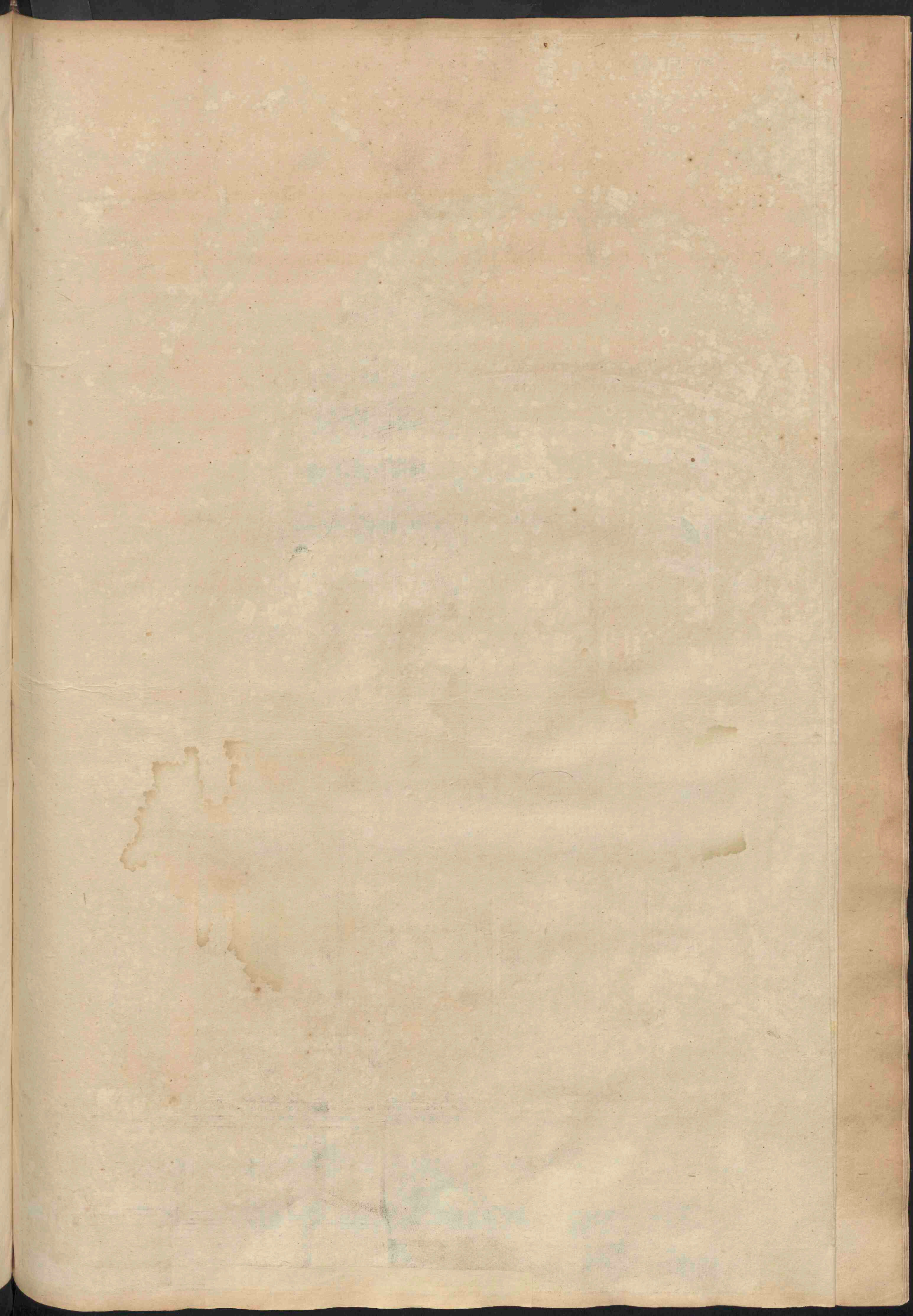
—— FAMÆ PRÆSENTIA MAIOR.

Sub alterâ:

—— VIRES NON ACQUISIVIT EVNDO.

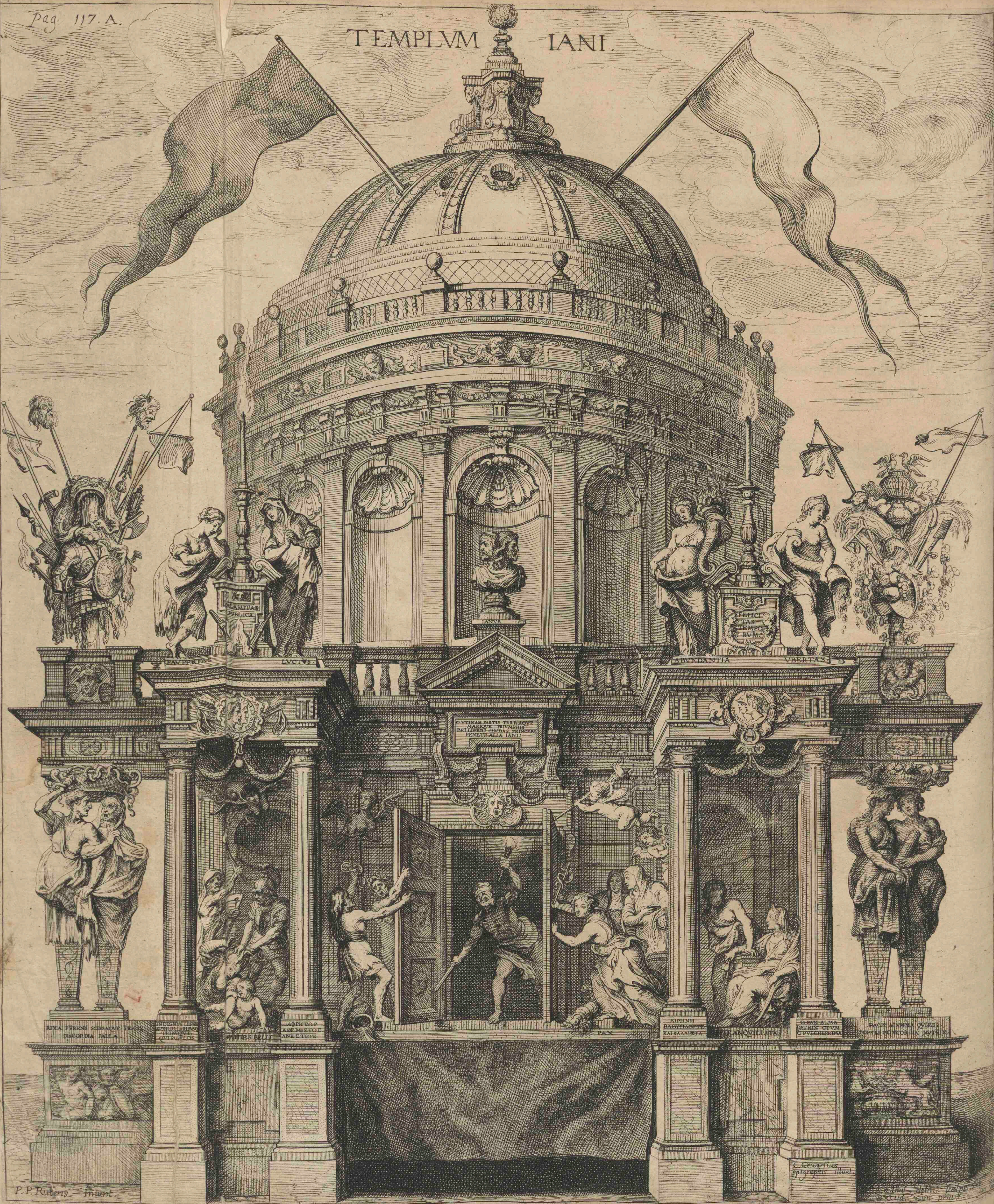
Istud FAMÆ ingenium est, ut res procul gestas semper in maius attollat, atque (ut Maro ait) *vires eundo acquirat.* Contrà de hac Victoriâ factum, quæ re ipsâ maior fuit, quàm FAMA eam vulgarat. Sic Constantius Aug. cum Romam primum venisset, de FAMÆ querebatur ut malignâ, quod augens omnia semper in maius, erga hac explicanda quæ Roma erant, deficeret. Ammiano teste. Lib. xvi.

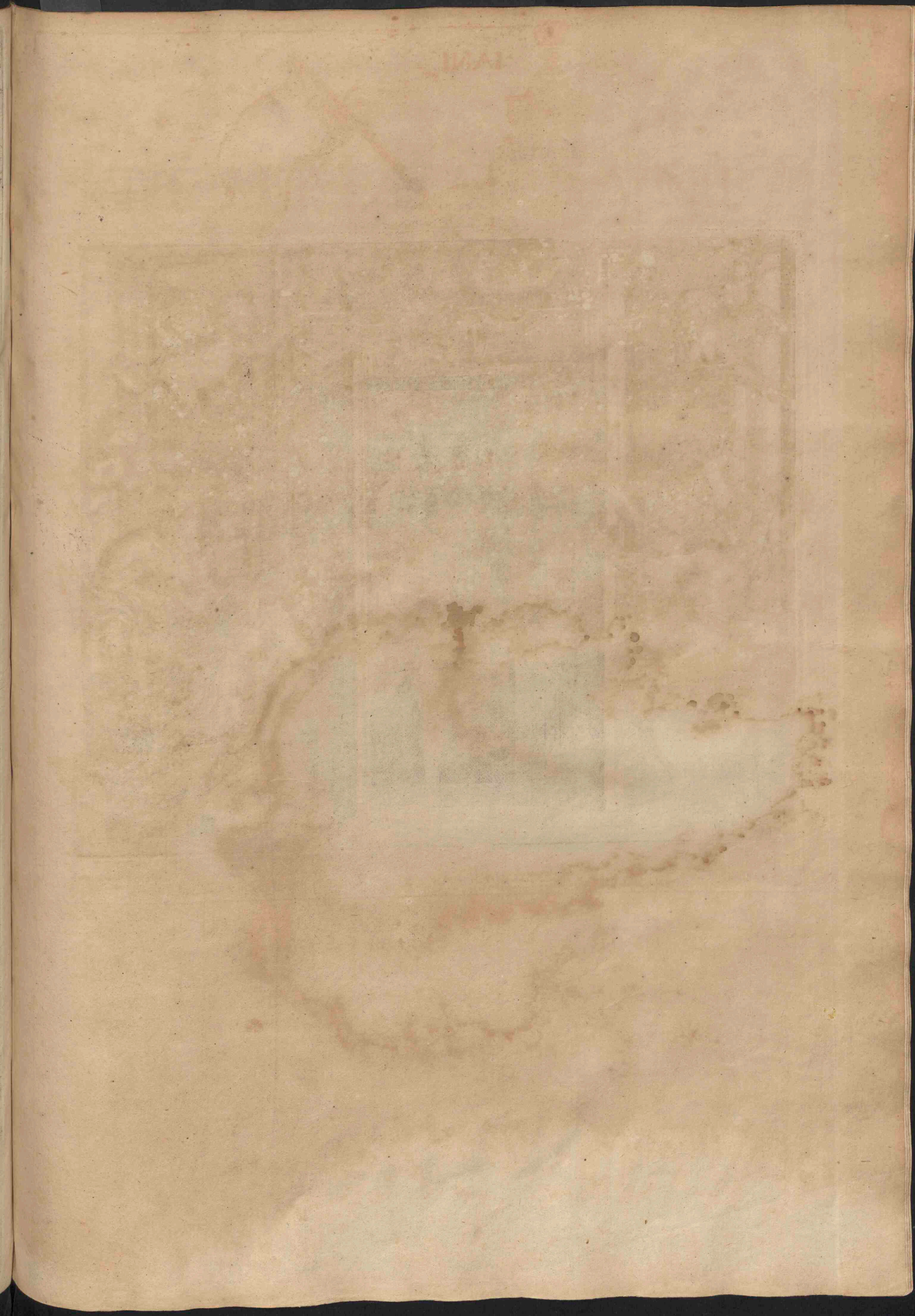

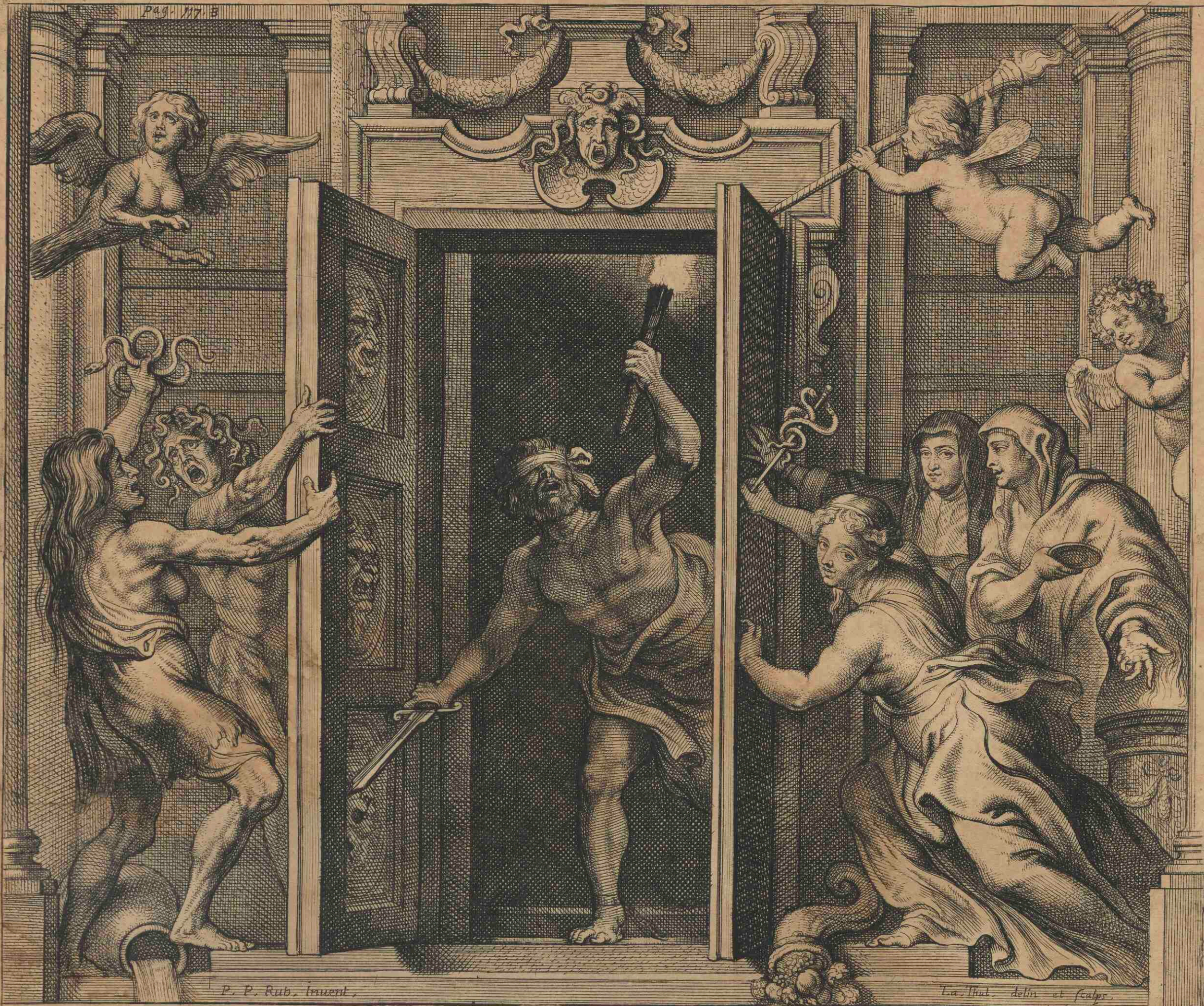
TEMPLVM IANI.

O VTINAM, PARTIS TERRAQVE MARIQVE TRIUMPHIS,
 BELLIGERI CLYDAS, PRINCEPS, PENETRALIA IANI!
 31 MARSQVE FERVS, SEPTEM IAM PENE DECENNIA BELGAS

QVI PREMIT, HARPYAQVE TRUCES, LVCTVSQVE, FVRORQVE,
 HINC PROCVL AD THRACES ABEANT, SCYTHICOSQVE RECESSVS
 PAXQVE OPTATA DIV, POPVLOS ATQVE ARVA REVISAT! C. G. 1704.

TEMPLVM IANI

D Forum cui à lacte nomen est, Pegma ingens exstructum erat, quod TEMPLVM IANI repræsentabat: altum pedes LXVI. latum LIII. ita collocatum, vt per Viam Nouam progrediente Principe, oculis eius sese eminus inferret.

Propylæa duo hinc inde, quatuor Dorici operis Columnis surgentia primam eleuationem fulciebant: alteram Tholus insignis superimpositus attollebat.

Supra Pluteos Pegma medium distinguentes, in secundâ operis eleuatione, IANI, antiquissimi Italiæ Regis, bifrons est Imago. Cur autem eâ formâ pingeretur IANVS, ratio-^{IANVS} nem adfert Macrobius lib. I. Saturn. cap. VII. *Regionem istam, qua nunc vocatur Italia, Regno IANVS*^{cur Bifrons?} *obtinnit. Qui creditur geminam faciem prætulisse, ut quæ antè, quæq; post tergum essent, intueretur. Quod proculdubio ad PRVDENTIAM Regis Solertiamq; referendum est, qui & PRÆTERITA nosset, & FUTVRA prospiceret.* Plutarchus vitâ Numæ, aliam rationem reddit: *Ὁ γὰρ Ἰαννὸς ἐν τοῖς παλαιοῖς πάντῃ εἴτε δαίμων εἴτε βασιλεὺς ἤνθρωπος, πολιτικὸς καὶ κοινωρικὸς, ἐν ᾧ συνεώδης καὶ ἀγρία λέγεται μετεβαλεῖν τὴν αὐτῶν. Καὶ διὰ τῶν πλάσεων αὐτὸν Ἀμφιπροσώπον, ὡς ἐτέρεον ἢ ἐτέρας τῶ βίῳ ἀειπονοῦντα τὴν μορφὴν ἔδιδεσθαι.* IANVS inter antiquissimos sine Deos, siue Reges, vnus fuisse perhibetur, civilis societatis & cætus hominum studiosus, qui vitæ rationem de belluinâ & ferâ ad humanam redegerit. Ideò eum BIFRONTEM fingunt, vt qui vitæ aliam quàm antè fuerit, formam induxerit. Eamdem quoque rationem idem adfert Romanarum Quæstion. XXII.

Tabulæ inter bina propylæa mediæ argumentum hoc est: TEMPLVM IANI apertum^{TABVLÆ} patet: ac FVROR cæcus, velo oculis obducto, ensen dextrâ, facem læuâ vibrans, è BELL^{MEDIÆ} ^{Descriptio.} PORTIS referatis, foras prorumpit, vinculis solutis.

A dextrâ parte DISCORDIA, caput Anguibus redimita, & TISIPHONE, binos iridem angues manu excutiens, vnamque sanguine plenam pedibus proturbans, apertas BELLIPORTAS magis referare & aperire nituntur. HARPYIA virgineâ facie, ac recuruos ungues protendens, aduolitat. ÆGIS, cum capite GORGONIS Medusæ, ad superliminare ostij est affixa.

Ab alterâ verò parte, PAX Caduceum gerens, & PIETAS iuxta Aram illi adstans, ac pateram dextrâ tenens: vnaque Augustæ memoriæ Princeps, D. ISABELLA CLARA EVGENIA, Pacis, dum viueret, studiosissima, & superuolitantes Amoris & Amicitiae GENII, Templum Iani conantur claudere. Supra Fores Templi, hæc Inscriptio:

O VTINAM, PARTIS TERRAQVE MARIQVE TRIUMPHIS,
BELLIGERI CLVDAS, PRINCEPS, PENETRALIA IANI!
MARSQVE FERVS, SEPTEM IAM PÆNE DECENNIA BELGAS
QVI PREMIT, HARPYIÆQVE TRVCES, LVCTVSQVE, FVRORQVE,
HINC PROCVL IN THRACES ABEANT, SCYTHICOSQVE RECESSVS:
PAXQVE OPTATA DIV, POPVLOS ATQVE ARVA REVISAT!

TEMPLVM IANI eâdem pænè formâ, quâ hîc expressum est (si Tholum demas) spectatur in Numismate D. Augusti apud Choulum, aliisque Numis, quos infrâ repræsentabimus.

BELL
PORTÆ.TEM-
PLVM
IANI
à Numâ
Rege con-
ditum.

De TEMPO illo, BELLIQUE PORTIS, Plutarchus in Vitâ Numæ, vbi de IANO agit:

Εἴτι δ' αὖτε καὶ ΝΕΩΣ ἐν Ρώμῃ διδύγε, ἐν ΠΟΛΕΜΟΥ ΠΥΛΗΝ καλεῖσι. Νομίζεται γὰρ ἀνεῖχθαι μὲν αὐτὸν, ὅταν ἡ ΠΟΛΕΜΟΣ, καλεῖσθαι δ' Εἰρήνης θυροφύλας. *Est ipsius quoque TEMPLVM Roma duabus Ianuis instructum, quæ BELLIPORTÆ dicuntur. Statutum enim est, ut quando BELLVM geritur, aperiatur id Templum, PACE redditâ claudatur.*

Quin & Templum hoc, eiusque Claudendi & Aperiendi Ritus ab eodem Rege Numâ

auctore esse institutum, testis est Liuius lib. i. Numâ, inquit, Regno potitus, Urbem nouam, conditam

Vi & Armis, Iure eam Legibusq; ac Moribus de integro condere parat: quibus cum inter Bella assuescere videret non

posse (quippe efferatis Militiâ animis) mitigandum ferocem Populum armorum desuetudine ratus, IANVM ad in-

fimum Argiletum, Indicem PACIS BELLIQ;, fecit: APERTVS, ut in armis esse ciuitatem; CLAVSVS, pacatos

circa omnes Populos significaret. Varro item lib. iv. de Linguâ Lat. Porta IANVALIS dicta à IANO:

& idè ibi positum IANI signum, & Ius institutum à Numâ Pompilio (ut scribit in Annalibus L. Piso) ut sit

CLAVSA semper, nisi cum Bellum sit. Nusquam traditum est memoria, Pompilio Rege fuisse APERTAM.

Altiùs verò Ritus istum repetit & explicat Maro lib. vii. Æneidos:

*Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus Vrbes**Albana caluere sacrum, nunc maxima rerum**Roma colit, cum prima mouent in pralia Martem;**Sine Getis inferre manus lacrymabile Bellum,**Hyrcanisve Arabisve parant, seu tendere ad Indos,**Auroramq; sequi, Parthosq; reposcere signa.**Sunt gemina BELLIPORTÆ (sic nomine dicunt)**Relligione sacra, & sani formidine Martis.**Centum arei claudunt vœctes, aternaq; ferri**Robora, nec Custos absistit limine IANVS.**Has (ubi certa sedet Patribus sententia Pugna)**Ipsè Quirinali Trabeâ, cinctuq; Gabino**Insignis RESERAT STRIDENTIA LIMINA CONSVL:**Ipsè vocat PVGNAS. Sequitur tum cetera pubes,**Æreaq; assensu conspirant cornua rauco.*Mox, vbi Latinum, Laurentum Regem, Pacis studiosum, Belli Portas recludere auersa-
tum fuisse, Poëta dixit; à Iunone, Æneadis infestâ, easdem referatas canit:*Hoc & tum Æneadis indicare Bella Latinus**More inbebatur, tristeq; RECLVDERE PORTAS:**Abstinnit tactu Pater, auersusq; refugit**Fœda ministeria, & cæcis se condidit umbris.**Tum Regina Deum, Calo delapsa, morantes**Impulit ipsa manu PORTAS: & Cardine verso**BELLI Ferratos rupit Saturnia Postes.*

Quos postremos versus imitatus est Maro ex Ennio in Annalibus:

— Postquam DISCORDIA tetra

BELLI Ferratos Postes, PORTASq; refregit.

FVRORE.

FVROREM in IANI Templo vinctum & catenatum, armisque insidentem eleganter
describit Maro lib. i. Æneidos: cuius verba paullò infrâ oportuniùs adferemus & explica-
bimus.

bimus. Eundem verò solutum, ut in hac Tabulâ cernitur, & abruptis repagulis foras prorumpentem, graphicè expressit Petronius in Carmine de Bello Ciuili:

*Quos inter FVROR, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum late tollit caput, atque flagranti
Stipite dextra minax Terris incendia portat.*

CÆCVS pingitur FVROR, quòd nihil cum Ratione agat, sed Vi atque Impetu impulsus^{FVROR} feratur: ac obuia quæque indiscriminatim prosternat. Paria his adfert Papinius noster^{CHY CACUM?} lib. vii. Thebaidos, ubi Aulæ Martis asseclas, comitesque recenser:

—— Primis salit IMPETVS ardens
E foribus, CÆCVMq; NEFAS: Iraq; rubentes,
Exanguesq; METVS: occultisq; ensibus adstant
Insidia, geminumq; tenens DISCORDIA ferrum.
Innumerus strepit Aula minis. Tristissima VIRTVS
Stat medio, latuq; FVROR. Vultuq; cruento
MORS armata sedet.

DISCORDIA, ut hîc repræsentata est, ita à Marone quoque describitur, vi. Æneidos: DISCOR-
DIA.

—— DISCORDIA demens

Vipereum crinem vittis innexa cruentis.

TISIPHONE item, binos Angues implexos manu excutit: qualis apud Papinium<sup>TISI-
PHONE.</sup> lib. viii. Thebaidos:

*It geminum excutiens Anguem, & bacchatur utrisque
TISIPHONE castris.*

Et verò, Apelles noster, ὁ σαυδάσθω Rubenius, velut præsagus, IANI TEMPLVM à Discordiâ & Tisiphone magis reſeratum & apertum expreſſerat. Etenim vix digreſſo, poſt ſolennem Introitum, ex hac Vrbe Ser^{mo} Principe FERDINANDO, Galli, rupto Pacis Fœdere, infeſtis armis in Belgicam irruere: iunctoque cum Batauorum copiis numeroſiſſimo quinquaginta mille hominum exercitu, poſt Thenarum Urbem (ubi nullum Furoris hoſtilis exemplum omiſſum eſt) direptam & incenſam, Louanium, Brabantiae Metropolim, obſidione cinxerunt. Sed prouidâ & inuictâ Ser^{mi} Principis FERDINANDI Virtute, cum grauiffimâ clade ſuâ repreſſi ſunt.

HARPYIA, Belli fores in Tabulâ ſuperuolitans, Virgineâ facie eſt. Tales Heſiodus<sup>HAR-
PYIA.</sup> deſcribit in Theogoniâ:

*Ἡρόμεας δ' Ἀρπυίας, Ἀεμότ' Ὀκυπέτω τε,
Αἱ δ' ἀνέμων προΐησι καὶ οἰωνοῖς ἅμ' ἐπονται,
Ὡκείης μεθύουσαι.*

*Pulchricomaſq; HARPYIAS, Aelloq; Ocyptenq;
Qua Ventos Volucresque alis pernicipibus aquant.*

Et Maro iii. Æneidos:

*VIRGINEI Volucrum vultus: fœdiſſima ventris
Prolusies, VNCAEQ; MANVS.*

Διτὰ Ἀ'ε'π'α' ab Ἀ'ε'π'ω, ſiue Ἀ'ε'π'ά'ζω, Rapio: ideoque etiam γαμψώνυχες, aduncis unguibus, eadem vocabantur, teſte Seruio.

Apollonius lib. II. Argonauticon:

Ἀλλὰ διὰ νεφέων ἄφνω πέλας αἰώεσαι
Ἀρπυῖαι σόματ' ἁεζῶντ' ἀπὸ γαμφυλῆσι
Συνεχέως ἥεπαλλον.

At procul ex altis delapsa nubibus, ipsis
E manibus, rapiuntq; daptes ex faucibus, VNCIS
VNGVIBVS HARPYIÆ.

Rutilius Numatianus, Gallus, Vir Consularis, in Itinerario:

HARPYIÆ, quarum discerpitur VNGVIBVS Orbis:

Qua pede glutineo qua tetigere, trahunt.

HAR-
PYIA
galeata.

Exstat L. Valerij Numus, in quo HARPYIA galeata & clypeata cernitur, binaque gæsa sub alâ ferens. Ful. Ursinus Sirenem esse falsò credidit, lib. de Familiis Romanis, in Gente Valeriâ: A. Augu-
stinus
Dial. v.

Longè autem ab Hesiodo & Marone abit Hyginus, Augusti Libertus, natione Hispanus, qui HARPYIAS non Virgineâ facie fuisse, sed Gallis Gallinaceis, rostro pedibusque, similes tradit. Verba eius hæc sunt: *Zethes & Calais Aves HARPYIAS tres, Thaumantis & Ozomnes Filias, Alopia, Acholoe, Ocypete, fugaverunt à Phineo, Agenoris filio, qua inhabitabant Insulas Strophadas in Aegeo mari, qua Plota appellantur. Ha fuisse dicuntur CAPITIBVS GALLINACEIS, pennata, alasq; & brachia, humana; Vnguibus magnis, PEDIBVSq; GALLINACEIS, pectus album, feminaq; humana.* Hygin.
Fab. xiv.

ÆGIS ad superius Portæ limen affixa, Lorica Iouis erat, quam induisse fertur, cum ad Gigantomachiam descenderet. Mineruæ quoque ÆGIS à priscis tribuebatur. Martialis lib. VII. Epigrammate I. ad Domitianum Aug.

Accipe Belligera crudum Thoracæ Minerva,
Ipsa Medusæ quem timet Ira coma.
Dum vacat hæc, Cæsar, poterit Lorica vocari;
Pectore dum sacro sederit, ÆGIS erit.

Hoc Martialis Epigramma in animo habuisse videtur Seruius, ubi ad illum Maronis versum, VIII. Æneidos,

ÆGIDAq; horrificam, turbata Pallados arma, &c.

hæc adnotat: ÆGIS propriè est munimentum pectoris arcum, habens in medio Gorgonis caput. Quod munimentum si in pectore Numinis fuerit, ÆGIS vocatur; si in pectore Hominis, (sicut in antiquis Imperatorum statuis) Lorica dicitur. At mentem Epigrammatis non rectè cepit. Martialis enim Martialis
explica-
tus. πολακδικῶς Thoraci seu Lorica Domitiani Aug. eam vim inesse, eumq; Terrorem hostibus incutere, asserit, ut vel ipsa Gorgon Medusa, quæ visa (ut Poëta fingunt) lapidescere cogebat Homines, Cæsaris Lorica conspectâ, inhorresceret: eandemque, dum Cæsare à bellis vacante, non induebatur, posse Loricam dici; at dum sacro Cæsaris pectore gestaretur, vimque inde ac robur traheret, tum verò posse ÆGIDEM vocari: quo nomine, Iouis & Mineruæ Lorica (ut diximus) appellatur. Sunt apud me cætropa statuarum Impp. M. Aurel.

Anto-

Antonini, eiusque filij, Commodi, Augg. quæ ÆGIDEM cum capite Gorgonis ad pectus præferunt. Sed Martialis ipse abundè Seruium refellit lib. xiv. Epig. clxxvii. in Minervæ statuem:

*Dic mihi, Virgo ferox, cum sit tibi Cassis & Hasta,
Quare non habeas ÆGIDA? Caesar habet.*

ALATVM verò est caput Gorgonis in ipsâ Aegide: vel quòd eius adspectus celerri-^{Gorgonis caput cur Alatum?} mam & præsentissimam Mortem inferret, vt Fulmen quoque alatum cernitur in priscis Numis; vel quia Pegasi, Equi alati, matrem esse Gorgona, atque ex capite eius defecto, illum profiliisse, Poëtæ fabulantur. De etymo ÆGIDIS, vide quæ dicta sunt suprâ, ad Arcus Lusitanici partem priorem.

In Propylæi dextri Intercolumnio FAMES cernitur superuolitans, pallida & macilen-^{FAMES,} ta, ore hianti, alis caudâque Draconis; cetera HARPYIIS similis, quarum (vt Maro ait)

—— *Pallida semper*

Ora FAME.

Cauda non temerè FAMI adiecta est: nam & Curæ & Sollicitudines cum caudâ Draco-^{Cur cau- data?} nis à priscis artificibus olim fictæ: quòd & illæ Hominibus exitiales ac pestiferæ sint.

Paullò inferiùs MORS dextrâ FACEM attollens, PESTEM designat, quæ vt plurimùm^{PESTIS.} Calore immodico excandescit, & Aestate grauiùs affligit, populosque demetit: quare & FALCEM læuâ tenet. Indiuiduæ autem sociæ esse plerumque solent, FAMES & PESTIS: ideoque à Græcis eadem pænè voce appellantur, & Prouerbio apud illos dicitur: ΛΟΙΜΟΣ μὲν ΛΙΜΟΝ. PESTIS post FAMEM. Philo quoque libro de Vitâ Moysis: Θείλατα κακὰ, ΛΙΜΟΝ καὶ ΛΟΙΜΟΝ, Mala Diuinitus immissa, FAMEM & PESTEM, vocat. Et Hesiodus lib. i. Oper. & Dier.

*Τοῖσιν δ' ἔρανόθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆμα Κρονίων,
ΛΙΜΟΝ ὄμει καὶ ΛΟΙΜΟΝ.*

Iuppiter his Calo clades immisit ab alto,

Nempe FAMEM, PESTEMq̃.

Ac eo quidem, quo diximus, schemate, Pestilentiae simulacrum, haud paullò ingeniosius Apelles noster expressit, quàm planus ille, Apollonius Tyaneus, Pestem inter Ephesios grassantem, sub senis Mendici laruâ latitantem, deprendisse se, atque oppressisse, iactitat, apud Philostratum lib. viii. cap. iiii. Το δὲ ΛΟΙΜΟΣ εἶδεν, πωχὸν ὃ γέροντι εἶκαστο, καὶ εἶδον καὶ ἰδὼν εἶλον, & παύσας νόον, ἀλλ' ἔξελόν. Ipsum (inquit) PESTIS simulacrum Mendico seni simile erat: id autem ego vidi, & videns patefeci, neque sedavi Morbum, sed funditus abstuli. Libro autem iv. cap. iiii. cùm senem illum iussisset lapidibus obrui; ait ipsum πρὸς τὸν πῦρ βάλλειν τῷ ὀφθαλμῷ, εἰ δ' ὕστερον βληθέντα λίθοις, κυῖα σωτετεμ- μύρον, καὶ πρὸς πύοντα ἀφρον ὡς ὁ λυπῶντες, φωνῆαι. Primum Flammam luminibus ei aculatam, moxq̃ coniectus elisum saxis, Canem obtritum apparuisse, cui rabidorum more, tetra circa victum spuma undarent. Sed hanc imposturam eleganter refellit Eusebius lib. aduersus Hieroclem, Confutatione libri iv.

Adstat MILES armatus, qui Feminam capillitio arreptam, humique prostratam tra-^{SÆVI- TIES MILI- TARIS.} hit: eiusque infantem ab ubere auulsum solo illidit. Quæ quidem Sæuities inter præci-
pua Belli flagitia ac scelera, vtpote in imbellem turbam commissa, refertur ab Homero, xxii. Iliados, vbi Priamus conqueritur

*Τίάς τ' ὀλυμψός, ἐλκυθεῖσας τε θύγατρας,
καὶ θαλάμους κεραιζομένας, & νήπια τέκνα
βαλνόμενα πρὸς γαίῃ, ἐν αἰνῇ δνιοτῇ,
ἐλκομένας τε νύξ ὅλης ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν.*

Occisos gladio natos, natusq; nefandis

Abreptas manibus, violata cubilia, raptos

ILLISOSq; SOLO PVEROS, stupra impia passus

Abductasq; nurus; tot damna illata scelestis

Arginū manibus.

Pindarus quoque Στάσιον, ἐχθρὰν κορυττόφον, *Seditionem, inimicam Puerorum Nutricem*, appellat. Vt è contrà, Εἰς λῶν, κακοττόφον, *Pax, Puerorum Nutrix*, vocatur ab Hesiodo, locis infrà adducendis.

In plinthe dextra, sub SÆVITIA MILITARI adscriptum istud Heroum sapientissimi, Nestoris, effatum, apud Homerum ix. Iliados:

Α'ΦΡΗ'ΤΩΡ, Α'ΘΕΜΙΣΤΟΣ, Α'ΝΕΣΤΙΟ'Σ Ε'ΣΤΙΝ Ε'ΚΕ'ΝΟΣ

Ο'Σ ΠΟΛΕΜΟΥ Ε'ΡΑΤΑΙ Ε'ΠΙΔΗΜΙΟΥ, Ο'ΚΡΥΟ'ΕΝΤΟΣ.

In altera, idem Latinè:

INDIGNVS LEGVM AVXILIO, LARIBVSQVE, TRIBVQVE,

QVI POPVLOS INTER CIVILIA SVSCITAT ARMA.

Ad hæc Homeri verba M. Tullius respexit Philippicâ xiii. *Nec priuatos focos, nec publicas Leges, nec Libertatis Iura chara habere potest, quem DISCORDIA, quem Cades ciuium, quem BELLVM CIVILE delectat. Eumq; ex numero Hominum eiiciendum, ex finibus Humana Natura exterminandum puto.* Eundem Homeri locum laudat Aristophanes in dramate de Pace: & Polybius Historiar. lib. xii.

PAVOR & PALLOR In eiusdem Propylæi dextri fronte Numisma est, in quo expressi PAVOR & PALLOR, ferto spineo circumdati, cum Flagellis & Compede. Romani haud ignari, repentinus Castris obortus Pauor quantæ calamitati interdum soleat esse, Templum PAVORI & PALLORI, vt Numinibus, vouerunt. Auctor Rex Tullus Hostilius, cum aduersus Veientes prælium esset initurus, & Metius Suffetius, Albanorum Princeps, secessionem ab illo fecisset, ob eamque causam Pauor subitus Romanos inuaderet. Liuius lib. i. *Eques, citato equo, nuntiat Regi, abire Albanos. Tullus in re trepidâ, duodecim conuocauit Salios, Fanaq; PALLORI ac PAVORI. Et paullò post, Terrorem & Pauorem in castra hostica transisse, idem asserit. Minutius Felix in Octauio: Cloacinam Tatius & inuenit & coluit: PAVOREM Hostilius atque PALLOREM. Mox à nescio quo Febris dedicata. Lactantius de Falsâ Religione lib. i. cap. xx. PAVOREM PALLOREMq; Tullus Hostilius figurauit, & coluit. Quid de hoc dicam, nisi dignum fuisse, qui semper Deos suos, (sicut optari solet) præsentibus haberet?* Clemens Alexandrinus in Protreptico ad Gentes: *Ρωμαῖοι Πυρετῇ καὶ Φόβῳ θύσαν.* *Romani Febris & PAVORI sacrificant.* Videndus D. Augustinus lib. iv. de Ciuitate Dei cap. xxiii. & Cyprianus lib. de Idolorum Vanitate.

Apud Fuluium Vrsinum, in Gente Hostiliâ, exstant Numi, in quibus PAVORIS & PALLORIS Imagines horripilante comâ, à L. Hostilio, ad Tulli Regis, progenitoris sui, monumenta illustranda, expressas esse, non vanè idem Fuluius existimat.

Homerus lib. xi. Iliados, vbi Agamemnonis Clypeum, & in illo Gorgonis Medusæ caput descri-

describit, Terrorem Pauoremque illi circumpositos canit:

Τῇ δ' ἔτι μὲν Γοργὼ βλοσυρῶπις ἐρεβάνωτο

Δειδὼν δεχομένη· ὅδ' ἰδὲ ΔΕΙΜΟΣ ΤΕ ΦΟΒΟΣ ΤΕ.

Terribiles oculos voluens ibi pallida Gorgon

Cernitur: hanc circumfistunt TERROR, PAVOR.

Similiter Hesiodus in Scuto Herculis:

— ἐν δ' ἡ αὖτ' ἐναρφύετο ἄλιος Ἀἴης

Δίφρων ἐμβεβαώς· ὅδ' ἰδὲ ΔΕΙΜΟΣ ΤΕ ΦΟΒΟΣ ΤΕ.

— *Illic quoque Mars praeator iniquus,*

Curribus insistsens: iuxta TERROR, PAVOR.

Valerius Flaccus lib. III. Argonauticæ, eosdem Marti Equos attribuit:

Stat manus, Ægisono quam nec fera pectore Virgo

Dispulerit, nec Dextra Iouis; TERROR, PAVOR,

Martis equi.

Supra Propylæum dextrum, in secundâ operis elevatione, iuxta CANDELABRUM, solenne Templorum ornamentum, stant Figuræ binæ, macie ac mœrore confectæ, lugentium habitu, PAVPERTAS & LVCTVS, Bellorum Comites. PAVPERTAS veste lacerâ, cubito innititur. Pindarus eleganter Στάσις, Πενίᾳ δάττειται, *Seditionem, PAVPERTATIS datricem,* vocat. LVCTVS, velato capite, digitis pectinatim iunctis (χείρας ὁμοπλεκέας, *manus implexas* LVCTVS, appellat Poëta, v. Antholog.) Cælum intuetur. Naso lib. IV. Metamorph. vbi Tisiphones Comitatum describit: — LVCTVS comitatur euntem,

Et Pavor & Terror, trepidus, Insania vultu.

Et Claudianus in Panegyrico de VI. Consulari Honorij Aug. de Clade & Fugâ Alarici, Gothorum Regis, agens:

— *Comitatur euntem*

Pallor, & atra Fames, & saucia lividus ora

LVCTVS, & Inferno stridentes agmine Morbi.

Sub Candelabro, in basi, FACES INVERSÆ iacent, Luctus & Funeris signum. Papinius lib. V. Thebaidos, de Lemniadibus, quæ maritos interemerant:

Protinus à Lemno teneri fugistis Amores,

Motus Hymen, VERSÆ FACES, & frigida iusti

Cura thori. nulla redeunt in gaudia noctes,

Nullus in amplexu sopor est: Odiâ aspera ubique,

Et Furor & medio recubat Discordia lecto.

Fasces quoque inuerti solitos in Principum virorum funeribus, docet Tacitus lib. III. Annalium, de Funere Germanici: *Tribunorum Centurionumque humeris cineres portabantur: precedebant incompta signa, VERSI FASCES.* Peto Albinouanus Elegiâ de Morte Drusi:

Quos primum vidi FASCES, in Funere vidi:

Et vidi VERSOS, indiciumque mali.

In basi, Epigraphe:

CALAMITAS PUBLICA.

Quantas Orbi Calamitates, quæ Funera Bellum inferat, Cædibus, Fame ac Peste pænè iam exhausta testatur Germania.

R I X A
&
DISCOR-
DIA.

Ad exterius Pegmatis latus, adstant Terminorum habitu, RIXA & DISCORDIA: Feminæ binæ, macie exhaustæ, rixantium atque inter se dissidentium, vestemque distrahentium formâ, calathiscum Anguibz plenum vertice sustinentes. Adscriptum:

RIXA FVRENS, SCISSAQVE FEROX DISCORDIA PALLA.

Iuppiter apud Homerum v. Iliados, Martem sic increpat:

Εἴχθιδος δὲ μοι ἐστὶ Θεῶν οἱ Ὀλύμπῳ ἔχουσιν,

Αἰὶ γὰρ τι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε, μάχαι τε.

Tu Dinos inter longè es teterrimus omnes:

Nam tibi RIXA placet, Bellumq; & praelia diva.

Petronius, Carmine de Bello Ciuili, ita graphicè DISCORDIAM exprimit, vt nullo id penicillo feliciùs fieri queat:

Infremuere tuba, ac scisso DISCORDIA crine

Extulit ad Superos Stygium caput. Huius in ore

Concretus sanguis, contusâq; lumina flebant.

Stabant atrati scabrâ rubigine dentes;

Tabo lingua fluens: obsessa DRACONIBVS ora:

Atque intertorto laceratam pectore vestem,

Sanguineam tremulâ quatiebat Lampada dextrâ.

TRO-
PHÆVM.

Suprà, TROPHÆVM est, variis Bellorum spoliis, Leonis exuuiis, bipennibus, clauis, hastis, peltis, aliisq; armis, cum Labaris vtrimque, Rubri & Atri coloris, vestitum. Eminent bina cæsorū hostium Capita, pilis suffixa.

VEXIL-
LVM PV-
NICEVM
Pugna
signum.

E summitate Tholi, à parte Belli, VEXILLVM PVNICEVM prominet: quod Pugnae signum fuisse Romanis, testatur Plutarchus in Vitâ Fabij: τὸ τῆς μάχης σημεῖον ἔξεδυκεν. ἐστὶ δὲ ΧΙΤΩΝ ΚΟΚΚΙΝΟΣ ὑπὲρ τῆς στρατηγικῆς οὐλῆς διατενόμενον. Praelij signum constituit. Est autem TVNICA COCCINEA super tabernaculum Imperatoris extensa. Idem in Vitâ Bruti: Ἄμα δὲ ἡμεῖς ἀεὶ κατέβημεν τὸ Βεῖτον ἔκασις χάρακι σύμβολον ἄγωνος, *ΟΙΝΙΚΟΣ ΧΙΤΩΝ. Orto die, propositum fuit Bruti & Cassij Castris pugna signum, PVNICEA TVNICA. Polyænus lib. i. Stratagematū, de Conone, Atheniensium Duce: Εἰ πῆρε τὸ Φοινικίαν ὡς δὲ ἄρα μάχης σῶμα τοῖς κυβερνήταις. Sustulit PVNICEAM VESTEM, quod erat pugna signum naucleris.

In imâ Pegmatis parte, sub DISCORDIA, Captiui sedent, cum armorum strue, quibus FVRIA incumbit. Atque hætenus quidem de BELLI Typo, eiusq; affeclis & Comitatu, qui in dextro Pegmatis latere spectabatur.

PACIS
TYPVS.

Ad sinistrum Tabulæ mediæ latus, PAX Caduceum, id est, Virgulam, cui gemini Angues sunt circumplexi, dextrâ tenens, Templum Iani conatur claudere. Ita apud Lucanum lib. i.

—— PAX missa per Orbem

Ferrea Belligeri compescet limina IANI.

CADV-
CEI

CADVCEVM eleganter describit & interpretatur Auctor incertus apud Suidam:

Descriptio. ΚΗΡΥΚΕΛΟΝ, ξύλον ἔχον ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ὄφεις ἀντιπεπλεγμέναις, καὶ ἀντιπροσώπαις ἀλλήλοισι κεκλιμέναις. ὅπως εἰώτασι φέρονται Κήρυκες μετ' αὐτῶν καὶ οὐκ ἔξω αὐτῶν ἀδικεῖν παρ' ἑς ἀπέρχοντο. Σύμβολον δὲ ὡς τὸ μὲν ὀρθὸν ξύλον, ὃ οὐδὲ λόγος. τὸ δὲ παρ' ἐκατέρωθεν αὐτοῦ τῶν ὀφείων, τὰ ἀντιπροσώπαια στρατόπεδα. ὃ δὲ οὐδὲ λόγος δι' ἀμφοτέρων χωρῶν. CADVCEVS, Bacillus est, habens vtrunque DVOS SERPENTES implicitos & inter se aduersos: quem Caduceatores secum ferre consueverunt: nec illis, ad quos abiissent, eos violare licebat. Rectus autem Bacillus signum erat Rectæ Rationis. SERPENTVM vero vtrunque effigies, aduersos EXERCITVS denotabant. Recta enim Ratio per vtrumque graditur.

Plinius

Plinius lib. xxix. cap. iii. *Hic complexus Anguim, & efferatorum Concordia, caussa videtur esse, quare extera Gentes CADUCEVM in Pacis argumentis, circumdata effigie ANGVIVM, fecerint.* Isidorus, Hispalensium Præsul, Originum lib. viii. cap. xi. *Mercurius virgam tenet, qua SERPENTES diuidit, id est, Venena. Nam Bellantes & disidentes Interpretum Oratione sedantur.*

Croyiac.
Tab. xix.

Exstat Claudij Aug. Numus elegantissimus, & consideratione illustrium Ingeniorum dignissimus, in quo PAX, habitu Victoriæ, alata, seu Victoria Pacifera, conspicitur, Anguem subiectum Caduceo compescens, cum Inscriptione: PACI AVGVSTÆ. Similis quoque est Vespasiani Aug. Numus.

Tristan.
Tab. vii.
Croyiac.
Tabul.
xxvii.

Antonius Augustinus, Archiepiscopus Tarraconensis, Hispaniæ suæ Columen, Dialogo ii. Antiquitatum Romanar. hunc Claudij Aug. Numum sic interpretatur: *In Claudij Imp. Numis, Virgo Caduceum ad terram demittit, ubi Serpens est qui veneni sibilo Bellum representat. Et tametsi caput erigat, Caduceo tamen vis eius comprimitur. PAX etiam alteram manum oculis obincit, velumq; obtendit, Serpentem ne videat. Volens significare is qui hunc Numum cudit, Belli odium.* Pierius quoque Valerianus, Italus, Hieroglyphicorum lib. xv. cap. xlvi. ita de hoc Numo: *Vidimus Claudij Aug. Numum aureum Bononia apud Achillinos, in quo simulacrum alatum est, cum Caduceo & Serpente quodam à pedibus abeunte, cuius Inscriptio est, PACI AVGVSTÆ. Illius sanè Serpentis abitus, ablegatum aliò Bellum ostendit. In altero, ex are, eiusdem Tib. Claudij Numo alatum Sigillum est, dextrâ vestimentum à pectore ad faciem tollens, lauvâ Caduceum exporrigit, pedibus Serpentem sinuosum calcit: quo, Bello oppresso, Pacem condonatam omnino significat.* Idem etiam de hoc Numo sentit Adolphus Occo, Vindelicius, Germanus. Et certè nihil planius hæc eruditissimorum virorum sententiâ dici potest, qui Serpentem, Belli Symbolum, rectè interpretantur.

At verò Ioan. Tristanus, Gallus, in nuperis suis ad Numismata Impp. Romanor. Commentariis, Gallico idiomate editis, vbi Vespasiani Aug. Numum, suprà repræsentatum, explicare nititur, nouam prorsus opinionem adferens, Anguem, Felicitatis Symbolum esse, asserit. Sed verba eius referamus: *PACI AVGVSTÆ. Vne Figure ailée, tenant une bague pendue à son col, & un Caducee: ayant devant elle un Serpent, qui semble luy servir de guide. Ceste Figure a fort exercé les sçauants, sans auoir (ce me semble) peu estre connue d'eux, ni le sens de tout ce qui la concerne, avec l'Inscription.*

Et paullò post: *Le Serpent qui va devant, fait voir, que ce magnanime Empereur fut guidé en ses desseins & entreprises guerrières par la Fortune & bon-heur de l'Empire Romain, & par son bon Genie. Car les Serpents, qui estoient pris anciennement pour des Genies salutaires, l'estoient aussi pour Symbole de Felicité:*

Οφίς θεαδεις εν κλίμας, δ' ησυχία.

Serpens visus in thoro, Felicitas. Ce dit Nicephore en ses Oneirocrit.

Et particulièrement pour les exploits Militaires, esquels le Serpent ven inopinément, promet une heureuse Victoire. Comme ces deux Serpents representez aux deux costez de l'Autel, qui porte la Deesse Victoire en une medaille d'Auguste, avec l'Inscription, ASIA RECEPTA; signifient une si signalée Felicité, que d'auoir par quelques Victoires reconquis toute l'Asie. J'ay aussi remarqué un passage de Sisenna sur une medaille des III. VIRS, qui est formel aussi pour marquer, que le Serpent estoit pris pour Symbole de Felicité & de Victoire.

R r r

Mais,

Mais, ce qui confirme, voire preuue sans difficulté ma coniecture, touchant ce Serpent, guidant ceste Victoire, & comme allant combattre pour la Gloire; est ce qu'Arrian remarque en la vie du Grand Alexandre, lib. III. Que ce magnanime Roy prit pour presage de bon-heur futur, de voir deux Serpents luy montrer le chemin, comme guides tresfideles, luy estant à la teste de son armée, comme il alloit trouuer l'Oracle de Iupiter Hammon, pour apprendre ce qui luy deuoit arriuer. Hæc Tristanus.

At meherculè, dum spretâ doctissimorum virorum sententiâ, nouam ipse suam adstruere, & cornicum oculos (quod dicitur) configere nititur, alienissimam planè, ac futilem interpretationem adfert. Nam, quod *Serpentem, Felicitatis Symbolum* esse contendit, inductus illo, quem protulit, Nicephori, & ονειροκρίτης, *Somniorum Interpretis*, versu; istud merum Somnium est. Quod dum confutamus, cum Satyrico præfari, & exclamare lubet:

Inuenal.
Satyr. II.

O Proceres, Censore opus est, an Aruspice nobis?

Atque vt Aruspice Aruspici opponamus; alia eiusdem farinae hariolorum scita Nicephori commentum omnino euertunt, & *Serpentem, Hostilitatis Bellique signum* pronuntiant. Artemidorus, ecce, Daldianus ονειροκρίτων, siue *De somniorum Interpretatione*, lib. II. cap. XIII.

ΟΨΙΣ ἢ νότον σημαίνει καὶ ΕΨΟΡΑΝ ἐπάγει. ὅπως δ' αὖ διαθήκη λέγει, ἔτω καὶ ἡ νότος καὶ ὁ ΕΨΟΡΑΣ τὴν ἰδόντα διαθήσονται. SERPENS Morbum significat, & INIMICITIAM inducit. Quomodo autem affecerit aliquem, sic & Morbus & INIMICVS eum, qui somnium vidit, tractabunt. Achmet Arabs ονειροκρίτων cap. CCLXXXIII. ex Indorum, Persarum & Ægyptiorum disciplinâ, asserit: Εἰς ἰδίαν περὶ οὗτοισι μικρὸς ἢ μέγας ἐφάνη αὐτῷ, ἢ ἔδωκεν αὐτῷ. διήσκει νότον, καὶ φόβον δὲ τοῦ ΕΨΟΡΟῦ. Οἱ ΟΨΙΣ καὶ ὅλου, εἰς ΕΨΟΡΟῦ ἀναλόγως κείνεται. Si quis somnium habuerit quod sibi SERPENS paruum aut mediocris adparuerit, vel vulnus inflixerit; & Morbum & Metum ab HOSTE experietur. SERPENTES generaliter ad HOSTES eorum magnitudini respondentes, referuntur. His accedit è Neotericis, Hieron. Cardanus, Somniorum Synesiorum lib. I. cap. XXXV. Generaliter, inquit, Fera & SERPENTES designant INIMICOS & Hostes. Sed Fera apertos & qui placari possint; SERPENTES autem magis occultos, & Insidiatores, & implacabiles.

At omisis Hariolorum decretis, Exempla & euentus, illi Nicephori sententiæ ex diametro contrarios proferamus. Grauiissimus auctor Plutarchus in Vitâ Gracchorum Fratrum, de Tiberio, illorum Patre, ista narrat: Λέγεται δὲ ποτὲ συλλαβεῖν αὐτὸν τὴν κλίμακα τοῦ ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ. Τὰς δὲ μάντις περὶ αὐτοῦ τὸ τέρας, ἀμφὶ μὲν οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν, ἐδὲ ἀφάναι. καὶ ἢ πατέγου διερεῖν, ὡς ὁ μὲν ἀπὸ τῆς Τιβέριος φέροι θάνατον ἀναμετρεῖς, ἢ δὲ θήλειαν τῇ Κορινθίᾳ. τὸν ἔν Τιβέριον καὶ φιλεῖν τὴν γυναικα, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκειν ὅτι περὶ αὐτῷ τελευτᾷ ἢ γάμῳ, ἐπὶ νέας ἔσθις ἐκείνης, τὸν μὲν ἀρρενακτεῖν τῶν ΔΡΑΚΟΝΤΩΝ, ἀφάναι δὲ τὴν θήλειαν. εἴτα ὕστερον ἐ πολλὰ χρόνῳ τελευτᾷ. Hunc fama est DVOS ANGVES in Cubili comprehendisse: atque Aruspices perperis prodigio, ambos vetasse interfici, vel dimitti: de altero assenerasse, si necatus mas foret, funestum Tiberio esse; Cornelia Vxori, si femina. Tiberium vero, qui Vxorem diligebat, ac sibi, atate priori, mortem maturiorem, quàm inueni illi ducebat, DRACONEM marem sustulisse, emissâ feminâ. Inde non multo post, fato functum Tiberium. Idem exemplum refert M. Tullius lib. I. de Diuinatione: Valer. Maximus lib. IV. cap. VI. de Amore coniugali: & Plinius lib. VII. cap. XXXVI. Ecquis verò, Anguem hunc, Felicitatis signum Tiberio Graccho fuisse asserat, cui exitium attulit?

At priuatum id exemplum fuit: potissimum autem in Militaribus Expeditionibus Anguem inopinatè conspectum, Felicitatis Symbolum esse, Tristanus asserit. Id quàm verum sit, C. Hostilij Mancini, Cos. & Titi item Sempronij Gracchi, exitus docet apud Iul. Obsequentem, lib. de Prodigis, cap. LXXXIII. C. Hostilius Mancinus, Consul, in portu Herculis cum conscenderet nauem, petens Numantiam, vox improvisò audita: Mancine mane. Cumq; egressus, postea nauem Genua conscendisset, ANGVIS in nauis inuentus, è manibus effugit. Ipse Consul deuictus, mox Numantinis deditus.

Idem

Vide
Valer.
Max.
lib. i.
cap. vi.

Idem cap. xxxv. T. Sempronius Gracchus Consul, cum in Lucanis sacrificasset, ANGUES DVO ex occulto prolapsi, repente hostia quam immolauerat, adeso iecinore, in easdem latebras se retulerunt. Ob id deinde factum instaurato Sacrificio, idem prodigij euenit. Tertiâ quoque casâ victimâ, diligentiusq; asservatis extis, neque allapsus SERPENTVM arceri, neque fuga impediri potuit. Quod quamuis Aruspices ad salutem Imperatoris pertinere dixissent, Gracchus tamen vitare non potuit, quin Flauij Lucani, hospitis sui, insidiis seductus, incrimis à Pænorum militibus occideretur. Et cap. lxxxvii. M. Fuluij Flacci dissenſione in Legibus ferendis, ANGUES DVO nigri in cellam Minervæ allapsi Civilem eadem portenderunt. Denique Plutarchus (vt vel vna Familia nobis exempla suppeditet) de Tib. Graccho, Iuniore, paullo antequam multitudine Quiritium oppressus interficeretur, ista commemorat: ὡς αὐτὰς καὶ τὸν, ὃς πρὸς τὰς μάχας ἔχρηται, κεκοσμημένον ἐκπνεύσας, καὶ διάσημον· εἰς τὰς καθ' αὐτὴν Ο' ΦΕΙΣ, ἔλαθον ἐντεκόντες ὡς, καὶ ταῦτα διεγλύψαιτο, διὸ καὶ μᾶλλον ὁ πῦρ ἐξέσπινε. Erat ei galea, quâ in acie utebatur, exornata eximie & splendida: in eam irrepsérant ANGUES, & clam in eâ posuérant, exclusérantq; omnia. Quo magis cohorruiť Tiberius.

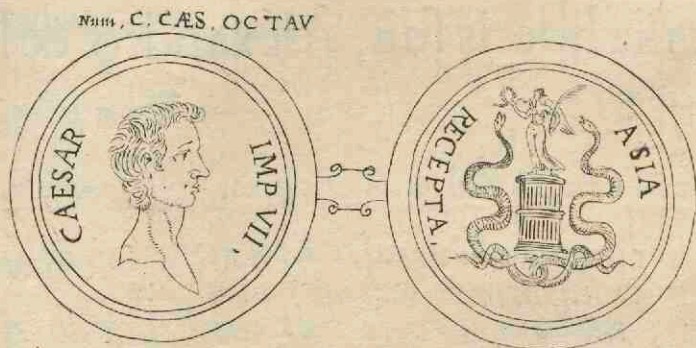
Ex his omnibus, opinor, abundè iam patet, friuolum esse illud Nicephori, τὸ δνειροπόλε, commentum: qui & ipse secum pugnat. Nam versu, proximè illum, qui suprà allegatus est, præcedenti, ait:

Ο' ΦΕΙΣ ἀναιεῶν, εἴδ' ἐναντίους νόεα.

SERPENTES interficiens, ADVERSARIOS esse puta.

Sed, age, ipsum Tristani argumentum videamus, quo probare nititur, in expeditionibus Bellicis Anguem inopinatè visum Victoriam prosperam polliceri. Argenteum, ecce, istum C. Cæs. Octauiani Aug. Numum testem citat:

Goltz.
Cæs.
Aug.
pag. xli.
Croyiac.
Tab. x.

Hi duo SERPENTES (inquit Tristanus) ad utrumque latus Ara, cui VICTORIA insidet, in Numo D. Augusti, cum Inscriptione: ASIA RECEPTA; denotant insignem eius FELICITATEM, quod per VICTORIAS aliquot Asiam universam recuperavit. Ita ille. At herclè, non minùs in isto, quàm in præcedenti Numo interpretando Ratio ipsum fugit. Nec id mirum; cum hætenus omnium Antiquariorum ingenia in Argenteo isto Ænigmate (vt cum Prudentio loquar) enodando, frustra se torserint. Ac plerique per Angues geminos, binas Orbis partes, Asiam & Europam designari, opinati sunt: sed nullâ veterum auctoritate subnixi. Pierius & Erizzius, è caudarum vtrimque dependentium spiris tertium sibi Serpentem falsò imaginantes, tres Orbis terrarum partes denotari existimant. Anguiumque ista volumina ita implicant, vt nodum Gordium sibi obiectum magis intricare ac innectere videantur: adeoque Comicum illud de ipsis dici queat:

Faciunt, na, intelligendo, vt nihil intelligant.

Quid hæremus? Vel sola CADUCEI, quam præcedenti paginâ è Suidâ attulimus, Interpretatio, Oedipum obiicit Sphingi huic Augustæ. Etenim, vt in Caduceo bini vtrimque ANGUES aduersi denotant binos EXERCITVS & Hostilitates virgâ Caduceatoris mediâ diuisas & disiunctas; ita in hoc Numo Gemini ANGUES, id est, Imperij Romani binas in Partes, seu Factiones, diuisi Hostilitates vtrimque & Dissidia, VICTORIA mediâ

SSS

inter-

A. Augustin.
Dial. iii.
Pierius
Hierogl.
lib. xv.
cap. xiv.
Erizzius
in Augusto.

Numus
Cæs. Octau.
Aug. in-
terpreta-
tus.

interueniente separantur & dirimuntur. Quod vt clarius fiat, Historicâ face obiter ista illustranda sunt.

Odiis & Dissidiis C. CÆS. OCTAVIANVM inter & M. ANTONIVM, iam pridem gliscentibus, ac tandem in Ciuile Bellum prorumpentibus; Romani Imperij diuisæ vires in Partes duas abiêre. Et M. ANTONIO quidem ASIA, & Orientis Reges omnes ac Dynastæ, Ægyptus, Macedonia, Græcia, Thracia & Cyrene, accesserunt: C. CÆS. OCTAVIANO Italia omnis, & Hispania, Gallia, Africa, Sicilia, Sardinia, & Illyricum, militabant: vt apud Dionem lib. L. Plutarchum in Antonio, aliosque videre est. Istæ Romani Imperij, geminas in Façtiones (vt diximus) diuisi, Hostilitates & Dissidia, hoc Numo Hieroglyphicis, per *geminos Angues*, designantur: qui, fuso fugatoque apud Actium, M. Antonio, VICTORIÆ mediæ interuentu dirimuntur.

Ipsa Temporis & Historiæ Ratio ad istam sententiam nos velut manu ducit. Percussus est iste Numus ad annum Urbis conditæ D. CC. XXIII. vt patet ex anticæ partis Inscriptione: CÆSAR IMP. VII. Fuit enim illo anno C. CÆSAR OCTAVIANVS dictus IMPERATOR VII^{mum}: quod è variis eiusdem Numis constat apud Occon. Iam verò, eodem tempore Cæs. Octavianus ob Victorias, Actiacam & Alexandrinam, de M. Antonio & Cleopatrá Ægypti Reginâ, relatas, triumphauit, teste Dione lib. LI. aliisque. Quare meritò in posticâ Numi parte inscriptum est, ASIA RECEPTA. Qui fructus erat Victoriam Actiacam, & (quæ mox secuta est) Alexandrinæ. Etenim M. Antonius, cui in Diuisione Imperij Romani, ASIA obtigerat, mox Cleopatráe Amoribus dementatus, Asiæ Regna nobilissima, velut dotalia, eidem & susceptis ex illâ liberis suis, Alexandro & Ptolemæo donarat: referente Plutarcho in Vitâ M. Antonij. Ελθεση ὃ χαρίζεται καὶ προσέδωκεν μικρὸν ἔδεν, ἔδεν ὀλίγον, ἀλλὰ Φοινίκην, κοίλην Συρίαν, Κύπρον, Κιλικίας πολλὰ ἐπὶ τῆς τε Ἰερδαίας τῶν τῶν βαλσαμον φέρεσαν, καὶ τῆς Ναβαταίων Ἀραβίας ὅσην ἔδεν τῶν ἐν τῷ ὁκεανῷ θάλασσαν. αὐτὰ μάλιστα Ῥωμαῖοις ἠγάσαντο αἰδωμέναι. καί τοι πολλοῖς ἐχαρίζετο τετραρχίας καὶ βασιλείας ἐθνῶν μεγάλων, ἰδιώταις δὲ. Vt CLEOPATRA venit, nullum ei civile aut modicum ab Antonio munus datum est, sed Phœnice, Cœle-Syria, Cyprus, Cilicia magna pars, Iudæa balsamifera, & Arabia Nabatea pars ea, quæ ad Oceanum pertinet. Ha maximè Donationes Romanos offenderunt: cum alijs Principatus & Regna magnarum gentium priuatis hominibus addixisset. Et paullò inferius: Πρώτῳ μὲν ἀπέθηκεν ΚΛΕΟΠΑΤΡΑΝ Βασίλισσαν Αἰγύπτου καὶ Κύπρου, καὶ Λιβύης, ὁ κοίλης Συρίας, συμβασιλεύοντ' αὐτῇ Κασσαρίῳ, ὃς ἐν Καίσαρι ἔδωκεν ὅσας ἔδωκεν γεγονέναι, Κλεοπάτραν ἔγχεον καὶ ἀνιόντος. Δύτῳ δὲ ὅδ' ἔδωκεν αὐτῇ καὶ Κλεοπάτρας υἱόν, Βασίλειον Βασιλέων ἀναγορεύσας, Ἀλεξάνδρῳ μὲν Ἀρμενίαν ἀπένευκε καὶ Μήδειαν, καὶ τὰ Πάρθων, ὅταν ὑπαγάγηται. Πτολεμαίῳ δὲ Φοινίκην, καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν. Tunc primum CLEOPATRAM declarauit Ægypti, Cypri, Africa, Cœle-Syria, Reginam, consorte Regni adiuncto Casarione, quem ipsa ex Casare Dictatore concepisse, grauidam ab eo relicta fuisse credebatur. Inde communes sibi & illi filios, Reges Regum appellauit. Et Alexandro Mediam, Armeniam, Parthiamque, (si quando subacta foret) attribuit: Ptolemæo Syriam, Phœnicem & Ciliciam.

Medij Pacificatores.

MEDIA autem VICTORIA, geminos inter Angues, Columellæ seu Aræ insistentes, rectè posita est. Nam Pacificatores & Arbitri, Medij dicti apud veteres. Thucydides lib. iv. de Arrhibæo Rege loquens: ἐπεὶ καὶ ἐκείνῳ, ὅτε μὲν ὦν Βρασιδᾶ ΜΕΣΟΝ ΔΙΚΑΣΗΝ Πητέπειν. Per Caduceatorem nuntiauerat, se paratum esse Brasida, arbitro MEDIO, rem committere. Eustathius in lib. x. Iliados: vbi θεῖος & ἱερὸς κήρυκας vocari asserit ὅδ' ἀμνηγορίας, καὶ ἐξελωαίας ἔμπροσθεν ὡς περ ἐξελωαίας, καὶ πολέμων λύσεις, ΜΕΣΟΝ ΤΕ ἡρομύς εἰς πᾶν κατὰ τὸν. Eos qui Reipub. nomine Legationes obeunt, & Feciales, denique MEDIOS sequestros omnes. Maro vii. Æneidos de Galeo:

Dum Paci MEDIVM se offert. — —

Sido-

Sidonius Apollinaris Carm. xxiii. ad Consentium Narbonensem :

*Quod si Fœdera soluerentur Orbis,
Pacem, TE MEDIO, darent feroces
Hunni, Sauromata, Geta, Geloni.*

Plura eius rei exempla Adolescentes olim attulimus lib. iii. Electorum nostrorum, cap. vii. vbi illum Claudiani versum, in Panegyri ad Consulatam Fl. Manlij Theodori, illustrauimus:

— *Qua dissona ritu*

Barbaries, MEDII quem non Reuerentia frangat?

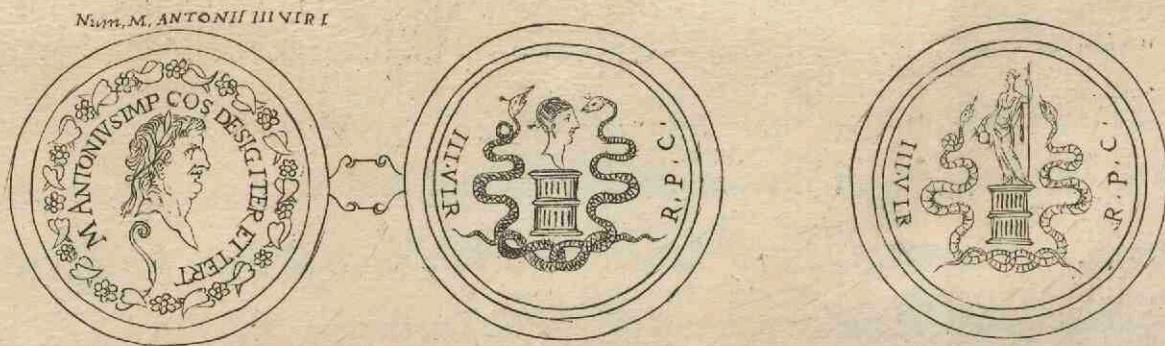
Quemadmodum verò in Pacificationibus per Caduceatorem initis, Virgula Mercurij, hoc est, Recta Ratio & Oratio media (vt suprâ, in Caducei Interpretatione Suidas dixit) Angues, siue Hostilitates, separât; ita vbi Marte Iudice, Pax quæritur, VICTORIA Media eosdem dirimere rectè dicitur. Ac de Virgulâ quidem Mercurij sic Hyginus, Augusti Libertus, in Astronomico: *Mercurius ab Apolline Virgulam quamdam muneri accepit: quam manu tenens Mercurius, cum proficisceretur in Arcadiam, & vidisset DVOS DRACONES inter se coniuncto Corpore, alium alium appetere, vt qui dimicare inter se viderentur; VIRGLAM inter utrumque subiecit: itaq; discesserunt.*

Olinarius
Marcian.
lib. i. c. ix.
Sandoual.
& Heuter.
Vitâ Ca-
roli V.
ad ann.
M. D. XXII.

Quo facto, eam Virgulam Pacis causâ dixit esse constitutam. Nonnulli etiam cum faciunt Caduceos, DVOS DRACONES implicatos Virgulâ faciunt: quod initium Mercurio fuerat Pacis. Eius exemplo & Athleta in reliquis eiusmodi certationibus Virgulâ vtuntur. Sed & Patrum memoriâ, in monomachiis dirimendis, Virgulæ huiusmodi vsum, ac prisci moris vestigia exstitisse, ex Historiis constat.

Cæterum, exstat geminus M. Antonij Numus, annis aliquot ante Augustæum illum percussus: quem hîc adiungendum curauî, vt superiori collatus lucem alter alteri foerneret. Per Litteras autem illas singulares, III. VIR. R. P. C. designari TRIVMVRVM REIP. CONSTITVENDÆ, nemini Humaniori ignotum est.

Goltz.
Iul. Cæs.
pag.
XLVIII.

Quærunt viri docti, quænam sit Facies illa Muliebris, Media geminos inter Angues, columellæ imposita? Occo, Cleopatraz aut Asiæ caput esse existimat. Alij aliud coniectant. Quæ in altero Numo Figura stolata cernitur, dextrâ Vrceolum, sinistrâ Hastam puram, tenens, eandem Faciem præferre videtur. Ful. autem Vrsinus Mineruam esse asserit. Ipse PIETATIS istam aut CONCORDIÆ esse effigiem, Formâ OCTAVIÆ, C. Cæs. Octauiani Aug. sororis, & M. Antonij coniugis, expressam, non dubito. Hæc enim sex circiter ante Pugnam Actiacam annis, Bellum Ciuile, M. Antonium inter & C. Cæs. Octavianum, iam tum nascens, singulari prudentiâ suâ auertit: Pacemque inter Coniugem, Fratremque suum conciliauit, teste Plutarcho in Vitâ M. Antonij:

F. Vrsin.
Gente
Antonia.
Choul.
pag.
xxvii.
Erizius
in Au-
gusto.

Αὐτὸς δὲ πάλιν ἐν πινὼν ΔΙΑΒΟΛΩΝ παρεξωθεὶς πρὸς Καίσαρα, ναυσὶ τετακτοῖς ἐπὶ πρὸς τὴν Ἰταλίαν. & δεξαμένην τῶν Βρετανῶν τὸν σόλον, εἰς Τάραντα διεώρμησεν. ἐνταῦθα τὴν ΟὐΚΤΑΒΙΑΝ, (οὐκίππει γὰρ διὰ τῆς Εὐμάδος αὐτῆς) δευθεῖσαν διποπέμπει πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἔγκυον μὲν ἔσαν, ἥδη δὲ καὶ δούτερον ἐξ αὐτῆς θυγάτηρον ἔχουσαν. ἡ δὲ ἀπαντήσασα κατ' ὁδὸν Καίσαρα, καὶ ἀδελφεῖσά τῃ ἐκείνης φίλων, Ἀγρίππαν καὶ Μαρκίαν ἐνετύγχανε, πολλὰ ποτνιαμένη καὶ πολλὰ δεομένη, μὴ δεῖδειν αὐτὴν ἐν μακαριότητι γυναικὸς ἀδελφότητι γρομένην. νῦν μὲν γὰρ ἀπαιτῶς ἀνθρώπους ἐν αὐτῇ διποπέμπει, Αὐτοκράτορος δὲ οὖν, ἔμειν γυναικα, ἔμειν ἀδελ-

Numus
M. Antonij
III. viri
interpre-
tatus.

Pax inter
M. Anton.
& C. Cæs.
Octavian.
interpre-
te OCTA-
VIA.

ἀδελφῶν ἔσαν. Εἰ δὲ τὰ χεῖρω κρατήσαιν, (ἔφη) καὶ ἡρόδοτος πόλεμον, ὃν μὲν ἀδελφὸν ὄτω κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι πέπρωται, τὰ ἑμὰ δὲ ἀμφοτέρως ἀθλία.

Τέτις Ἰππικλαδῆς ὁ Καῖσαρ, ἦκεν ἐξελικνὸς εἰς Τάραντα. καὶ θέαμα κάλλιστον ἐπαρόντες ἐθεώοντο, πολλὴ μὲν ἐν γῆς στρατὸν ἡσυχάζοντα, πολλὰς δὲ ναῦς ἀπὸ τοῦ αἰμαλῶς ἐχέσας, ἀπάντῃ καὶ φίλων ἀπαντήσεις, καὶ φιλοφροσύνας. Εἰς τὰ Ἀντωνίου παρτέρους καὶ τὴν ἀδελφὴν Καίσαρος δόντες. ἐπὶ δὲ ὁμολόγητο Καίσαρα μὲν Ἀντωνίου δουλοῦν δύο τάγματα παρὸς τὸν Παρθικὸν πόλεμον. Ἀντωνίου δὲ Καίσαρα χαλκεμβόλους ἑκατὸν. Οὐκταβία, τῶν ὁμολογημένων χωρὶς, ἠπόσατο τῷ μὲν ἀδελφῷ παρὰ τὸν ἀνδρὸς εἰκοσι μυριάδας, τῷ δὲ ἀνδρὶ παρὰ τὸν ἀδελφὸν στρατιῶτας χιλίας. *ANTONIVS denuò CALVMNIIS quibusdam adversus CÆSAREM concitatus, CCC. navibus Italiam petit: Brundisioq; non receptus, Tarentum appulit. Inde OCTAVIAM, quæ comitata eum fuerat ex Græciâ, orantem dimittit ad fratrem. Prægnans tum erat, atque alteram ex eo filiam iam genuerat. Hac in itinere obviam CÆSARI facta, assumptis ex eius amicis, Agrippâ & Mæcenate, summis precibus eum obtestata est, ne se ex beatissimâ Muliere miserrimam fieri sineret: oculos iam omnium hominum in se conuersos, quæ duorum IMPERATORVM, alterius Vxor, Soror alterius esset. Quod si deteriora Consilia prævaluissent, interq; eos Bellum excitassent, ipsos quidem incerto euentu certaturos; suam verò sortem utrimque fore miseram.*

Fractus his CÆSAR, pacificè Tarentum venit: fuitq; incundissimum spectaculum, magnum in Terrâ exercitum quiescere, multas naues in littore ociosas stare, cum ipsi Imperatores, eorumq; amici, inter se congregarentur, ac mutuo consalutarent. Prior CÆSAR apud ANTONIVM, in gratiam Sororis suæ, cœnavit. Pactum est ibi inter eos, uti Cæsar duas legiones ad Parthicum Bellum Antonio daret, Antonius Cæsari aratas naues Centum. Præter hæc OCTAVIA fratri à marito viginti myriades; marito à fratre mille milites impetrauit.

Eiusdem Pacificationis, OCTAVIA Mediâ conciliatæ, meminit Appianus lib. v. de Bellis Civilibus: Οὐκταβία ἐνέχουσα παρὸς Καίσαρα, διαμείβουσα αὐτοῖς. OCTAVIA igitur profecta est ad Cæsarem, ut Arbitra inter eos foret. Legendus quoque Dion lib. XLVIII. Quin & paullò ante Pugnam Actiacam, OCTAVIA Bellum Civile, coniugem inter, Fratremq; suum iam exardescens, denuò sopire & extinguere modis omnibus est molita (ut apud Plutarchum videre est) sed Cleopatras artibus, eius conatus irriti cecidère. Plutarchus: Ἀντωνίου δὲ καὶ τοῦ Δομιτίου καὶ πῶν ἄλλων, ἐπέλθοι Κλεοπάτρα πλὴν ἐπ' Αἰγύπτου, καὶ καὶ παραδοκῆν τὸν πόλεμον. ἢ δὲ φοβερόν τας δὲ Οὐκταβίαν πάλιν αὐτὴ διαλύσει, ἐπεισε πολλοῖς Κανιδίον χρημασιν, Ἀντωνίου διαλεχθῆναι παρὰ τῆς, ὥς ἔτε δικαίον ἀπελάνεσθαι τὸν πόλεμον γυναικὶ συμβολὰς πικραύτας διδῶσαν. *Antonius, Domitij & aliorum consilium secutus, Cleopatram in Ægyptum navigare, ibiq; Belli euentum expectare iussit. At illa metuens ne rursus, intervenitu OCTAVIÆ, Bellum dissolveretur, magnâ pecuniâ Canidium (is Peditatus Antoniani supremus Præfectus erat) corruptit, ut pro ipsâ apud Antonium intercederet, eiq; ostenderet; Iniquum esse, Cleopatram Bello, ad quod tam magna præsidia ipsa contulisset, arceri.*

Præter publicas Odij Simultatumq; inter M. Antonium & C. Cæs. Octavianum, causas, naturale quoddam inter utriusque Principis Fortunam, Geniumq; exstitisse Dissidium, Plutarchus auctor est: καὶ γὰρ ὡς ἀνὴρ πῶ αὐτῷ μαυλικὸς ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν τὰς χρέσεις Ἰπποκρίτων, ὅς, εἴτε Κλεοπάτρα χαρίζοιτο, εἴτε χεῖρο ἀληθεία, παρὸς τὸν Ἀντωνίου ἐπαρρησιάζετο, λέγων, τὴν τύχην αὐτῆς, λαμβανέσθαι ἔσαν καὶ μεγίστη, παρὰ τὸν Καίσαρα ἀμαυροῦσθαι. Ἐσπεύετο πορρωτάτω τὸν νεανίσκον ποιεῖν ἐαυτὸν. ὃ γὰρ ὁδὸς (ἔφη) Δαίμων τὸν τέτε φοβεῖται καὶ γαῖρας ὧν ἐν ψυχῇ ὅττω ἢ καὶ αὐτὸν, ὡς ἐκείνῃ γίνεται ταπεινότερος ἐγίσσαντο, καὶ ἀχρύνετο. *Habebat Antonius secum Hariolum quemdam Ægyptium, eorum unum qui Natalitias prædictiones scrutantur. Is, sine in Cleopatra gratiam, seu quòd ita re verâ sentiret, liberè ad Antonium dixit: Fortunam eius, splendidissimam alioquin & maximam, à Cæsaris Fortunâ obscurari: consuluitq; ut ab illo Iunene quàm longissimè se subduceret. Tuus enim (aiebat) Genius, istius Genium timet: & cum seorsim alacer sit atque erectus; illo appropinquante, demittit sese, & fit quàm antè, ignavior.* Idem refert Plutarchus in libro de Fortunâ Romanorum.

Vrceolus

Vrceolus ille quem in M. Antonij Numo dextrâ PIETAS, seu CONCORDIA, præfert, ^{Vrceolus Expiationis Symbolum.} Vas Pontificale est, Expiationis & Purificationis Symbolum, additum hîc ob M. Antonij Sacerdotium, qui Flamen Diui Iulij factus erat. Plutarchus: Αὐτὸς δὲ Καίσαρ χαρίζομαι, λέγεις ἀπὸ δέχθαι τὸ πρῶτον Καίσαρ. Ipse in gratiam Cæs. Octavianiani, Flamen Iulij Cæsaris factus est. In D. Iulij, M. Antonij & Planci Numis apud Goltzium, Vas illud passim appositum cernitur. Vel certè ad Fœderis solemnitatem Vrceolus ille spectat. Sic Homerus III. Iliados, in sacrificij cuiusdam, quod Fœderi fuerat interpositum, descriptione, manus ablutas & expiatis testatur:

— ἀτὰρ κήρυκες ἀγαυοὶ

Ὅρνια πρὸ θεῶν σπύαγον· κρητῆρα δὲ οἶνον

Μίσγον, ἀτὰρ βασιλῶσιν ὕδωρ Ἰλὶ χεῖρας ἔχουσαν.

Omnia Fœderibus feriendis apta ferentes

Pracones, miscentq; merum Crateribus aureis:

Tum manibus lymphas Regum fudere recentes.

M. Tullius, Oratione de Aruspicum responsis, Bellum inexpiabile vocat, quod Græci, Πόλεμον ἀσπονδον καὶ ἀκατάμακτον. Inter M. Antonij Numos apud Goltzium, sunt in quorum auersâ parte CONCORDIÆ Caput visitur: in quibusdam, Figura stolata cum Caduceo, & Inscriptione: CONCORDIA PRÆTORIANORVM. Si quis autem cum Fulvio, Meneruæ illam esse in superiore M. Antonij Numo effigiem, contendat, ad OCTAVIÆ Prudentiam id referendum est, quam Plutarchus deprædicat, Ἰλὶ κάλλιπός τ' ἑ Σειμόντα καὶ Νέον ἔχαστον. *Ad forma excellentiam, Gravitationem quoque & Prudentiam habuisse adiunctam.*

Temporis & rei gestæ series nobis hîc quoque opitulatur. In anticâ Numi parte, vbi Caput M. Antonij laureatum conspicitur, hæc est Inscriptio: M. ANTONIVS IMP. COS. DESIG. ITER. ET TERT. Id est: CONSVL DESIGNATVS ITERVM ET TERTIVM. Ex istâ Epigraphe constat percussum esse hunc Numum post annum Urbis conditæ D. CC. XIV. Illo enim anno, Pace inter Sext. Pompeium, C. Cæs. Octavianum, & M. Antonium confirmatâ, Consules renuntiati sunt post Quadriennium futuri: atque inter alios, M. Antonio (qui ante Quinquennium cum C. Iul. Cæsare Consul fuerat.) alter & Tertius Consulatus decretus, teste Appiano, lib. v. de Bellis Ciuilibus. Postquam enim Pompeianam istam Pacem descripsit, hæc subiungit: Ἀπέφηναν δὲ τῆς Παισιος ὑπάτης ἐς τετραετὲς, Ἀντώνιον μὲν καὶ Λίβωνα πρῶτους, ἀντικαθίσταντο· ὁμοίως Ἀντώνιος δὲ καὶ βέλοιο· Ἰλὶ δὲ ἐκείνοις Καίσαρ τε καὶ Πομπήϊον, εἶτα Ἀννόβαρβον καὶ Σόσιον, εἶτ' αὖτις Ἀντώνιον τε καὶ Καίσαρα, Τρίτον δὲ τότε μέλλοντας ὑπατεύσαν. *Sequenti die Coss. designati sunt in quadriennium: ante omnes Antonius & Libo, ut tamen Antonio liceret alium pro se substituere: post illos, Cæsar & Pompeius: tum Ænobarbus & Sosius. Deinde rursum Cæsar & Antonius, TERTIVM tunc futuri Consules. At verò Pacificatio, OCTAVIA Interprete, cum M. Antonio inita fuit duobus annis post illam Pompeianam Pacem: nempe anno Urbis conditæ D. CC. XVI. Agrippâ & Gallo Coss.*

Hederacea Corona Numum ambit. Nam M. Antonius Διόνυσον ἑαυτὸν νέον αὐτὸς τε ἐκάλεσε, καὶ ὑπὸ τῷ ἄλλων ὀνομαζέσθαι ἤθελε. *Bacchum se nouum appellauit: idq; nominis sibi & ab aliis tribui voluit. ut refert Dion lib. XLVIII.*

Similes quoque Vespasiani & Titi Augg. Numi sunt, cum Geminis Anguibus & Victoriâ Mediâ. Nempe in memoriam Belli Ciuilis Vitelliani, quod apud Cremonam, Auspiciis Vespasiani Aug. profligatum est, ut narrat Tacitus lib. III. Historiarum.

In Cretensium Numis etiam spectantur bini Serpentes erecti, quos intermedius Iupiter, Cretensium indigena, disiungit. Inscriptio addita: ΚΥΔΑΣ ΚΡΗΤΑΡΧΑΣ. *Memi-*

VVV

nit

Goltz.
Iul. Cæs.
pag.
XLIII. &
XLIX.

Vide
Pichij
Annal.
ad ann.
V. cond.
D. CC. XIV.

Croyac.
tab. XXVI.
& XXX.

Goltz.
Græciæ
Insulis
tab. III.
& IV.

Vespasiani
& Titi
Augg.

Cretensium
Numis lux
data.

nit *Cyde Cretensis* Liuius lib. XLIV. & M. Tullius Philippicâ v. In aliis eiusdem Insulæ Numis Templum Iouis, cum Arâ: in aliis Corytus, siue theca Arcus, media Angues separat. Quæ omnia Concordiam inter Cretensium Vrbes initam denotant. Auctor enim est Strabo lib. x. *Cnossion & Gortinam*, nobilissimas & potentissimas Cretæ Vrbes, intestinis bellis inter se conflictari solitas. At cum externa arma ingruerent, Pacem inibant, quam Συγκρητισμόν, *Syncretismum*, appellabant. Plutarchus lib. de Fraternali Amore: Μιμνήσκον αὐτὸ γού τὸ τῶ Κρητῶν, οἱ πολλὰς καταστάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἐξώθεν ἐπὶ πόλεων Πολεμίων, διελύοντο καὶ σωίζαντο. Καὶ τὰ τῶ ὁ καλὸς μῦθος ὡς αὐτῶν Συγκρητισμός. *Imitandi Cretenses, qui crebris seditionibus, Bellisq; Civilibus exagitati, extrinsecus aduentantibus hostibus, PACEM ac Societatem inierunt. Is enim erat, quem ipsi vocabant Syncretismum. Qui in alterâ Cretensium Numorum facie expressus est Anguis, cistulæ irrepens, ad Bacchica Orgia referendus est.*

Syncretism.

Quamuis autem ex iis omnibus quæ suprâ adduximus, Triumphalis illius Numi Augustæ, aliorumque, sensum cuius perspicuum esse non dubitem; nihilominus tamen illustria aliquot vetustissimorum scriptorum loca velut *Ἰμμετρα* & (vt cum Apuleio loquar) superpondia quædam, ad superiora illa Rationum nostrarum momenta hic adicere volui, vt nullum de Interpretatione nostrâ dubium relinquatur.

SERPENS
Ody
Symbol.

Ægyptij (à quibus prima Eruditionis semina Græci accepere) SERPENTEM, *Ody Symbol.* *lum, dixere, referente Diodoro. Vnde Theognis amicum perfidum sic detestatur:*

Pierius
Hierogl.
lib. XVI.
c. XXXVII.

Ἐρρε, Θεοῖσιν τ' ἐχθρὸς, καὶ ἀνθρώποισιν ἄπιστος,

Ψυχρὸν δὲ ἐν κόλπῳ ποικίλον εἶχες ΟΨΙΝ,

Apaga, Diisq; Inimice, & Hominibus infide,

Frigidum qui in sinu varium habebas ANGVEM.

Maro VII. *Æneidos*, vbi Bellum *Æneam* inter Turnumque orditur, *Alceto Anguicomam* inducit, quæ ad Turnum accedens, ac — *Flammea torquens*

Lumina, cunctantem & quarentem dicere plura,

Reppulit, & GEMINOS crexit crinibus ANGVES.

Similiter apud Papinium lib. VIII. *Thebaidos*:

It GEMINVM excutens ANGVEM, & bacchatur utrisque

Tisiphone castris.

Idem
Belli
Symbol.

Peculiariter verò per DRACONEM, aut Serpentem, Bellum Vastitatemque designari, innuit ipse elegantioris omnis Doctrinæ Fons, Homerus. Is enim cum significare vellet, Bellum Troianum totos annos nouem absumpturum; sacrificantibus Græcis DRACONEM visum canit, qui octo passerculos, ipsamque matrem, nonam, deuorabat, *Iliados* II.

Ἐνθ' ἐφάνη μέγα σῆμα, ΔΡΑΚΩΝ ἐπὶ νῶτα δαφνοῖς,

Σμερδαλέῃ, ἐν ᾧ αὐτὸς Ὀλύμπιος ἦκε φόβος δῖος,

Βωμὸν ὑπαίξας, αὐτὸς ῥα πλάττανισον ὄρεσεν.

Ἐνθα δ' ἔσθον σαρκοφάγοι νεοσσοὶ, νήπια τέκνα,

Ὅζω ἐπ' ἀκροτάτῳ, πέτραις ὑποπεπληῶτες,

Ὅκτω. ἀτὰρ μήτηρ ἐνάτη βῆ, ἣ τέκε τέκνα.

Ἐνθ' ὄγος σὺν ἑλεναὶ κατὰ δ' ἰε τετραγῶτας.

Μήτηρ δ' ἀμφοποτάτῳ ὀδυρομένη φίλα τέκνα.

Τῷ δ' ἐλελιζάμενθ', πτέρυγος λάβεν ἀμφιαχῆαν.

Illic apparuit magnū signum: DRACO, dorso sanguineus,

Horribilis, quem ipse Olympius misit in lucem.

Quintus

Quum ex altari profiliit, ad platanum perrexit:

Ibi erant passeris pulli, parui filij,

Ramo in extremo, sub foliis volitantes,

Octo: sed mater nona erat, qua peperit filios.

Ibi ille hos miserabiliter comedit stridentes:

Mater autem circumuolabat lugens dilectos filios:

Hanc circumactus ala prehendit latè clamantem.

Prodigium istud Calchas Vates, paucis versibus interiectis, ita interpretatur:

Ὡς ἔτε κ' τέκν' ἔφαγε σαρκοῖο καὶ αὐτῷ,

Ὅκτω, ἄλ' ἑ μῆτις ἐνάτη λῷ, ἢ τέκε τέκνα.

Ὡς ἡμῖς τσαῦτ' ἔτεα πολέμιζοντο αὐτῷ.

Τῷ δεκάτῳ δ' πόλιν αἰετῶν διέδραμον.

Vt hic filios deuorauit passeris, & ipsam,

Octo: sed mater nona erat, qua peperit filios;

Sic nos tot annos bellabimus hic:

Decimo autem Cuiusmodi capiemus latas vias habentem.

Liuius lib. xxi. Hannibalem, Italiae Bellum inferre parantem, tale Somnium habuisse narrat: Vidisse post se SERPENTEM mirā magnitudine, cum ingenti arborum ac virgultorum strage ferri, ac post insequi cum fragore Cali, Nimbium. Tum, quā moles ea, quidve Prodigij esset, quarentem, audiuisset: VASTITATEM Italia esse. M. Tullius lib. i. de Diuinatione, ubi inter cetera idem Somnium examinat: Tum visam Belluam vastam, & immanem, circumplicatam SERPENTIBVS, quacumque incederet, omnia arbuscula, virgulta, cuncta pervertere: & eum admiratum quā sisse de Deo, Quidnam illud esset, tale Monstrum? & Deum respondisse, VASTITATEM esse Italia: praecepisseq; ut pergeret protinus. Silius Italicus, vir Consularis, lib. iii. de Bello Punico, graphicè istud Hannibalis Somnium describit:

Ecce ingis rapiens sylvas, ac robora vasto

Contorta amplexu, tractasq; per inuia rupes,

Ater lethifero stridebat turbine SERPENS:

Quantus non aquas perlustrat flexibus Arctos,

Et geminum lapsu sidus circumligat Anguis.

Immani tantus fauces diducit hiatus:

Attollensq; caput nimborum Montibus aequat.

Congeminat sonitus rapti Violentia Cali,

Imbriferamq; Hyemem permixtā grandine torquet.

Hoc trepidus Monstro (neque enim Sopor ille, nec alta

Vix aderat Noctis, Virgaque fugante tenebras

Miscuerat lucem Somno Deus) ardua, quā sit,

Scitatur, Pestis? Terrasq; Urgentia membra

Quò ferat? & quosnam Populos deposcat hiatus?

Cui gelidis alma Cyllenes editus antris:

BELLA vides optata tibi: te maxima BELLA,

Te strages nemorum, te toto turbida Caelo

Tempestas, cadesq; Virum, magnaq; ruinae

Idae generis, lacrymosaq; Fata sequuntur.

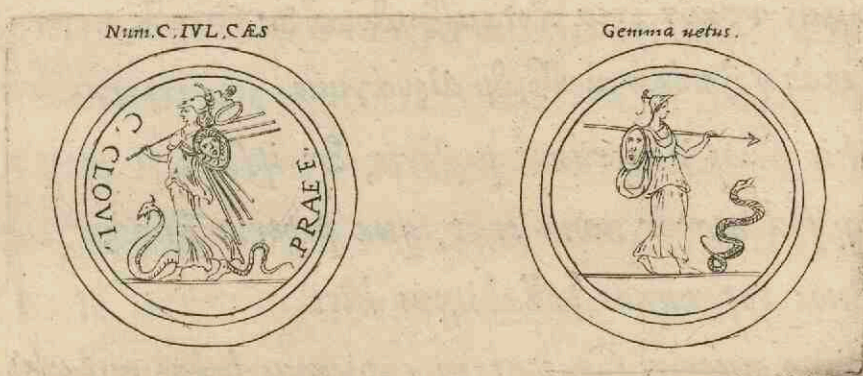
*Quantus per campos populatis Montibus actus
Contorquet sylvas squallenti tergo SERPENS,
Et late humectat Terras spumante Veneno;
Tantus perdomitis decurrens Alpibus, atro
Involues Bello Italiam: tantoq; fragore
Eruta conuulsis prosternes oppida muris.*

Non immeritò igitur Val. Maximus lib. i. cap. vii. vbi idem istud Somnium commemorat, eleganter ait: *Non Vigiliis tantum, sed & ipsam Hannibalis Quietem Romano Imperio fuisse Hostilem.*

DRACO
Palladi
sacer.

Porro Palladi, vt Bellorum Præsidi, DRACONEM Comitem attribuere veteres. Sic in C. Clouij Numo apud Goltzium, & in Gemmâ vetustâ apud Gortæum spectatur:

Goltzium
Iul. Cæf.
pag. xi.
Gortæum
Dacty-
liotheca
Num.
LXXXVII.

Pierius Valerianus Hieroglyphicorum lib. xv. cap. xv. & Æneas Vicus, in Commentariis ad prisca Impp. Romanorum Numismata, in isto C. Clouij Numo, *Roma Gradientis* simulacrum expressum esse, falsò credidere: cum haud dubiè *Palladis*, Trophæum gestantis, ea sit effigies. Statuæ enim eius Deæ DRACONEM à Phidiâ adiunctum fuisse, testatur Plutarchus lib. de Iside, Pausanias in Atticis, Phurnutus, aliique. Nota Demosthenis vox, cum Athenis exularet: *ὦ Δέσποινά Ποιῖας, τίδ' ἡ τοῖσι τοῖς χαλεπωτάτοις χείρεσι θῆραις; Γλαυκί, καὶ Δράκοντι, ἔ Δῆμω;* O Domina PALLAS, quid tribus teterrimis Bestiis delectaris; Noctua, DRACONE, & Populo?

Plutarch.
Vitâ De-
mosth.

DRACO-
NES inter
Signa Mi-
litaria.

Quin & inter signa Militaria, DRACONVM simulacra ingentia, ore patulo, in prælongis hastis olim præferri solita. Ammianus Marcellinus lib. xvi. vbi Pompam Introitus Constantij Aug. in Urbem Romam, describit: *Alios purpureis subtegminibus texti circumdedere DRACONES, hastarum aureis gemmatifq; summitatibus illigati, hiatu vasto perflatiles, & idè velut Irâ perciti, sibilantes, candarumq; volumina relinquentes in Ventum.* Claudianus in Panegyrico ad iii. Consulatum Honorij Aug.

*Hi volucres tollunt Aquilas, hi picta DRACONVM
Colla leuant: multusq; tumet per nubila SERPENS
Iratus stimulante Noto, vinitq; receptis
Flatibus, & vario mentitur sibila tractu.*

Pulcherrimis istis Claudiani versibus certat Sidonius Apollinaris, Aruernorum Præsul, in Panegyrico Maioriani Aug. — Iam textilis ANGVIS

*Discurrit per utramque aciem, cui gustur adactis
Turgescit Zephyris. Patulo mentitur hiatu
Iratam pictura Famem; pannoq; Furorem
Aura facit, quoties crassatur vertile tergum
Flatibus, & nimium iam non capit alius inane.*

Ex Indis tractum eum morem, è Suidâ constat: *Ἰνδοὶ, ἔθνη βαρβαρον. κατὰ τὸν πόλεμον ἦσαν αὐτοῖς Σημαῖα τῶ ἰππέων καθ' ἐκάστην χιλισίῳ, ΔΡΑΚΩΝ ἢ κάμακος ἀνατεταμένον. ἔδρυον μὲν ἢ κεφαλὴ πεποίηται, ἑσπερότων ὀδόντων, καὶ ἔχασματ' ἀπειλὴν ἔχοντος. τὸ ἄλλο σῶμα σπειρόφον ὡς τε μήκος καὶ βάθος, καὶ τὸ ποικίλον τ' ἡρώας, ἐς ἀληθινὸν ΔΡΑΚΟΝΤΑ.*

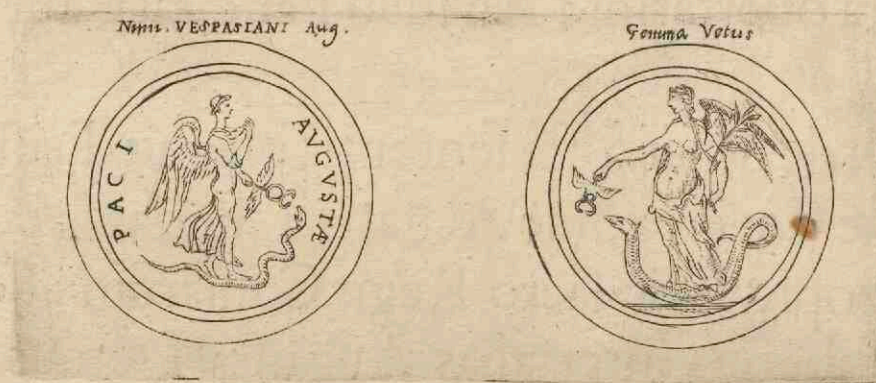
Indi,

Indi, Gens Barbata. Ipsi autem in Bello, pro singulis millibus equitum erant Vexilla: DRACO scilicet in pertica extensus, cuius caput quidem erat argenteum, dentibus exertis, & victu minitabundo. Reliquum vero corpus ex serico contextum, longitudine & profunditate & coloris varietate verum DRACONEM referens.

At vero DRACONEM aut Serpentem calcatum, BELLI oppressi & profligati Symbolum esse, ex Claudij Aug. itemque D. Iulij Numo, per Traianum Aug. restituto, supra vidimus. Et euidentissimè id patet ex Vespasiani Aug. Numo, ut in priscis Numismatibus quæ studio ac munificentia Caroli, Croyiaci & Arschottani Ducis, Belgæ, congesta, & cum Ant. Augustini Dialogis, ab Andr. Schotto Latinè versis, edita sunt, videre est. Illic enim PAX, seu VICTORIA Pacifera, Serpentis corpus medium pedibus calcans, reluctantis ac obnitentis retortum caput Caduceo compescit. Apud Gorlæum quoque in Gemmâ antiquâ, VICTORIA Pacifera simili schemate expressa est.

Croyiac.
Tab.
XXVII.
Gorlæus
Dacty-
litheca,
Num.
XII.

Ecquis Numum istum, Gemmamque contemplatus, protinus non exclamet, Artifices illorum inuentores, dum ingeniosè ista designarent, in mente habuisse istud Regis ac Vatis Diuini, Psalmo XC. *Επὶ Ἀσπίδα καὶ Βασιλίσκον Ἰησοῦς, καὶ καταπατίσας Λέοντα καὶ Δράκοντα.* Super ASPIDEM & BASILISCVM ambulabis, & conculcabis Leonem & DRACONEM? Itemque illud Seruatoris nostri apud D. Lucam, cap. X. *Ἰδοὺ, δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν ὑπὲρ πάντων ὀφιδῶν καὶ σκορπίων, καὶ ὑπὲρ πάντων δυνάμεων ἐχθρῶν.* Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra SERPENTES & Scorpiones, & super omnem Virtutem Inimici. Certè & de Hostili EXERCITV ista interpretatur Clemens Alexandrinus, Stromatum lib. IV. *ὑπὲρ πάντων ὀφιδῶν καὶ σκορπίων καταπατῆν, κυριεύειν τε καὶ δαμνῶν, ὥς τὸ ἀντικειμένους ΣΤΡΑΤΙΚῆς.* Super SERPENTES & Scorpiones ambulare, & in Dæmones, & in Adversarij EXERCITVS dominatum obtinere. Similiter & in istud Psalmi LXXIII. *Σὺ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν ΔΡΑΚΟΝΤΩΝ ὑπὲρ τοῦ ὕδατος.* Tu contrivisti capita DRACONVM in aquâ; ita Euthymius Zygabenus: Per DRACONVM capita, MILITES, Tribunos, Centuriones & Duces intelligit, qui à Pharaone missi sunt ad persequendum populum Israël.

Sed & solum Serpentis schema in Vespasiani Aug. Numo clarè demonstrat, esse absurdum, (quod Tristanus contendit) Serpentem hîc Victoriæ Paciferae velut viæ Ducem (Guide) adiunctum esse. Conculcatus enim collum atque os versus Victoriâ retorquet, aduersantis & obnitentis specie: quod certè non est viæ ductorum schema atque habitus. Quid deinde à ratione alienius, quàm ANGVEM, (quem non tantum è profanis, sed & sacris Litteris, Odij, Hostilitatis, Bellique Symbolum esse probauimus) Victoriæ Paciferae ὁδηγόν, seu viæ Ducem, dare? Id sanè non minus ridiculum, quàm si (ut Flaccus ait)

SERPENTES Anibus gementur, Tigribus Agni.

SALVTIS quidem Symbolum esse Anguem, omnibus notum est: quod nempe ex eius carne Remedia & Antidota parentur, velut Theriaca: ut ita venenum veneno pellatur. Atque ideo Æsculapio Anguis sacer erat, & in priscis Statuis & Numis illi adiunctus cernitur. At nusquam in Victoriæ aut Felicitatis Numismatib. Serpentes appositi sunt: nisi, ut in Caduceo, domiti iam, & disiuncti. Quin & in Salutis Numis à Nerone cufis, Serpens abest: quasi nihil venenatum ille Saluti tribuendum duxerit. Ut obseruat A. Augustinus.

A. Aug.
ustin.
Dial. 2.
Croyiac.
Tab. XXI.

Yyy

Quod

Quod ad locum Sisennæ à Tristano citatum spectat, illum M. Tullius lib. II. de Diuinatione fatis refellit: *De ANGVE illo* (inquit) *qui Sylla apparuit immolanti, utrumque memini; & Syllam cum in expeditionem educturus esset, immolauisse, & Anguem ab Arâ exstitisse: eoque die rem praeclare esse gestam, non Aruspiciis consilio, sed Imperatoris.*

Postremum Tristani argumentum, Fabellam de Draconibus, quos Alexandro, Iouis Hammonis Oraculum petenti itineris Duces fuisse, Arrianus lib. III. narrat; idem Auctor mox abundè refutat, dum alios Scriptores secutus, Coruos, (inauspicatissimi ominis aues) Alexandri castris praeuolasse refert: *Ἀεσόμελας δὲ (καὶ ὁ πλείων λόγος ταύτην κατέχει) Κόρακας δύο πρὸ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν ἐξουσίαν, τέρας ἦν αὐτῶν Ἀλεξάνδρῳ ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ. Aristobulus autem (cui plures assentiuntur) duos Coruos ante exercitum uoluisse scribit, eosque Alexandro Itineris duces exstitisse: quod & Curtius asserit lib. III. Quid verò aliàs mirum magnoperè fuerit, si in Libyæ desertis, Serpentum feracissimis, Dracones duo ante Alexandri castra oberrarint? An ideò Felicitatis aut Victoriæ Symbolum Anguis dicendus?*

Usqueadeò autem sibi de nouitiâ istâ sententiâ placuit Tristanus, ut & illam repetierit in Explicatione Gemmæ Cæsareæ, siue Achatis Tiberiani: cuius nobilissimi & antiquissimi cimelij, quod in Gazophylacio sacro Regis Galliarum asseruatur, ectypon operi suo inseruit. In eâ Gemmâ Tiberius inter alias Augustæ Domus personas sedens spectatur: atque in vestis eius squamosæ limbo ac laciniis, quinque aut sex Serpentes prorepunt. „ De his ita Tristanus: *Vous y contemplez Tibere, lequel est assis, tenant le Lituus, ou baston Augural. Le deuant de son Vestement Imperial chargé autour d'un entrelas de cinq ou six SERPENTE A V X. Qui me semblent signifier la singuliere FELICITE de Tibere, en ses entreprises, si heureusement executées, par l'insigne Valeur, & singuliere prudence de Germanicus. Ces SERPENTS marquans, (comme ie croy) le nombre de ses VICTOIRES plus signalées.* Hæc ille.

An non Laurum tibi, quam mordeas, ad manum esse optas, erudite Lector, cum haud dubiè præcordia tibi ad risum saliant, dum hæc legis? Nam Vestis illa Tiberij Aug. Ægis est, seu Palladis lorica, squamosa & Serpentibus cincta, qualem Maro describit VIII. Æn.

*Achates
Tiberianus
illustratus.*

*ÆGIDAQUE horrificam, turbata Pallados arma,
Certatim squammis Serpentum, auroque polibant,
Connexoque ANGUES. &c.*

Solitam Ægida in antiquis Imperatorum statuis exprimi, suprâ ostendimus. Aptissimè verò ad Gemmæ istius lucem Angelus Politianus, Miscellaneor. cap. XLVII. *Vidimus, inquit, Romæ marmoreum quoddam Palladis simulacrum, gestans Ægida, squamoso Draconum corio contextam; sic ut extremum eius ambitum DRACUNCULI item, ad limbi aut fimbria vicem, circumcluderent.* Quantum & in reliquâ eius Gemmæ Regiæ Explicatione hallucinatus sit Tristanus, eruditè ostendit politioris Litteraturæ, omnisque Antiquitatis & Elegantiae priscæ Φῶς ἀγαθόν, Albertus Rubenius, Petr. Paulli, Equitis, Apellis nostri, filius, Regi Catholico in sanctiore Concilio Belgico à Secretis, in accuratissimâ suâ Achatis illius Cæsarei Interpretatione, quam luci paratam apud illum nuper vidimus. Quàm infirmis autem friuolisque argumentis idem Tristanus nostram de Manlii, Astronomici Auctoris, Ætate sententiam, quam olim in Papinianis nostris proposuimus, impugnari, latius mox & oportuniùs (fauentibus Superis) demonstrabimus in Vindiciis Manlianis.

Sed iam à virosis Serpentum sibilis, Bellique simulacro, ad optatissimam almæ PACIS Imaginem oculos referamus.

Ad

Ad valvas Templi Iani, iuxta PACIS pedes CORNVCOPIÆ iacet, proprium insigne CORNV-
COPIÆ. & gestamen Pacis, cuius beneficio rerum omnium Vbertas & Abundantia Mortalibus obtingit. Tragicus in Medeâ, de Pace:

Qua dat belligeris Fœdera gentibus,

Et CORNV retinet diuite COPIAM.

In plintho adscriptum illud Pacis elogium ex Euripide desumptum:

PACIS
Elogium.

ΕΙΡΗΝΗ ΒΑΘΥΠΛΟΥΤΕ,

ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΑ ΜΑΚΑΡΩΝ ΘΕΩΝ,

ΖΗΛΟΣ ΜΟΙ ΣΕ ΘΕΝΩΣ ΧΡΟΝΙΖΕΙΣ!

In altero latere, idem Latinè:

O PAX ALMA, DATRIX OPVM!

O PVLCHERRIMA CÆLITVM!

QVAM TE MENS SITIT! O MORAM!

PIETAS velata Aræ adstans, & pateram dextrâ tenens, Templum Iani hortatur claudi. PIETAS.
Ita apud Statium VII. Thebaidos:

— *Castra silent, suspensaq; Bellum*

Horrescit PIETAS.

Pacem inter & Pietatem media cernitur D. ISABELLA CLARA EVGENIA, Belgarum ISABEL.
CLARA
EVGE-
NIA. quondam & Burgundionum Domina, Pacis, dum viueret, studiosissima, Bellique fores denuò obserare nititur, quas ipsa cum Coniuge suo, ALBERTO, Austriæ Archiduce, per annos XII. initis cum Batauorum Gente Induciis, olim clauserat.

Amoris & Amicitiae GENII, Cupidinum instar alati, in Tabulâ superuolitant: quorum GENII
Amoris. alter lychnuchi pedem valuis Templi claudendis admouet. In veteri Inscriptione Prænestinâ, *Cupidines duo cum suis lychnuchis*, recensentur.

In Propylæo sinistro spectantur Pacis Comites ac Sociæ, TRANQVILLITAS & SE- TRAN-
QVILLI-
TAS. CVRITAS. Et TRANQVILLITAS quidem sellæ insidens, cubitoque columellæ incumbens, Papauera aliquot cum spicis dextrâ protendit, læuâ palmam gestat. Papauera somnos non interruptos, Spicæ Fertilitatem designant, quæ Tranquillitatis bona sunt. Huiusmodi exstat D. PII Numus, in quo Mulier dextrâ temoni innitens, læuâ Spicas protendens, cum Inscriptione: TRANQVILLITAS AVG. Pindarus Ode VIII. Pythior. Tranquillitatem *μεγίσπολιν*, id est, *Maximarum Urbium Conditricem* non immeritò vocat:

Φιλόφρον Ἡστρία, Δίκας

Ὡ μεγίσπολι θύγατερ.

O amica Menti TRANQVILLITAS,

Institia Filia, Urbium maximarum Conditrix!

Idem alibi, eleganter:

Stob.
Florileg.
tit. LVIII.

Τὸ κοινὸν πρὸς ἀσῶν ἐν δίδυα κατὰ θεῖς,

Ἐξδυσσάτω μεγάλα γοργὸς Ἡστρία

Γεγον φάος. Στάσιν δὲ πρὸς περὶ δῶ

Ἐπίκοτον ἀνελών, Πενίας δώτερων,

Ἐχθρὰν κερσεφόρον.

ZZZ

O ter

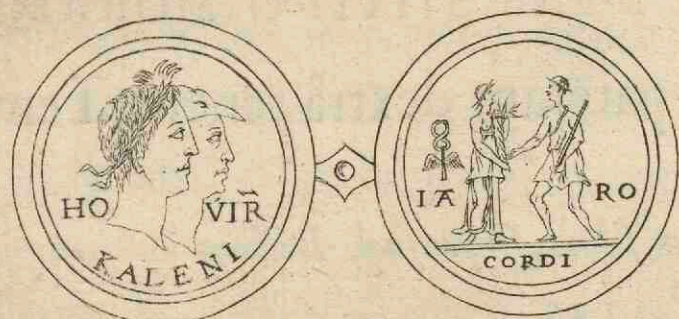
*O ter Beatus, qui Patria statum
In constitutâ sede locauerit!*

*TRANQVILLITATIS lumen alnum
Respiciens, animisq; pellens*

*DISCORDIARVM tetrica nubila:
Quas atra gaudet Pauperies sequi,
Infecta crescenti Iuuenta,
Et Pueris inimica nutrix.*

SECVRITAS. Stat SECVRITAS iuxta Tranquillitatem, columellæ innitens, ac dexteram sinistrae axillæ inferens. Huiusmodi est Imp. Cæs. Hostiliani Melsij Aug. Numus, in quo stat figura Muliebris sinistro cubito columellæ innixa, dextrâ Palmam gerens, cum Inscriptione: SECVRITAS AVG. Numum adfert Pierius Hieroglyphicor. lib. XLIX. cap. XLIII.

VIRTVS & HONOS. In fronte eiusdem Propylæi sinistri, Numisma est cum Effigiebus VIRTVTIS & HONORIS, iunctim positus, sero Laureo circumdatum. Talis exstat Caleni Numus.

Croyae.
Tab.
LXVIII.

Pace, VIRTVTI sua præmia & Dignitas constat: HONOS Cælitibus, Hominibusque benè de Repub. meritis, impenditur. Papinius lib. II. Sylvar. ad Meliorem Atedium, eadem quoque coniungit:

*Tu cuius placido posuere in pectore sedem
Blandus HONOS, hilarisq; tamen cum pondere, VIRTVS.*

LYRA. LYRA, formæ veteris, Numismati subiecta est, quod Musarum & Eloquentiæ studia & Scientiæ, Pace vigeant. Bacchylides, Pæanibus:

*Τίττει δὲ τὴ θνατῶν Εἰρήνη μεγάλη,
Πλάτων, καὶ μεγάλῳσων Ἀοιδῶν ἄνδρα.
PAX Alma res fert maximas mortalibus:*

Illa ministrat Opes, blandosq; LVSVS CARMINVM.

Adiacent & Penicilli, itemque Circinus, Regula, aliaque Artium fabrilium instrumenta: quod PAX exstruat & restauret, quæ BELLVM & Barbaries diruit.

ABVNDANTIA. In secundâ Eleuatione ad idem Latus iuxta CANDELABRVM, stat ABVNDANTIA, spicis coronata, sinu & Cornucopiæ elato, fructus omnigenos gestans. VERTAS Copiæ cornu inuersum effundit, quâ formâ in priscis Numis spectantur.

Infra, sub Candelabro geminum CAPIECORNV, è quo hinc inde Pueri caput eminet. Quemadmodum in T. Antonini Aug. Numismate (quod supra ad ARCVS PHILIPPEI partem posteriorem attulimus) expressa sunt in duplici Copiæ cornu bina Puero- rum capita: vt & in Numo M. Antonij III. viri apud Ful. Ursinum in Gente Antoniâ. Adscriptum:

TEMPORVM FELICITAS.

TEMPORVM FELICITAS. Non frustrâ ab Hesiodo Εἰρήνη καὶ εὐτυχία, PAX Liberorum Altrix, appellatur. Etenim Hesiod. lib. I. Oper. & Dierum.

Steb.
Florileg.
Tit. LV.

PACE (vt cum Velleio dicam) *resulget certa Spes LIBERORVM Parentibus, Viris Matrimoniorum, Dominis Patrimonij: omnibus hominibus Salutis, Quietis, Tranquillitatis.* Et Aristophanes ita PACEM affatur:

Ω' Σεμνοτάτη Βασίλεια, Θεά,
Πότνια, ΕΙΡΗΝΗ,
Δέσποινα χορῶν, Δέσποινα ΓΑΜΩΝ.
O *Veneranda Regina, Dea,*
Reuerenda o PAX,

Domina Chorearum: Domina NVPTIARVM.

Seneca lib. I. de Clementiâ, cap. XIII. *Tollere omnes & educare FILIOS cupiunt, & publicis malis Sterilitas indicta recluditur. Bene se meritorium de LIBERIS suis quisque non dulcit, quibus tale Saculum ostenderit.*

Ad exterius latus, adstant Feminae binæ Iuenculae, Terminorum habitu, quæ se mutuo complectuntur, & iaculorum fasciculum à Sciluro, Scytharum Principe, Liberis suis traditum, CONCORDIÆ Symbolum, manibus tenent, calathiscum Rosis plenum capite CON-
COR-
DIA. gestantes. Subscriptum:

PACIS ALVMNA QVIES: POPVLI CONCORDIA NVTRIX.

CONCORDIAM, *fundamentum ac radicem otij, bonorum Civium seminarium, Quietis publica segetem, & Almam PACIS altricem, vocat Nazarius in Panegyrico Constantini Aug.*

Plutarch.
Apoph-
teg.
Regg. &
Impp.

De Sciluri Fasciculo sic Plutarchus: Σκίλερος ὀγδοήκοντα παῖδας ἄρρενας ὑπολιπὼν, ἐπεὶ τελευτᾶν ἔμελλε, Sciluri *ΔΕΣΜΗΝ ἈΚΟΝΤΙΩΝ ἑκάστω προτείνων ἐπέδωκε κατὰ θραῦσαι παῖτων ἢ ἀπαγορευσάντων, καὶ ἐν αὐτοῖς ὀξελὼν ἀκόντιον, ἅπαντα* Fasciculum.

ῥαδίως σπείκλασε· διδάσκων ἐκείνας, ὅτι σωεσῶτες, ἰχυρεὶ διαμύσει, ἀδενεῖς δὲ ἔσονται διαλυθέντες καὶ σασιάζοντες. Scilurus quum relictis octoginta maribus filiis obiturus esset, IACVLORVM FASCICVLVM unicuique proponens, *confringere inbebat. Verum singulis se id posse negantibus, ipse dum singula iacula excepisset, facile omnia perfregit: sic illos docens, si unâ esse perseverarent, firmos fore; sin dissoluti disidentesq; forent, infirmos ac debiles futuros.*

Exstat Lud. Viuis, Valentini, liber aureus de CONCORDIA & DISCORDIA.

Suprà, ARBOR est, velut quoddam PACIS TROPHÆVM, erecta: vtrimque LABARA candidi & viridis coloris (ex Pacis notæ sunt) eminent. Vannus, modius, rastellum, aliâque Agriculturæ instrumenta, appensa sunt. Culmis, Racemis, Pomis, Melo-peponibus, Cucumeribus, aliisque omnis generis fructibus ARBOR vestita est. In eius summitate par TVRTVRVM, columbatim sibi blandientium, corbi insidet, concordis Coniugij Pacisque Symbolum. Aristophanes, loco suprà citato, de PACIS bonis:

Καὶ τὴν ἀγορὰν ἡμῶν ἀγαθῶν
Εὐμνηστῆναι μεγάλων σκορδῶν,
Σικύων πρῶων, μήλων, ροιῶν,
Καὶ βοιωτῶν γε φέροντας ἰδεῖν,
Χῆνας, νήπας, φάπας, τερχίλας,
Καὶ κωπαίδων ἐλθεῖν αὐγείδας.
Vt nostra bonis nunc Fora abundant,
Et sint facta ingentibus alliis,
Pomisq; & cucumeribus praeoquis.
Vt Boetia deferat ad nos
Anates, Trochilos, atque Palumbes,
Cumq; Anseribus veniant sportula.

A a a a

E sum-

E summitate Tholi, à latere PACIS, Vexillum candidi coloris eminet. Acroterio Templi Nux Pinea est imposita. Qualis Romæ in Vaticano visitur ænea Pini nux, quam nonnulli in fastigio Molis Hadriani Aug. steterisse opinantur. In imâ Pegmatis parte, sub CONCORDIA, Hædi bini colludentes lasciuiunt.

IANI
TEM-
PLVM
claudendi
&
aperiendi
Causa.

Iconum, Symbolorumque, quæ in IANI TEMPLO spectabantur, descriptione iam absolutâ, operæpretium duxi obiter causam rationemque indagare, quæ priscos mouerit, vt Templum illud Belli tempore reſerarent, Pace clauderent? Seruius in 1. Æneid. ad Fabellam, locique miraculum, id refert, quod Bello aduersus Tatium Sabinorum Regem gesto, acciderit. *Aiunt, inquit, Romulo contra Sabinos pugnante, cum in eo esset vt vinceretur, calidam aquam ex eodem loco erupisse, qua fugauit exercitum Sabinorum. Hinc ergo tractum morem, vt pugnaturi APERIRENT TEMPLVM IANI, quod in eo loco fuerat constitutum, quasi in spem pristini auxilij. Eadem ratio adfertur à Macrobio lib. 1. Saturnal. cap. ix. Et Ianus ipse apud Nasonem 1. Fastor. hæc ita narrat:*

Oras (quâ pollens ope sum) fontana reclusi,

Sumq; repentinas eiacularus aquas.

Ante tamen madidis subiecti sulphura venis,

Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.

Idem autem paullo post, aliam eius rei causam reddit:

At cur PACE lates? motisq; RECLVDERIS armis?

Nec mora, quasi reddita causa mei est.

Vt populo reditus PATEANT ad Bella profecto,

Tota PATET demptâ Ianua nostra serâ.

Ceterum, cum (vt supra commonſtrauimus) Ritus iste IANI TEMPLVM claudendi & reſerandi, à sapientissimo, omnisque Philosophiæ gnaro, Rege Numâ primùm institutus sit, altioris cuiuspiam sensus, magisque reconditi, Rationem sub isto ceremoniarum commento latere existimo. Nempe, quod Pacis Tempore, Vis omnis maior & Violentia coërceatur à prouido & clemente Principe: qualem fuisse Ianum Regem ex Plutarcho & Macrobio, initio huius Descriptionis docuimus. Et ipse D. Augustinus lib. vii. cap. iiii. de Ciuit. Dei, hoc illi Elogium tribuit: *De IANO quidem, inquit, mihi non facile quidquam occurrit, quod ad probrum pertineat. Et fortasse talis fuit, vt innocentior vixerit, & à facinoribus flagitiisq; remotius.*

A tali Principe FVROREM ac Violentiam cohiberi, vinculisque constringi solitam, quid mirum veteres eleganti Mythologiâ finxisse? In hunc sensum Maro, 1. Æneidos:

— Dira ferro & compagibus arctis

Claudentur BELLi PORTÆ. FVROR impius intus

Sæua sedens super arma, & centum vinctus ahenis

Post tergum nodus, fremit horridus ore cruento.

Et Fl. Manlius Theodorus, vir Consularis, Astronomici lib. i.

Sed satis hoc Fatis fuerit: iam BELLA quiescant,

Atque adamantæis DISCORDIA vincta catenis

Æternos habeat fœnos in Carcere clausa.

At verò, dum ab hostibus Bella ingruerent, atque vltro Iniuriæ laceſſerent; tum reſeratis Templi foribus, abruptisque vinculis ac repagulis, FVROR in hostes, à sic coacto Principe emittebatur. Quod & Maro lib. vii. Æneidos, illo quem supra adduximus loco, innuit.

Nam

Nam cum à Patribus decerni Bellum solitum dixisset, mox subdit:

— *Referat stridentia limina Consul:*

Ipse VOCAT PVGNAS. Sequitur tum cetera pubes.

Atque istud est, quod Iustum Bellum appellat Liuius lib. ix. *Iustum Bellum*, inquit, quibus necessarium: & pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes. Huc facit, quod Plinius lib. xxxv. cap. x. scribit, ab Apelle pictam esse *BELLI Imaginem*, restrictis ad terga manibus, *Alexandro in curru Triumphante*. Quam Tabulam D. Augustus in Fori sui parte celeberrimâ dedicauit. Quod & Seruius refert ad i. *Æneid*. Huc quoque respexit Naso i. Fastorum, ad Germanicum Cæsarem:

Gratia Dīs, Domuiq; tuæ. RELIGATA CATENIS

Iam pridem vestro sub pede BELLA iacent.

Liuius
lib. i.

Gruter.
pag.
cxlix.

Et verò, optimus & Pacificus Princeps Numa, Romanorum Rex, IANI TEMPLVM per annos XLIII. primus clausit, Plutarcho teste, in eius Vitâ. Secundò id fecit T. Manlius Cos. post primum Bellum Punicum. Tertiò Augustus, Pace Terrâ Mariq; partâ, idem Templum æuo suo ter clausit. Et postremò quidem circa Natiuitatem Regis & Pontificis Summi, IESV CHRISTI, Domini nostri, Principis Pacis. Eius rei hodieq; illustre monumentum exstat Emeritæ in Hispaniâ:

IMP. CÆS. DIVI F. AVGVSTVS, PONT. MAX.

COS. XII. TRIBVNIC. POTES. X. IMP. VIII.

ORBE, MARI ET TERRA, PACATO,

TEMPLIO IANI CLVSO,

ET REP. P. R. OPTIMIS LEGIB. ET SANCTISS. INSTITVTIS REFORMATA,

VIAM SVPERIORVM COSS. TEMPORE INCHOATAM,

PRO DIGNITATE IMPERII LATIOREM LONGIOREMQUE

GADES VSQVE PERDVXIT.

Goltz.
Augusto
pag. LVII.
A. Augusti
sim.
dialog. v.
Torrent.
ad Sue-
ton.

Exstat & Numus D. Augusti, in quo Templum Iani clausum conspicitur, cum istâ Inscriptione: IAN. CLV. Similis quoque est Neronis Cæs. Numus, cum hac Epigraphe: PACE TERRA MARIQVE PARTA IANVM CLVSIT.

Vtinam & nostrâ Tempestate IANI TEMPLVM tot iam lustris resecratum, aliquando claudatur! & funesta illa ac plusquam ciuilia, quæ Belgium, adeoque Europam penè vniuersam exhauriunt & euertunt Bella, fidâ perpetuâque PACE componantur!

Vtinam Christiani Principes,

Horat.

— *O Vtinam, nouâ*

Incede diffingant retusum in

Massagetæ Arabasq; ferrum!

Gulielm.
Tyrinus
Belli Sa-
culi lib. i.
cap. xiv.
& lib. ii.
cap. i.
A. Miræus
Chron.
Belg. ad
an. 1095.

Vt olim VRBANO II. Pont. Max. adhortante, Ductore GOTHOFREDO BVLLONIO, Belgâ, Lotharingiæ inuictissimo Duce, ac ANTVERPIÆ (qui summus Urbis huius est honos) ad Scaldim Marchione, totiusq; Galliæ ac inprimis Belgicæ Nobilitatis flore vltro sacræ

Bbbb

Militiæ

Votum pro
PACE &
CON-
CORDIA
Christia-
norum
Princi-
pum.

GOTHO-
FREDI
BVLLO-
NII Expe-
ditio in
Terram
sanctam.

Militiæ nomen dante, in communem Christianæ Pietatis hostem concordibus animis armisque itum est. Terraque illa sanctissimis τὸ Σωτῆρος calcata vestigiis, Diuinoque imbuta sanguine, ab impiorum Tyrannide est vindicata; non Dominandi libidine, sed vero Christianæ Religionis zelo nobilissimæ Expeditionis consortes Principes inflammante. Nam & GOTHOFREDVS ipse auitum patrimonium suum, Castrum Ditionemque BVLLONIENSEM, Otberto, Leodicensium Præsuli diuenditam, Belli Sacri sumptibus impendit. Adeo terrenum Principatum Heros pius & magnanimus neglexit, dum ad Ciuitatem Dei recuperandam Vindex festinat. Quin & mox, Hierosolymis expugnatis, cum GOTHOFREDO, ob incomparabilem eius Virtutem, quâ primus in Urbem Victor irruerat, Regale Diadema, Coronaque aurea de communi Christianorum Principum consensu esset oblata; ille, Ambitionis omnis expers, *Nefas esse, dixit, Hominem Coronâ aureâ in eâ* ^{Tyrus lib. ix. cap. ix.} *Urbe insigniri, in quâ Deus, Rex ipse Regum, CHRISTVS, ob salutem Generis Humani, spinâ pressus olim despectusq; fuerat.*

Vt de aliâ priscorum Heroûm propè innumerabilium Sacrâ Militiâ fileatur; quis ^{Vide I. Molani Militiam Sacram Ducum Brabant.} **DIVI LVDOVICI, IX.** eius nominis, Gallorum Regis Christianissimi, Sacras Expeditiones nescit, quibus & se Vitamque suam impendere gloriosum duxit? Lubet è Diuinâ ^{S. D. N. V. RBANI VIII. Pont. Max.} in eundem **DIVVM LVDOVICVM** Odâ, Vota Precesque ipsius Religionis nomine conceptas hîc subiungere, ac Purpuram illam longè splendidissimam, Gemmeamque insertam, pannoso huic nostro Στεφματὶ intertexere:

Nunc, ô Verticis incola

Calestis, audi quas Preces, decorum

Pallida vultum

RELLIGIO mœrens lacrymis tibi fundit obortis:

Inuicte Rex, en GALLIA

Iuncta est rursus IBERIÆ

Sanguinis vinclis; Animos & Arma

Fac iungat arctum Fœdus. Heu! quot conficit

EVROPA se discors in oris!

Squalet Punica tellus:

Te deuincta vocat GRÆCIA compede,

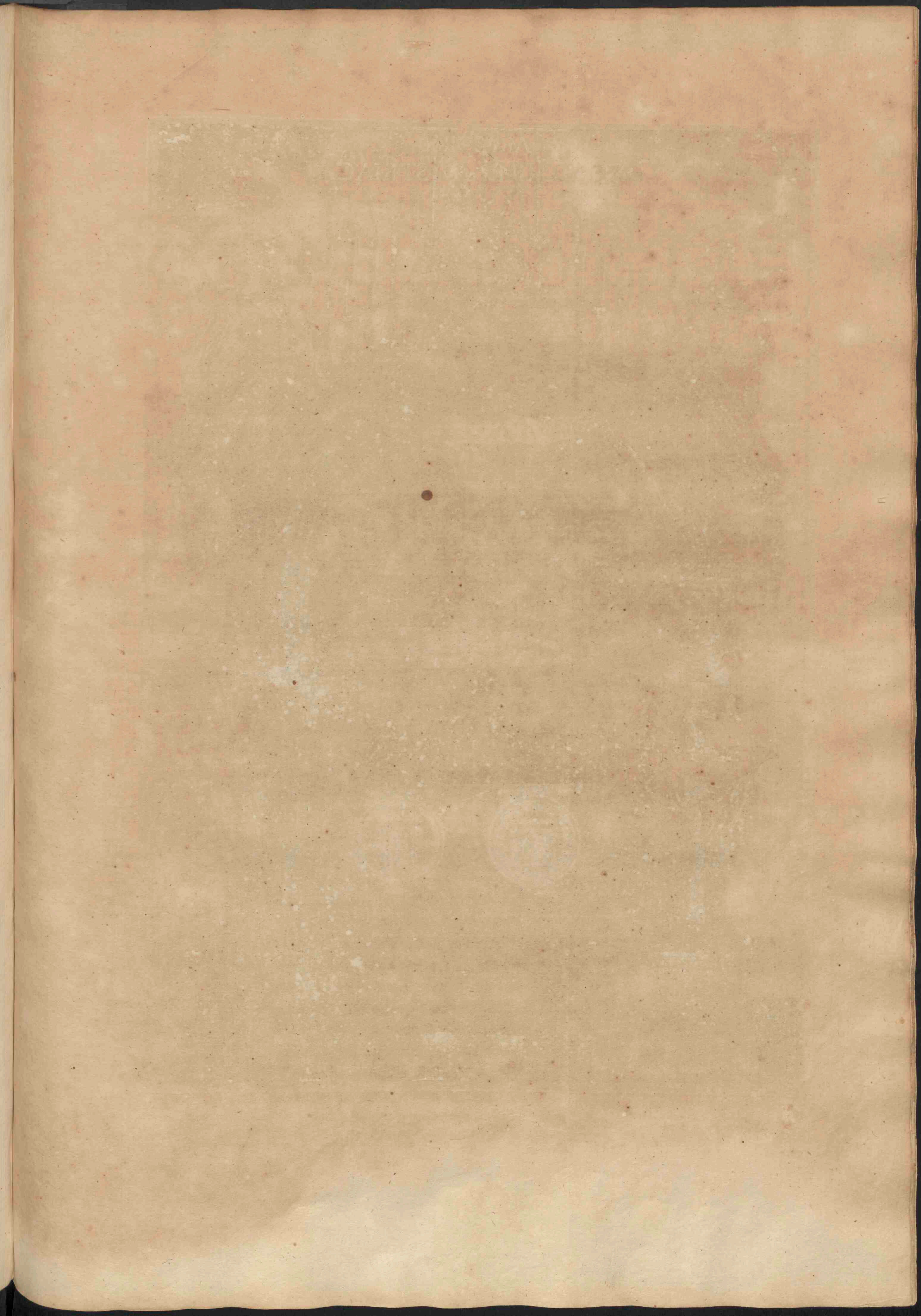
IORDANES vocat, & sacrum

CHRISTI Sepulchrum Vindicem moratur.

Mapheus
Cardin.
Barberi-
nus, nunc
VRBA-
NVS VIII.
Pont.
Max.
Odâ in
D. LV-
DOVI-
CVI.

ARBOR

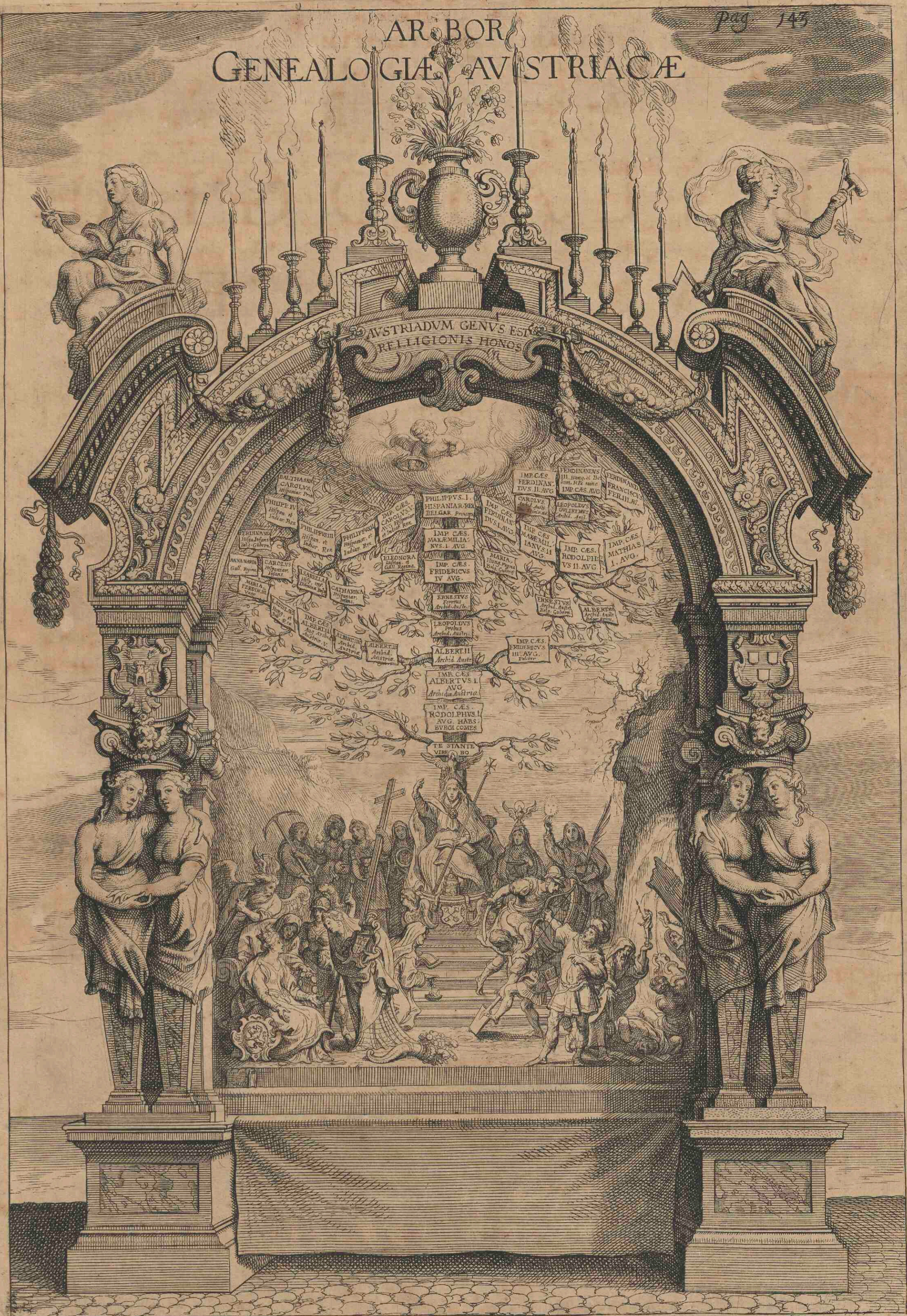

ARBOR GENEALOGIA AVSTRIACÆ

pag 143

I. a. Thul, fecit.

A R B O R G E N E A L O G I A E A V S T R I A C Æ.

Templo Iani Ser^{mus} Princeps per Forum Urbis maius progrediens, ad latus Viæ Mayllieræ in conspectu habuit PROSCENIVM à D. Lucæ Sodalitio, cui Pictores, Librarij, Statuarij, aliiq̃ue eius generis Artifices nomen dedere, erectum & inuentum, viuisq̃ue Personis infessum: altum pedes LX. latum XLIII.

In medio Theatri, ARBOR GENEALOGIÆ AVSTRIACÆ eminebat, cuius ramis maximorum illius Augustæ Domus Heroum Nomina sparsim inscripta legebantur: RODOLPHI, ALBERTI, FREDERICI, MAXÆMILIANI, CAROLI, FERDINANDI, MATTHIÆ, PHILIPPI, LEOPOLDI, ERNESTI, aliiq̃ue; quorum ea Pietas, eaq̃ue Fortitudo, iustis Bellis aduersus Christianæ & Orthodoxæ Religionis hostes susceptis, enituit, vt non sibi, sed Ecclesiæ, sed Cælo certatim vincere, Laureasq̃ue Triumphales referre viderentur. Arbori Epigraphe erat superposita:

AVSTRIADVM GENVS EST RELIGIONIS HONOS.

Præclarè Agapetus Diaconus in Parænesi ad Imp. Cæs. Iustinianum Aug. Ὑπὲρ πάντων τῶν Βασιλείας καὶ ἐνδοξῶν, τὸ ἘΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ τὸ Στέμμα τὸν Βασιλέα κοσμεῖ. *Super omnia quæ in Regno illustria sunt, PIETATIS Stemma Regem exornat.*

De Imp. Cæs. RODOLPHI I. Augustæ Domus AVSTRIÆ Conditoris, incomparabili erga SS. Eucharistiam cultu & Pietate suprâ in illius Elogio diximus. Eius rei gestæ Historiam cùm Ser^{mus} Archidux ERNESTVS AVSTRIACVS Belgij pro Rege Gubernator, eximij Pictoris manu delineandam curasset, Iustus Lipsius, Professor Regius, istud Epigramma Tabellæ subiunxit:

A. Miræus
Laudatione
Funeb.
RODOLPHI II.
Aug.

*Comes fuit RODOLPHVS olim HABSVRGICVS,
Cui, rure (iuxta riuiulum qui excreuerat,)
Ferens ad agrum quempiam EVCHARISTIAM,
Parochus fit obuius. Comes mox in pedes
Salit, suosq̃ collocat Mystam loco.
Eunt simul, simul domos agri petunt,
Intrantq̃, triste limen: ac istinc iter
Aliud legunt. Sed hic equum vult reddere
Parochus, negat Comes: quin impium scelus,
Nefasq̃, ducit. Ipse, scilicet, premam
Ephippion, quo vectus est Cali Deus?
Ait: pedesq̃, conficit cœptam viam.*

Cccc

Fides

Fides inaudita! En, Sibyllinâ sata

De stirpe Vates, INCLYTO COMITI canit

ÆTERNVM HONOREM. *Hoc Præmium PIETAS habet.*

Eiusdem Cæsaris quanta erga Sanctam Sedem Apostolicam obseruantia fuerit, Fl. Blondus, Foroliuiensis, Secretarius Apostolicus testatur: RODOLPHVS, inquit, *Hetruria à Caroli Regis Vicariatu liberata facta delinitus*, ROMANIOLAM (priscis *Flaminia dicta fuit*) & *Rauennatum Exarchatum* PONTIFICI & ECCLESIE reddidit. Namque post fractas apud Forumliuium, Bononiensium Florentinorumq; copias, omnis ROMANIOLA Imperatorias secuta erat partes. Et mox: Nicolaus itaque Pontifex, Bertoldo Vrsino, Nepote, in ROMANIOLE Comitem declarato, & cum nuntiis & Litteris RODOLPHI misso, omnem ROMANIOLAM pro Ecclesiâ recepit: cui & BONONIA tunc pariter fuit dedita.

Fl. Blondus
Historiar.
Decad. II.
lib. III.
Sigonius
de Regno
Ital. lib. XX.

ALBERTI I. Aug. istud Apophthegma memoratur: *Tria Hominum genera præcipuo se honore prosequi: CLERVM DEVOTVM, Milites strenuos, Feminas pudicas.* FREDERICVS III. Aug. cognomento Pulcher, bina equitum millia cum magnis peditum copiis, Henrico fratre suo Ductore, in Italiam Pontifici aduersus factiosos, suppetias misit. ALBERTVS II. Aug. Hussitas Hæreticos Ziscâ Duce in Bohemiâ tumultuantes compescuit: & Amurati, Turcarum Imperatori, Pannoniis imminenti, se obiecit. FREDERICVS IV. Aug. Religionis ergo Terram sanctam adolescens inuisit. MAXÆMILIANVS I. Aug. Turcarum infinitas copias, Carinthiam, Carnioliam, Styriam infestantes, profligauit.

Gerard.
Rois
Annal.
Austriac.
lib. 2.

De CAROLO V. Aug. ita supremæ Galliarum Curia Præses: *Vita eius ferè iam à primis pueritiæ annis seria fuit, & maximis negotiis & variis expeditionibus exercitata. Atque in ipso præcipuum PIETATIS studium fuisse, postquam ad Imperium euectus est, citra adulationem dicere possumus, eoque omnia ferè, quæ ille Pace vel Bello fecit, referri debere. Nimirum, ut Concilium legitimum celebraretur, & per illud Concordia in ECCLESIA sarciretur.*

Thuanus
Historiar.
lib. XXI.

FERDINANDVS I. Aug. Bello Saxonico aduersus Lutheranos, Carolo V. Aug. Fratri suo sedulam operam nauauit. De MAXÆMILIANI II. RODOLPHI II. & MATTHIÆ I. Augustor. contra communem Christiani Nominis hostem, Bellis, suprâ in illorum Elogiis abundè egimus.

FERDINANDI II. Aug. non semel ista vox audita est: *DEI GLORIAM sibi sic esse cordi, ut illius augmentum si nosset suo decremento posse comparari; non cunctaretur solio decedere, Coronas ac Sceptra deponere, ad vitam priuatam delabi, ad miseriam redigi, ad Mortem contemptu & probris plenam.*

R.P. Gul.
Lamor-
maini lib.
de Virtut.
FERDI-
NANDI II.
cap. III.

FERDINANDVS III. Aug. summum suum in promouendâ Catholicâ Fide Zelum, PIETATE & IUSTITIA Orbi testatum facit.

De PHILIPPIS, Catholicis Regibus, si dicere aggrediar, quis finis? Mirata est olim Vetustas PHILIPPVM Macedoniæ Regem, qui ob Templum Delphicum à Phocensibus violatum ac direptum, aduersus eosdem Bellum per annos decem gessit, quod *ἱερός πόλεμος*, Bellum sacrum, dictum fuit: magnamque istud PHILIPPO gratiam atque auctoritatem apud Græcos peperit. At quid hoc ad incomparabile PHILIPPORVM, Hispaniæ Regum, in auitâ Religione propugnandâ studium, qui iam per annos amplius sexaginta, ob violata maiorum sacra, assiduum cum Hæresi Bellum gerunt? Illustre eius rei Testimonium dedit Clemens VIII. Pont. Max. qui nuntio de PHILIPPI II. Hispaniarum Indiarumque Regis morte allato, in publico Cardinalium confessu dixit: *Vniuersam PHILIPPI II. Regis Catholicæ Vitam nihil aliud fuisse, quàm perpetuum aduersus Infideles & Hæreticos Bellum.* PHILIPPI, III. & IV. Reges Catholici, Patris Auique exemplum imitati, Bellis Bohemicis, Germanicis, Belgicis,

Diodorus
Siculus
lib. XVI.
Pausanias,
Phocicis.

Petrus
Matthæus
lib. I.
Historia
Henr. IV.
Gall. Reg.

Cis,

cis, Regna sua vniuersa ob Catholicæ Fidei Tutelam in discrimen adducere numquam dubitarunt. Atque his tot Cæsarum Regumque, Maiorum suorum, vestigiis insistens FERDINANDVS Hispaniarum Infans, strenuum sese Orthodoxæ Religionis & Romani Imperij Vindicem commonstrauit.

In ramis ARBORIS GENEALOGICÆ Nomina Cæsarum, Regum, ac Archiducum, pro loci spatio indiscriminatim posita sunt. Rectâ serie illa exhibet Gerardus Roius Annalium Austriacorum initio. Et copiosè Genealogiam AVSTRIACAM edidère Wolphangus Lazius, Pontus Heuterus, Theodoricus Piespordius, & Franciscus Gulmannus, aliique.

Adeat Lector P. Ioan. Ganzij, Societatis IESV Theologi, ARBORETVM GENEALOGICVM, exhibens omnes ferè Imperij Principes & Europæ hodie Reges lineâ rectâ ab Imp. Cæs. RODOLPHO Aug. descendentes.

Ad radicem Arboris, loco edito, sedet Sancta ECCLESIA CATHOLICA ROMANA, in hanc Epigraphen, Arbori affixam, digitum intendens:

TE STANTE VIREBO.

Iuxta Ecclesiam viuæ Personæ variæ (nihil enim à Rubenianâ manu, aut Inuentione, hîc erat) conspiciebantur.

Ad dextrum Ecclesiæ latus adstat ÆTERNITAS; ad sinistram, GRATIA DIVINA, quam comitatur VERITAS, sacra Scripturæ Codices sub brachio gestans, quæ à PAGANISMO, MAHOMETISMO, & HÆRESI oppugnatur. Sed à FORTITVDINE, sub habitu MILITIS CHRISTIANI defenditur, & tres istæ sectæ in Tartarum profligantur.

Infra Ecclesiam genu flectunt VITA ACTIVA & CONTEMPLATIVA. Iuxtà cernitur DIVINA PROVIDENTIA, quæ Insignia Ser^{mi} Principis Cardinalis BELGICÆ ostendit, certamque illi Victoriâ & Felicitatem hoc Duce pollicetur.

TEMPVS sacras Traditiones præfert. Adstat CHRISTIANISMVS: ac ponè tres Virtutes Theologicæ, FIDES, SPES, CHARITAS. Supernè è Cælo Coronæ apparent.

In summo Pegmatis fastigio, festas inter faces, Vas VIOLIS plenum conspicitur. Habet enim D. Luca Sodalitium pro Symbolo suo VIOLAS.

In dextro Cornu PICTVRA; in læuo, STATVARIA insident: Artes quæ apud Antuerpianos, ad exterarum Gentium Inuidiam florent. Vtraque, artis suæ instrumenta manu gestat.

Infra ad latera, gemina hinc inde CONCORDIÆ Symbola, mutuum Ciuium Amorem, animorumque Coniunctionem denotant.

Ab hoc Pegmate Ser^{mus} Princeps Curiam transiens, in veteri Foro Frumentario, è regione Viæ cui à Peregrinis nomen, aliud Pegma conspexit, à Ciuium Sodalitio, cui CALTHA insigne est, erectum, & viuus quoque Personis infessum. In eo BELGICÆ, CAL-
Hostibus vndique in illam conspirantibus obsessæ, Typus erat. Atque illi oculos in Cæ^{THÆ}
lum flectenti SPES apparens, Præsidium & Propugnatorem commonstrabat Ser^{num}
Principem FERDINANDVM.

Pegmatis istius Iconem hîc non adiunximus, quòd Personæ ac Symbola in eo repræsentata in aliis Pegmatibus ferè iam exhibita sint.

Dddd

Hinc

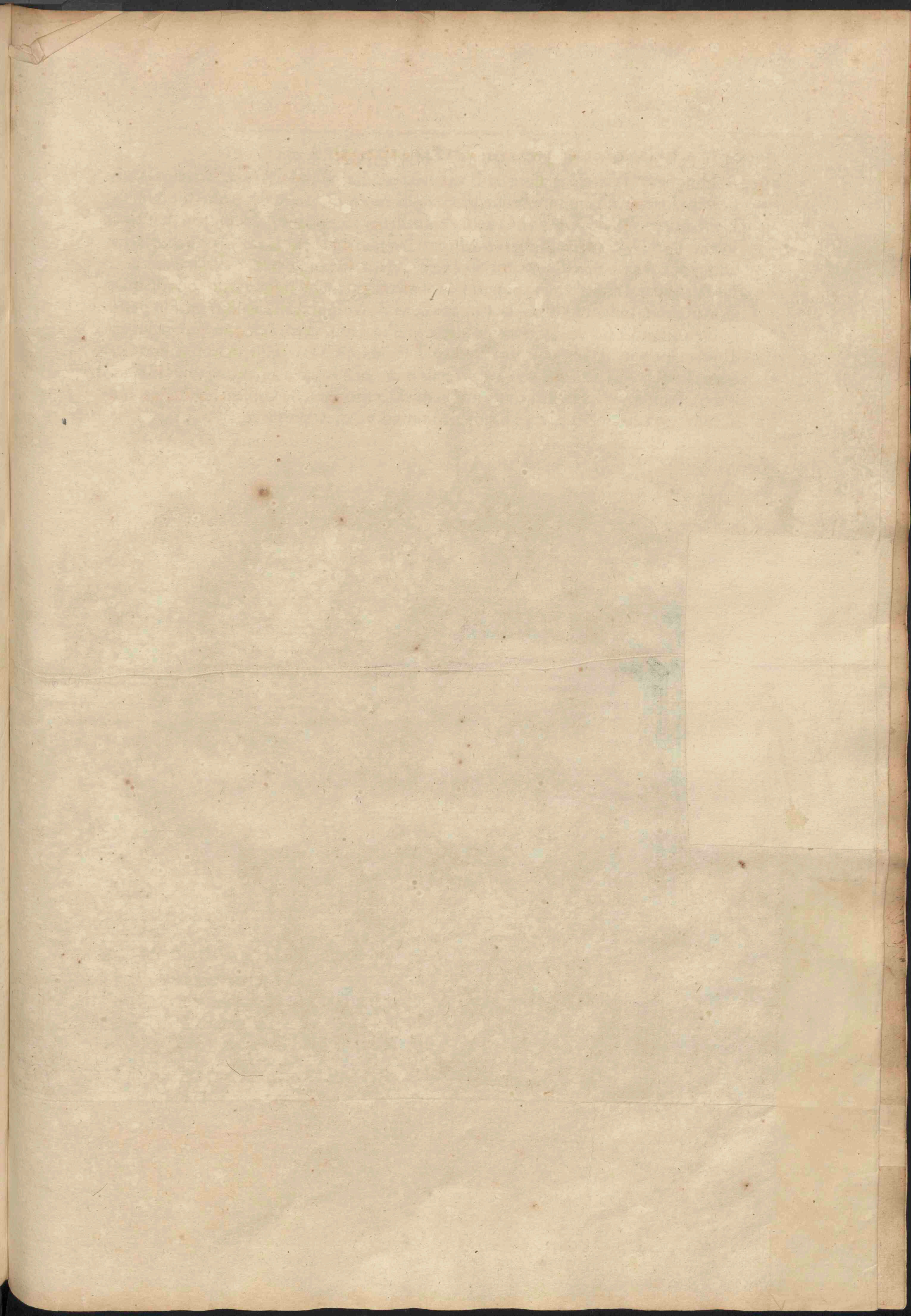

BASI-
LICAM
MARIA-
NAM
FERDI-
NANDVS
inuisit.

Hinc Ser^{mus} Princeps deflexit ad BASILICAM MARIANAM. Atque ibi equo descendentem, limenque Templi subeuntem, Canonorum Decanus, D. Aubertus Miræus, Episcopatus Vicarius Generalis, (neque enim designatus pridem in demortui Antistitis locum R^{mus} D. GASPARNEMIVS Seditum inauguratus erat) breui Oratione excepit, adstante vniuerso Canonorum Collegio. Idem Decanus Ser^{mus} Principem aquâ lustrali adspargens, flectenti in puluino holoserico Crucem Dominicam de more osculandam præbuit. Inde, toto Templo, Organis & Musicis omnis generis concentibus personante, rectâ ad Chorum cum toto Aulicorum Procerum cœtu Princeps progressus est. Ibidemque ante Aram summam Preces ad Deum Opt. Max. fudit, dum solemne Carmen, TE DEVM LAUDAMVS, ob felicissimum eius Aduentum intonatur. Hymno finito, Princeps ad portam Templi maiorem à Decano eiusque Collegis deductus, conscenso equo, denuò per Forum Frumentarium ad Viam Altam perrexit.

MER.

MERCVRIVS

ABITVRIENS

pag. 14

AVERA SECVRIS REVOCANT REGIA BELGICÆ
FERRENDUS, PISCOSQUE DEVS INTERQUE RESVAT
MERCVRVS CRISTIGENS FLORENS
ANTVERPIA: CVLTVS;
LARGAQVE SVCCEDIT PECVNDO
COPIA CORNV

IDEM COMPEDIBVS SCALDVM DABIT IRE SOLVTIS.
DE SVETASQVE PTERON PONTO DECVRRERE PYRÆ
TANPERA TRAVIT ET FALLENS
ABSCEDIT EGESTAS,
NEC DVXVITVLTERVS TRACTABIT
NAVTA LIGONEM.

CVLTVS SOLERS INDVSTRIA REPERIT
ARTES.

PRÆCOR HINC VOVERES FLECTAT CVLLENIVS ALBVS
PRINCEPS CVLLANQVE SVB NE DESERT VIREM
CVLLANQVE MEO REDRANT COMMERCIA SCALDVS

P.P. Rub. Inuent.

C. Geuar. epigraphis illustrabat

Latul. fe.

P.P. Rub. Invent.

NE, PRECOR, HINC VOLVRES FLECTAT CYLLENIVS ALAS . Ta Thul. delin. et scalp.
O PRINCEPS, CVLTAMQVE SIBI NE DESERAT VRBEM,
ET FVGITIVA MEO REDEANT COMMERCIA SCALDI!

C. Geuartius.

MERCVRIVS ABITVRIENS.

ERSVS Scaldim, ad Pontem Diui Ioannis, Pegma erat Operis Rustici, hispidum vndique, & velut defluentibus riuus, Marinam Machinam referens. Altum pedes LX. latum LXX.

In Tabulâ Mediâ, MERCVRIVS, mercimoniorum Præses, petasatus, marsupium & caduceum dextrâ tenens, vertice ac pedibus alatis, velut basi suâ auolaturus spectatur, sed GENII duo, chlamyde arreptâ, illum retinere conantur.

TABV-
LÆ ME-
DIÆ
Descri-
ptio.

Infrâ, Matronæ habitu, turrata, sertoque gentilitio è Rosis contexto ornata sedet ANTVERPIA, quæ supplex, vultu ad transeuntem Principem conuerso, ipsum videtur precari, vt eius Auspiciis MERCVRIVS in basi maneat, nec Urbem deserat. Ab eâdem parte NAVTA est, qui repræsentât otium, incumbens inuersæ scaphæ iuxta anchoram.

Ex aduerso, SCALDIS arundine caput redimitus, velut soporatus, retibus insidet, vrnaque innititur. Crura eius Compedibus vineta sunt, ob commercium Vrbi interclusum. Assidet illi GENIVS, qui Compedes eius abrumpere nititur.

Epigraphe, ex personâ ANTVERPIÆ:

NE, PRECOR, HINC VOLVCRES FLECTAT CYLLENIVS ALAS,
O PRINCEPS, CVLTAMQVE SIBI NE DESERAT VRBEM:
ET FVGITIVA MEO REDEANT COMMERCIA SCALDI!

MERCVRIVM petasatum, passim in Numis, & priscis statuis exprimi solitum nemo ignorat. Est autem Πέλαγος, Pileus Arcadicus, teste Hesychio. Vnde Papinius vii. Thebaid. de Mercurio agens:

MERCVRIVII simula-
crum.

— Crepat aurea grandine multa

Palla, nec ARCADII bene protegit Umbra GALERI.

MARSVPIVM quoque idem gestabat. Suidas : Κερδῶν Θεὸς ὁ Εἰρημῆς, ὡς κέρδους ποιητικός. Διὸ καὶ Μάρσιον αὐτὸν ποιεῖν βασιλεύει. Lucio Deus MERCVRIVS, ut lucri seu quæstus effector. Quamobrem ipsum etiam faciunt gestare MARSVPIVM. Codinus in Parecbolis: Τὸ κέρδους αἶπον λέγουσι, καὶ ἐμπόριον τὸν Εἰρημῆν. Ὅθεν τὸ ἀγαλμα αὐτοῦ ἰσοῖ βασιλεῖον Μάρσιον. Lucri auctorem dicunt & Negotiatorem MERCVRIVM. Hinc ipsius statua MARSVPIVM tribunt. In Numis Samiorum & Heracliensium, qui commerciis olim florebant, itemque in M. Decij Aug. Numo, eo, quo diximus habitu, exprimitur:

Num. Heracliensium.

Num. MESS. DECI Cæs.

Goltz.
Insul.
Græc.
tab. xvi.
Idem,
Insul.
Asia,
tab. iv.
Len.
Huf.
pag.
xxix.

Belgis quoque MERCVRIVM præcipuis honoribus olim cultum fuisse, testatur Cæsar lib. vi. de Bello Gallico, de Belgis agens: Deum maximè MERCVRIVM colunt: huius plurima simula-

Eeee

cra:

cra : hunc ad questus PECVNIAE, Mercaturasq̃, habere vim maximam arbitrantur.

Cur autem Cubo insistsens olim pictus MERCVRIVS, rationem vide apud Galenum, Oratione sua foriã ad Artes.

OPV-
LENTIA.

A dextrâ Pegmatis parte expressa est OPVLENTIA, insidens bilanci & mercibus, cui ABVNDANTIA pleno cornu omnis generis opes in sinum effundit.

Suprà, Tabula est, in quâ hæc Epigraphe:

AVREA SECVRIS REVOCABIT SÆCVLA BELGIS

FERNANDVS, PRISCVMQVE DECVS: DITESQVE RESVMET
MERCIBVS OMNIGENIS FLORENS ANTVERPIA CVLTVS;

LARGAQVE SVCCEDET FOECVNDI COPIA CORNV.

Ambitur ea Tabula velut quodam ferto, è vario concharum & cochlearum marinarum genere, concinnato.

COMVS.

Ab eâdem parte, COMI, Epularum, Comestationumq̃, ac Chorearum Præsidis, est effigies. Epigraphe:

EX OPIBVS LAVTO NASCVNTVR GAVDIA COMO.

De COMO sic Philostratus in Iconibus: Ο δαίμων ὁ Κῶμος, παρ' ἑτὸ καμᾶζειν τοῖς ἀνθρώποις. *Deus est COMVS, à quo comessari est mortalibus. Iuuenili formâ expressus est, qualem etiam illum depingit Philostratus: Κῶμος ἥκει νέος ὡδὲ νέος, ἀπαλὸς, καὶ ἔπω Εἴφρο, ἐγυθρὸς ὑπὸ οἴνῳ. COMVS Iuuenis ad Iuuenes accedit, mollis, nec adhuc ephēbus, pra vino rubicundus. Hinc est quod vnam dextrâ teneat, sinistrâ facem Nuptialem, quam & illi tradit Philostratus. Nebride, siue pelle ceruinâ amictus est, qualem & Bacchus gestasse fertur. Epicharmi Siculi elegans Gradatio huc facit:*

— Εὐ μὲν θυσιᾶς

Θοῖν, ἐν δὲ θοῖνις πόσις ἐχέσεται.

Εὐ πόσις δὲ Κῶμος, ἐν Κῶμοι δὲ ἐχέσεται θυανία.

Εὐ δὲ θυανίας δίκην ἔχεται, ἐν δίκῃ δὲ κατὰ δίκην,

Εὐ δὲ κατὰ δίκην πέδαί τε καὶ Φάκελοι ἔχεται.

— Ex Sacro Conuiuium;

Ex Conuiuium Potatio nata est;

Ex Potatione COMESSATIO; ex Comestatione Bacchatio;

Ex Bacchatione Lis; ex Lite Condemnatio;

E Damnatione multa, vincla, fideratio.

PAUPER-
TAS.

A sinistrâ Pegmatis parte PAVPERTAS habitu Feminae pauperculæ sedet, laceris vestibus, colum tenens. Adest illi puer famelicus caulem crudum præmordens: adiacent & alia oluscula. Adstat NAVTA otiosus Ligonem tenens, dextrâ caput scabens. Epigraphe:

SCALDIM COMPEDIBVS PRINCEPS DABIT IRE SOLVTIS,

DESVETASQVE ITERVM PONTO DECVRRE PVPES.

PAUPERIES PROCVL, ET PALLENS ABSCEDET EGESTAS,

NEC DV RVLM VLTERRIVS TRACTABIT NAVTA LIGONEM.

INDV-
STRIA.

In exteriori parte stat INDVSTRIA, Paupertatis Filia, è filice ignem excutiens. Denotat hæc

Athenens
lib. 2.
Deipno-
soph.

hæc, Antuerpienses Ciues commercio fluminis intercluso, solertiâ suâ ex variis operibus manu elaboratis, & ad externos transmissis, rem facere. Inscriptio:

OCCULTAS SOLERS INDVSTRIA REPPERIT ARTES.

Vt Pauperies INDVSTRIAM, ita Industria Artes parere solet. Theocritus:

Α ΠΕΝΙΑ, Διόφαντε, μόνα ὅς ΤΕΧΝΑΣ ἐγείρει.

Sola est, ô Diophante, ARTES qua gignit, EGESTAS.

Eleganter quoque Claudianus:

Prouocet ut segnes animos, rerumq; remotas

Ingeniosa vias paullatim exploret EGESTAS:

Vtq; ARTES pariat SOLERTIA, nutriet usus.

Et Fl. Manlius Theodorus, Vir Consularis, lib. i. Astronomici sui, in eundem sensum ita canit:

Necdum etiam doctas SOLERTIA fecerat ARTES:

Sed cum longa dies tacuit mortalia corda,

Et LABOR Ingenium miseris dedit, & sua quemque

Aduigilare sibi iussit Fortuna premendo;

Seducta in varias certant pectora curas.

Apud Gades in Hispaniis, gemina ARA, altera PAVPERTATI, altera ARTI erecta erat. Quâ de re sic Eustathius in Periegesin Dionysij Alexandrini, vbi de Gadibus agit:

Καὶ ΒΡΗΜΟΣ ὃ καὶ τοῖς ἐμὲι, ΠΕΝΙΑΣ καὶ ΤΕΧΝΗΣ. Τῆς μὲν, ἐξίλεσθαι τοῖς ὅς, ἀγαλαμάνουσαι εἰς ἀκὴν ἐνείκως. Et ARA quidem apud illos est, PAVPERTATIS & ARTIS. Paupertatis quidem, ut illam placarent; Artis vero, ut Remedij ad effugiendam Paupertatem optimi.

In superiori Pegmatis parte Typus est florentis olim apud Antuerpienses Nauigationis. Caput OCEANI Portæ incumbit, è vertice & capillis per humeros fufis, barbâque totâ aquis distillans. Talem Tiberinum describit Claudianus: OCEANVS.

Illi glauca nitent hirsuto lumina vultu,

Distillant per pectus aqua. Frons hispida manat

Imbribus; in liquidos fontes se barba resoluit.

Oceano ORBIS TERRARVM innatat. NEPTVNVS & AMPHITRITE Orbi insident. NEPTVNVS & AMPHITRITE. Hinc Neptunus Homero dictus γανόχορ, Terram continens, siue ambitu suo complectens; itemque Εννοσίγαιος, Εννοσίχθων, Σισειχθων, Terra-concussor, eidem Homero & Pindaro, aliisque Poëtis dicitur. Sic & vxor eius Αμφιτρίη dicta, ἀπὸ τῆς ἀμφιτρίχων, id est, à circumterendo, quod Mare Terram vndique atterat & lancinet.

Neptunus Tridentem & Gubernaculum; Amphitrite Rostrum nauis & Cornucopiæ tenet. Tridentem ille gestat, quod Terram fluctibus suis pulset & feriat. Sed & Terræ-motus causam ad illum referunt Philosophi. Sub pedibus illorum DELPHINI gemini, Mare Orientale & Occidentale denotant.

A lateribus vtrimque TRITONES concham inflantes, & Insignia Urbis Antuerpiensis gestantes. Tritonis habitum & formam ita graphicè describit Maro lib. x. Æneidos: TRITONES.

— Immanis TRITON, & carula Conchâ

Exterrens freta. Cui laterum tenuis hispida nanti

Frons hominem præfert. In Pristin desinit aluus:

Spumea semifero sub pectore murmurat unda.

Ffff

Et

Et Nonnus Dionysiacor. xxxvi.

ΤΡΙΤΩΝ δ' διευχρέας ἐβόμβεεν ἠθάδι κόχλω,
 Ἀνδρῶφους, ἀτέλεσθ', ἀπ' ἰξύος ἐγχλῶθ' ἰχθύς.

TRITON *verò latus maxillas habens, bombum edebat consuetà cochleā,*
Humanam formam habens, imperfectus, ab ilio usque viridis Piscis.

Iuxta Tritones vtrimque GENII, qui Aquam ex urna effundunt.

A tergo Neptuni & Amphitrites, inter arundineta MALVS Naui cum Antennis eminet, in cuius fastigio GNOMONIS MAGNETICI, siue Acus Nauiculariæ instrumentum cernitur: Gemini eius Apices Polum Arcticum & Antarcticum demonstrant. Inscriptio:

POLVS NON SVFFICIT VNVS.

Fuit sanè Tempus, cum Oceanus & Neptunus Scaldi inseruientes, omnium toto Orbe gentium mercimonia in eius portum adueherent, & vicissim ipse per omnia Terrarum spatia refunderet & distribueret. Vnde meritò *Fluvius, rerum toto Orbe nascentium Mercator placidissimus* appellari poterat, quemadmodum Tiberis à Plinio nuncupatur. Vel vnum Hieronymi Cardani, Mediolanensis, Philosophi & Medici præstantissimi, de hac Vrbe Elogium huc attulisse suffecerit. Cum, inquit, *Belgica Vrbes omnes, magnitudine, frequentia, & opulentiâ sint insignes, omnes tamen ANTVERPIA, Emporium Europæ celeberrimum, excedit. Incredibilis enim ibi concursus hominum atque mercium ex Anglia, Hispaniis, Gallia, Germania, Italia. Et quidquid opum vterque Mundus habet, citra ultraq; Equinoctialem, ibi visitur. SCALDI flumine, Marisq; aqua, ab Occidentali parte tam commode alluitur, ut omnem Classem, omnemq; Navem excipere possit.*

Cardan.
de Rer.
varietate
lib. xvii.
cap. xcvi.

Narrat Lud. Guicciardinus, vno Maris æstu, quingentas Naues non rarò Antuerpiam appulisse. Sed hæc fuere. Et decumani hi Ciuiliū Bellorum fluctus, quibus infelix BELGICA iactatur, mercimoniorum frequentiam aliò auerterunt.

At nihil est, quod non ab inuictis armis Monarchæ Maximi, PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis, sibi polliceatur ANTVERPIA. Illius certè Auspiciis, & inusitatâ FERDINANDI Principis, eius Fratris, Virtute, speramus Oceanum commerciis, Flumina nauigationi, Emporia opulentia, Belgium vniuersum pristinae Tranquillitati restitutum iri. Quò etiam spectat Inscriptio nostra, PORTÆ REGIÆ ad Scaldim anno M. DC. XXIV. è marmore, à fundamentis sumptu publico exstructæ, præfixa:

CVI TAGVS ET GANGES, RHENVS CVI SERVIT ET INDVS,

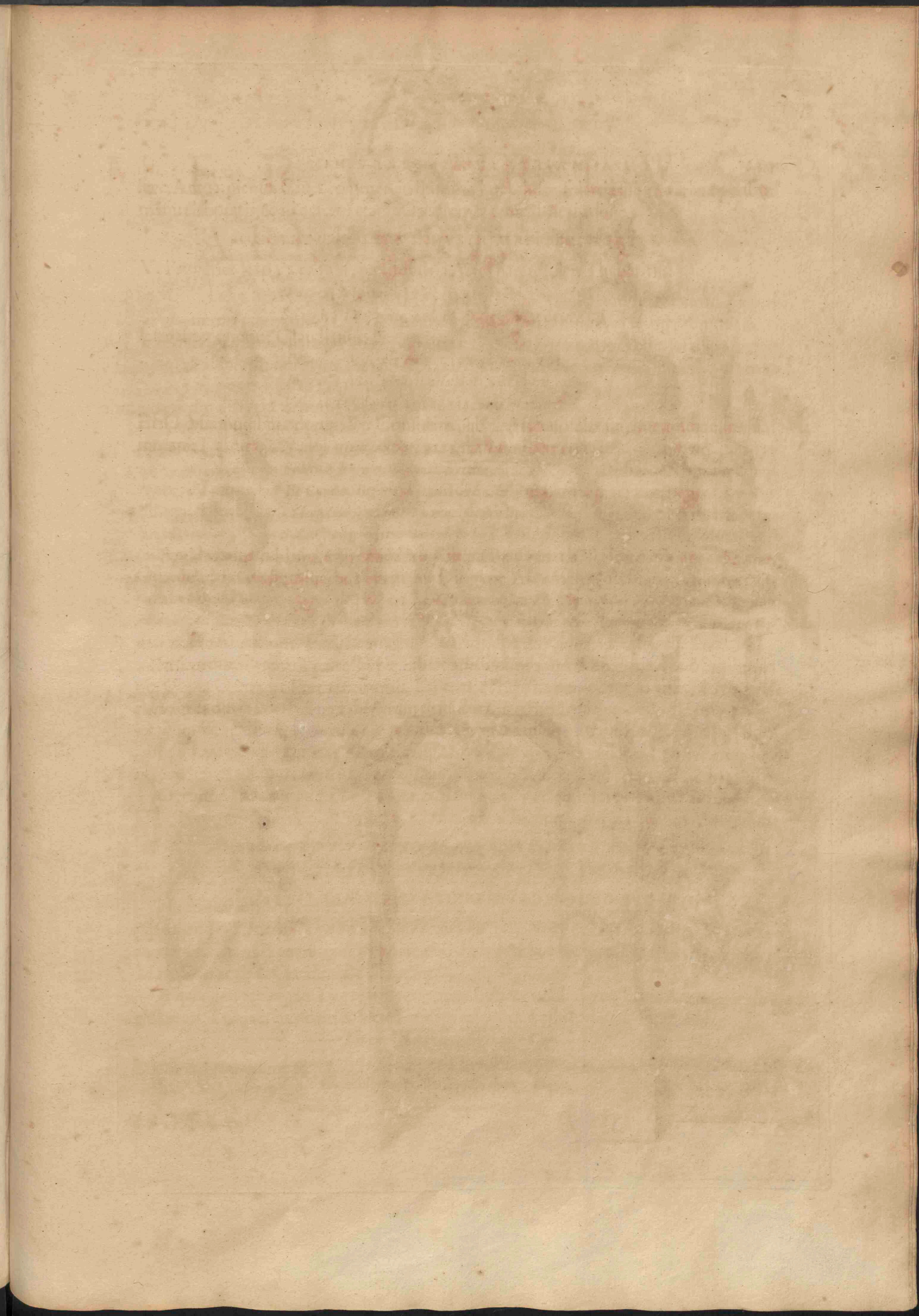
HVIC FAMVLAS GAVDET VOLVERE SCALDIS AQVAS.

QVASQVE OLIM PROAVO VEXIT SVB CÆSARE PVPES,

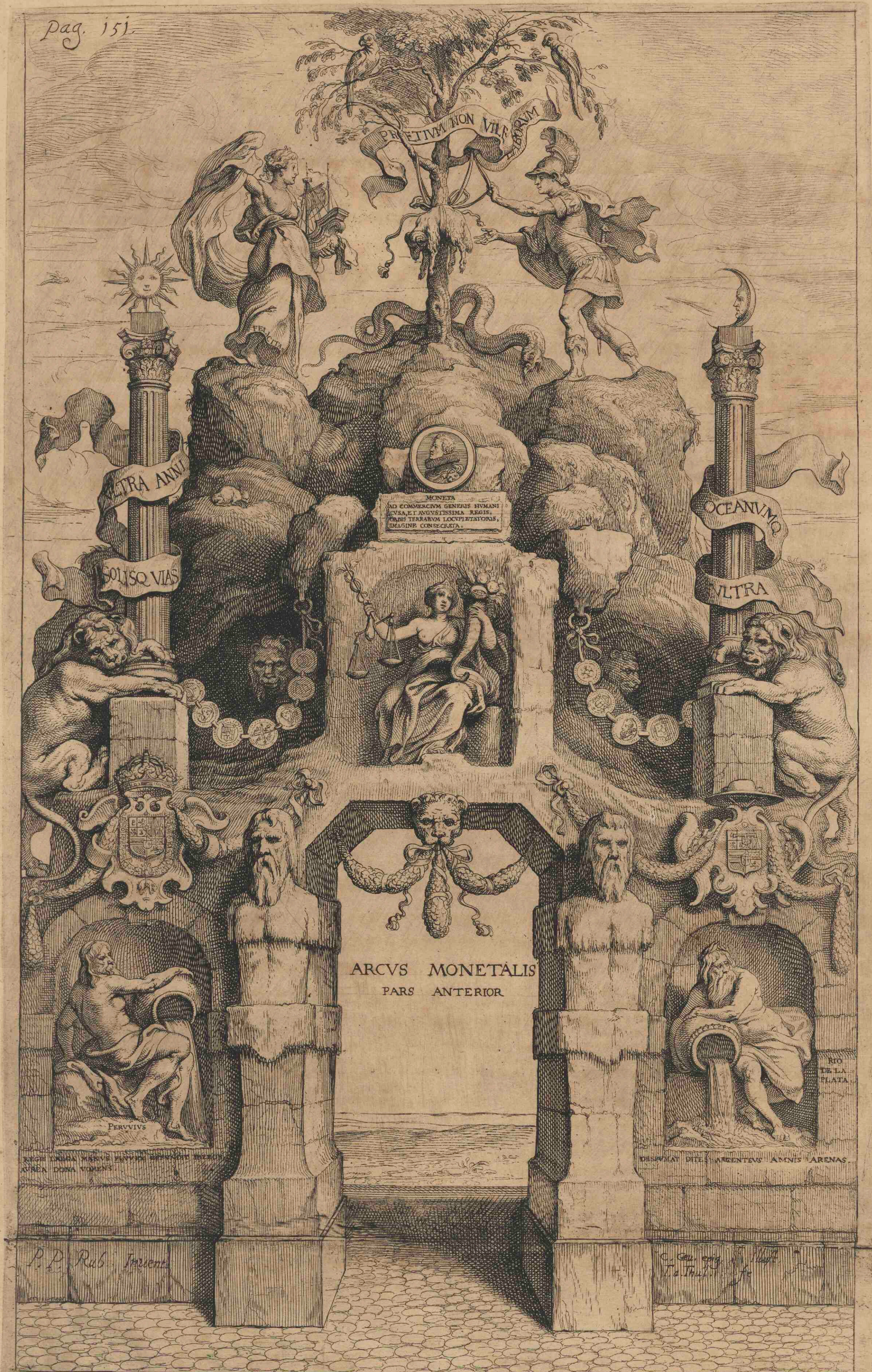
HAS VEKET AVSPICIIS, MAGNE PHILIPPE, TVIS.

ARCVS

ARCUS MONETALIS

PARS PRIOR.

AD Officinam MONETÆ REGIÆ, quā ad Cœnobium D. Michaëlis itur, MONTEM bracteatis Auri Argentiq̃ue venis interlucentem Præfecti Soda-lesq̃ue Monetales ære priuato excitarunt, altum LX. pedes, latum XL.

Præcipuè verò POTOSIN, Peruuia Montem argentiferum, designarunt. Ita olim Pompeius, deuictō Mithridate Triumphans, inter alia Aurea Argenteaq̃ue fer-cula, MONTEM AVREVM, quadratum, cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis, circumdatā vite aureā, exhibuit, vt ex Actis eius Triumphī refert Plinius lib. xxxvii. cap. ii.

Supra Portam, quā Mons est peruius, MONETA, Matronæ habitu, expapillato bra-^{MONE-}chio fedet, dextrā Caduceum, loculos & bilancem; sinistrā Cornucopiæ tenens. Quo^{TA.} modo ferè in Numis priscis spectatur.

Paulò altius, ad verticem MONTIS, Numisma est, effigiem PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumq̃ue Regis potentissimi, referens. Epigraphe:

MONETA

AD COMMERCIVM GENERIS HVMANI CVSA,

ET AVGVSTISSIMA REGIS,

ORBIS TERRARVM LOCVPLETATORIS,

IMAGINE CONSECRATA.

Cum primùm, commercii inter homines institutis, rerum ipsarum permutatio esset vsitata; demùm Numus, ad commodiorem negotiationis vsum, est repertus. Quā de re eleganter Aristoteles: *Ξενικωτέρως γὰρ γινώσκουσιν τὴν βοήθειαν, τῶν εἰσαγέμενων ὧν ὀνδεαῖς, καὶ ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεόναζον, ἢ ἀνάγκης ἢ τῆς νομισματοῦς ἐπορίᾳ χρῆσις. Οὐ γὰρ οὐδὲν ἀναγκαῖον τῶν καὶ φύσιν ἀναγκαίων· διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τιθεῖται πωλέμενα πρὸς τὰς αἰετὸν δίδοναι καὶ λαμβάνειν, ὁ τῶν χρησίμων αὐτὸ ἐν εἶχε πῶς χρεῖαν διμεταχειρίσειεν πρὸς τὸ ζῆν· οἷον, σίδηρος καὶ ἄργυρος, καὶ εἰ τι τοῖσιν ἕτερον. Τὸ μὲν πρῶτον ἀπλῶς ὀρεῖται μεγέθει & σαθμῶ, τὸ δὲ τελευταῖον & χαρακτὴρα ἰσχυροτέρων, ἵνα ἀπολύσῃ τὴν μετρήσεως αὐτῆς· ὁ γὰρ χαρακτὴρ ἐτέθη τῇ ποσὶ σημείον.* Id est: *Subsidio longinquiore facto importandis rebus quibus egerent, & exportandis quibus abundarent, necessariò NVMI repertus est usus. Nam res singula ad Naturam necessaria non facile huc illuc comportari possunt. Quapropter ad res contrahendas tale quidquam de communi sententiā constituerunt inter se dare & accipere, quod cum esset à numero rerum utilium, vsum haberet tractabilem ac facilem ad vitam degendam: quale est Argentum, & si quid aliud eius generis. Primò quidem simpliciter magnitudine & pondere definitum: tandem verò & nota impressa à permutantibus, vt eos liberaret à dependendo. Nota enim imposita fuit ponderis index.*

Similem quoque rationem super NVMI institutione, adfert Paullus I.C. in Digestis, Tit. de Contrahendâ emptione, Leg. i. *Origo emendi vendendiq̃, à permutationibus cœpit. Olim enim non ita erat Numus; neque aliud merx, aliud pretium vocabatur; sed unusquisque secundum necessitatem tempo-*

Gggg

rum

*rum ac rerum Utilibus inutilia permutabat. Quando plerumque evenit, ut, quod alteri superest, alteri desit: sed quia non semper nec facile concurrebat, ut, cum tu haberes quod ego desiderarem, invicem haberem quod tu accipere velles; electa materia est, cuius publica ac perpetua aestimatio difficultatibus permutationum, aequalitate quantitatis, subvenir-
ret: eaq; materia formâ publicâ percussa, Usus dominiumq; non tam ex substantiâ præbet, quàm ex quantitate.*

Elogium istud: **LOCUPLETATOR ORBIS TERRARVM**, in Numis **D. Hadriani Aug.** legitur; sed quod **Munificentissimo Hispaniarum Regi**, qui aurato imbri Orbem perpluit, veriùs competit. Quâ de relatiùs egimus ad **ARCVS FERDINANDINI** partem posteriorem.

Ad utrumque latus **MONETÆ**, Numi varij Regiâ notâ insigniti, appensi sunt.

COLVM-
NÆHER-
CVLIS.

COLVMNÆ HERCVLIS hinc inde erectæ: ad quas LEONES gemini sedent, Regiæ opulentix custodes. Columnæ dextræ, SOLIS; sinistræ autem, LVNÆ effigies est imposita. Notum est, SOLIS appellatione AVRVM; LVNÆ autem ARGENTVM, Alchymistis denotari. Hinc connubium Solis & Lunæ apud illos.

In Laciniâ columnam dextram ambiente:

VLTRA ANNI SOLISQVE VIAS.—

In alterâ,

O C E A N V M Q V E V L T R A. — —

Nempe vltra Columnas Herculeas, & priscis notos Orbis terminos, vltraque Atlanticum Oceanum, inexhaustos Auri Argentiq̃ue thesauros Catholicorum Regum Pietati, & singulari Religionis & Fidei propagandæ zelo Deus reclusit.

JASON.

In vertice Montis, IASON est, qui AVREVM VELLVS ab Arbore suspensum, rapit.
Ramis Arboris insident Psittaci, in Indiâ frequentissimi. Epigraphe:

—PRETIUM NON VILE LABORVM.

VELLE-
RIS AV-
REI *Ordo*

VELLE-
RIS AV-
REI Ordo.

PHILIPPVS cognomento BONVS, Burgundiæ Brabantiaëque Dux, Equitum VELLE-
RIS AVREI Sodalitium longè Augustissimum primus instituit, ductâ origine atque ap-
pellatione ab IASONE, Thessalorum Rege, qui in Colchidem cum aliis Heroibus Argo-
naui delatus, VELLVS inde AVREVM auexit, hoc est, *Auream gazam*, ut interpretatur Strabo
de Colchis agens: Παρὰ τέτοις ὃ λέγεται ἔχουσιν κατὰ φέροντων χιμαῖρους. ὑποδέχονται δὲ αὐτὸν οὗτοι Βαρβάρους, φάτναις
κατατετυμμηταῖς, ἢ μαλισταῖς δοξαῖς. ἀφ' ὧν μυνυθίζονται ἢ τὸ χρυσόμαλλον δένδρας. *Amunt apud hos etiam AVRVM deferri*
à torrentibus, idēq; Barbaros excipere aluscolis perforatis, & VELLERIBVS LANOSIS. unde etiam AVREI VELLERIS
exstiterit fabula. Eiusdē sententiæ est Appian. vbi Caucasum montē describit: Χρυσοφόροι δὲ ἐν τῷ

Strabo
lib. xi.

Appian.
de Bellis
Mithrid.

Suidas
voce
Δέρων.

Quid.

Quidquid autem per *Χρυσόμαλλον* veteres olim denotarint, certè Ordo ille VELLERIS AVREI, à PHILIPPO, cognomento BONO, institutus, omen certissimum fuisse videtur, eius posteros PHILIPPOS, Hispaniarum Reges, BURGUNDIÆque Duces, ac supremos eiusdem Ordinis Principes, auriferis Mexicani ac Peruani tractus vastissimi Regionibus potituros. Auspiciis enim Imp. Cæs. CAROLI V. Aug. Supremi itidem eiusdem Ordinis Principis, Ferdinandus Cortesius anno salutis M. D. XX. Mexicanum Motezumæ; ac deinde Franciscus Pizarrus Peruanum Atabalibæ, Regnum; alij alia, velut noui IASONES & Argonautæ, superato inuictis Classibus Oceano, subegerunt. Vnde non vnicum, tantopere à priscis decantatum VELLVS; sed quotannis inexhaustæ opulentiae Thesauri in Iberiam aduehuntur. Hoc est quod innuimus in Epigrammate nostro Insignibus Gentilitiis Equitum Ordinis AVREI VELLERIS, à Ioan. Iacobo Chiffletio, Equite, Regis, ac Ser^{mi} Principis FERDINANDI, Archiatro, editis, præfixo:

Ecce alios Proceres; en altera quos vehit ARGO

Herous, Gentis sydera clara sua.

Quis Ducibus subnixæ DOMVS BURGUNDA, superbas

ORBE NOVO domito rettulit exunias.

Ceterum, in Hispaniâ ad Batin fluuium, oues esse AVREIS VELLERIBVS, hoc est, rutilo lanæ fulgore ab ipsâ Naturâ donatas, testatur Martialis lib. IX. Epigram. LXI.

In Tartesiâcis Domus est notissima terris,

Quâ dives placidum Corduba Batin amat.

VELLERA natino pallent ubi FLAVA METALLO,

Et limit Hesperium BRACTEA VIVA pecus.

Idem lib. XII. Epigram. c.

Batis, oliviferâ crinem redimite coronâ,

AVREA qui nitidis VELLERA tingis aquis.

Ad radicem Arboris, soporatus iacet DRACO aliàs peruigil, qui AVREVM VELLVS DRACO custodiebat. De illo Claudianus lib. de Bello Getico:

— Insopitissq; refusum

Tractibus, AVRATI custodem VELLERIS Anguem.

A dextrâ parte Arboris stat FELICITAS, siue NAVIGATIO PROSPERA, Heroinæ FELICITAS habitu, NAVEM complexa: dextrâ pallam instar carbasi attollens. Denotans felices Hispaniarum Classium in Indiam appulsus. In Imp. Cæs. M. Antonini Aug. Numismate, NAVIS, seu TRIREMIS expressa. Adscriptum: FELICITATI AVG.

Anton.
Augustin.
Dial. II.
Croyiac.
tab. 38.

Paullò inferiùs, sub FELICITATE, ad idem latus, CUNICVLVS cernitur ob Cuniculos, siue Auri Argentiq; fodinas. Eamdem quoque ob causam, vel ob incredibilem

Hhhh

eius

eius animalis in Hispaniis olim frequentiam, Catullus *Cuniculosam Celtiberiam* vocat. Turneb. Aduers. lib. xxi. cap. xxvii.
Epigram. xxxv. ad Egnatium:

Tu prater omnes, vne de capillatis,

CVNICVLOSÆ Celtiberia Fili.

Et Marcus Varro auctor est, à Cuniculis suffossam in Hispaniâ Oppidum, teste Plinio lib. viii. cap. xxix. Vide eâ de re Strabonem lib. iii. & Ælium lib. xiii. de Animalib. cap. xv.

Exstat Imp. Cæs. Hadriani Aug. origine Hispani, Numus, in quo sedet HISPANIA, Croyiac. Tab. xxxix.
Oleæ ramum tenens, innixa montibus Pyrenæis, ad cuius pedes C VNICVLVS spectatur. Ibidem.
Eiusdem exstat alter Numus, in quo HISPANIAM idem Imperator attollit, Cuniculo ad Prouinciæ pedes adiuncto. Quo Metallorum Cuniculos subterraneos designari, eruditi Anton. Augustin. Dial. 3. rectè censent.

PERV-
VIVS.

Infrà, à dextro latere, PERVVIVS, Flumen, à quo Regioni vniuersæ nomen inditum esse, refert Iosephus Acosta, Histor. Naturalis Indiarum lib. i. cap. xiii. Epigraphe:

REGIS LARGA MANVS FLVVIOS EFFVNDIT IBEROS
AVREA DONA VOMENS.

RIO DE
LA PLA-
TA.

Ab altero latere, RIO DE LA PLATA, siue ARGENTEVS AMNIS: Hispanis enim Plata Argentum dicitur. Epigraphe.

DESPVMAT DITES ARGENTEVS AMNIS ARENAS.

ARGYREV M Amnem Græcâ voce illum appellat Læuinus Apollonius Gandobruganus de Peruuia Regionis Inuentione lib. i. vbi Peruuia Montanæ Amnes describit: *Inter omnes, inquit, longè princeps ARGYREVS, ab Argenti copiâ, quam limpidissimis glareis egerit, Hispanicâ voce Plata dictus, longissimo occursum diuagatur: & in omnes aquæ gazarum suarum profusus ac liberalis, quacumque tendit, agros ac incolas inexhaustâ Argenti Aurigâ opulentiam afficit.*

Ad Portæ vtriusque latus spectantur bina Capita hispida, velut Montem referentia.

ARCVS

ARCADIA MONETATIS

PARIS 1815

ARCVS MONETALIS

PARS POSTERIOR.

Lteram Montis faciem, posterior MONETALIS ARCVS pars referebat.
Supra Portam Officina est VULCANI, FVL MEN AVREVM cudentis.
Epigraphe:

ARGENTI LOCVPLES AVRIQUE PERVVIA VENIS,
INFORMES QVAS LARGA SOLET TRANSMITTERE GAZAS,
MVL CIBER ARTIFICI PROPERO SACRARE MONETA:
AVREAQVE HESPERIO PROCVDERE FVLMINA REGI.

PERVVIA, Americae Meridionalis pars, à Francisco Pizarro, auspiciis Imp. Cæs. ^{PERV-}
CAROLI V. Aug. inuenta, Aurearum Argentearumque fodinarum copiâ inter omnes to- ^{VIA.}
tius Orbis Regiones opulentissima est. Neque vlla penè eius est Colonia, quin Auri venis
splendescat. Adeoque præter Fodinarum incredibilem multitudinem, Flumina hîc quo-
que aurifera, quæ grumis arenisque rutilantibus aureo profluxu decurrere videntur: vt
testatur Læuinus Apollonius, Gando-Bruganus, Flander, qui PERVVIAM libris v. à se de-
scriptam peragrauit.

Inter alias autem eius Regni Fodinas, POTOSINI MONTIS opulentissimæ sunt, & in-
exhaustæ. Et mirum sanè est quod refert Ios. Acosta, in eo Monte Argenti venam lanceæ
altitudine supra Terræ superficiem instar cristæ galli gallinacei protuberasse, longitudine
trecentorum pedum, & latitudine tredecim. Testatur idem Acosta Regem Hispaniarum
ex solis Fodinis POTOSII, quotannis percipere Millionem ducatorum, idque ex quintâ
parte Argenti tantum. Vnde MONTI erat præfixa Epigraphe:

TAMEION HΓEMONΙΑΣ ΑΝΕΚΛΕΪΠΤΟΥ.
ÆRARIVM PRINCIPATVS PERPETVI.

Posidonij hæc vox est apud Strabonem lib. III. vbi de Auri Argenti que fodinis Hispaniæ
agens, asserit, τὸ πᾶν ὄρεσ, ἐ πᾶντα βενὸν ὑλλω εἶναι νομίσματ', ὑπὸ πνοῇ ἀφθόνῃ τῆς σεσωρομένης. Καθόλου δὲ αὐτὸς εἶπε,
φησὶν, ἰδὼν τις οὐδὲ τόπας, θησαυροὺς εἶναι φύσεως ἀενάας, ἢ ΤΑΜΕΙΟΝ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΑΝΕΚΛΕΪΠΤΟΥ. Οὐ γὰρ πλεονάζοντες,
ἀλλὰ ἐ ὑπόπλετ' ὡς, φησὶν, ἡ χώρα. Καὶ παρ' ἐκείνοις ὡς ἀληθῶς τὸν ὑπερχρόνιον τόπον εἶχ' ὁ Ἀδης, ἀλλ' ὁ Πλούτων κατοικεῖ.
Omnem MONTEM & omnem Collem, locupletissima cuiusdam Fortuna dono, Numismatis esse materiam. Et
omnino, inquit, videns aliquis ista loca, dixerit THESAVROS esse PERENNIS NATVRÆ, aut PRINCIPATVS
ÆRARIVM PERPETVI. Non enim dives modo Terra illa est, sed & infra se opes habet conditas. Et reuera apud
istos homines infra Terram non Ἀδης, id est, Orcus, sed PLVTVS, id est, Dis ipse, Opulentia Deus, inhabitat.
Hæc olim de Hispaniâ Posidonius, quæ sanè de POTOSINI soli opulentia verius modò
effferri possunt. Non enim Pactolus, non Hermus tantum Aurivmquam suggererunt,
quantum manantes ex PERVVIA Regno in sacrum Regis Ærarium Aurei riui quotidie
conferunt. In Hispaniâ quoque MONTEM ARGENTEVm esse, testatur Strabo lib. III. οὐ

πολύ δ' ἄπωθεν ἔκαστων ἐστὶ καὶ τὸ ὄρεον, ἃ ἔστιν φασὶ τὸν Βαῖπιν, ὃ καλεῖσιν Ἀργυρεῖν, διὰ δ' ἔργον αὐτῶν.
*Non procul à Castaone Mons est, unde Batis dicitur profluere, quem MONTEN ARGENTEVN vocant, ob
 Argenti in eo Metalla.*

FVL MEN
 AVREVM.

FVL MEN AVREVM à VVLCANO cuditur. Nam Fulmen olim Notam Monetalem
 fuisse, è priscis Numis non paucis, quibus illud adiectum est, constat. Nec absurdè P E C V-
 N I A Fulmini comparatur, cum *nihil tam munitum sit, quod expugnari Pecuniâ non possit*, vt à M. Tul-
 lio dictum. Vnde Demosthenes quoque *ὡς ἐστὶν πόλεμος τὰ χεῖματα*, *Nervum Belli Pecuniam* vocat.
 Aquilæ, signa Legionum, FVL MEN AVREVM vnguibus tenebant. Dion lib. XLIII. de
 Pompeij exercitu agens: Οἱ δὲ δὴ Ἀἰγυπτίων στρατῶν αὐτῶν, τὰς τε πτέρυγας σείσαντες, καὶ τοὺς κεφαλῶν,

ἐς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν πνέοντες Χρυσοῦς ἐφεργον, ἐκκαλόντες, ἐκείνῳ τε τὸ κακὸν ἀνέκλυτον ἐπέστηλον, ὃ αὐτοὶ πρὸς τὸν Καίσαρα ἀπεπέτοντο.

AQVILÆ Legionum eius alas concutientes, & FVLMINA AVREA, quæ nonnulla earum vnguibus tenebant,
 abiicientes, Pompeio exitum palam denuntiabant, ipsæq; ad Cæsarem auolabant. Ioui Capitolino quo-

que FVL MEN AVREVM sacrauit Antiquitas, teste Liuiο lib. XXXII. Decemvirorum monitu de-

cretum fuit, IOVI primum donum, FVL MEN AVREVM, Pondo quinquaginta fieret: Iunoni Minervæq; ex Ar-

gento daretur. Callixenus Rhodius in descriptione Pompæ Ptolemæi Philadelphi, Ægypti

Regis: Εὐρόπῃσι δὲ καὶ Θωράξ χρυσεὺς περὶ δώδεκα, ἔτερος δὲ χρυσεὺς περὶ ὀκτώκαδεκα, ἔχων ἐφ' ἑαυτὸν ΚΕΡΑΤΝΟΥΣ

ΧΡΥΣΟΥΣ, δώδεκα πήχεις, δύο, ἃ σέφανον δευτέρου δαλίθου. Fuere & inter Pompæ fercula, Lorica aurea cubitorum XII. &

argentea altera cubitorum XVIII. Quibus imposita fuerunt AVREA FVLMINA duo, cubitorum XII. & è Quercu

corona gemmata. Alexander, FVL MEN dextrâ gestans, pictus ab Apelle, vt refert Plinius. Et

eo etiam habitu Traianus, & M. Antoninus, aliique Cæsares in priscis Numis expressi

cernuntur.

Sub INCVDE Vulcani, istud Horatianum:

AVRVM POTENTIVS ICTV FVLMINEO.

Exstat Lemniorum Numus, in quo VVLCANVS cum forcipe: in posticâ parte Incus, cui
 FVL MEN incumbit, cum Malleo.

Apud
 Athen.
 Diepno-
 soph.
 lib. v.

Coltzius
 Insular.
 Græciæ
 tab. XLII.

A dextro MONTIS latere bini FOSSORES sunt, qui latentes Auri Argentiq; venas
 scrutantur. Epigraphe:

REGI SVCCRESCIT REDIVIVO VENA METALLO.

Aiunt Hispaniarum Regis Legatum, cum à Reipub. celeberrimæ Proceribus ad Thesau-
 rum publicum, opulentia ostentandæ ergò, deductus esset, inflexo paulisper corpore, Æra-
 rij pedem intentis oculis inspexisse. Ac rogantibus Proceribus, quid ita fixo ac requi-
 renti vultu, intueretur? respondisse; *Videre se an Ærario illi etiam radices essent, ut Ærario
 Regis Hispaniarum, quod inexhaustis India Venis nonos semper Auri Argentiq; thesauros suggerentibus, con-
 tinuò accrescit.*

Ab altero latere, bina Mancipia, quæ rudes Auri Argentiq̃ue glebas ex arrugiis & cuniculis subterraneis efferunt. Epigraphe:

— LABOR OMNIA VINCIT
IMPROBVS.

Supra VULCANVM Numisma est, in quo tres Matronæ conspiciuntur, gestantes tria Metallum genera, è quibus Pecunia cuditur; nempe AVRVM, ARGENTVM, ÆS, scribiq̃ue solita triplici A. A. A. in Numis infinitis. Additæ binæ litteræ F. F. id est, FLANDO, FERIVNDQ. quòd Metalla illa confluari & feriendo cudi soleant. Vna de tribus Matronis Bilancem dextrâ gestat, quâ formâ MONETA in Numis passim cernitur. Operæ pretium duxi Numos aliquot hîc subiicere.

Anton.
Augustin.
Dial. II.
Antiq.

Croyiac.
Tabul.
LXIV.
& LXIII.

A Numismate Monetali, quatuor vtriusque minores Numi dependent, Monetâ Regiâ insigniti.

In summitate Montis, ARBOR est AVREIS MALIS onusta, quæ in Hesperidum^{AVREA MALA Hesperidum.} Hortis nasci, & à peruvigili DRACONE custodiri solita, tradidit Antiquitas. Ad hæc rapienda missus ab Eurystheo Rege HERCVLES hîc exprimitur, DRACONEM custodem (cui nomen Ladon) interficiens. Epigraphe:

ALCIDES DOMITO RAPIT AVREA POMA DRACONE.

Hac de re ita Lucanus lib. IX.

— Fuit aurea sylva,
Diutiusq̃ gravis, & fulvo germine rami,
Virgineusq̃ chorus, nitidi custodia luci,
Et numquam somno damnatus lumina Serpens
Robora complexus rutilo curvata metallo.
Abstulit arboribus pretium, nemoriq̃ laborem
Alcides, passusq̃ inopes sine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia poma tyranno.

A dextro ARBORIS latere Turrita stat HISPANIA, pleno sinu AVREOS FRUCTVS^{HISPANIA.} decerpens. Epigraphe:

— VNO AVVLISO NON DEFICIT ALTER
AVREVS. —

HESPERIDVM INSVLAS in Mari Atlantico sitas, eas esse quas Hispani hodie *Islas de cabo verde* vocant, vulgò existimant Geographi. Aureorum verò Malorum & Draconis eorum custodis fabula vnde fluxerit, sic breuiter enarrat Solinus cap. XXVII. De HORTIS HESPERIDVM, & peruvigili DRACONE, (ne fama licentia vulnereetur) fides & ratio hæc est. Flexuoso mentu

Kkkk

astisarium

a suarium è Mari fertur, adeò sinuosis lateribus tortuosum, ut visentibus procul lapsus Angueos fractâ vertigine mentiatur. Itaq; quos HORTOS appellauere, circumdat: unde POMORVM CVSTODEM interpretantes, struxerunt iter ad mendacium fabulandi. Sed hæc Insula præter arbores Oleastri similes, & Aram sacram Herculi, nihil aliud præfert, quod propalet vetustatis memoriam. Verùm ultra FRVTICES AVREOS, & METALLA FRONDENTIA, illud magis mirum, quod solum inferiore licet Librà depressius, numquam tamen accessus Freti superlabitur. Videndus Plinius lib. v. cap. i. unde hæc hausit Solinus. At verò HESPERIDVM HORTOS prope Tritonem, Africa paludem, fuisse asserit Claudianus:

— Proximus HORTIS

HESPERIDVM Triton. —

Et III. Consulatu Honorij Aug. de Theodosio Aug. agens:

— Per vasta cucurrit

Ethiopum, cinxitq; nouis Atlanta manipulis:

Virgineum Tritona bibit, sparsosq; venenis

Gorgoneos vidit thalamos, & vile virentes

HESPERIDVM risit, quos ditat Fabula, ramos.

Porrò, *Ἐσπερίδων μῆλον*, siue (vt à Iubâ, Mauritanix Rege, vocatur) *Ἐσπερίδων μῆλον*, esse illud, quod *Citreum* vulgò appellatur, quorundam est opinio. Alij *Cotoneum* malum esse asserunt.

Suprà Fossore, Cercopitheci ad vtrumque latus oberrant.

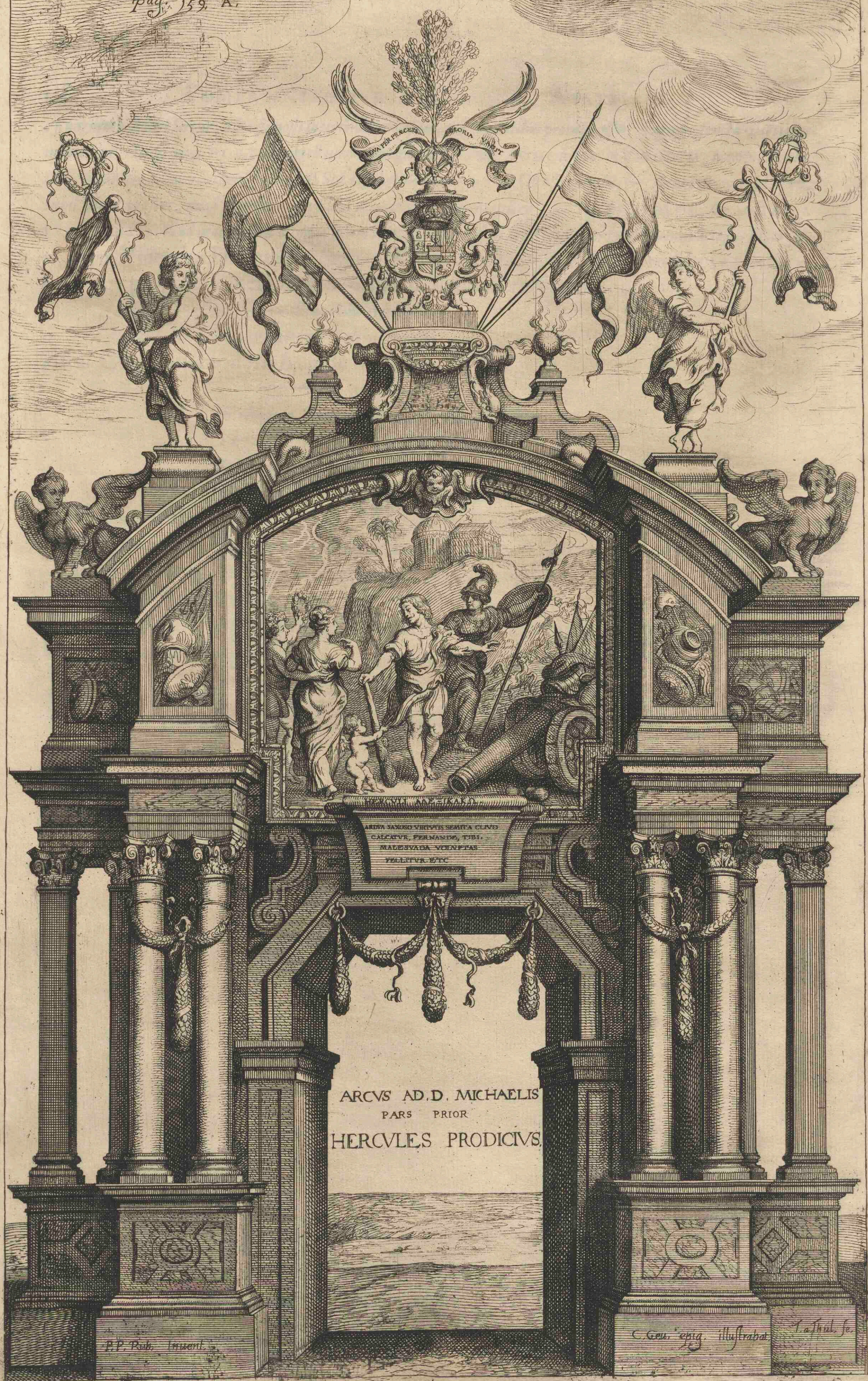
Sub Monte, duo Peruuix Auriferæ Flumina, hinc CONDORILLVS, Cornucopiæ; inde MARAGNON, Gubernaculum tenens. Infernè vtrunque Instrumenta Monetalia, Mallei, Forcipes, Libræ, aliaque.

Goropius
in Ver-
tumno.
Ludou.
Nonnius
Dieteti-
ci lib. i.
cap. xxx.

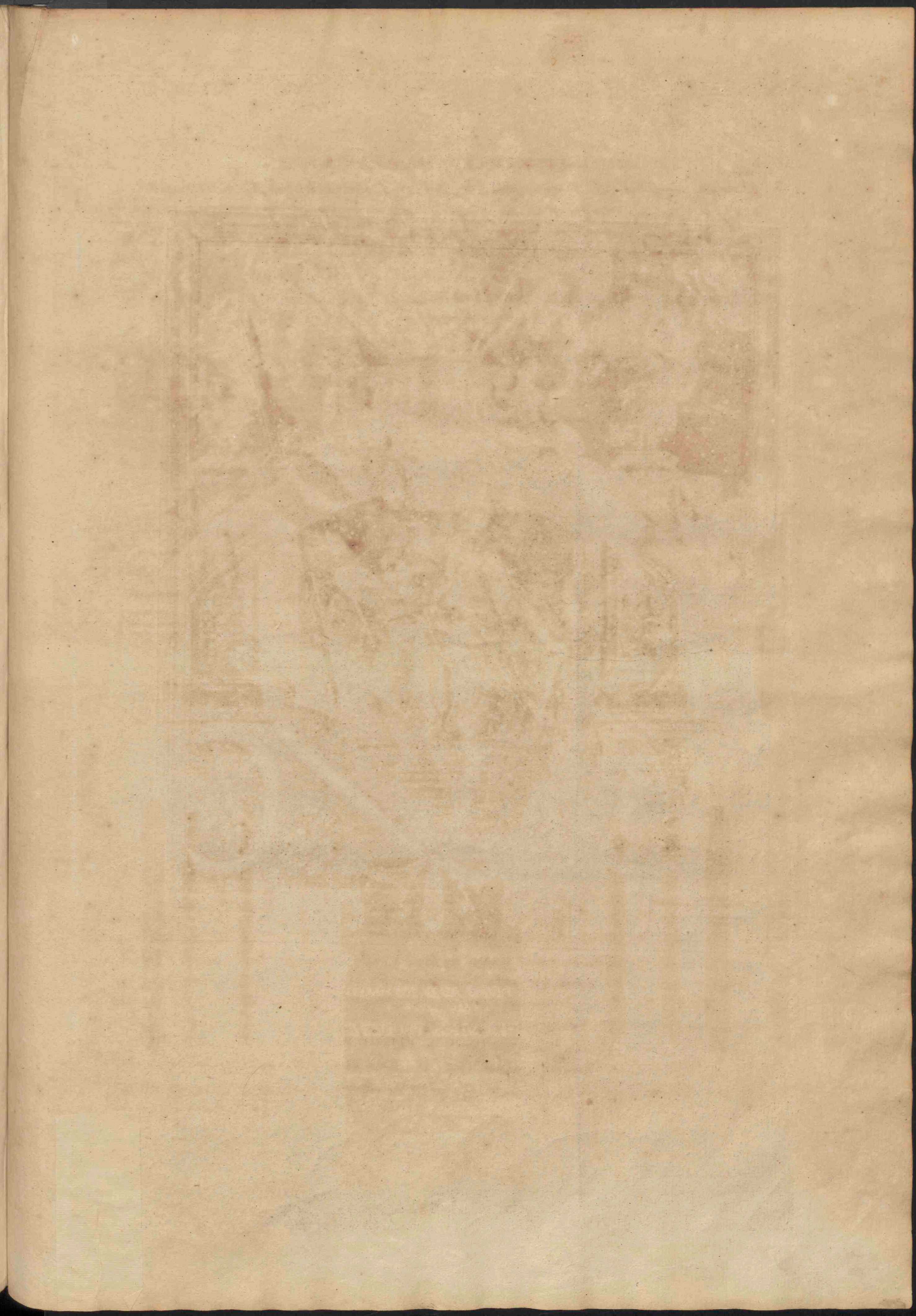

P. P. Rub. Inu.

ARDVA SAXOSO VIRTUTIS SEMITA CLIVO
CALCATVR, FERNANDE, TIBI MALESVADA VOLVPTAS
PELLITVR, AVSPICIIS FIDÆ DVCTVQVE MINERVÆ.
I FELIX, COMITANTE DEA: SIC ITVR AD ASTRA.
HINC TE, SVBLIMI QVÆ PENDET ADOREA TEMPLO,
HERCVLEQVE MANET NON IMPAR FAMA LABORI.

C. Geuart.

T. a. Thul. delin. scul. et
excud. cum prius.

A R C V S
A D D. MICHAELIS
P A R S P R I O R.
HERCVLES PRODICIVS

D D. MICHAELIS Cœnobium, vbi Ser^{mi} Principis est Palatium, Arcus erat Operis compositi, altus pedes LV. latus XXXIV.

In Tabulâ mediâ HERCVLES Ephebus conspicitur, de vitæ instituendâ ratione deliberans, Leonis exuviis amictus, clauam dextrâ tenens. Adstat VENVS, quæ renidenti vultu illum allicere, & ad VOLVPTATIS Viam seducere conatur. LIBER quoque PATER, Pampino redimitus, & Corollam floream ostentans, illum ad se inuitat. CVPIDO medius, veste & clauâ HERCVLIS arreptâ, renitentem illum ad se trahere nititur. At ipse, adfidentis sibi, PALLADIS Armata, consiliis obsecutus, spretis Deliciarum blandimentis, ad HONORIS & VIRTVTIS Tempia, in editâ rupe posita animosè contendit. Viam DRACO alatus, aliâque feræ bestię obsident. Adiacet Machina ænea, cum armis & instrumentis Bellicis. Epigraphe:

TABVLÆ
MEDIÆ
Descri-
ptio.

ARDVA SAXOSO VIRTVTIS SEMITA CLIVO
CALCATVR, FERNANDE, TIBI: MALESVADA VOLVPTAS,
PELLITVR, AVSPICIIS FIDÆ DVCTVQVE MINERVÆ.
I FELIX, COMITANTE DEA: SIC ITVR AD ASTRA.
HINC TE, SVBLIMI QVÆ PENDET ADOREA TEMPLO,
HERCVLEOQVE MANET NON IMPAR FAMA LABORI.

PRODICIVS Ceius, Philosophus, Socratis Præceptor, commentum de VIRTVTIS & VOLVPTATIS cum HERCVLE Ephebo, congressu, primus vulgavit. Fusè illud enarrat Xenophon lib. Memorabilium II. Philostratus item de Vitâ Apollonij lib. VI. cap. V. & The- mistius Oratione III. de Amicitia, aliique. Breuiter & eleganter sic Max. Tyrius Dissert. IV. PRODICI de HERCVLIS cum Vo- luptate & Virtute congressu, commen- tum.

ΠΡΟΔΙΚΟΣ μὲν ΗΡΑΚΛΕΑ ἄγει ἐν τῷ μύθῳ ἄρτι ἡδαισκοντα καὶ ἀνδραζούδων ἐπὶ διήας ὁδῶς, ἈΡΕΤΗΝ καὶ ΗΔΟΝΗΝ ἀπὸ τῆς αἰτίας ἡγεμόνας ἐκατέρω τῇ ὁδῷ. Ἡ μὲν αὖτῃ ὁδοῦ τῶν ἡγεμόνων, ἡ δὲ διχρήμων ἰδὲν, βαδίζουσα ἡρέμα, φθελισμένη μεσοκῶς, βλέμμα πρᾶον, ἀμπερόνῃ ἀνέως ἢ δὲ δουτέρα, θρυπικῇ, ἀπὸ τῆς αἰτίας, χλαυδίας ἐλευθέρῃ, βλέμμα ἱταμόν, βάδισμα ἀτακτόν, φωνὴ ἄμυστος. Ταῦτα δὲ ὁ ΗΡΑΚΛΗΣ, ἄτε Διὸς παῖς, ἀγαθὸς τῶν φύσιν ἔχαιεν τῇ ΗΔΟΝῃ φράσας, ἀπὸ τῆς αἰτίας ἡγεμόνας ἑαυτὸν τῇ ἈΡΕΤῃ ἄγειν.

Fabulam quamdam conscripsit PRODICIVS, in qua HERCVLEM iam Ephebum, virilem gerentem animos duplici in viâ statuit. Vtrique huic Via VIRTVTEM VOLVPTATEMq; tamquam duces præsicit. Quarum altera arrogans, procaxq; altera formoso vultu, modesto incessu, venusta voce, aspectu inusitato, veste simplici, ab eo inducitur. Altera rursus lasciva, fucata, veste florida, vultu impudentissimo, incompósito gradu, voce inconcinnâ. Hac

animaduertit ipse etiam HERCVLES, ut qui & Iouis esset Filius, & Indolis praeclara. Quare VOLVPTATI res suas sibi habere iubet, Ducemq; sequitur VIRTUTEM.

Silius quoque Italicus, vir Consularis, lib. xv. de Bello Punico, asserit ad Scipionem Iuuenem, deliberantem an post Patris Patruique obitum, Belli Punici in Hispaniis contra Hasdrubalem gerendi curam suscepturus esset, VIRTUTEM & VOLVPTATEM accessisse: ubi inter alia VIRTVS sic VOLVPTATI insultat:

*Quippe nec Ira Deum tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola nocet animis illapsa VOLVPTAS.
Ebrietas tibi fida comes, tibi Luxus & atris
Circà te semper volitans Infamia pennis.
Mecum Honor & Laudes, & lato Gloria vultu,
Et Decus & niueis Victoria concolor alis:
Me cinctus Lauro perducit ad astra TRIUMPHVS:
Casta mihi Domus, & celso stant Colle Penates.*

VIRTUTIS & HONORIS Tempia in edità rupe cernuntur sibi mutuo iuncta, quâ formâ à M. Marcello extructa sunt; quòd nempe ad HONORIS, non nisi per VIRTUTIS Templum ingredi, fas esset. Vnde Symmachus: *Bene & sapienter Maiores nostri Aedes HONORI atque VIRTUTI gemellas iunctim locarunt: commenti ibi esse pramiam HONORIS, ubi sunt merita VIRTUTIS.* Symmac.
lib. i.
Epist. xx.

Via quæ ad VIRTUTIS Aedem ducit, à DRACONE, aliisque monstris ab HERCVLE dominantibus, est obsessa. Quod pericula ac discrimina Heroibus superanda denotat. Hinc quoque in fastigio Arcus, supra Insignia Ser^{mi} Principis, in laciniâ LAVRVM PALMAMQUE decussatam ambiente, scriptum:

ARDA PER PRÆCEPS GLORIA VADIT ITER.

In hanc sententiam, illa Diuinæ Vatis Iessæi Lyræ æmula MAPHÆI Cardin. BARBERI-
NI, nunc VRBANI VIII. PONTIFICIS OPT. MAX. Musa sic VIRTUTEM loquentem in-
troducitur: Ode ad
Francisc.
Cardin.
Barberin.

*Incompta quondam, claraq; simplici
Nitore forma, talibus HERCVLEM est
Affata VIRTVS: (dum procaci
Blanda sono loquitur VOLVPTAS)
Si me sequeris; per loca sentibus
Infesta, tesquis horrida, per niues,
Per saxa, per montis cacumen,
Sternet iter tibi Ferrum & Ignis.
Vrèris astu, puluere sordidus
Pulchro, madebis tempora nobili
Sudore, non fractus labore, &
Magnanimo generosus ausu.
Enectus alis hisce per Æthera
Tranabis Ignem, & Lactis iter pede
Premens, coruscanti micabis
Luce novum Decus inter Astra.*

Ad

A R C V S

A D D. MICHAELIS

P A R S P O S T E R I O R .

BELLEROPHON.

TABVLÆ
MEDIÆ
Descriptio.

Posterior huius ARCVS pars, eiusdem planè erat cum anteriori, architecturæ, eademque parerga continebat.

In Tabellâ mediâ quæ hîc exhibetur, visitur BELLEROPHON armatus, qui equo PEGASO alato per aëra vectus, CHIMÆRAM, hastâ in pectus adactâ, interficit. Id Monstrum, primâ parte LEONEM, caudâ DRACONEM, mediâ verò CAPRAM referens, immanes ore flammâs euomebat, ac proxima quæque exitiali afflatu inficiebat. Adiacent cadauerum, à Monstro absumptorum, ossa. Epigraphe:

FLEXIBVS ALIGERI DELVSA, ET CVSPIDE FIXA,
VT CECIDIT MAGNO SVB BELLEROPHONTE, CHIMÆRA;
HAUD SECVS INVICTO FERNANDI ROBORE, DIRA
CONCIDET HÆRESEOS RABIES: DELAPSAQVE CÆLO
VNANIMES TANDEM IVNGET CONCORDIA BELGAS.

BELLE-
ROPHON.

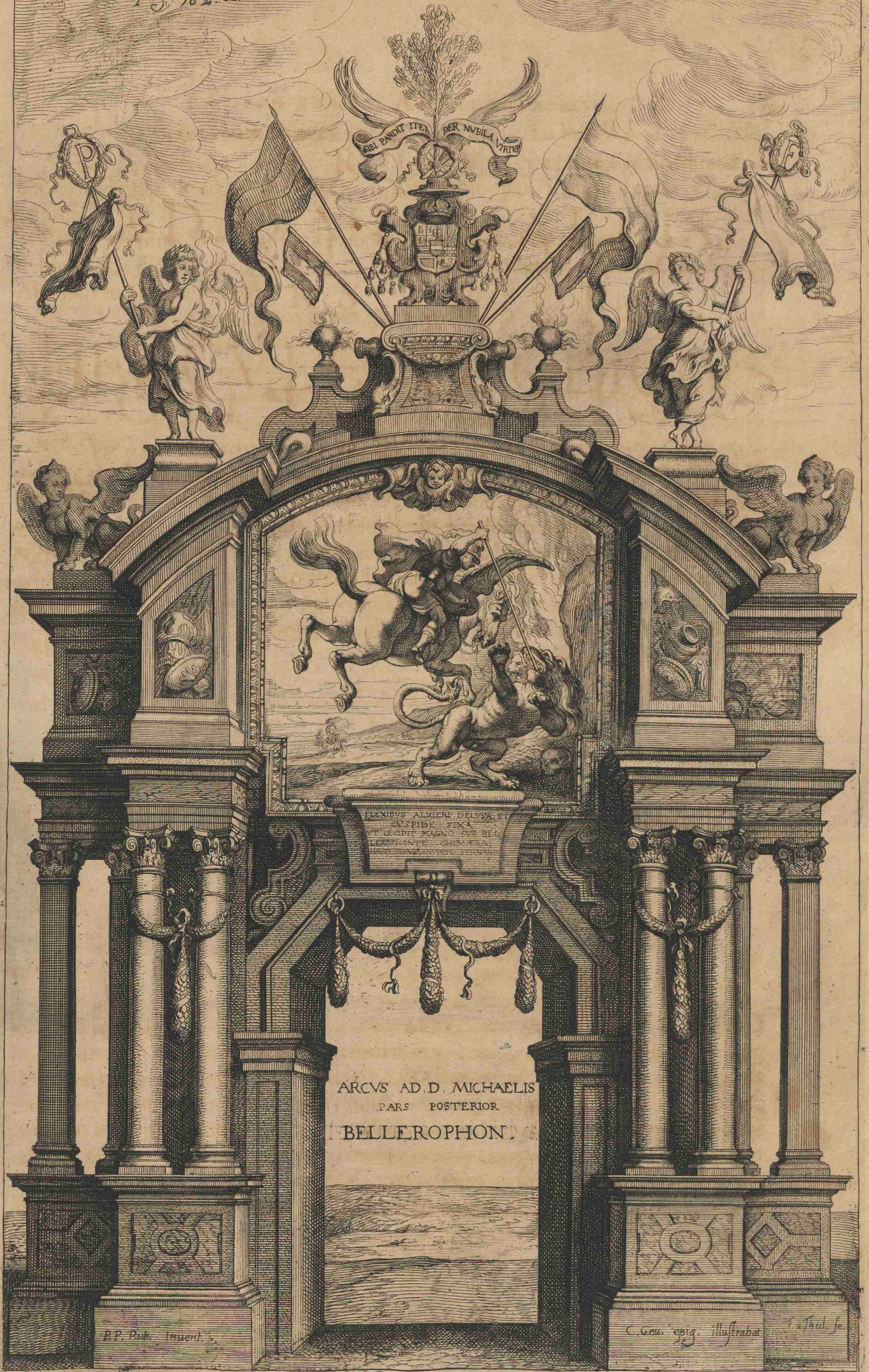
BELLEROPHON, Glauci, Corinthiorum Regis, filius, Heros inclyto Formæ, Fortitudinis, & inprimis Pudicitia decore conspicuus. Vnde Homerus Iliad. vi.

Αὐτὰρ Γλαῦκος ἔπτεν ἀνύμωνα Βελλεροφόντην
τὸ δ' ὁ θεὸς ἄλλοτε καὶ ἠνορέϊεν ἑρπυλῶν
ὦπασεν.

*Est GLAVCVS genuit praeclarum BELLEROPHONTEM;
Huic Superi Formæq; decus, Roburq; virile
Præbuerant.*

De illo varia Poëtæ fabulati sunt. Aiunt enim ipsum ad Argiuorum Regem Proetum profectum esse. Et primùm quidem perhumaniter hospitio exceptum. Mox, cùm illius amore Antia, Proeti vxor, deflagraret; BELLEROPHON hospitales Aras veritus, eius Libidini noluit obsequi. Quare repulsæ impatiens mulier, illum per summam calumniam apud Maritum suum, tentatæ pudicitia accusauit: qui nimis credulus, BELLEROPHONTEM ad Iobaten, Lyciæ Regem, socerum suum, cum litteris in eius perniciem scriptis, mittit. Iobates, vt Proeto morem gereret, BELLEROPHONTEM domandæ CHIMÆRÆ obiicit. At verò Minerva (vt auctor est Pindarus) Innocentia BELLEROPHONTIS opem tulit. Quippe aureum frænum, quo PEGASVM domaret, illi tradidit. Hoc equo vectus

ARCUS AD D. MICHAELIS
PARS POSTERIOR
BELLEROPHONIS

P. P. Rub.
F. 111.
FLEXIBVS ALIGERI DELVSA, ET CVSPIDE FIXA,
VT CECIDIT MAGNO SVB BELLEROPHONTE CHIMÆRA;
HÆC SECVS INVICTO FERNANDI REGORE, DIRA

CONCIDET HÆRESEOS RABIES: DELAPSAQVE CÆLO.
VNANIMES TANDEM IVNGET CONCORDIA BELGAS. F. A. T. J. C.

C. GUAR.

vectus BELLEROPHON, CHIMÆRAM occidit. Quâ partâ Victoriâ, aliis periculis eius innocentia exploratur. Contra Solymos enim (est ea gens inter Lyciam & Pamphyliam) & Amazonas mittitur. Sed cùm ubique Victor BELLEROPHON euaderet, Virtute eius & Prudentiâ Rex Iobates permotus, Philonoëm, Filiam suam, illi in vxorem dedit: ac postea moriens successorem etiam Regni sui BELLEROPHONTEM instituit. De hac re sic Homerus Iliad. vi.

Πρώτην μὲν ῥα Χίμαιραν ἀμυμακέτῳ ἐκέλευσε

Πεφνέμεν· ἢ δ' ἄρ' ἔλω θάον γῆρ', εἰδ' ἀνθρώπων·

Πρόδ' ἑ Λέων, ὅππῃ δ' ὀφίων, μέσση δ' Χίμαιρα,

Δεινὸν ἀποπνέουσα πυρὸς μὲν αἰδομένοιο.

Καὶ τῷ μὲν κατέπεφνε, θεῶν τεράεσσι πηθήσας·

Δύτ' ἑρπον αὖ, Σολύμοισι μαχέσασα κυδαλίμοισι·

Καρίσιον δ' ἡ τῷ γε μάχῃ φάτο δύμῳ ἀνδρῶν.

Τὸ τρίτον αὖ κατέπεφνε Ἀμαζόνας ἀνιανείρας.

Τῷ δ' ἄρ' ἀνερχομένῳ πυκινὸν δόλον ἄλλον ὕφανε·

Κείνας ἐν Λυκίῃς διγείης φῶτας δρίσας,

Εἴσε λόχον· τοὶ δ' ἐπ' ἄλιν οἶκόνδε νέοντο.

Πάντας γὰρ κατέπεφνε ἀμύμων Βελλεροφόντης·

Ἀλλ' ὅτε δὴ γίγνωσκε θεῶν γόνον ἦν ἐόντα,

Αὐτῇ μιν κατέρυκε, δίδε δ' ὅγε θυγατέρα λῷ.

Δῶκε δὲ τῇ μῆς βασιλῆϊδ' ἡμῖσι πάσης.

Primum quidem CHIMÆRAM inexpugnabilem inſit

Interficere: hac autem à Diis ſata erat, non ab hominibus.

Antè LEO, poſt autem DRACO, mediâ tverò CAPRA,

Ingentem ſpirans Ignis vim ardentis:

Et hanc quidem interfecit, Deorum miraculis conſiſus.

Secundò iterum, cum Solymis pugnavit inclytis.

Fortiſſimam certè hanc pugnam dicebat inſiſſe virorum.

Tertiò rurfus, interfecit Amazonas viragines.

Huic tverò redeunti aſtutum dolum alium ſtrucebat, [Iobates]

Delectis ex Lyciâ latâ viris fortiſſimis,

Collocavit inſidias: hi tverò rurfus domum non redierunt:

Omnes enim interfecit eximius BELLEROPHONTES.

Sed quando [Iobates] iam cognovit illum Dei Sobolem præclaram eſſe,

Illic ipſum detinuit: dedit autem ei Filiam ſuam,

Dedit etiam Maieſtatis Regia totius dimidium.

De CHIMÆRA quoque Heſiodus in Theogoniâ:

Ἡ δ' Χίμαιραν ἐπικτε, πνέουσα ἀμυμακέτον πύρε,

Δανύ τε, μεγάλῃ τε, ποδώκεά τε, κρατερῷ τε.

Τῆς δ' ἦν τρεῖς κεφαλαί· μία μὲν, χαροπόιο Λέοντος·

Ἡ δ' Χιμαίρης· ἢ δ' ὄφι' κρατεργίῳ Δράκοντος·

Πρόδ' ἑ Λέων, ὅππῃ δ' ὀφίων, μέσση δ' Χίμαιρα,

Δεινὸν ἀποπνέουσα πυρὸς μὲν αἰδομένοιο.

Τῷ μὲν Πήγας εἶλε, καὶ ἐσθλὸς Βελλεροφόντης.

Nnnn

Tum

POMPA INTROITVS FERDINANDI AVSTRIACI

Tum ipsa CHIMÆRAM peperit, spirantem terribilem ignem,

Trucemq̃, magnamq̃, pernicemq̃, validamq̃.

Illius erant tria capita: unum quidem terribilis LEONIS,

Alterum CAPELLÆ, tertium vero serpentis robusti DRACONIS:

A fronte LEO, caudā vero DRACO, mediā vero CAPRA,

Horrende efflans ignis robur ardentis.

Hanc quidem PEGASVS cepit, & strenuus BELLEROPHONTES.

Quòd verò BELLEROPHON Glauci, Regis Corinthi, esset filius, exstat Corinthiorum Numus, in cuius alterâ parte pictus Bellerophon Pegaso insidens, & CHIMÆRAM interficiens. In alterâ parte VENVS, cum Inscriptione, ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, quòd apud Corinthios splendidissimo Templo Venus coleretur, teste Strabone. Est & C. Cæsaris Numus, in quo Bellerophon Chimæram interficit, cum Inscriptione: COL. IVL. COR. id est, COLONIA. IVLIA. CORINTHVS. Etenim C. Iul. Cæsar Corinthum à Mummio euerfam, restituit, teste Dione.

Goltzius
Græciâ
Tab. xii.
& xiii.
Croyiac.
Tab. iv.

Vt autem breuiter, quid per triplicem CHIMÆRÆ formam denotarint veteres, excutiamus; Nymphodorus Syracusanus, CHIMÆRAM Lyciæ montem esse dixit, qui Ignem perennem euomeret. Atque in eius summâ parte LEONES; in mediâ (vbi spatiosa erant pascua) CAPRAS; ad radices verò, DRACONES habitasse. Hunc porrò montem cùm BELLEROPHON fecisset habitabilem, dictus est Monstrum istud triplex telo suo confodisse. Antigonus verò Carystius auctor est, tres variarum gentium Populos à BELLEROPHONTE fuisse domitos.

In Fastigio, sub PALMA, Epigraphe:

SIBI PANDIT ITER PER NVBILA VIRTVS.

Viam nullam Virtuti inuiam esse, Ser^{mi} Principis FERDINANDI iter in Belgium docuit. Rectè Claudianus in Panegyrico de iv. Consulatu Honorij Aug.

Exstruite immanes scopulos, attollite turres,

Cingite vos fluminis, vastas opponite sylvas;

Non dabitis murum Sceleri. Qui vindicat, ibit:

OMNIA SVBSIDENT MELIORI PERVIA CAVSÆ.

Arcus hic, Fuggerorum munificentia non parum splendoris acceperat.

SPECTA-

SPECTACULA MOBILIA

PASSIM PER VRBEM DISPOSITA.

PRÆTER Arcus & Pegmata iam recensita ac descripta, erant & alia quædam Spectacula Urbis ordinaria, eaque mobilia, quæ passim per Urbem erant disposita: qualia sunt GIGAS, ELEPHAS, BALÆNA, CVRRVS ÆQVO-REVS, PARNASSVS, aliaque. Illa hoc loco repræsentata non sunt, quòd in Ser^{morum} Principum, ERNESTI & ALBERTI, Austriæ Archiducum, solenni in hanc Urbem Introitu, per Ioan. Bochium descripto, eorum Icones sint expressæ. Itaque novas quas iisdem spectaculis subscripsimus Epigraphas hîc tantùm subiungemus.

IN GIGANTEM,

GIGAS.

Qui in Foro maiori spectabatur:

IMMANES SVBIGIT VIRTVS ANIMOSA GIGANTES:

BRABONIS REPERIT FABVLA PRISCA FIDEM.

Vulgares & vernaculi Brabanticarum rerum Annales referunt, DRVONEM quemdam ANTIGONVM, portentosæ molis Gigantem, Scaldis ripam olim tenuisse, ac viatoribus, ingens quod exigebat, portorium soluere recusantibus, manus amputatæ poenam irrogasse: donec tandem Saluius BRABON, (quem C. Iul. Cæsaris commilitonem fuisse, BRABANTIAMQUE ab eodem nomen sortitam ferunt) inito certamine Tyrannum superarit: immanisque Vectigalis talione relatâ, dextram eius præciderit, & quantâ vi potuit, in præterfluentem proiecerit. Atque ab isto manus proiectu (*Hand-werp*) Vrbi ad Scaldis ripam conditæ nomen inditum volunt. Id quoque innuit Corn. Scribonius Grapheus, Vrbi olim à Secretis, illo versu:

PROIECTÆ fecere MANVS, rigidiq; Tributum

Antigoni, magnum tibi clara ANTVERPIA nomen.

Ex Ansibariorum (ij Germaniæ populi erant) Legibus, huic rei fidem petunt, in quibus statuitur: *Negati Regibus Honoris reum, naso; Tributis, MANV; Homagij, capite truncandum.*

Videndi eâ de re Gramayus & Scribanius in Antuerpiâ, nec non Goropius in Gigantomachiâ suâ. Nobis Liuij istud, vbi de Marte, Romuli Urbis Romæ conditoris parente, agit, huc attulisse suffecerit: *Datur hac cœnia Antiquitati, vt miscendo Humana Diuinis, primordia Urbium angustiora faciat.* Nota sunt, quæ de Byrsâ, seu Carthagine; de Athenis, Neptuniq; ibidem & Mineruæ certamine, à priscis scriptoribus; & de Francione, aliarumque gentium & Urbium originibus vulgò adferuntur.

ELE-
PHAS.

IN ELEPHANTEM,

Qui initio Vici Vitei positus, Castrum & Milites tergo gestabat:

BELLVA ANHELANTI LIBYES NVTRITA SVB AXE,
BELLATVRA TVIS ADSVM, DVX MAXIME, CASTRIS.

Elephas ab Emanuele, Lusitaniæ Rege, ad Imp. Cæs. Ferdinandum I. Aug. missus, Antuerpiam anno cto. 15. LXIII. transiens, mox in rei inusitatae memoriam affabrè repræsentatus, per solennia Urbis amburbalia circumfertur. Solitos autem Elephantès olim ab Afris & Asiaticis in aciem produci, nemo nescit. Europa illis caret. Vnde Fl. Manlius:

Et gemino clausos Elephantès carcere terra.

BALÆ-
NA.

IN BALÆNAM,

Quæ in Merâ visebatur:

BALTICA QVAM BELGIS MISERVNT ÆQVORA, DVCOR,
ARMI POTENS FERNANDE, TVO BALÆNA TRIVMPHO.

Balænas in mari Baltico frequenter capi, asserit Gesnerus in Aquatiliū Historiā. Easdem in Scaldim quoque ex Oceano illapsas, & inde in ripam haud procul Antuerpiā expulsas patrum & nostrā memoriā videri contigit. BALTIAM verò, Insulam esse immen-
sæ magnitudinis, à Littore Scytharum tridui navigatione semotam, ex Xenophonte Lampfaceno tradit Plinius lib. iv. cap. xiii. Atque à *Balticâ* istâ Insulâ hodieque *de Belt*, Germanis dici, quod Balticum Mare vulgò vocamus, verisimile est. Sed & Alaricum, Gothorum Regem, è *Balticâ stirpe* oriundum fuisse refert Iornandes & Olaus.

Vide
Cluver.
German.
Antiq.
lib. iii.
cap.
xxxviii.

CVRRVS
ÆQVO-
REVS.

IN CVRRVM ÆQVOREVM,

Qui iuxta Scaldim, in Foro Linario, volitabat, NEPTVNVMQUE vehebat:

VINCE MARI, NAM TERRA TVA EST, GENS AVSTRIA. EN VLTRO
IPSE TIBI ÆQVOREVM NEPTVNVS CEDO TRIDENTEM.

Themistoclis, Atheniensium Ducis clarissimi, sententia erat: *Maris imperium illi parandum, qui in Terrâ dominari tutò vellet.* Et verò, magnæ Potentiæ præsidium semper fuit, Mari dominari, quod Græci *Θαλασσοκρατεῖν* vocant. Propterea præsci Græcorum Chronologi cū nullum exstaret summum Imperium vllius Græci populi, cuius factis ante Olympiadum institutionem, Doctrina Temporum inniteretur, inter alias notas, quibus ad seriem Temporum designandam vsi sunt, diligenter eos Populos recensuerunt, penes quos Imperium Maris tunc fuisset. Quod & ex Chronico Eusebiano patet. Pluribus eā de re agit Casaubonus in Commentario posthumo ad Polybij lib. i. Castor Rhodius item librum edidit *περὶ Θαλασσοκρατέωντων.* De iis qui Imperio Maris sunt potiti, vt refert Suidas.

M. Tull.
ad Attic.
lib. x.
epist. vii.
Scriban.
Politico-
Christ.
lib. ii.
cap.
xxxviii.

IN PARNASSVM,

PAR-
NASSVS.

Qui haud procul Arcu Ferdinandino, in Viâ nouâ positus erat, Apolline, Musisq̃ue Honori Ser^{mi} Principis Epinicia concinentibus:

Clau-
dian.

CONSVEVIT VIRTVS TESTES SIBI IVNGERE MVSAS:

CARMEN AMAT, QVISQVIS CARMINE DIGNA GERIT.

Plutarc.
Apoph-
thegm.
Laconi-
cis.

Eudamidas Lacon interrogatus olim, τίς ἐνεκα τοῦ τῶν κινδύνων ταῖς ΜΟΥΣΑΙΣ (Φαλάξαι; ὅπως, (ἐφ) αἱ περὶ λόγων ἀγαθῶν τυχαῖαν. *Qua causa esset, quod ante prælii discrimen MVSIS sacrificarent Lacedæmonij? Vt rebus (inquit) præclarè gestis Orationes quoque præclara obtingent.* Eum morem secutus Alexander Macedo, paullò ante Persicam Expeditionem, ταῖς ΜΟΥΣΑΙΣ ἀγῶνα ἐποίησε. *Ludos solennes MVSARVM Honori instituit, teste Arriano Nicomediensi lib. i. de Rebus ab Alexandro gestis.* Fuluius item Nobilior, Consul, qui de Ætolis triumphauit, Ædem Herculi & Musis communem primus dedicauit. Eumenius Rhetor in Panegyrico: *Ædem Herculis Musarum in Circo Flaminio Fuluius ille Nobilior ex pecuniâ Censoriâ fecit. Non id modò secutus, quod ipse Litteris & summâ Poëta [Ennij] amicitia duceretur, sed quod in Graciâ quum esset Imperator, acceperat Herculem ΜΟΥΣΗΓΕΤΗΝ esse, id est, Comitum Ducemq̃ Musarum. Idemq̃, primus nouem signa, hoc est, omnium Camænarum, ex Ambra- ciensi oppido translata, sub tutelâ fortissimi Numinis consecrauit. Vt res est, quia mutuis operibus & præmiis inuari ornariq̃ deberent: Musarum Quies, defensione Herculis; & Virtus Hercules, voce Musarum.*

VIâ Triumphali iam emensâ, & Arcubus Pegmatibusq̃ue perlustratis, Ser^{mus} Princeps paullò post horam vi. pomeridianam, Cœnobium Diui Michaëlis, vbi Palatium eius splendide erat adornatum, ingressus est. Ibi Magistratus felicissimi eius Aduentus gratulandi causâ, illum accessit. Urbis Syndici, Iac. Edelherij, I. C. hæc erat Oratio:

Magistra-
tus Ser^{mi}
PRIN-
CIPIS
Aduen-
tum gra-
tulatur.

SERENISSIME PRINCEPS

REGALIS illa, eademq̃ expectatissima Ser^{ma} CELSITVD. VR^Æ Præsentia, qua tot maximorum Caesarum ac Regum, Maiorum tuorum, Heroicas Virtutes oculis nostris subiicit, eo gaudio ciuium Mentes perfudit, ut discussis, quas præcedentium temporum Calamitas intulerat, Mæstitia nebulis, omnes exultantis Animi affectum toto vultu præferant.

Magistratus autem Urbis, ad Ser^{ma} CELSITVD. VR^Æ pedes prostratus, Arcubus Triumphalibus, aliisq̃ Latitia publica signis, communi Urbis nomine erectis, incomparabilem Augustissima Domus AVSTRIÆ Magnitudinem ac Splendorem ob oculos ponere conatus est. In primis verò promptissimam ciuium Voluntatem, fidelitatemq̃ testari voluit: quæ (rebus sic ferentibus) illos ad CATHOLICÆ MAIESTATIS, ac Ser^{ma} CELSITVD. VR^Æ obsequium, Vita fortunarumq̃ suarum prodigos ostendet.

Et certâ spe ductus, scopum hunc suum Ser^{ma} CELSITVD. VR^Æ gratum acceptumq̃ fore, ingeminato gaudio, eidem optatissimum in hanc Urbem Aduentum, quantâ potest submissione, gratulatur. Publicis ad Deum Opt. Max. pro Salute & incolumitate Ser^{ma} CELSITVD. VR^Æ conceptis votis: ut nempe hac Vrbs, quæ Diuis Casa- ribus, MAXÆMILIANO I. & CAROLO V. Augg. aliisq̃ Maioribus tuis, præcipua incrementa sua debet, adeoq̃ vniuersa Prouincia Belgica, pristinum, Te Moderatore & Vindice, Splendorem ac Tranquillitatem nanciscantur.

Pppp

Affectum,

Affectum, officiumque Urbis, gratum sibi esse, vultu, quo solet, sereno, verbisque perbenignis Princeps declarauit.

Magistratus, post profundum submissionis ac reuerentiæ honorem Ser^{mo} Principi exhibitum, digressus est. Series autem & Nomina Magistratus hæc erant:

P R Æ T O R,

Nicolaus à Varick, Vicecomes Bruxellensis, Bonendalæ, Olmæ & Baulæ Toparcha, ac Marchionatus Rhienensis ditionis titulo illustris.

A M M A N N V S,

Ludouicus Clarisse, Eques, Toparcha de Beckerzele, Dielbeeck, &c.

C O N S V L E S,

Robertus Tucher, Eques.

Ioannes Rosa. v. n.

S E N A T O R E S,

Nicolaus Roccox	} Equites.
Cornelius à Spangen	
Carolus de Merle	
Carolus de Santacruz	
Antonius Siuori	
Henricus van Etten	
Paullus van Halmale, v. n.	
Gulielmus Despomereaulx, v. n.	
Ioannes Rosa. v. n.	

Franciscus vanden Cruyce.
Henricus de Clerck.
Philippus Schoyte, v. n.
Lazarus Tucher, v. n.
Gulielm. vanden Werue, v. n.
Christian. van Broechouen, v. n.
Henricus Moens.
Ioannes Snijers, i. c.
Carolus de Tassis, v. n.

P R Æ F E C T I Æ R A R I I.

Alexander vanden Broeck.
Iacobus Breyel.
Andreas Ianssens.

S Y N D I C I.

Iacobus Edelheer, v. n.
& i. c.
Ambrosius Rosa, i. c. & v. n.

G R A P H I A R I I.

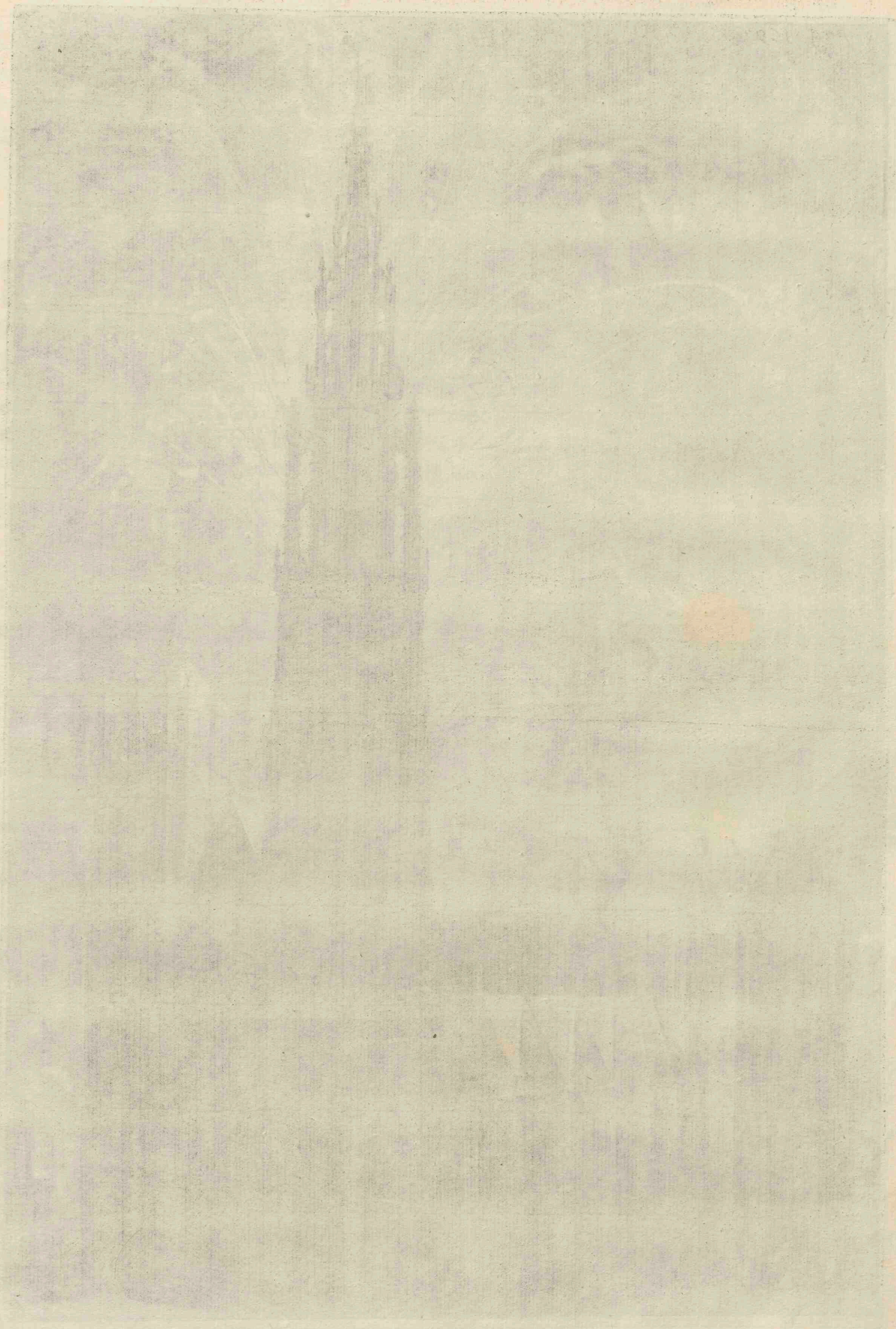
Ægidius Fabri, i. c.
Casp. Geuartius, i. c.
Hadrianus van Ceulen, i. c.
Franciscus Vecquemans, i. c.

S E C R E T A R I I.

Alexander de la Faille, i. c.
Augustinus van Lyere, i. c.
Gregorius de Weerdt, i. c.
Philippus van Valkenissen, i. c.

FESTO-

FESTORVM IGNIVM HILARIA.

Papin.

ESPERE circa horam IX. grandioris Campanæ sono, de more, intonante, Vrbs tota festiuis flammis, bombis creperis, aliisque omnis generis ludicris pyrobolis refulsit.

Collucet polus ignibus, nihilq;

Obscura patitur lucere Nocti.

TURRIS Templi Mariani pars superior, lucernis eleganti ordine dispositis circumdata erat. Nec secus ex illâ, quàm ex Ætnæo vertice, missiles Ignes innumeri in auras vndique emittebantur: qui velut foeti latentibus flammis, noua Cælo sydera visi spargere.

Festa coronata renouunt Incendia Turres:

Ecce volans Fax alta, leues imitata sagittas,

Ingenti spirâ totum metitur Olympum:

Elatog; altè iam iam prope sydera cursu,

Parturit innumeros medius in nubibus Ignes.

Littera F, Nomen Ser^{mi} Principis FERDINANDI designans, in ipso Turris acroterio, puluere pyrio attemperato latè irradians, fulgidissimum iubar quaqua uersum exerebat:

Papin.

— Trepidis ceu dulcia nautis

Lumina noctinaga tollit Pharos amula Luna.

DOMVS CIVICA per ternam contignationem candidis circumquaque funalibus obsita lucebat. Nec exiguum huic splendori momentum adferebant Ignes Triumphales à sex armatis Ciuium Collegiis in Foro excitati.

TEMPLVM ac DOMVS PROFESSA Societatis IESV, similiter facibus luculenter ornata erant, & velut stellato quodam Baltheo præcincta: lucernis ac lampadibus in characteres varios & pulcherrima rerum Symbola ingeniosè dispositis. Denique, commune Urbis, omnisque ordinis hominum Gaudium testabantur vbique collucentes flammarum strues, in nullis non viis, vicis ac regionibus à Ciuibz passim erectæ, & postridie quâ publicè quâ priuatim repetitæ. Omnibus ardentissimi sui in Ser^{mum} Principem Amoris & Affectus flammæ per Festiuos hosce Ignes certatim significantibus.

Per dies VIII. quibus Ser^{mus} Princeps Antuerpiæ est commoratus, inter grauissimas rerum gerendarum curas Tempus diuidens, celebriora Urbis loca, ac præ ceteris visenda & admiranda, lustrauit.

LOCA
VRBIS
celebriora
à Principe
lustrata.

MOENIA imprimis, non minùs robore ac propugnaculis ex quadrato lapide constructis, quàm amoenitate miranda. Quinis siquidem quaternisque tiliarum ordinibus passim consita sunt: vt iure merito Belgica Tempe dici queant. Hæc curâ & hortatu Ser^{mæ} MARIE AVSTRIACÆ, Hungariæ quondam Reginae, ac Belgicarum Prouinciarum pro Imp. Cæs. CAROLO V. Aug. Fratre suo, Gubernatricis, structa sunt: haud multò post Geldro-gallicam, Duce Roshemio, Antuerpiæ obsidionem, Ciuium incredibili virtute solutam.

MOE-
NIA.

TEM-
PLVM
DEIPARÆ
RÆ.

TEMPLVM DEIPARÆ Cathedrale, Turri inter omnes Christiani Orbis Templorum <sup>Ortel.
Theatr.
in Ar-
gentinæ
descript.
Miræus
Stemm.
Belgic.
cap. xii.</sup> Turres (si Ortelij iudicio stamus) pulcherrimâ, ac pedes cccc. & LXVI. altâ, nobile. Canonicorum eiusdem Templi Collegium, Conditorem agnoscit fortissimum Heroëm, GOTHOFREDVM BVLLONIVM, Lotharingiæ Inferioris Ducem, Marchionem Antuerpianum, ac deinde Hierosolymorum Regem.

TEM-
PLVM
MARMOREVM
SOCIETATIS
IESV.

TEMPLVM SOCIETATIS IESV, è Marmore solido constructum, quo nullum nec Belgium, nec Gallia cernit augustius. Interiorem eius descriptionem libet hîc ex auctore libelli, quo Honor S. IGNATIO & S. FRANCISCO XAVERIO, per Gregor. xv. Pont. Max. inter Diuos relatis, Antuerpiæ anno M. DC. XXII. habitus, est descriptus, breuiter referre: Interioris, inquit, *Ædis elegantia ad magnificentiam Aula celestis exacta. Dubium, utrùm magis Auri splendor, quàm Marmoris politi pulchritudo, oculos rapiat. Quippe pavimentum candido & cœruleo stratum Marmore ad speculi nitorem accedit. Ipse verò nauius totius fornix aureis vestitus Rosis, qua limbos inter inauratos ordine continuo micant. Aurei Celi quoddam simulacrum credi posset. Columna item è marmore candido utrimque Porticus geminas sustentant, quarum hac Dorico, illa Ionico præstat artificio: amba (Choro excepto) totam ambiunt adem, & opportuna confessionibus excipiendis tribunalia continent. Laquearia Porticuum plana quidem, sed nec fornicata esse mallent, si formam spectes; nec aurea, si materiam: siquidem nobilissimis vestita sunt Imaginibus, quæ aut mysteria Salutis nostræ, ex Veteri nouoq; Testamento ægèdῆως exhibent, aut varios sexus utriusque, sanctitate eximios. Omnes delineata & conformata sunt à Pictore celeberrimo; qui propter situs ac perspectiuæ difficultatem, in hoc opere creditur seipsum superasse. Chorus denique Dei palatio dignus. Testudinem hic habet sculptentis arte admirandam è saxo candido calato, cui gradus summi Altaris, uti & latera, marmore vermiculato respondent.*

SACEL-
LVM
MARMOREVM
GAVERELLIANVM.

SACELLVM MARMOREVM Templi CARMELITARVM, à Ioanne Gauerellio, vrbis Antuerpiensis olim Syndico, nunc Concilij sanctioris Senatore, & rei maritimæ Præfecto, à fundamentis exstructum, ac honori DEIPARÆ LAVRETANÆ dicatum. Cuius sacra etiam Symbola in parietibus marmoreis affabrè expressa sunt. DOMINICANORVM quoque Templum, Choro illustri ac magnifico recens exstructo spectabile; & deinceps, AVGVSTINIANORVM ac FRANCISCANORVM Tempia Princeps accessit: sacris vbique operante Phil. Chiffletio, Hierotoparchâ Bellifontano, Ecclesiæ Metropolitanæ Vefontionensis Canonico, ac Ser^{mo} Principi à sacris Oratorij domestici.

Inter cetera autem Pietatis Monumenta, nouo THERESANARVM Virginum Templo exstruendo prima fundamenta suis manibus Princeps posuit, hac Inscriptione lapidi incisâ:

VRBANO VIII. ECCLES. REGENTE,

FERDINANDO II. IMPERANTE,

PHILIPPO IV. CATHOL. REGNANTE,

HVNC LAPIDEM FVNDAMENTALEM

F E R D I N A N D V S

D. G. HISPANIARVM INFANS

P O S V I T

XIX. APRIL. ANNO CHRIST. CIO. IO. C. XXXV.

Alexandrum

Plinius
lib. xxxv.
cap. x.

Alexandrum Macedonem ad Apellis Officinam non rarò ventitasse legimus. Illius ^{DOMVS PETRI PAULLI RVBE- NII Equi- tis.} exemplum imitatus Ser^{mus} Princeps FERDINANDVS, ad Pet. Paulli Rubenij, Equitis, æui nostri Apellis, Domum, cultu ac ædificiis ad Italici splendoris inuidiam exstructis, signis, statuisque antiqui operis, tabulisque artificiosissimis penè innumeris spectabilem, sed magis ipso incomparabili Artifice habitatore visendam accessit. Is ille est, qui Pompæ vniuersæ Architectonicen designauerat, Iconumque ac tabularum à se inuentarum prototypa solerter expresserat, quæ ab aliis deinde Pictoribus iustâ magnitudine repræsentata sunt. Talis apud Athenienses olim floruit Metrodorus ^{Metrodo- rus Pictor & Philo- sophus.} *Pictor, idemq; Philosophus* (Plinio teste) ^{Plinius lib. xxxv. cap. xi.} *magna in utrâque scientiâ auctoritatis*, qui L. Paulli Æmilij Consulis, de capto Perseo, Macedo- num Rege, TRIVMPHV M Romæ adornauit. Sed Plinium audiamus: *Cum*, inquit, L. PAVLLVS, *denictò captoq; Perseo, petiisset ab Atheniensibus, ut sibi quàm probatissimum Philosophum mitte- rent, itemq; PICTOREM ad Triumphum excolendum; Athenienses METRODORVM elegerunt, professi eundem in utroque desiderio prastantissimum. Quod ita quoque L. Paullus indicauit.* Magnificum quidem istud Plinij de Metrodoro Elogium est; at eximix ac singulares Rubenij virtutes maius sibi me- ritò deposcant. Cum in vniuersâ litteraturâ, encycloque Mathematicum omnium studio sit absolutissimus, rerumque gerendarum solertiâ vbique spectatissimus. Atque eo no- mine summis Regibus ac Principibus acceptissimus.

Sed & Rei litterariæ non minimam sibi curam esse Ser^{mus} Princeps ostendit. Itaque ^{TYPO- GRA- PHEION PLANTINIANVM.} istud toto Orbe celeberrimum TYPOGRAPHEION PLANTINIANVM, è quo velut vber- rimo fonte tot in omni disciplinarum genere præclara volumina accuratissimè, & insigni- characterum varietate ac nitore edita prodierunt, præsentia suâ honorare voluit. Memi- nerat PHILIPPI II. Hispaniar. Indiarumque Regis, Aui sui, iussu BIBLIA illa REGIA, Hebraicè, Chaldaicè, Græcè & Latinè, curante Benedicto Ariâ Montano, Hispalensi, viro doctissimo, in hac Officinâ typis & sumptu Regio, excusa esse. Quâ quidem in re Re- gum ille Maximus, cum Ptolemæo Philadelpho, Ægypti, Arabiæ & Syriæ Rege, qui sacra Hebræorum volumina per septuaginta Interpretes in linguam Græcam verti curauit, cer- tasse videtur. Ser^{mus} Princeps Officinam ingressus, vbi xii. præla non rarò sudare solent, centum propè diuersorum characterum genera, nobile opus, & quod raritate & elegantia suâ admirationem prouocet, conspexit. Sunt ibi Syriacorum duo, Hebræorum decem, Græcorum nouem, Latinorum septem & quadraginta, exoticarum autem linguarum & gentium alia plurima genera. Typographeion hoc à Balth. Moreto, Plantini nepote, non parum incrementi accepit, Ædificiisque pulcherrimis auctum est. Neque vsquam *Cadmi- nigella Filia* (ita Litteras, à Cadmo Phœnicia Rege inuentas, non inuenustè appellat Au- sonius) splendidius habitant. ^{Auson. Epist. iiii. ad Theo- nem.}

AVLÆORVM quoque OFFICINAM Princeps inspexit, sex & viginti capacissimas cellas ^{AVLÆO- RVM OF- FICINA.} promas-condas, seu receptacula, quadruplici ordine sibi iuncta complectentem, in qui- bus infinita spectatur copia tapetium ac peristromatum, bysso auroque grauidorum, & de quibus dubites, Ars ne opulentiam, an hæc Artem vincat. Nec vrbibus solum, sed & Prouinciis abundè instruendis illa sufficiant.

Demum, Ser^{mum} Principem viii. Kalend. Maij (quem diem discessui ex hac Vrbe ^{DISCES- SVS SERMI PRINCI- PIS.} ille designauerat) circa nonam matutinam Magistratus accedens, quòd honore Regalis præsentia suæ ac solennis Introitus, Urbem hanc beare dignatus esset, gratias illi quantâ potuit submissione, egit: utque porrò singulari curâ ac sollicitudine suâ eandem prote-

R r r

gere

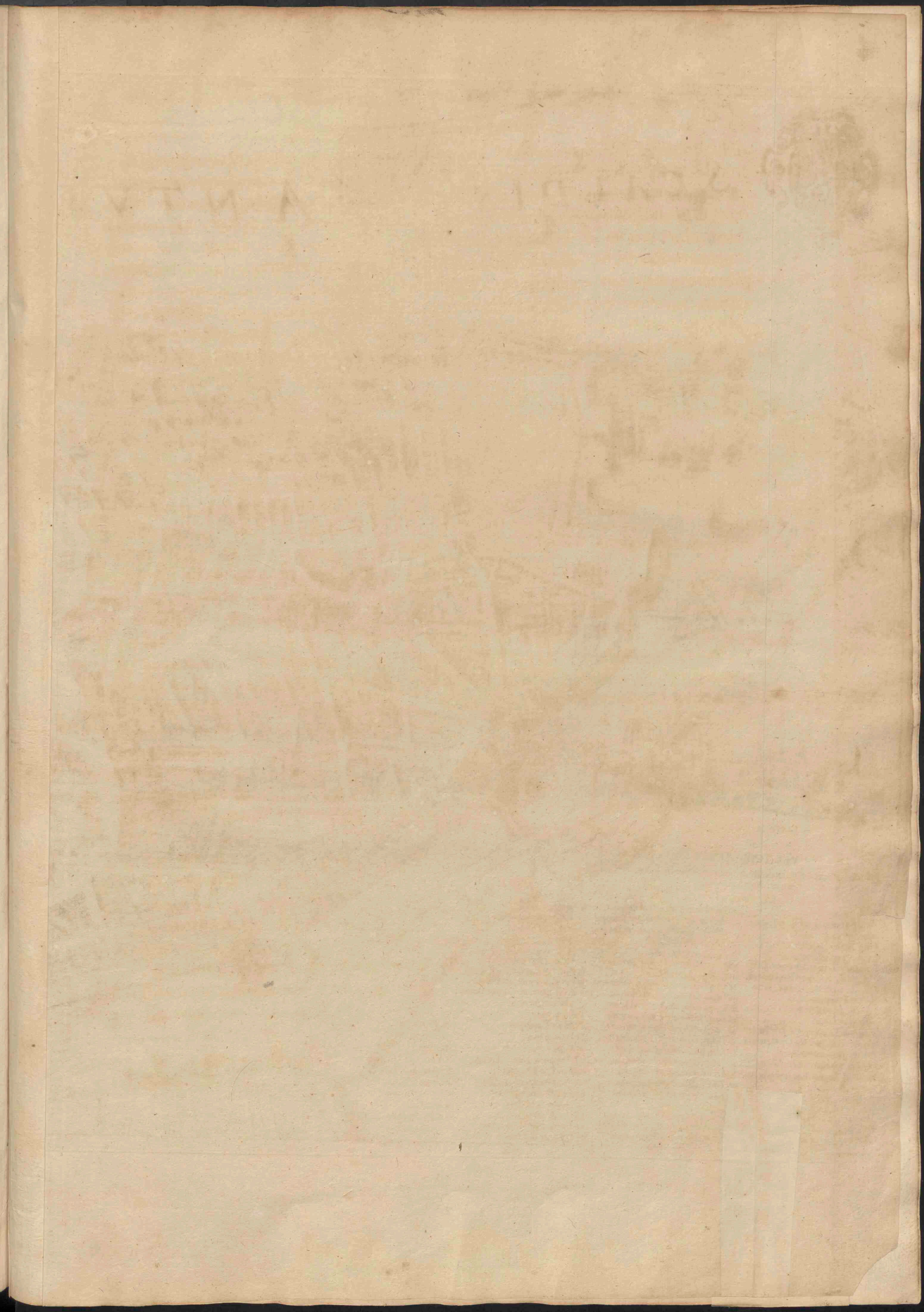
gere & complecti dignaretur, enixè rogauit. Quod vultu, quo solet, perbenigno, affectuque clementissimo Princeps spondit. Ac paullo post per Portam Croneburgicam cum ingenti procerum comitatu ad Scaldim accedens, nauem ibi Prætoriam, quâ venerat, conscendit. Abusque Cœnobio ad dictam Urbis portam Ciuium armatorum Cohortes viam vtrimque stipauerant, ac triplici scloporum displosione discedentem Principem salutarunt. Idem à nauibus Bellicis, Propugnaculis, & Arce, incredibili Tormentorum curulium tonitru factum. Post trihorij nauigationem Princeps Willebrocam appulit, atque ibi rhedam conscendens Mechliniam est profectus.

Urbis ANTVERPIÆ Iconem, quâ locorum insignium ac VIÆ TRIUMPHALIS designatio est expressa, hîc subiunximus.

*Descriptionis Pompe Introitus Ser^{mi} Principis FERDINANDI AVSTRIACI
Hispaniarum Infantis, &c. in Urbem Antuerpiam,*

FINIS.

SCALDIS

ANTVERPIA

LOCORVM INSIGNIVM
AC
VIA TRIVMPHALIS

Qua Ser. Princip. FERDINANDVS AVSTRIACVS, Hispaniar. Infans, etc.
ANTVERPIAM est ingressus,
DESIGNATIO.

1. Castrum.
2. Porta CAESAREA, apud quam LAVREA Ser. Principi oblata.
3. Templum S. Georgii, ubi PEGMA I. ADVENTVS GRATVLTATIO.
4. Templum et Coenob. virginum III. REG. S. FRANCISCAE, ubi ARCVS LUSTRATORIVM.
5. Crux Aenea in Mera, prope quam ARCVS PHILIPPENS.
6. Mera, in qua PORTICVS XII. CAESARVM AVSTRIACORVM.
7. Templum S. Iacobi, prope quod PEGMA II. APOTHEOSIS D. ISABELLAE CARAE AVGVSTAE.
8. ARCVS FERDINANDINVS.
9. Basilica Negotiatorum, vulgo BURSA.
10. PEGMA III. Templum LANI REPRaesentans.
11. Forum MAIUS.
12. Curia, sive DOMVS CIVICA.
13. Templum D. VIRGINIS Cathedrale.
14. PEGMA IV. MERCATORIVM ABITVBIENS.
15. Officina Monetariae Regiae, apud quam ARCVS MONETALIS.
16. Templum et Coenob. D. Michaelis Ord. PREMONSTRAT. Hospitium Ser. Principis, prope quod ARCVS HEROLINI PAXEM INGENS.
17. Templum S. Walburgis.
18. Templum S. Andreae.
19. Templum et Domus Professa Societ. IESV.
20. Collegium Societ. IESV.
21. Templum et Coenob. Prioratus S. Salvatoris.
22. Templum et Coenob. Carthysianorum.
23. Templum et Coenob. Dominicanorum.
24. Templum et Coenob. Franciscanorum.
25. Templum et Coenob. Carmelitarum.
26. Templum et Coenob. Augustinianorum.
27. Templum et Coenob. Capucinorum.
28. Templum et Coenob. Discalceatorum Carmel.
29. Templum et Coenob. Minorum.
30. Templum et Coenob. Begardorum.
31. Templum et Coenob. Alexianorum.
32. Hospitalis MAIUS.
33. Templum et Coenob. virginum Leprosis ministrantium, sive TER SLECKEN.
34. Templum et Coenob. Visitationum.
35. Templum et Coenob. Noronianum.
36. Templum et Coenob. Nigrarum Sororum.
37. Templum et Coenob. Albarum Sororum.
38. Templum et Coenob. Clarissarum.
39. Templum et Coenob. Amulianarum.
40. Templum et Coenob. Carmelitarum.
41. Basilicam.
42. Porta KYLDORP.
43. Porta RYBEE.
44. Porta IULIOZA.
45. Propugnaculum S. Laurentii.
46. Porta ad WERUAM.
47. Porta REGIA ad SCALDAM.
48. Porta CRONENBURGICA.
49. Domus Oosterslinga.
50. Domus Hejlorum.
51. Domus Petri Pauli Rubens.
52. Officina Aulicarum.
53. Officina Plantiniana.
54. Officina Viridaria.
55. Forum Equinum.
56. Forum Boarium.
57. Forum Piscarium.
58. Macellum.
59. Mons Pietatis.

IVL. CAESARIS SCALIGERI,
In Laudem ANTVERPIAE Epigramma.
Oppida quae spectant me tota misere
Tot nos Inque pallida tela tenent.
Lycum non omnia est opus LYDIA ROM
Invenit. RES EXIVM vasta TOLosa potens
Omnifoda mores, Artes, praeura, nouaq;
Quorum in hunc singula, curia, mali.

Qua Ser

1. Castru
2. Porta Ca
Ser. 1
3. Templu
ADVEN
4. Templu
S. Fran
5. Crux A
ARCUS
6. Mena in
AVSTI
7. Templu
APOTHI
8. ARCUS I
9. Basilica
10. PEGMA
11. Forum
12. Curia
13. Templu
14. PEGMA
15. Officiu
ARCUS

LAVREA
CALLOANA:
AD
POMPAM INTROITVS
SERENISSIMI PRINCIPIS
FERDINANDI
AVSTRIACI
HISPANIARVM INFANTIS, ETC.
IN VRBEM ANTVERPIAM,
APPENDIX.

BENIGNE LECTOR,

Vm Ser^{mi} Principis FERDINANDI AVSTRIACI, Hispaniarum Infantis, Belgarum & Burgundionum Gubernatoris, immortalia in Urbem ANTVERPIAM, Patriamq; uniuersam exstent merita; illius in eandem urbem Triumphalis Introitus Descriptioni CALLOANAM LAVREAM, ductu auspiciisq; eius de Batavis partem, subiungimus, ac promeritum CALLINICO Principi TROPHÆVM. Iure enim meritissimo istud illi Cognomentum debetur. Quippe (ut Plutarchus in Coriolano testatur) Ἕλληνες ἐτίθεντ' ἀνὰ ξείνους μὲν ἐπ' ὠνυμόν, τὸν Σωτήρα καὶ τὸν ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΝ. Græci ab actione aliquâ imponebant Cognomentum Seruatoris & CALLINICI. Hinc Archilochus Parius Hymnum

*Aristoph.
Scholiast.
in A-
charn.
& Anib.
Suidas
voce,
τῆς νίκης.*

sum in Herculem, ita est exorsus:

ΚΑΛΛΙΝΙΚΕ, χαῖρ' ἀναξ Ἡράκλεις.

CALLINICE, Salve, Rex Hercules.

Quin imò Victores omnes in sacris certaminibus, eo Carmine ter à Spectatoribus repetito, olim honorati, teste Pindaro, Olympior. Odâ IX. in Epharmostum Opuntium, Palæstritam:

Τὸ μὲν Ἀρχιλόχ' ἐ μέλος

Φωνάεν Ολυμπία.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ τριπλό' κεχλαδός.

Archilochi quidem Carmen

Sonans apud Olympiam,

CALLINICVS ter acclamatum.

*Iustin. lib.
xxxviii.
Procopius
lib. ii.
Belli
Persici.*

Seleucus item, Syria Rex, & Imp. Cas. Iustinianus Aug. CALLINICI Cognomento fuere insigniti.

Ssss

Enim-

CALLOANA:

AD

POMPAM INTROITVS

SERENISSIMI PRINCIPIS

FERDINANDI AVSTRIACI

HISPANIARVM INFANTIS, ETC.

IN VRBEM ANTVERPIAM.

APPENDIX.

BENIGNE LECTOR,

Um Ser^{mi} Principis FERDINANDI AVSTRIACI, Hispaniarum Infantis, Belgarum & Burgundionum Gubernatoris, immortalia in Urbem ANTVERPIAM, Patriamq; uniuersam exstent merita; illius in eandem urbem Triumphalis Introitus Descriptioni CALLOANAM LAVREAM, ductu auspiciisq; eius de Batavis partem, subiungimus, ac promeritum CALLINICO Principi TROPHÆVM. Iure enim meritiſſimo istud illi Cognomentum debetur. Quippe (ut Plutarchus in Coriolano testatur) Ἕλληνες ἐτίθεντο περὶ αὐτοῦ μὲν ἐπ' ὀνόματι, τὸν Σωτῆρα καὶ τὸν ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΝ. Græci ab actione aliquâ imponebant Cognomentum Seruatoris & CALLINICI. Hinc Archilochus Parius Hymnum suum in Herculem, ita est exorsus:

ΚΑΛΛΙΝΙΚΕ, καὶ εἰς Ἄναξ Ἡράκλειος.

CALLINICE, Salve, Rex Hercules.

Quin imò Victores omnes in sacris certaminibus, eo Carmine ter à Spectatoribus repetito, olim honorati, teste Pindaro, Olympior. Odâ IX. in Epharmostum Opuntium, Palæstritam:

Τὸ μὲν Ἀρχιλόχῳ μέλος

Φωνάεν Ολυμπία.

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ὁ περὶ δὲ κεχλαδός.

Archilochi quidem Carmen

Sonans apud Olympiam,

CALLINICVS ter acclamatum.

Seleucus item, Syria Rex, & Imp. Cæs. Iustinianus Aug. CALLINICI Cognomento fuere insigniti.

Ssss

Enim-

Aristoph.
Scholiast.
in A-
charn.
& Aulib.
Suidas
voce,
τῆς ἐκκλ.

Iustini lib.
xxxviii.
Procopius
lib. ii.
Belli
Perfici.

CURRVS
TRIVM-
PHALIS
Icon, &
Descriptio.

Enimuerò, CURRVS TRIVMPHALIS, Honori Seren^{mi} Principis FERDINANDI CALLINICI, ob clarissimas ad ANTVERPIAM & AVDOMAROPOLIM partas Victórias, à præstantissimo Rubenio adornati, Iconem hîc exhibemus: in eoque erecti TROPHÆI ac LAVREÆ appensæ, aliarumque Figurarum ac rerum in illo expressarum breuem Descriptionem adiungimus.

NAVIS,
Felicittatis
Symbol.

NAVIS Formam Currus iste refert. Erat enim NAVIS priscis FELICITATIS Symbolum, ut iam antè ad Arcus Monetalis partem priorem diximus.

PROVI-
DENTIA
AVGV-
STA.

PROVIDENTIA AVGVSTA, Formâ IANI BIERONTIS (causam suprà ad Templum Iani attulimus) in anteriori Currus parte aurigans, Quadriuges Equos adductis habenis moderatur.

ANTV-
ERPIA.
AVDO-
MARO-
POLIS.

Ponè sedet ANTVERPIA, Turrito vertice, ac Gentilitio Rosarum ferto, supra quod MANVS GEMINÆ eminent, coronata; assidet illi AVDOMAROPOLIS, & ipsa Turrito capite (sic enim Vrbes in Numis antiquis repræsentantur) manuque Insignia sua Gentilitia tenens. Ambæ Gaudium suum ob Hostes profligatos, Obsidionemque solutam, vultu ipso, gestuque venerabundæ testantur.

Goltz.
Græciæ
Tab. III.
XI. XXI.
A. Augu-
stin. Dia-
log. III.

FAMÆ
Geminæ.

Iuxtà, FAMÆ Geminæ adstantes, Tubam inflant: ac in vno Labaro è Tubâ suspenso inscriptum:

IO CALLINICE.

In altero:

IO TRIVMPHE.

TRO-
PHÆVM.
CAPTI-
VI.
VICTO-
RIÆ
Geminæ.
CORO-
NA CIVI-
CA.
CORO-
NA OBSI-
DIONA-
LIS.

In medio Currus, TROPHÆVM ingens quadratæ Basi est impositum: ad quam CAPTIVI varij hinc inde sedent, reuinctis post tergum manibus.

VICTORIÆ Binæ Alatæ & Laureatæ, ante ipsum consistunt TROPHÆVM. Atque altera quidem CORONAM CIVICAM, QVERCEAM, ob Ciues servatos; altera CORONAM OBSIDIONALEM, GRAMINEAM, ob liberatam Obsidione Urbem, de prisco more, Victori Principi offerendam, protendit.

In ouali ferto è Rosis contexto, quod VICTORIÆ geminæ ante TROPHÆVM sustinent, hæc Epigraphe:

OB CIVES SERVATOS:

HOSTIBVS PROFLIGATIS,

OBSIDIONE SOLVTA.

CIVICA
cui data?

CIVICA CORONA (ait Gellius) appellatur, quam Cinis Cini, à quo servatus est in prælio, testem Vita Salutisq; percepta dat. Ea fit è fronde QVERNA, quoniam cibus victisq; antiquissimus Quernus capi solitus.

Gellius
lib. v.
cap. vi.

Et Plinius lib. XVI. cap. IV. CIVICÆ CORONÆ, inquit, Militum Virtutis insigne clarissimum; iam pridem verò & Clementia Imperatorum, postquam Civilium Bellorum profanatione, meritum cæpit videri, Cinem non occidere. Hinc de honoribus C. Iulio Cæsari à S. P. Q. R. decretis Appianus:

Appian.
lib. II.
de Bell.
Civilib.

Σχήματι τ' ἐπεγεγράφοντο ταῖς αἰόσι ποικίλα· καὶ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΚ ΔΡΙΟΣ ὡς ἐπ' ἐνίας, ὡς Σωτὴρ τ' πατρίδος.

Effigies eius vario habitu proponebantur: nonnulla QVERNA CIVICA ornata, ut Servatoris sua Patria.

Et de C. Cæs. Octavio Aug. Dion lib. LIII. ο' δ' ἐν Καῖσαρ πολλὰ καὶ μὲν αἰδέσθαι, ὅτε τὸ αὐτοῦ δόξασιν τ' μοναρχίας, καὶ τὸ αὐτοῦ τῶν ἐθνῶν διανομῆς δέλεχθαι, ἐλάβε. Καὶ γὰρ τὸ τὰς ΔΑΦΝΑΣ παρὰ τῶν Βασιλείων αὐτὸς αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ τὸν ΣΤΕΦΑΝΟΝ ΤΟΝ ΔΡΥΪΝΟΝ ὑπὲρ αὐτοῦ δεῖσθαι· ἔτε δ' ὡς καὶ αἰετὸς τε πολέμους νικῶν, καὶ εὖ πολὺς Σώζοντι ἐψηφίσθη.

Cæsari, inquit, quum Orationem de eiurando Regno, ac dividendis Provinciis habuisset, multi erant Honores delati:

Goltzius
Cæf.
Aug.
Tab. LX.
LXII. &
LVIII.
Croyac.
Tab. XVI.
& XIV.

Themis
Orat.
XVII.

Suidas

Aelianus
lib. xiv
cap. xi.
Variæ
Hæstoriæ

Apud
Athenaeum
lib. v.

Plutarch
Roman
Quæst.
XCII.

De OBSIDIONALIS CORONA, quam altera VICTORIA manu præfert, ita idem Gellius: OBSIDIONALIS est, inquit, quam ij qui liberati sunt Obsidione dant ei Duci, qui liberavit. Ea Corona GRAMINEA est: observariq; solitum, ut fieret è gramine, quod in eo loco generatum esset, intra quem clausi erant, qui obsidebantur. De huius Coronæ supra alias omnes dignitate & præcellentiâ, sic Plinius

lib. xxii. cap. iii. Corona quidem nulla fuit GRAMINEA nobilior in Maiestate Populi, Terrarum Principis, praeiisq; Gloria. Gemmata & Aurca, Vallares, Murales, Rostrata, CIVICÆ, Triumphales post hanc fuisse, suntq; cuncta magno intervallo, magnâque differentiâ. Et mox: GRAMINEA numquam nisi in desperatione supremâ contigit. Nulli nisi ab uniuerso Exercitu seruatâ decreta. Ceteras Imperatores dedere; hanc solam Miles Imperatori. Eadem vocatur OBSIDIONALIS, liberatis Obsidione, abominandâq; exitio totis Castris. Quod si CIVICÆ Honos, uno aliquo vel humillimo Cine seruatâ, praclarus sacerq; habetur; quid tandem existimari debet, unius Virtute seruatus uniuersus Exercitus? Dabatur hac viridi e GRAMINE, decerpto inde, ubi obsessos seruasset aliquis. Namque summum apud antiquos, signum Victoria erat, Herbam porrigere Victos: hoc est, Terrâ & altrice ipsâ humo, & humatione etiam cedere. Quem morem etiam nunc durare apud Germanos, scio. Paulò post: Ipsum Augustum cum M. Cicerone filio Cos. Idib. Septembr. Senatus OBSIDINALI donauit: adeò CIVICA non satis videbatur.

Obsidio-
nalis Co-
rona cur
Grami-
nea?SIGNA
CAPTI-
VA.

Ad mediam TROPHÆI partem captiua Signa, Vexilla, Armaque omnis generis, Batavica & Gallica vndique suspensa, & aggesta sunt: Spiculaq; Clypeiq; creptaq; Rostra Carinis. In phylirâ Manubiis circumdatâ, inscriptum:

Virgil.

CÆSIS DETRACTA BATAVIS.

Et

DE GALLIS CAPTA FUGATIS.

CORONA
LAVREA.

Supra Signa, Armaque captiua, ingens CORONA LAVREA Triumphalis, ob hostes cæfos, dependet. Qualem Seren^{mo} Principi, primo eius in Urbem Introitu, ANTVERPIA non sine auspicato omine, obtulit.

INSIGNIA
REGIA.CORONA
AVREA.

Paulò altius, Insignia PHILIPPI IV. Hispaniar. Indiarumque Regis Inuictissimi, Belgarum Principis; & Seren^{mi} FERDINANDI, eius Fratris, hinc inde, inter victricia eorumdem Vexilla, effulgent. Supra eadem Insignia præradiat CORONA AVREA Triumphalis, Palmis referta. De hac ita Festus: TRIUMPHALES CORONÆ sunt, qua Imperatori Victori AVREÆ præferuntur: qua temporibus antiquis, propter Paupertatem, LAVREÆ fuerunt. Hanc Coronam Plinius

Plinius
lib. xxxii.
cap. i.
Tertul-
lianus
lib. de
Coronâ.

LAVRVS.

VIRTVS

FORTV-
NA.

E supremo TROPHÆI vertice LAVRVS Arbor ingens, Victoriæ Symbolum, eminet. In posteriori Currus parte, VIRTVS Galeata, dextrâ Fulmen tenens, & Parazonio cincta; ac FORTVNA Gubernaculum manu gestans (quales in Numis spectantur) consistunt. Quo designatur, VIRTUTE Duce, inuictoque Militum Robore, & FORTVNA Comite, nobilissimum illud TROPHÆVM partum esse.

TRITON.

Retrò in Acroteriis affixa sunt Insignia Urbis ANTVERPIÆ, serpto Roseo circumdata. Immanis TRITON in inferiori Navis parte effictus est, more prisco. Papinius de Ar-

Papin.
v. Theb.

gonau, tempestatib. iactatâ: — Incerta non iam prior impetus alno,
Sed labat: exstantem Rostris modo gurgite in imo,
Nunc Calo TRITONA ferens.

GENIVS

ALATUS

DEL-
PHINO

insidens.

Concham inflat Triton, ob Victoriâ in SCALDI Flumine partam, Nauesq; captiuas. Idem denotat GENIVS Alatus, DELPHINO insidens, Laureamque gestans, vtrimque ad Navis pergulam. Sic ferè in Tarentinorum Numis cernitur TARAS, Neptuni filius, iuuenili formâ, Delphino insidens. Tarentinos enim classe præpotentes olim fuisse, testatur Strabo lib. vi. In Delphorum quoque Numis expressus est puer Delphini tergo inhærens. Ac de pueris à DELPHINO amatis & vectis, videndi Gellius & Ælianus.

Goltz.
Magna
Græciæ
Tabul.
xxxii. Et
Græciæ
vniuersæ
Tab. viii.

DRACO.

PILÆ

PYRO-

BOLA-

RES.

DRACO ingens, in imâ Currus parte anteriori, Flammas euomit in Timonis formam. A gemino autem latere PYROBOLARES PILÆ supra axes vtrimque præfulgurant. Et VICTORIÆ quidem CALLOANÆ, sub ipsis ANTVERPIÆ oculis relatæ, breuem Narrationem Historicam, ex Actis Diurnis hîc subiunximus.

Gellius
lib. vii.
cap. viii.
Ælian.
lib. vi.
cap. xv.
de Ani-
mal.

LAVREÆ

LA V R E Æ C A L L O A N Æ D I A R I V M H I S T O R I C V M.

S I vniuersam aliàs coniuurata Francorum & Batauorum in Belgij vniuersi excidium arma, prosperos sibi successus pollicita sint; id sanè hoc Anno Salutis nostræ, Millesimo sexcentesimo ac trigesimo octauo, adeò indubitanter sibi persuaferant, vt Prouincias Regias certissimâ spe iam deuorasse viderentur.

Triennium elapsum est, cùm mox ab ipso Serenissimi Principis, FERDINANDI AVSTRIACI, Hispaniarum Infantis, in Belgium Aduentu, Franci palàm rupto Pacis fœdere, per Lucemburgensem Ducatum in Belgium irruentes, sociis Batauorum copiis prope Traiectum ad Mosam, suas iunxere: Francicarum quidem Castellionio & Bresæo, Marchionibus; Bataucarum, Arausino Principe, Ducibus. Ac paullùm ad Mosam morati, Brabantiam vniuersam, aliasque Prouincias Regias omnes (quas & ante expeditionem partiti inter se iam erant) ad sexaginta mille hominum exercitu, velut diluuiò quodam obruere conati sunt: Thenarum vrbe, barbarum in morem, direptâ & incensâ, ac Templis ipsis sacrilegè exustis, nulloque Libidinis & efferatæ immanitatis genere, aduersus cuiuscumque ordinis, sexus aut ætatis homines, omisso.

At tum, inuictâ FERDINANDI Principis Virtute, & prouidâ, Q. Fabij exemplo, cunctatione, repressis illorum conatibus, progressuque vltiore; Louanium, Brabantia metropolis, arctissimâ eorundem obsidione solutum est. Cæsareisque copiis auxiliaribus è Germaniâ superiore, ab Octauio Comite Picolomineo, oportunè adductis, ac commeatu hostibus intercluso, ea rerum omnium penuria illos pressit & attriuit, vt è tanto exercitu exiles reliquæ trans Mosam ægrè ad suos in Batauiam dilapsæ sint.

Moxque armis Catholicis trans Vahalim, in hosticum solum, feliciter illatis, ac * SCHENCKIANO Castello longè munitissimo, ad Rheni diuortia, occupato, victoricia Regis Catholici signa in ipsis Batauiæ claustris, inusitato successu, erecta sunt. Nec certè potuit FERDINANDVS illustriore ex Arce, illa iustissimis Fratris sui, PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis, Belgarum Principis, auspiciis militantiæ Vexilla attollere, quàm loco clarissimis Drusi, ac Germanici Cæsaris, aliorumque Ducum Romanorum expeditionibus & Victoriis olim nobilitato.

V V V V

Hostes

Vide Fr.
Putnam
initio lib.
de Obsi-
dione
Loua-
nienfi.
Et Nic.
Vernlei
Trium-
phum
Loua-
niensem.

* Martin.
Schenckius
An. m. d.
lxxxvi.
ad Rhe-
ni diuor-
tia Ca-
stellum
munitif-
simum
extruxit,
loco pri-
oris Ro-
manor.

Ducum
vestigiis nobili De Cl. Druso, res ibi fortiter gerente. Dion lib. LIV. Ac de propinquâ Fossâ Drusianâ (hodie Ysel) Tacitus II. Annal. & Sueton. Vitâ Claudij. Eiusdem Drusi Arcui Triumphali Ro-
mæ inscriptum: AD DIVORTIA RHENI PERVASI, HOSTILES DEPOPVLATVS AGROS. Vide Inscrip. Gruteri, pag. cccxxxvi. De Germanico Cæs. Drusi F. Tacit. loco suprà citato. De Iuliano Cæs.
Zosimus lib. III. De Theodosio Aug. Lat. Pacatus in eius Panegy. De Fl. Stilicone, Claudianus lib. I. de eius Laudib. vbi iter illius prono Rheno describit: Impiger à primo descendens Fluminis ortu,
Ad bifidos TRACTVS, & iuncta paludibus ora, Fulmineum perstrinxit iter. Hunc locum, tempore Imp. Caroli Crasti, vocatum fuisse HERISPICH, existimat Hadr. Iunius, Histor. Batauica cap. VIII.
inductus istis Reginonis, Abbatis Prümensis, verbis, in Chronico, ad Ann. D. CCC. LXXXV. vbi de Cæsaris ad Gothofredum, Danorum Frisiorumque Regem Legatis, agit: Gothofredus audito
Legatorum aduentu, illis obviam procedit ad locum qui dicitur HERISPICH: in quo Rheni fluens & Vahalus vno se alio resoluunt, & ab invicem longius recedentes Batauiam Prouinciâ suâ gurgite cingunt.
At verò ista Reginonis verba corrupta esse existimo: & insertâ caninâ litterâ, loco HERISPICH, legendum teor, HERISPICH. Vt oppidum s'HERENBERCH hodie appellatum, Rheni diuer-
gio proximum, ibi denotetur. Quamquam non ignorem, Illicium Pontanum in Geldricâ Historiâ id loci nomen aliò referre.

Hostes itaque hoc anno, non coniunctis, ut antè, sed diuisis copiis suis, velut indagine quâdam, Belgium cingere aggressi sunt. Franci, Duce iterum Castellionio, AVDOMAROPOLIM, Artesiæ Urbem, x. Kalend. Iunij, arctâ obsidione pressere. Bataui, haud morati, nec minora animo agitant, ANTVERPIAM sibi obsidendam delegerunt. Arausinus ipse terrâ Urbem oppugnare destinans, ad Bergizomium cum xii. peditum, & iv. circiter equitum millibus, ac propè centum tormentorum currulium æneis machinis, substitit, dum de occupatis per suos in Wasiâ, Flandriæ regione ad Scaldim, quâ Antuerpiam alluit, aggeribus, & Munimentis Regiis, certior fieret.

XIII. IUN.
An. M. DC.
XXXVIII.
Classis
Bataua,
Præfecto
Guliel.
Comite
Nassauio,
Lilloam &
Lifkens-
hocam
appellit.

Eam in rem, Gulielmus Comes Nassavius ipsis Idibus Iunij, plusquàm centum navibus succinctus, quibus ad septem peditum millia, è spectatissimis Batavicæ Militiæ Legionibus selecta, & quatuor equitum turmas vehebat, Lilloam & Lifkenshocam appulit: quæ Castella sunt ad geminam Scaldis ripam, præsiidiis Batauorum infessa, ac tribus, præter-propter, milliaribus ab Urbe Antuerpiâ remota. Eodem die Antonius Siuori, Eques, clarâ & antiquâ apud Ligures stirpe oriundus, Antuerpiæ Consul vii. qui tum Bruxellis agebat, impetrato comiteatu à Serenissimo Principe FERDINANDO, Belgij Prorege, Antuerpiam properavit: cum eidem Princeps asseruisset, sequenti die se eodem venturum. Consul aduerso maris æstu vsus, demùm circa horam decimam vespertinam appulit. Et Curiam protinus accedens, ibidem Consulem alterum, Carolum Sanctacrucium, Equitem, collegam suum, ac Senatum frequentem, ob hostes terrâ marique vicinos, sollicitum reperit: qui & paullò antè misso Bruxellas cursore, per Syndicum suum, Iacobum Edelherium, Iurisconsultum, de propinquiore hostilium navium appulsu, Serenissimum Principem FERDINANDVM certior fecerat. Arcis Antuerpianæ Præfectus, Philippus de Syluâ, eadem nocte, Hispanorum Cohortem, cum trecentis ciuibus armatis, Volonibus, vltroque se offerentibus, ad Austrouelæ munimentum, in Brabanticâ Scaldis ripâ exstructum, vicinaque loca tuenda, emisit, ductore Henrico Tserartio, Equite, vigiliarum Vrbanarum Præfecto.

XIV. IUN.
Bataui per
Scaldis
æstuarium,
Flandriæ
aggeres
inuadunt.

Castellis autem omnibus, in Wasiâno agro sitis, & Accessibus ita prospectum erat, ut metus omnis abesset, posse quippiam improvisò ab hoste occupari. Etenim, cum naues hostiles eius magnitudinis essent, ut nusquam nisi pleno maris æstu, impelli possent; satis temporis nostris fore videbatur, ut iustis suppetiis adductis, Castella aduersus quantumvis numerosam manum tueri se possent. At Nassavius declinui maris æstu vsus, de nocte, inter horam primam & secundam, cohortes suas ad Lifkenshocam exposuit: easdemque Doulam inter & Ketenissam (exiles ex Insulæ sunt, in Scaldis æstuariis enatæ) ad Antoshocam progressas, plusquàm medio milliari, per profundum cœnum, merfosque aquis campos & incilia (quod hætenus fieri non posse, creditum erat) armis onustas duxit, nonnullis ad tibias, nonnullis ad vmbilicum succidentibus. Præibat ipse Nassavius, binis ductoribus vadum monstrantibus. Non paucis autem militibus cœno limoque merfis, ad aggerem, quem vulgò *Cruys-dyck* vocant, Brionis Tribuni Legionis, & agrestium excubiis infessum, prope Stelandiam (is Reductus est modicus) hostes appellunt.

Nostri illos silente Lunâ, accedentes, socios primùm arbitrati sunt. Mox ubi hostem esse intellexere, inopinato eiusdem per viam inuiam, & inaccessam hætenus habitam, aduentu numeroque perculsi, retrò cessere. Vnde apparet, nimia Securitas quantæ calamitatis esse plerumque soleat. Si autem madidis iam, cœnoque grauidis & fessis Regij se obie-

cissent,

cissent, haud dubiè cum ingenti strage eosdem repulissent. Nostreis itaque cedentibus, munitione illâ, Stelandiâ, hostes facile sunt potiti; vt & vicinis, per eundem aggerem, Cataractis tribus: quas ilicò ad apertis repagulis & obicibus, reſerarunt, vt Scaldi flumine, per æſtum maris, in ſubiectos Waſiani agri pagos, & Beueram imprimis, immiſſo, aquæ pascua camposque paſſim inundarent, noſtrisque ſuppetiis iter intercluderent. At ſingulari Dei beneficio, velut Scaldi vndas ſuas in alueum reſorbente, æſtuque maris ſolitò decliuore, ſubiectos aqua campos non niſi modicè attigit, & irrorauit.

Hostes porro, diuiſis copiis, ad VERBROCAM, ſeu Caſtellum *Rubrum* (vt vocant) haud ^{VER-} ^{BROCA} ^{ab Hoſte} ^{occupata,} procul Hulſto oppido ſitum, occupandam, properarunt. Tuebatur illam cohors Walonum, Præfecto Antonedâ Centurione. Pluribus globis pyrobolaribus immiſſis munimentum iſtud hoſtis infeſtauit: ſic vt noſtrorum omnis puluis nitratus ignem conciperet. Quæ res haud paucos milites ambuſſit, adeoque, Caſtellum vt dederent, compulſit.

Hæc non inproſpera principia animos Batauis addidère. Ergo CALLOAM, Caſtel- ^{CAL-} ^{LOA.} lum è regione Antuerpiæ, trans Scaldim, ſitum, alteroque lapide ab Vrbe remotum, ſatis quidem illud munitum, quodque vim maiorem ſuſtinere poſſet, adorti ſunt. Sed quòd agreſtibus poſſimum præſidiariis, inſeſſum eſſet, poſt aliquot impreſſiones ac inſultus, & illo ſunt potiti.

Hæc dum ab hoſte geruntur, Hispanicæ Cohortis Centurio emeritus, Gabr. Paſtrana, ab Arcis Antuerpianæ Præfecto, mediâ nocte, ad Waſiana caſtella, Blockersdicquiû, Marianum & Perlæum, viſitanda, ac præſidiarios animandos, emiſſus, circa tertiam matutinam properè in Urbem recurrens, Stelandiam, Verbrocâ & Calloam, ab hoſte oppugnari, nuntiat. Quocirca Arcis Præfectus, quamuis æger, ſine morâ, conſenſâ rhedâ, ad Marianum, vicinaque Munimenta aduolat: accito antè ad ſe, Urbis Conſule, Ant. Siuori, Equite, (huic enim ciuicæ Armaturæ cura, vt Iuris dicundi, Car. Sanctacrucio, alteri Conſuli, incumberebat) vtque diligenter Urbis cuſtodie proſpiciat, ciueſque armatos conuenire iubeat, monet.

Nec moratus Conſul, vltra quatuor Urbanas Cohortes, portarum cuſtodiis inuigilantes, alias xxviii. ad ſtationes designatas properare, ibidemque mandata exſpectare, iubet. ^{Conſulis} ^{cura, de} ^{Urbis cu-} ^{ſtodiâ.} De ſex item ciuium armatorum Collegiis (*Guldas* vocant) vni quidem, vt Curiam, de more, inſideret; aliis quinque, vt Forum, ordinariam ſtationem ſuam, occuparent, imperat. Quod conſeſtim, debito ordine ſeruato, ab illis præſtitum eſt: Conſule ipſo præſente, ac deinde in Curiâ, ad quoscumque caſus aduigilante. Idem & portarum cuſtodias auxit, viroſque Senatorios iſſdem adiunxit. Mœnia paſſim à Vigilibus circuiſi iuſſit. Ad tormenta item ænea in propugnaculis mœnium diſpoſita, balliſtarios, cum copioſo globorum ferreorum ac nitrati pulueris apparatu præſtò eſſe curauit. Exploratores denique in vicinam Campaniam Brabanticam, an caſtra moueret Arauſinus, ſpeculatum emiſit. Ac ſingulari curâ & vigilantia, fideque in Regem, ne quid Reſp. detrimenti caperet, cauit.

Interim Arcis Præfectus, dum ad Marianum Munimentum properat, in viâ, iam Stelandiam, Verbrocâ & Calloam hoſti deditas eſſe, intelligit. Itaque ocyùs Marianum ingreſſus, quò Tribunus Brionius cum Legione ſua ſe receperat, eundem & Catricium Tribunum, qui Mariano præerat, eſt adhortatus, vt de occupatis Munimentis Batauos eiicerent. Sed, hoſtilium copiarum numero animaduerſo, id attentare, antequàm ſuppetiæ noſtris acceſſiſſent, haud conſultum, viſum eſt. Quocirca, vt aduerſus vltiorem hoſtium

in aggere iam occupato progressum, vi omni & contentione adhibitâ se obiicerent, ac Marianum & Perlæum, ad extremum vsque spiritum propugnarent, mandauit. Idem quoque Centurioni Philippo Siuori, Ant. Cos. F. qui Blöckerfedicquo Munimento præerat, iniunxit: quod maximi momenti esset illa statio. Si enim illâ potiri contigisset hostem; vel Borchtam vsque obiecta Antuerpiæ, trans Scaldim, pascua aquis mergere, perfosso aggere, potuisset. Quod eodem loci, ante annos xxxiii. Mauritius, Princeps Arausinus, frustra est conatus: plurimis tum è suis, cæsis, merfis aut captis, nauibusq; haud paucis amissis.

Anno
M.DC.V.
16. Kal.
Iunij.

Arcis Antuerpianæ Gubernator circa sextam matutinam in urbem redux, confestim ad Ser^{mum} Principem FERDINANDVM misso cursore, cum Litteris, (quibus & suas Consul adiunxit) prædicta Munimenta ab hostibus intercepta esse significauit, & suppetias, ad eosdem inde pellendos, flagitauit.

MARIA-
NUM &
PER-
LÆVM,
Castella.

Tametsi autem hostis eodem impetu MARIANVM Castellum ac PERLÆVM, quæ vix tormenti grauioris iactu à Calloâ distant, vnâ occupare arderet; nihilominus tamen animaduertens, quod in iis expugnandis plus sibi negotij & difficultatis futurum esset, propiùs illa assultare ausus non est: & antè firmare se, & castra in occupatis iam locis munire, valloque cingere consultius duxit. Misso tamen interim tubicine, qui prædicta Castella dedi posceret. Sed responsum tulit, nihil nisi ferrum ignemque hostibus expectandum.

Hostes
quadris-
siam se
muniunt.

Itaque ligonibus rem gerere instituunt, partitis in quatuor regiones fossoribus, incredibili diligentia operi incumbentibus. Pars in aggere versus Marianum, ductis occultis meatibus Accessum cœpit moliri: pars aggerem Beueranum obliquis secturis incidere. Alij planitiem illam herbidam, quæ iuxta Calloæ Templum per alluionem accreuit, loricâ amplectebantur. Tantæ autem magnitudinis erat ista planities, vt vel quindecim hominum millibus ibi locandis sufficeret. Alij ad pagum Verbrocam sudabant: vbi protinus septingentæ militum casulæ & tentoriola erecta sunt, ductæque fossæ haud contemnendæ. In Ketenissæ item aggere suggestum hostis exstruxit, è quo tribus tormentis æneis in Perlæum continuo fulminabat: sed detrimento nostrorum exiguo.

Loricæ
castro-
rum, Ca-
sari mu-
nimen
& sepi-
mentum.

Reg'orum
munitiones
in ag-
gere ver-
sus Cal-
loam.

Dum hostis iis operibus occupatur, Brionio Tribuno, eiusque militibus ac præsidiariis Marianis, spatium datum est, vt similiter sese aduersus hostiles Accessus ligone munirent. Quod quidem summâ ab iis diligentia est factum. Aggerem enim qui à Mariano Calloam versus excurrit, quatuor incisuris medium interfecuerunt. Effossis quoque in illo intestinis meatibus, duûm hominum capacibus, per quos ad munitiones, inter secturas aggeris, excitatas, tuto commearent. Quin & aggerem minorem, qui à Mariano ad Perlæum tendit, ductâ loricâ, & collocatis in illo machinis æneis muniuere: vt mutuò sibi succurrere ac communicare præsidia inter se, bina ea Castella possent. Atque ea res hostium conatibus vehementer obfuit.

Calloæ occupatæ fama Antuerpiam primo manè est delata. Vtque nauium hostilium eminentes mali, syluæ instar, ciuium oculis sunt obiecti, tormentorumque fragor auribus insonuit, non leuis profectò sollicitudo Urbem perculit.

Seren^{mus} Princeps, FERDINANDVS, Belgarum Prorex, & supremus Militiæ terrâ marique Præfectus, in omnes hostium conatus intentus, iam Bruxellâ Antuerpiam versus in viam se dederat: medioque ferè itinere, Willebrocam peruenerat, cum de Calloâ, vicinifque Munimentis occupatis, illi nuntius adfertur. Ac probè gnarus quanti momenti illa essent loca, sine morâ hostem inde pellendum, adductis suppetiis, decernit.

Exer-

Exercitu autem Regio pridem varias in regiones diuiso, sparsas per vicina Præsidia Le- ^{Exercitus} giones vndique contrahit, magnisque itineribus appropere iubet. Cùm enim Franci ^{Regij per} eodem propè tempore, vt vires Ibericas distraherent, tribus exercitibus, Castellionio, ^{Belgium} Forcio ac Bresæo, Ducibus, Belgium essent adorti; prouidentissimus Princeps, FERDINANDVS, copias suas, quas fortes magis, quàm numerosas habebat, pro re natâ, variè erat ^{partitio.} partitus. Et Castellionio quidem, obsidenti Audomaropolim, Forcioque in Cameraci ^{Cariniani} confinibus harenti, Principem Cariniani, Franciscum Thomam, Caroli Emmanuelis, ^{Princeps,} Allobrogum Ducis F. Reginum apud Belgas armorum Gubernatorem, cum ix. pedi- ^{Franciscus} tum, & iii. equitum millibus obiecerat: vt & Bresæo, in Lucemburgensem Ducatum ^{Thomas à} irruenti, Baronem Lamboyum, cum iv. millibus peditum, & equitibus mille. Vt interim ^{Sabaudiâ.} de copiis ad Ioan. Clarium Guzmanum, Fontium Marchionem, oræ ac rei maritimæ Præfectum, Dunkercam missis, nihil dicam. Aduersus Batauorum conatus, qui Duce ^{Gul. de} H. Casimiro Comite Nassauio, Vrbi Geldriæ, in Sicambris, imminebant, Gulielmus de ^{Bette,} Bette, Marchio Ledæus, cum quatuor millibus peditum, & mille quingentis equitibus, ad ^{Marchio} Mosam, inuigilabat. Andr. item Cantelmus, è Ducibus Populi in Regno Neapolitano ^{Ledæus.} natus, Regiarum in Prouinciâ Flandriæ, copiarum aduersus Batauos, Præfectus, prope ^{Andr.} Brugas, cum expeditis aliquot Legionibus, versus Sassam Gandensem (id Castello muni- ^{Cantel-} tissimo, ad Fossæ nauigeræ ostium, est nomen) & Hulstum collocatis, hærebat, dum incer- ^{mus, Re-} tum esset, quò illa classis hostilis procella, sub Præfecto Gul. Comite Nassauio, incuberet. ^{giarum in} ^{Flandriâ} ^{copiarum} ^{Præfectus.}

Itaque Seren^{iss} Princeps confestim è proximo, Sigismundum Sfondratum, Montis- ^{Sigismun-} fiani apud Subalpinos Marchionem, equitum Reginum Promagistrum, qui Lynam ^{us Sfon-} inter & Antuerpiam statiuâ habebat, in Wasiam cum equestribus copiis, tendere iubet. ^{dratus,} Ita vt etiamnum illo die, viginti duæ equitum turmæ, ex Campaniâ Brabanticâ, per pon- ^{equitum} tem naualem, quo Scaldis ad Antuerpiam est stratus, in vicinam Flâdriam, ad Castrorum ^{Promagi-} locum, Beueræ indictum, oportunè transierint. Quo factum est, vt vltior hostium in ^{ster in} Wasianum agrum irruptio prohiberetur. Quadringenti item pedites, ex præsidiis Heren- ^{Wasiâ} talia & ad Demeram excubantibus, ad Blockersdicquium Castellum propugnandum ^{tendit.} aduenère. Fonclari (nunc & Sastagi) Comes, Henr. de Alagona, illustri apud Arragonios ^{Fonclari} familiâ prognatus, qui prope Hulstum cum Legione suâ subsistebat, ilicò versus Maria- ^{Comes,} num Castellum, iter maturare iussus est. Eodẽ quoque Paul. Bernardus, Comes Fonta- ^{versus} nus, supremus Reginum tormentorum Præfectus, illo die accessit. Marchio item Ledæus ^{Mariani} & Cantelmus, cum suis copiis, ocyùs acciti. Hæc vbi mandata FERDINANDVS per ^{Castellum} Stephanum de Gamarra, supremi Castrorum Præfecti optionem, qui Antuerpiam excur- ^{profectus:} rerat, expediri curasset, eâ nocte Willebrocæ substitit, dum suppetiæ vndique confluere. ^{itemq. p.} ^{Bernard.} ^{Comes} ^{Fontanus.}

Bataui interim, vbi Regios ad Marianum aggerem, adeò gnauiter insudare operi animaduertè, vt, licet cum hostilibus fossoribus collati, numero longè essent inferiores, tamen labore & assiduitate illos superarent; spem suam de Mariano ac Perlæo expugnandis, paullum remisere. Et cùm de nocte, munitiones nostrorum, inter secturas aggeris, excitatas, oppugnare aggressi essent, ita sunt excepti, vt non paucis suorum desideratis, recipere se coacti fuerint.

Decimâ quintâ Iunij manè, Legio Germanica Adelshouij, quæ ductore Io. Bapt. Piccio, ^{xv. Iun.} Italo, Tribuni optione, Luxemburgo adueniens, prope Lynam pridie accesserat, cum ^{Legio Ger-} aliis aliquot cohortibus, Antuerpiam transiit, & ad Beuerana Castra, nostris subsidio pro- ^{manica} ^{Adelsho-} ^{u. j.} ^{Beue-} ^{ram ten-} ^{dit.}

fecta est. Nec semel conatus est hostis Prætorium eius loci occupare, sed à nostris fortiter est repulsus.

*Princeps
Arausinus
exploratū
mittit, de
successu
expeditio-
nis Gul.
Nassauij.* Interea Arausinus ad Bergizomium hærebat, donec (quod frustra exspectabat) Mariano & Perlæo, Castellis, per Gul. Nassauium expugnatis, ac Wasiano tractu, qui Antuerpiæ obiacet, aquis merso, mox ipse suis adductis copiis, Urbem Terrâ cingere posset. Itaque anxius de successu, equitum turmas quatuor miserat, qui Berchemij (est is suburbanus Antuerpiæ pagus) turrin conscendere: atque inde tubis optice trans Scaldim auidè speculati sunt, an Flandrici littoris aggeribus perfossis, aqua Wasianam regionem iam inundasset. Sed ubi sicca omnia, & florentissimas exercitus Regij Legiones volitare passim conspexere, haud accepta Arausino nuntia attulerunt.

*Serenus
Princeps
FERDI-
NANDVS
Antuer-
pian ve-
nit.* Mox à meridie Serenus Princeps FERDINANDVS, vnà cum Roderico Paciæco, Cerralbi Marchione, Mexici olim Prorege, nunc Legato Regio; Carolo Philiberto, Marchione Estensi, Ordinis aurei Velleris Equite, plurimisq; aliis proceribus stipatus, Antuerpiam venit. A Consule Urbis statum audit: ciuesq; omnes (si res ita ferat) pro Catholicæ Maiestatis obsequiis extrema quæque pati paratos, intelligit. Mœnia mox & propugnacula lustravit, omnibusq; quæ necessaria erant, cautè prospexit: ac vniuersæ Vrbi præsentia suâ incredibiles animos addidit.

*XVI. IUN.
Batauorū
& Regio-
rum in
Calloano
aggerem pu-
gna, alter-
nante vi-
torid.* Decima sextâ Iunij, hostis in Regios, primam aggeris secturam, Calloam inter & Marianum, propugnantes, grauem impressionem fecit, eosdemq; post conflictum non ita longum, inde eiecit. At Regij, resumptis animis, hostem vicissim pellunt. Is nouas è Calloa suppetias nactus, secundo nostros aggressus, rursus loco potitur. Mox tamen, (Marte alternante) iterum à Regiis pulsus, non sine ingenti clade. Nassauius ignauiam suorum incusans, ni locum denuò occuparent ac tenerent, non virorum fortium, sed ignauorum numero illos abs se habitum iri, testatus est. Quæ res adeò eos pupugit, vt vitæ prodigi, tertio Regios aggressi sint: ac post acre certamē, eos expulere, locumq; tutati sunt.

*Fontani
Comitis
Providen-
tia.* Munitione illa inter secturas aggeris excitata, eiusmodi erat, vt, si suggestum ibi cum tormentis aliquot currulibus hostis collocasset, pontem Castelli Mariani haud difficulter discendere, ac præsidarios omnes pyrobolaribus globis (mala Punica vocant) iniectis, per- *Vulgò
Granades.* dere potuissent. Quod ubi à Fontano Comite, qui properè ad Marianum accurrerat, animaduersum est, hostem protinus ex eo loco pellendum esse decreuit, tametsi vel mediæ Legionis internecione res ea statuta esset. Eiusq; oratione Regij ita in hostem animati sunt, vt munitionem istam non tantum recuperare, sed & in posterum, aduersus omnem hostilem impressionem tueri & seruare sponponderint.

*Hostis,
munitione
in ag-
gere exci-
tata, ex-
pulsus.* Quare circa horam decimam vespertinam, eo animi ardore tam supernè ex aggere, quàm vtrunque à lateribus, Batauos aggressi sunt, vt post acerrimum conflictum eosdem eiecerint, & munimentum expugnarint. Quod ipsi, dolabrâ non minùs, quàm gladio, pugnantes, sudibus acuminatis hamatisq; vndique obsepsērunt, fortiterq; deinceps propugnarunt. Atque in eo conflictu octoginta circiter è Batauis cecidere. Quin immò Legionis Brionicæ miles vnus, in hostis conspectu, densâ glandium circa ipsum volitantium grandine contemptâ, domos aliquot stramine tectas, ante ipsam Calloam, igne iniecto succendit.

*Fonclarus
Comes ad
Beueranū
aggerem
missus.* Eodem die, ad Beueranum aggerem, qui versus Calloam protenditur, Comitem Fonclarum, cum Legionis suæ decem cohortibus, Princeps misit, vt assumptis secum septin-

septingentis Germanis Legionis Adelshouia, coeptis hostium operibus sese obiiceret: aggerem quoque interfecando, nouasque munitiones excitando. Quod quidem eâ diligentia & progressu ab illo praestitum est, ut ultiores Batauorum irruptiones eluserit.

Dum ista in Wasiâ ad aggeres geruntur, arcis Antuerpianæ Praefectus arbuta omnia & sepimenta, intra quingentos à mœnibus passus, ne hostibus latebræ esse possent, sterni & excindi, collesque æquari, ac fossiones impleri à Castri praesidiariis iussit. Idem quoque ad Urbis mœnia à ciuibus, praesente Consule, factum est.

Decimâ septimâ Iunij, Consules & Senatus, com meatu omnis generis, per Ærarij Praefectum, Henricum Halmalium, Henr. Cos. F. misso, Castellis prospexere. Ingenisque pulueris nitrati, globorumque pyrobolarium, aliusque apparatus bellici vis è ciuitatis armamentario, eò tum aduecta est: vini item abundè, cereuisiæ, carnis, casei, tabaci, ac medicamentorum copia; non publicis tantum impendiis, sed & priuatâ multorum munificentia. De Fabrorum etiam Collegio, viginti ad Marianum missi sunt, qui vigilum in aggere stationes munirent, pontibus, aliisque rebus necessariis fabricandis operam darent. Sed & naues plurimæ fascibus & virgultis plenæ, eò directæ. Atque interim velitationibus & accessibus ad aggeres passim certabatur: ac tormenta grauiora vtrunque, dies noctesque, tonabant & fulminabant. Iamque Fama per vniuersam Batauiam, vicinosque tractus percrebuerat, Marianum quoque & Perlæum esse capta: ipsamque (si Diis placet) Antuerpiam arctâ obsidione cinctam esse, falsaque spe animos hostium erexerat.

Decimâ octauâ eiusdem mensis, Nassauius animaduertens, quod ad Marianum nihil proficeret, alibi Fortunam tentandâ censuit. Acerrimam itaque irruptionem in Beuerana castra à peditibus mille & ducentis, quibus turmae aliquot equitum iunctæ erant, fieri imperauit: & præcipuè in Hispanos, qui sub Comite Fonclaro, stationem suam ibi tuebantur. Quod autem militum propè media pars castris ligone muniendis intenta esset, pugna Batauis initio non infelicitè cessit. Sed vbi, armis arreptis, Hispani & Germani vnâ cum equitatu, commilitonibus suis suppetias tulere, illico fusus fugatusque cessit hostis, plusquam quinquaginta è suis, desideratis: inter quos Mauritius, Gulielmi, Comitis Nassauij, filius vnicus, adolescens annos circiter viginti quatuor natus, spei apud Batauos maximæ. Is vbi decoris auidus in nostros acrius esset prouectus, primò ab Hispanis captus erat, & in fidem acceptus. Sed vbi suos, resumptis animis, nouam in nostros impressionem facere vidit, elabi manibus Victorum, & effugere conabatur. Quæ res illi exitio fuit: tribusque illico glandibus traiectus interiit. Et quamquam nihil frequentius sit, quam militem in acie mori; nihilominus tamen, ultores Superos eius necem maturasse, haud vanè apparuit. Siquidem is ipse Mauritius, pridie antequam occumberet, Deiparæ, urbis Antuerpiensis Patronæ Tutelaræ, imaginem, quæ in Calloano templo religiosè colebatur, ignibus tradi, proximisque item SS. Petri & Paulli, Apostolorum, effigies ibidem comminui, & in frustra secari, impiè iusserat. Vnde constat, rectè ab Historiæ Romanæ Principe esse dictum: *Omnia prospera esse colentibus Deos, aduersa spernentibus.*

Eâ plagâ non tam ipsius Mauritij, quam eius parentis, Gulielmi, Comitis Nassauij, vitalia icta crederes. Etenim ille post amissum filium vnicum, exulcerato pectore, non satis sibi constare, ac mandata præpostera dare visus est. Denique fugæ, adeoque totius expeditionis infaustum exitum hinc fluxisse, è captiuis præcipui retulere. Tamquam istâ cælitus illatâ plagâ, & filius & pater, atque in patre exercitus omnis, manifestum exitium adiisse videretur.

Zzzz

Cum

Cum hostis sese in tutum recepisset, suis quoque Fonclarus Comes receptui signum dedit, coeptosque iam accessus ad castra hostilia promoueri iussit. Atque eadem etiam nocte, commodam loci cuiusdam stationem occupauit ac muniuit. Quo factum est, ut hostis excubias suas equestres amouere & reuocare coactus fuerit.

*Marchio-
nis Ledæ
à Mosâ
aduentus.
Fabricius
Auria.
Octavius
Guasius.
Conrad.
Aubre-
montius.* Et iam è Transmosano tractu Ledæus Marchio, cum equestribus pedestribusque copiis suis, appulerat: quas inter decem erant Cohortes Hispanæ, & Legio Italica Fabricij Auria, Ducis Auellani; Germanica item, Octauij Guasii. Cantelmus quoque Brugis aduenerat, & Legiones Tribunorum, Conr. Aubremontij, Ribaucurtij Toparchæ; Hen-
*Concilium
Bellicum
in Veriâ
habitu.* nini, Criquij, aliæque. Adeo ut iam ad decem mille hominum exercitus præstò esset.

Itaque, circa vespertum Seren^{mus} Princeps FERDINANDVS Concilium Bellicum conuocari in Veriam iussit. Est id trans Scaldim, ad Flandriæ caput, è regione Antuerpiæ, munimentum: quò pridie antè cohors centum & viginti ciuium armatorum præsidio accesserat. Interfuere illi Concilio Cerralbus, Estensis, & Ledæus, Marchiones; Feriæ, Fontani, Fonclari, ac Grobbendoncquij, Comites; Philippus de Syluâ, Andr. Cantelmus, Claudius de Rie, Baro Balansonius; Dux Auellanus, Aubremontius, aliique.

Ibi FERDINANDVS, Ducum clarissimorum sententiâ auditâ, ac Virtute, ardoreque incredibili perspecto, hostem ex occupatis Castellis, vi omni ac contentione eiiciendum esse, decreuit, antequam ulterius se muniret, aut suppetias à suis acciperet. Quare machinæ æneæ maiores, quæ Mechliniâ aduectæ erant, ad Beuerana Castra missæ sunt.

Hostis quoque tormenta aliquot currulia è Batauiâ iam acceperat. Quæ si tempestiuè ille locis suis collocasset, difficulter sanè, & non nisi maximo cum discrimine, in hostiles munitiones impressio à nostris fieri potuisset. Sed quòd tormenta locis palustribus tracta cœno haurirentur, cratesque ac sublicæ illis ducendis aduectæ non essent, consultum omnino nostris visum est, hostem, morâ omni abruptâ, aggredi. Iam enim is copiarum numerus aduenerat, qui impressioni inferendæ & continuandæ par esset. Neque ignorabat sagacissimus Princeps, potissimum Victoriæ momentum esse, Occasione uti: Celeritatemque in Bello quandoque plus prodesse, quàm Virtutem.

XIX. IV. N. Ergo sequenti die, apparatus bellicus vndique est acceleratus, & tormenta currulia è Castris Beueranis ad novos suggestus adducta & partita sunt: ut trifario assultu, vno eodemque tempore, hostis inuaderetur. Et desiderasset quidem Seren^{mus} Princeps, etiamnum illo die Batauos aggredi; sed commodè id fieri nequirit, quòd peditatui ad designatas stationes accedendi haud sat temporis fuisset.

XX. IV. N. Vigesiinâ Iunij, rebus omnibus ad oppugnationem necessariis iam procuratis, à FERDINANDO est mandatum, ut generalis assultus nocte concubiâ fieret; regionibus in hunc modum designatis:

*VER-
BROCA-
NI CA-
STELLI
oppugna-
tio, Du-
clore Can-
telmo.* Primo agmini Verbrocani Castelli expugnatio demandata est. Tuebantur illud Præfidiarij ferè ter mille & quingenti. Nempe cohortes Legionum Gulielmi & Henrici, Nassauiorum: Germanicæ item, Erenreuteri; & Scoticæ, Standlini, Tribunorum. Impressio-
nis huius caput erat Andr. Cantelmus. Ducebat ille Hispanos mille: quingentos nempe è Legione Ant. Sanctij ab Auilâ & Toletò, Marchionis Veladæ; totidem è Legione Comit-
tis Fonclari selectos. His adiunctæ, Legio Italica Fabricij Auria, Ducis Auellani; & Ger-
manica Flor. Fossæ, quæ Luxemburgo aduenerat: Ribaucurtij item & Criquij Le-
giones. Atque hæ omnes numerum quatuor mille & quingentorum militum explebant.

Acce-

Accedebant his octo equitum turmæ, Duce Iosepho Soribâ. Dextrum cornu Hispani, læuum Itali; Legio Walonum Criquij postremum agmen, tuebantur. Ribaucurtio iunctum, vt, signo dato, à Vrasemiano aggere hostes cum Legione suâ assultaret.

Cantelmus ex superiori parte, quæ Hulstum respicit, eo impetu munitiones Batauorū aggressus est, vt insultu suo primam eorum stationem occuparit, Centurione, qui excubias ibidem agebat, & quinquaginta militibus cum illo cæsis. Illicò Hispani progressi ad primam & secundam aggeris secturam lateris dextri; Itali versus alterum latus. Nec densissimâ è maioribus sclopiis missâ grandine territi, hostem vltra secturas decem, munitionibus expugnatis, propulerunt: eundemque, adusque Castelli fossas, persecuti sunt. Cantelmus inuictum animi robur hîc ostendit, & obliquâ sclopi glande ictus fuit. Is bina tormenta grauiora, oportuno loco, in aggere aduerso collocarat, quibus graue hostibus damnum inferebat. Dux Auellanus pares animos gerebat, in fronte Legionis suæ fortiter pugnans. Et primâ quidem aggressione, pyrobolari spherâ læuum eius genu grauius læsum est, vt exire acie coactus fuerit. Nec vitæ periculo vulnus illud carebat. In hoc conflictu duo Centuriones Hispani, Ioannes Feliz, & Ioan. Roccafula, ab hoste capti sunt. Prior cum aliquot fociis captiuis, in Castello hostili, Lifkenshocâ, contra fidem datam, à calonibus, lixisque, & popelli facie, interemptus est. Alter etiam, licet quatuor grauissimis vulneribus in acie læsus, eodem vulgi furentis impetu oppressus fuisset, nisi à satellitibus, eius custodiæ inuigilantibus, esset seruatus.

Hostis assultum Regionum fortiter excepit. Ita vt ex cohorte Gulielmi Nassauij, quæ centum viginti quinque capita numerauerat, non vltra quindecim superfuerint. Cæsi autem tum ex hostibus facile quadringenti, vt de læsis longè pluribus nihil dicam. E nostris, centum triginta occubere: saucij trecenti & quinquaginta. Quos inter Antonius Verdega, & Dominicus de Bossebais, Centuriones Hispani. Tres item Centuriones Itali, Legionis Aurianæ; Franciscus Podericus, Hieronymus Fina, & Ioan. Stephanus Gentilis. Itemque Fossæ Tribuni optio, Martauius: Boxhornius & à Portâ, Centuriones Legionis Ribaucurtij: multiq̃ue alij, quorum nomina sunt ignota.

Altera impressio facta est ex parte Castelli Mariani, in munitiones & Castellum Cal-
 loanum. Comes Fonclarus (cuius & in nobilissimo illo ad Norlingam certamine Virtus <sup>CAL-
LOÆ
oppugna-
tio, Comi-
te Foncla-
ro, Duçto-
re.</sup> enituerat) huic rei exequendæ erat præfectus. Aderant illi Legionis suæ Cohortes Hispanorum quindecim reliquæ, cum Legione Catriziâ: atque aliæ nonnullæ, è Demeræ, Herentaliæ, & Lyræ, præsidiis; quæ post pugnam acerrimam, hostem è secturis aggeris expulerunt: assidueque illi instando, cum Fontano Comite, qui à dextrâ parte incumbabat, omnes prætenturas suas illum deserere, inque Castellum se recipere compulerunt. Quâ quidem in re Hispani & Walones virtutem incredibilem, & prodiga vitæ suæ pectora palam commonstrarunt: quod hostis eò loci duplicibus munitionibus, viis cooperitis, loricis, aliisque propugnaculis egregiè vallatus esset. Quæ tamen nihil ei profuere; at excedere omnibus coactus fuit. Adeoque Hispani ex eâ parte etiam prope Castellum, ad ipsam sudium præpilatarum sepem penetrarunt: in quam hostis densissimam saxorum grandinem assidue effundebat. Vnde plurimi grauius fuere læsi. Hîc supra ducentos è nostris cecidere. Inter quos eminebant duo Centuriones Hispani, Iosephus de Vergarâ, & Matthias de Lizarrazo. Itemque, Ægidius Happardus, Ioan. Cos. Antuerp. F. Legionis Catriziæ Centurio.

*Hostilium
Castrorum
in BEVE-
RANO
AGGERE
oppugna-
tio, Mar-
chione
Ledæo,
Ductore.*

Tertiæ aciei, ad Beueranum aggerem, Marchio Ledæus præerat. Adiunctæ illi Legiones Germanicæ Tribunorum, Adelshouij, & Octauij Guasci: itemque Legio Walonum, Brionij, cum binis Hispanorum cohortibus, & sex turmis equitum, ductore Malleâ.

Non minore contentione animisquæ hîc pugnatum, quàm ad Verbrocæ & Calloam: hostesque magnâ munitionum suarum parte expulsi sunt. Ac duravit generalis hic assultus per horas nouem. Dumque ista gererentur, tormenta bellica vtrimque horrendum in modum fulminabant. Ita vt supra mille currulium tormentorum ictus numeratos constet. Plurimi interim sacrorum Ordinum Religiosi, de Societate Iesu, Franciscani, Carmelitæ excalceati, Capuccini, aliique, Antuerpiâ ad Castra aduolabant, qui incredibilem in militibus animandis, sauciisque ac moribundis curandis, consolandis, noxisque illorum expiandis, operam & sedulitatem adhibuerunt.

*XXI. IUN.
Appara-
tus ad al-
teram in
hostes im-
pressionem.*

*Guliel.
Comitis
Nassauj
Fuga.*

Sequenti die, ingens sarmentorum ac fascium copia, quibus fossæ Calloam ambientes opplerentur, nauibus plurimis ad Marianum munimentum delata est. Recentes quoque peditum copiarum ex arce Antuerpiensi eò accessere. Multa item tormenta ænea, omnisque generis commeatus bellicus eodem aduectus est, vt nocte insequenti, denuò generali assultu in hostem impressio fieret. Nassauus naues plusquam sexaginta aduentare cernens, existimabat iis aduehi copias Cæsareas, ab Octauio Comite Picolomineo, è Germaniâ adductas, quæ pridie antè, Lynam inter & Mechliniam, peruenerant. Itaque grauisissimam stragem metuens, quòd propugnaculis & prætenturis suis nocte præcedenti amissis, obrui facile atque opprimi à nostris posset; tempestiuè se cum præcipuis quibusdam Militiæ ducibus subduxit: famâ in suos sparsâ, recentes se Legionum aliquot suppetias, quæ in proximo iam erant, adducturum. Atque ita ad munimentum Lifkenshacam peruenit.

Hostes, qui in Calloâ agebant, ductore & capite suo iam destituti, cum animaduertent eâ nocte durius longè secum actum iri, quàm præcedenti factum fuerat, remque spectare ad seditionem inter militum Tribunos, ob exercitus Præfecturam; postremò statuerunt per noctis tenebras, antequàm Regij in eos assultum facerent, clam se recipere. Itaque suis, qui Verbrocæ præsidio tenebant, significarunt, vt sine strepitu digressi ad se accederent. Paruerunt illi, centum & quinquaginta tantum præsidiariis in munimento relictis.

*Exercitus
Batavici
Fuga.*

Comes Fonclarus, circa decimam Vespertinam, animaduertens præter morem in Calloâ filere omnia, è suis quosdam ablegauit speculatum, quid hostis moliretur. Illi, excubiis nullis repertis, fugaque Batavorum perspectâ, illicò eius rei certiores fecere Fonclarum: qui sine morâ, cum suis Castellum occupat, præsidioque munit, & cum reliquâ copiarum suarum parte fugientium tergo instat. Cum Marchionem Ledæum de eâ re monuisset, is cum omnibus cohortibus suis Fonclaro se iunxit. Cantelmo quoque idem significauit: qui ad Verbrocæ parem hostium fugam deprehendens, animosè in eosdem inuectus est. Is autem erat illorum pauor, vt confusis ordinibus palantes passim dilaberentur: è quibus plurimi à nostris interfecti sunt. Stagnantia Scaldis incilia pontibus hostis strauerat: at illis ob fugientium multitudinem ruptis, infiniti gurgitibus hauriebantur. Multi natandi gnari in aquas insiliebant: sed quòd ob recessum Scaldis, minùs altæ illæ essent, in luto hæserunt. Ita vt haud multò pauciores tribus millibus, in hac fugâ cæsi aut merfi credantur. Reliqui iuxta Calloæ Templum in herbidâ planitie, varias in

cateruas

cateruas distincti, musquetariorum nostrorum vndique ingruentium grandine percussî, arma & vexilla submisere, & in fidem (quæ illis promissa) recipi rogarunt. Captaque illicò ^{Capta Bataurorum supra tria millia.} supra tria hominum millia. XLIX Vexilla. XXIII Tormenta bellica. LXXXV Naues, omnis generis commeatus plenæ: è quibus deinde Scaldi ad Antuerpiam Pons est instratus. Præda incredibilis Regiis cecidit: inter alia, supellex argentea Gul. Comitis Nassauij. Adeoque facile vel ad binos milliones hæc clades Batauis constitit.

Vbi nobilissimæ huius Victoriæ nuntius, à Fonclaro Comite è Calloâ iam recepta ^{xxii. Ivn. Publica Antuerpiensium, ob Calloanam Victoriæ Latitia.} primo mane missus, Antuerpiam ad Serenissimum Principem FERDINANDVM peruenit, ineffabili gaudio omnium animos perfudit. Atque eodem die, circa horam vndecimam matutinam, publicæ Lætitiæ signum, maioris campanæ sono datum est: Deoque Opt. Max. pro Cælesti Victoriâ gratiæ actæ, solemni Carmine, *Te Deum laudamus*, suauissimis modulis in Cathedrali Ecclesiâ decantato: quò Princeps cum Aulâ vniuersâ, Urbis Antistes, & Decanus cum Canonicorum Collegio, ac Magistratus Urbis accesserant, incredibili ciuium multitudine eodem confluente. Deinde FERDINANDVS, cuius singulari Prouidentia & inuictæ Virtuti eam de Batauis Victoriâ Deus indulsit, magno Procerum comitatu stipatus, Beueram, Calloam & Verbocam accessit, hostilesque munitiones spectauit: quæ tales erant, ut plurimi, rei militaris gnari, iis ante assultum conspectis, asseruerint, inexpugnabiles illas videri. Captiuorum etiam ingentes cateruas lustrauit: qui vnicum sibi in eâ calamitate solatium esse falsi sunt, à tam benigno Principe victos se esse. ^{FERDINANDI Principis in captiuos Benignitas.} Certè & sauciorum hostium sedulam curam haberi, nec aliter quàm suos milites, medicamentis fomentisque adhibitis, iuuari mandauit. Ut non ciuium tantum suorum, sed & captiuorum hostium seruator, Austriacâ quâdam Clementiâ, dici mereretur.

Infinita quoque omnis ordinis ac sexus multitudo portis effusa, ad loca Bataurorum clade nobilitata properauit: cæsorū mersorumque corporum acervos, captiuorum greges, campum armis omnis generis, galeis, sclopiis manuariis, hastis, thoracibus ferreis, sparsum spectauit ac obstupuit. Et vix quisquam fuit, quin aliquam spoliū & manubiarum hostilium partem secum deferret.

Calloanæ Victoriæ Fama Orbem vniuersum latè personuit: nouæque huius Laurus accessu, partæ Antuerpiensibus eodem loco, iam supra centum & quinquaginta annos, Victoriæ gaudia ciuibz reuocauit, ingeminauitque. Anno etenim M. cccc. LXXXIV. post ^{Victoria altera ad Calloam parta, Anno M. cccc. LXXXIV.} MARIÆ Burgundionum ac Belgarum Principis, quæ MAXÆMILIANO, Austriæ Archiduci, nupserat, præmaturum obitum, ob Filij eiusdem impuberis, PHILIPPI cognomento PVLCHRI, Tutelam, grauissimi apud Belgas motus erant exorti. Et de Flandris nonnulli, Coppenolliâ factione, Francorum artibus inflammata, ducti, à Brabantis (qui Maxæmilianum Filij sui Tutorem legitimum declarauerant) dissidentes, abrupto commercio, suos omnes ad Antuerpiensium nundinas accedere, graui poenâ vetuerant. Quin & Munimento ad Calloam excitato, & præfidiis validis, tormentisque bellicis, firmato, Bataurorum, Zelandorum, aliarumque gentium naues, mercimonij gratiâ Antuerpiam petentes, aut inde redeuntes, infestabant, & intercipiebant. Non tulere eam iniuriam Antuerpiani: & re cum Maxæmiliano Principe communicatâ, ac pecuniâ in Belli sumptus oblatâ, ab eodem Germanorum ac Heluetiorum cohortes aliquot auxiliares impetrarunt. His se Antuerpiensium ciuium armata Collegia iunxere, Ductore Ioanne Ranstio, Urbis Prætor. Illi Munimentum illud vi expugnatum diruere: præfidiariis

Bbbbb

omni-

Gerard.
Rois
Annaliū
Austriac.
lib. ix.
Pontus
Heuterus
Rer. Belgic.
lib. ii.
Francisc.
Hareus
Annal.
Belgicor.
Tom. ii.
I. Molinet.
Histor.
Austriacâ
M. S.
Olivarius
Marcanus,
aliique.

omnibus cæsis, & ad internecionem deletis. Ingentique prædâ & manubiis onusti domum reuerſi ſunt, nauibus XLVIII. ſecum Antuerpiam adductis. Obtigit iſta Victoria eo, quo diximus, anno, IX. Calend. Maij, die D. Georgio ſacrâ.

Quinimò, ciuium Antuerpienſium Fides, illâ, atque aliis occaſionibus, Maxæmiliano Archiduci ſpectata, cauſam dedit, vt deinde, traductis ad eos, Principis eiufdem beneficio, curâque, omnium gentium commerciis, ac præclaris eam in rem priuilegiis benigniſſimè indultis, in celeberrimum Orbis emporium Vrbs iſta euaserit.

Ceterum, vt ad recentis Laureæ gaudia reuertamur; ingenti ciuium applauſu, fauſtiſque acclamationibus redux exceptus eſt paſſim Seren^{mus} FERDINANDVS Victor. Ac poſt triduum, Ignes triumphales totâ Vrbe luculenter exſtructi ſunt.

Liceat mihi (dum noſtri nobis verſus ſordent) illud Epinicium, quo olim ALEXANDRO FARNESIO, Parmenſium Duci, & Belgicarum Prouinciarum Gubernatori, poſt reſtitutam Regiæ Maietàti, & Catholicæ Religioni ANTVERPIAM, gratulata eſt ſummi Litterarum & ſacrorum Principis Muſa, vt pulcherrimum acroama FERDINANDO CALLINICO accinere:

NULLA TVAS POTERIT LAVDES ABOLERE VETVSTAS,
DVM SCALDIS TVMIDVM RAPIDIS IRRVMPET IN ÆQVOR
FLVCTIBVS, ET STABIT CELSIS ANTVERPIA MVRIS:
BELLICA DVM BELGÆ, SOBOLES, NOMENQVE MANEBIT.

Mapheus
Cardin.
Barberinus
nunc
VRBA-
NVS VIII.
PONT.
MAX.
Eclogâ
Alexander.

AVDO-
MARO-
POLIS, Paucis verò diebus poſt Calloanam de Batauis partam Victoriâ, Franci ad AVDOMA-
ROPOLIM, Artesiæ Urbem, fuſi fugatiſque ſunt, & validiſſimis, Nieurleto, Bacquio, aliis-
que Munimentis, inuictâ Virtute expulſi, obſidionemque coacti ſoluere; eiufdem Prin-
cipis fortiſſimi, FERDINANDI, Auſpiciis; ductu Ser^{mi} Carinianenſium Principis, Thomæ,
& Excell^{mi} Comitſ, Octauij Picolominei, qui ſuppetias à Cæſare oportunè adduxerat.

Adi li-
brum Iul.
Chiffletij
de Audomaro-
poli obſeſâ &
liberâ.

GEL-
DRIA, Cùm deinde Bataui, menſe Auguſto, velut acceptum paullò antè ad Calloam op-
probrium vindicaturi, in Sicambros mouiſſent, urbemque GELDRIAM obſidione cinxiſ-
ſent; Seren^{mus} Princeps FERDINANDVS cum florentiſſimis copiis eodem aduolauit,
hoſtesque denuò, nouâ clade attritos in fugam egit, Urbemque metu ac discrimine
liberauit.

FON-
TARABIA, Dum iſta in Germaniâ inferiore apud Belgas, à FERDINANDO Principe fortiter ge-
runtur; inuictiſſimus Hispaniarum Indiarumque Rex, PHILIPPVS IV. feliciffimis Auſpi-
ciis ſuis, Francos, qui FONTARABIAM in Hispaniis, duce Condæo Principe, arctâ ob-
ſidione, terrâ mariſque, vallarant, caſtris exiit, maximâ exercitus parte cæſâ, mersâ aut
captâ: tormentiſque omnibus bellicis & impedimentis, ſpoliisſque opulentiſſimis Victor
potitus eſt; dum paullò antè in Italiâ Bremium & Vercellas iſdem extorſiſſet.

Vide
Com-
menta-
rium de
Fontara-
bia obſi-
dione ſo-
lutâ: &
Succelli-
bus Anni
M. DC.
XXXVIII.
Madridi
editum.

BAYA, Et quaſi Orbis vnus finibus circumſcribi ſeſe haud paſſâ AVSTRIACORVM Victoriâ,
in nouo
Orbe, Batauos, qui BAYAM de Sanctis omnibus nomen fortitam, in Orbe nouo, apud Braſi-
los, obfederant, ingenti clade illatâ, cecidit & fugauit: eoſdemque ab Argentiferâ Claſſe,
cui, ad Cubam Inſulam, inſidiabantur, feliciter auertit.

Quin & in Germaniâ ſuperiore, dum Carolus Ludouicus, Frederici olim Comitſ
Palatini Filius, numeroſo exercitu comparato, ac Suecis Heſſiſque foederato, Meppe-
næ

næ ad Amisium, Westphaliæ flumen, Belli sedem constituisset; oppidum istud Imp. Cæs. FERDINANDI III. Aug. inuictis armis, cum vniuerso apparatu bellico, est occupatum. Accessit mox LEMGOVIÆ, (est ea Comitatus Lippiæ metropolis) ab eodem Carolo Ludouico infelicitè tentata Obsidio, eamque secuta grauissima strages: Palatino ipso, per fugam præcipitatâ in Visurgim rhedâ, penè submerso, ac fratre eius, Roberto, à Cæsarianis capto, Lintziumque, & deinde Viennam, in Austriam, adducto. Ut nempe, quantum illa Augustissimæ Domus AVSTRIÆ Sceptra, per omnes terras fulgentia, haberent hostium; tantum quoque Laurearum ostenderent & Triumphorum.

LEMGO-
VIA,
Obsidione
liberata.

*ALBER-
TVS II.
Aug. Rex
Hung. &
Bohemiæ,
Archidux
Austriæ,
Anno
M.CCCC.
XXXVIII.
Impera-
tor est re-
nūtiatus.
Et exinde
AVSTRI-
ACI CÆ-
SARES
continua
serie, feli-
citer im-
perant.

Atque ut nobilissimam Temporis Epocham, tot Sertis Obsidionalibus, Ciuicis, ac Triumphalibus illustrem, ad Posteritatis memoriam consignemus; gesta sunt ista Anno Salutis Humanæ Millesimo, Sexcentesimo ac Trigesimo octauo: qui est

*IMPERII ROMANO-AVSTRIACI CONTINVI ANNVS BIS-SÆCVLARIS.

LAVREÆ CALLOANÆ

FINIS.

Ccccc

TABV-

DESCRIPTIONIS

POMPÆ INTROITVS

SER^{MI} PRINCIPIS FERDINANDI AVSTRIACI, HISPANIARVM INFANTIS, ETC.

IN VRBEM ANTVERPIAM,

SYNOPSIS.

ABVLA PRÆLIMINARIS, seu Frontispicium: in cuius fastigio PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumq; Regis, Belgarum Principis, cernitur Effigies. Eiusdem Tabulæ brevis Explicatio, tertiâ à Dedicatione, Paginâ.

EFFIGIES Seren^{mi} Principis FERDINANDI AVSTRIACI, Hispaniarum Infantis, &c.

PROFECTIONIS EIVSDEM IN BELGIVM, SVCCINCTA NARRATIO.

Paginâ 1.

FERDINANDVS, Barcinone soluit: Genuam appellit, Mediolanum venit.

ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Hispaniarum Infantis, Belgarum Gubernatricis, Obitus.

FERDINANDI III. Hungariæ ac Bohemiæ Regis: & FERDINANDI, Hispaniarum Infantis, ad NORLINGAM Victoria.

Wirtembergica Prouincia, subacta.

FERDINANDVS Coloniam venit: Brabantiam ingreditur, Bruxellam intrat.

Aquilæ binæ in Brabantiam aduolant.

ANTVERPIENSIVM Congratulatio, de Seren^{mi} Principis ADVENTV. Iac. Edelherij, I. C. Syndici, Oratio.

FERDINANDVS Grauelingam accedit: Brugas, inde Gandauum, inuisit.

Franci, Augustâ Treuironum pulsi.

FERDINANDVS Antuerpiam petit.

PROGRESSVS SERM^{mi} PRINCIPIS EX ARCE IN VRBEM.

Pag. 5.

COMITATUS eius, Nobilium & Procerum, Comitum, Principum, Aulæ Præfectorum, Ducum, Megistanum Ibericorum, aliorumque, Enumeratio.

Rob. Tucherij, Equitis, Cōs. Oratio ad Principem.

PORTA CÆSAREA.

Pag. 7.

Eius Descriptio.

ORIGO INSIGNIVM Urbis Antuerpiensis, vnde?

MANVS, Virtutis Bellicæ & Fidei Symbolum, in priscis Numis.

LAVREA SERMO PRINCIPI OBLATA.

Pag. 9.

LAURUS, cur VICTORIÆ Symbolum?

LAURO Delphicâ Triumphantes olim coronati.

ADVENTVS SERENISSIMI PRINCIPIS GRATVLATIO.

Pag. 11.

SYNOPSIS.

PACIFICATOR Habitus, in Statuis.

SEPTIMIJ SEVERI, M. IUL. PHILIPPI, & FL. IOVIANI AUGG. ADVENTVS, in eorum Numis expressus.

MARS GRADIVS, vnde dictus?

FORTVNA, cum Gubernaculo, olim picta.

VICTORIA, cur alata, & præpes?

SALVS PVBLICA, cur Anguem teneat?

SPEI Statua.

Eadem, Diuinis honoribus olim culta.

SPES PVBLICA, SPES AVGVSTA, SPES FELICITATIS ORBIS, in priscis Titi, Hadriani, & Philippi Augg. Numis.

Gemmæ antiquæ Explicatio.

TEMPORVM FELICITATIS Icon.

LÆTITIÆ PVBLICÆ Icon.

GENIVS Urbis Antuerpiensis.

VOTA PVBLICA.

PALMÆ Natura.

Εὐκαρπια, vulgò Festones.

NAVIGATIO Ser^{mi} Principis FERDINANDI, Barcinone Genuam. Pag. 15.

AVSTER, Fulmine armatus.

ZEPHYRI Domicilium, Hispania.

VENTI Poëtis alati.

Columna Antoniniana illustrata, aduersus Baronium, Card.

BOREAS, Anguipes.

HIPPOCAMPÆ, cur sic dicti? Eisdem, Equos Neptuni rectè vocari, ostenditur.

Eorundem, in priscis C. Marij, Q. Creperij, & Gallieni Aug. Numis, Icon.

CONGRESSVS Seren^{iorum} FERDINANDORVM, ad NORLINGAM. Pag. 17.

AQVILÆ Coronam Querneam & Fulmen vnguibus gestantes, in Octauij Augusti & Traiani Aug. Numis.

Danubij Icon, in Traiani & Constantini Augg. Numis.

ARCVS LVSITANICI PARS PRIOR.

Pag. 19.

SYNOPSIS.

ÆGIDIS Mineræ Descriptio. Cur sic dicta?

PERSÆ qui Architectis?

Equi Marini, Poëtis Bipedes.

PHILIPPI III. Hispaniarum Regis, auspiciis, PALATINATVS occupatus.

EMMANVELIS, Lusitaniæ Regis, auspiciis, ORIENS detectus, atque INDIA deuicta.

ARCVS LVSITANICI PARS POSTERIOR.

Pag. 22.

SYNOPSIS.

BONI EVENTVS Simulacrum.

Idem, in Titi & Getæ Augg. Numis.

Papauer Securitatis, itémque Fœcunditatis, Symbolum.

FELICI-

DESCRIPTIONIS POMPÆ INTROITVS, SYNOPSIS.

FELICITATIS, itémque CLEMENTIÆ, Icon.
Hastæ olim pro Diis cultæ.
CARYATIDES, quæ Architectis?
ALPHONSI I. Lusitaniæ Regis, de ISMARO, Maurorum Rege, Victoria.
IOANNES I. Lusitaniæ Rex, ABYLA, Africæ urbem, expugnauit.
COLVMNÆ HERCVLIS, Calpe & Abyla.

ARCVS PHILIPPEI PARS ANTERIOR.

Pag. 25.

SYNOPSIS.

AVSTRIACÆ & BVRGVNDIACÆ Domus Vnitio, per Coniugium
MAXÆMILIANI, Archiducis Austriæ, cum MARIA, CAROLI,
Belgarum & Burgundionum Ducis, Filiâ.
IUPITER & IVNO, Dij Coniugales.
PROVIDENTIÆ Icon. Cur alata?
OCVLVS Sceptro affixus, Regis Symbolum Ægyptiis.
MONARCHIA AVSTRIACA, Connubiorum iure, potissimum
creuit.
TEMPORIS Icon. *Circulum Aureum* cur gestet?
Imp. Cæf. MAXÆMILIANI Aug. Liber de *Vitâ suâ*.
CHERVINI GEMINI, Coniugij Symbolum Rabbiniis.
Ignis in Nuptiis olim adhibitus.
HYMENÆI Statua.
PHILIPPEI ARCVS Dedicatio.
MAXÆMILIANI, Romanorum Regis, Elogium, ex Hermolao
Barbaro.
PHILIPPI I. Hispaniarum Regis, Elogium.
Imp. Cæf. CAROLVS V. Aug. Gallorum Regem, Saxoniam Ducem,
& Hassiæ Principem, captiuos habuit.
Fius animi Moderatio & Clementia, capto Gallo.
PHILIPPVS II. Hispaniarum Indiarumque Rex, Lusitaniam Ca-
stellæ Regno adiunxit.
PHILIPPVS III. Hispaniarum & Indiarum Rex, Mauros Hispaniâ
expulit.
PHILIPPVS IV. Hispaniarum Indiarumque Rex, GERMANIÆ, ab
externis Gentibus penè oppressæ, succurrit.

ARCVS PHILIPPEI PARS POSTERIOR.

Pag. 33.

SYNOPSIS.

AVSTRIACÆ & IBERICÆ Domus Vnitio, per Coniugium PHILIPPI,
Archiducis Austriæ, ac Belgarum Principis, cum
IOANNA, Hispaniarum Infante.
Arcus Dedicatio.
IOANNÆ, Hispaniarum Infantis, in Belgium Aduentus.
CRONI, siue SATVRNI, Icon. Falcem cur gestet?
CYBELE, Mater Deorum, dicta. Cur Turrata?
Eiusdem Icon, ex Iuliæ Piæ, & Faustinae Augg. Numis.
Iugum Aureum, Coniugij Symbolum.
PHILIPPI I. Hispaniarum Regis, Liberi, in Cornucopiæ expressi:
vt in Numis Drusi, & Antonini Aug.
DELPHIN, Maris Imperij Symbolum.
Gemma vetus explicata.
MONARCHIÆ AVSTRIACÆ Typus.
INDIÆ ORIENTALIS Icon.
INDIÆ OCCIDENTALIS Icon.
Orbis Terræ à Prouidentia & Genio, traditur Tito, Neruæ, &
Philippo Augg. in illorum Numis.
Theodosius Magnus Aug. Globo Cæsarum manibus gestari so-
lito, primus CRUCEM infigi curauit.
CADUCEVS, Pacis studium; SPICÆ, Annonæ abundantiam;
PAPAVERA, Securitatem denotant.
HESPERVS, Stellarum maxima, Hispaniæ Symbolum.

ZODIACVS, Aternitatis Symbolum, in Hadriani Aug. Numis.
SOL & LVNA, Aternitatis Symbola, in Numis Vespasiani &
Traiani, Augg.
MONARCHIA AVSTRIACA, omnibus quotquot ab Orbe condito
florere Imperiis, latior.
FERDINANDI CATHOLICI, Hispaniarum Regis, Elogium.
ISABELLÆ, Hispaniarum Reginæ, Elogium.
ERNESTI, Archiducis Austriæ, Belg. & Burg. Gubernatoris, Elog.
ALBERTI, Archiducis Austriæ, Belgarum, &c. Principis, Elogium.
ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Hispaniarum Infantis, Belgarum
& Burgundiæ Principis, Elogium.
FERDINANDI, Hispaniarum Infantis, Belgarum & Burgundio-
num Gubernatoris, Elogium.

PORTICVS AVSTRIACA.

Pag. 43.

SYNOPSIS.

PORTICVS prisca, & in illis Heroum Statuæ.
AVSTRIA, olim PANNONIA SVPERIOR, dicta.
Eadem, iam olim Imperatorum Sedes.
PANNONIÆ, *Imperij grana*, cur Aufonio dicta?
Augusta AVSTRIÆ Domus, supra omnes Cæsareas Familias, Im-
perium quàm diutissimè in Stirpe suâ feliciter seruauit.
ANICIÆ, Familiæ Romanæ, Elogium.
AVSTRIÆ Domus Insignia, eorumque Origo.
GRYPHES, Auri Custodes.
Rosæ Corona, Musis sacra.
LEONES, cur Insignibus, vt Custodes, adiuncti?
OBELISCI, ab Ægyptiis Numini SOLIS consecrati.
AQVILA, Legionum Insigne, apud Persas & Romanos.
Imperium Romanum, *Anchora fluctuantium rerum humanarum*,
Plutarcho appellatum.
AVSTRIA, Cor & Clypeus Romani Imperij.
PLVS VLTRA, Imp. Cæf. CAROLI V. Aug. Symbolum, à quo exco-
gitatum?
AVSTRIACI Imperij Amplitudo, Herculis, Bacchi & Alexandri
Metas excessit.
Columnæ Herculis, Bacchi & Alexandri.
Gesta Principum, Statuis eorum præfigi solita.
AVGVSTVS Cæf. rerum à se gestarum Breuiarium in aheneis Pilis
incidi curauit, Romæ.

XII. CÆSARVM AVSTRIACORVM

BREVIA ELOGIA.

RODOLPHI I. AVG. Elogium.	Pag. 51.
ALBERTI I. AVG. Elog.	55.
FREDERICI III. AVG. Elog.	57.
ALBERTI II. AVG. Elog.	59.
FREDERICI IV. AVG. Elog.	61.
MAXÆMILIANI I. AVG. Elog.	63.
CAROLI V. AVG. Elog.	65.
FERDINANDI I. AVG. Elog.	69.
MAXÆMILIANI II. AVG. Elog.	71.
RODOLPHI II. AVG. Elog.	73.
MATTHIÆ I. AVG. Elog.	75.
FERDINANDI II. AVG. Elog.	77.

Δ Ω Δ Ε Κ Α Θ Ε Ω Ν

SIVE

XII. DEORVM CONSENTIVM

DESCRIPTIO.

Pag. 85.

ORIGO XII. DEORVM ab Ægyptiis.
Iidem cur CONSENTES dicti?
Deum vnum non pauci Gentilium agnouerunt.
Dddd

APOL-

DESCRIPTIONIS POMPÆ INTROITVS, SYNOPSIS.

APOLLINIS Simulacrum, cur Citharam gestet?
 PALLADIS Simulacrum.
 Eadem, Sapientia & militaris Roboris Præses.
 MARTIS VICTORIS Simulacrum.
 CERERIS Simulacrum.
 Eadem, cur *Legifera* dicta?
 IVNONIS Simulacrum.
 VULCANI Simulacrum.
 Idem, cur *Pileatus*?
 NEPTUNI Simulacrum.
 VESTÆ Simulacrum.
 Eadem, variis nominibus appellata.
 MERCVRII Simulacrum.
 VENERIS VICTRICIS Simulacrum.
 Cestus, Veneris Cingulum.
 IOVIS CONSERVATORIS Simulacrum.
 DIANÆ Simulacrum.
 Venatio, Heroicum studium.
 Symbola, XII. CÆSS. AVSTRIACORVM.

Α Π Ο Θ Ε Ω Σ Ι Σ

SERENISSIMÆ PRINCIPIS
 ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ,
 HISPANIARVM INFANTIS, ETC.

Pag. 94.

SYNOPSIS.

FVNALIA & FACES in Funeribus olim adhibitæ.
FCANDELABRVM MYSTICVM Hebræorum, septuplex.
 Idem, quid designet?
 Flores in Funeribus olim spargi soliti.
 D. ISABELLA CLARA EVGENIA post ALBERTI Coniugis obitum
 DIVÆ CLARÆ habitum assumit.
 D. ISABELLA ARAGONIA, Lusitanæ Regina, Regum Regnorumque
 Pacatrix, dicta.
 DIVÆ ISABELLÆ, Hungarica, Francica, Aragonica, Regum Filiæ,
 Cælitum catalogo adscriptæ.
 Scutum & Caduceus, Belli & Pacis Symbola.
 Equus, Belli Symbolum.
 Serpens, Salutis Symbolum.

ARCVS FERDINANDINI

PARS ANTERIOR,

IN QVA VICTORIA NORLINGANA.

Pag. 99.

SYNOPSIS.

MOS ARCVM TRIVMPHALIVM Imperatoribus, post rem præ-
 clarè gestam, erigendorum.
 ARCVS ab Imp. quorum Honori erant erecti, Nomen sortie-
 bantur.
 PRÆLII NORLINGANI Icon.
 FERDINANDVS III. Hungariæ Bohemiæq; Rex; & FERDINANDVS,
 Hispaniarum Infans, Collem ad NORLINGAM, prouidè occu-
 pant & muniunt.
 AQUILÆ binæ DRACONEM discerpunt.
 Iuppiter, geminâ Aquilâ, alterâ ab Oriente, alterâ ab Occidente
 emissâ, Orbem mensus.
 Aquilæ cum Dracone Bellum.
 Eadem ut pullorum indolem exploret?
 Seren^{iorum} FERDINANDORVM, in Prælio Norlingano, Fiducia &
 Robur.
 Eorumdem CONCORDIA.
 PIETATIS Statua.

FERDINANDI III. Hungariæ & Bohemiæ Regis, Elogium.
 NOCTVA, cur PALLADI sacra?
 Claua HERCVLIS, Oleaginea.
 AVRORA ALATA, VICTORIAE habitu, quadrigis vehens.
 Captiui sub Trophæis, in summo Arcu.
 CASTORES, cur pileati, & stellati?
 NORLINGANÆ Victoriæ cum Milburgicâ, collatio.
 NORLINGA olim à CAROLO V. Imp. occupata.

ARCVS FERDINANDINI

PARS POSTERIOR,

IN QVA TRIVMPHVS VICTORIÆ NORLINGANÆ.

Pag. 108.

SYNOPSIS.

Triumphantium splendor.
 Bassi Epigramma in GERMANICVM Cæs.
 Radiata Imperatorum capita.
 Nimbus, Deorum vel Imperatorum capita ambiens.
 Urbium captarum Simulacra in Triumphis exhibita.
 Ducum Nomina in Signis prælata.
 VICTORIA NORLINGANA, ipso die S. Victoris, relata.
 HONORIS Statua.
 VIRTUTIS Statua.
 VIRTUTIS MILITARIS Encomium, ex Aristotele.
 VIRTUS, Heroum Mater.
 LIBERALITAS Regis Catholici, PHILIPPI IV.
 Idem, LOCUPLETATOR ORBIS TERRARVM.
 Eiusdem PROVIDENTIA.
 Idem, RESTITUTOR ORBIS TERRARVM.
 NOBILITATIS Effigies.
 IUVENTÆ Effigies.
 Iuvenes, à Iuuando, dicti.
 IUVENTÆ Spatium, ex Varrone.
 Alexander Macedo ætatis suæ anno xxvi. Victoriâ de DARIO,
 ad Arbella, reportat.
 Eiusdem ætatis cum essent Seren^{mi} FERDINANDI, NORLINGANA
 Victoriâ potiuntur.
 Scipio Nouam Carthaginem expugnat, ætatis suæ anno xxv.
 Pompeius eodem ætatis suæ anno, de Hiabâ, Africæ Rege,
 triumphauit.
 NORLINGA olim ΒΟΜΟΙ ΦΛΑΟΥΙΟΙ, ARÆ FLAVIÆ, dicta.
 LVCIFERI Laureati Effigies.
 Idem, Equo Alato vehi, Poëtis dictus.
 IO TRIVMPHE, accini solitum Triumphantibus.
 CONCORDIA EXERCITVVM, Cæsarei & Regij.
 FIDES MILITVM.
 MANVBIAE, quid priscis?

TEMPLVM IANI.

Pag. 117.

SYNOPSIS.

IANVS, antiquissimus Italiæ Rex.
 Idem cur Bifrons?
 TEMPLVM IANI, à Numâ Rege conditum.
 BELLII PORTAE.
 FVROR, in IANI TEMPLO victus & catenatus.
 Idem, cur pingatur cæcus?
 HARPYIARVM Descriptio.
 HARPYIA Galeata & Clypeata in Numo L. Valerij.
 ÆGIS, Lorica Iouis. Martialis explicatus: Seruij error.
 GORGONIS caput, cur alatum?
 FAMIS Icon. Cur caudata?
 PESTIS Icon. ΑΙΜΟΝΕ *pestis* ΑΙΜΟΝ, PESTIS post FAMEM.
 FAMES & PESTIS, mala Diuinitus immissa.
 SÆVITIEI MILITARIS Icon.

PAVO-

DESCRIPTIONIS POMPÆ INTROITVS, SYNOPSIS.

PAVORIS & PALLORIS, Icon.
 Iisdem, à Tullo Hostilio Rege, Templum erectum.
 PAUPERATIS & LVCTVS, Icones.
 FACES INVERSÆ, Luctus Signum.
 RIXÆ & DISCORDIÆ Icon.
 VEXILLVM PVNICEVM, Pugnæ signum.
 PACIS Typus.
 CADVCEI Descriptio & Interpretatio.
 Numus Vespasiani Aug. aduersus Ioannem Trifanum, Sanctamantum, explicatus.
 SERPENS, Hostilitatis Belliq. Symbolum.
 Numus C. Cæf. Octauiani Aug. in quo gemini Angues, Victoriâ intermedia, novè explicatus.
 Pacificatores, *Medij* dicti.
 Numus M. Antonij III. Viri, interpretatus.
 Pax inter M. Antonium & C. Cæf. Octavianum, Interprete Octaviâ.
 Vrcecolus, Expiationis Symbolum.
 Vespasiani & Titi Augg. Itémque Cretensium Numis, lux data.
 DRACO, Belli Symbolum.
 Idem, Palladi Sacer.
 DRACONES, inter Signa Militaria.
 DRACO calcatus, Belli oppressi Symbolum.
 Io. Trifani error, in Explicatione Gemmæ Cæsareæ, siue Achatis Tiberiani, qui in Gazophylacio Regis Galliarum, asseruatur.
 TRANQVILLITATIS,
 SECVRITATIS,
 ABVNDANTIÆ & VBERTATIS,
 TEMPORVM FELICITATIS,
 CONCORDIÆ,
 Sciluri, Scytharum Principis, Fasciculus.
 IANI TEMPLVM claudendi & aperiendi causa, aduersus Seruij, aliorumque sententiam.
 A quibus id clausum?
 Votum pro PACE & CONCORDIA Christianorum Principum.
 GOTHOFREDI BVLLONII, Marchionis Antuerpiani, Expeditio in Terram sanctam.

ARBOR GENEALOGIÆ AVSTRIACÆ.

Pag. 143.

SYNOPSIS.

Imp. Cæf. RODOLPHI I. Aug. erga SS. Eucharistiam, Cultus singularis.
 Iusti Lipsij, de eadem re, Epigramma.
 CÆSARVM AVSTRIACORVM Pietas.
 Philippi, Macedoniæ Regis, *ἱερὸς πόλεμος*, *Bellum sacrum*.
 PHILIPPORVM Hispaniæ Regum, in Catholicâ Religione propagandâ, studium.
 Clementis VIII. Pont. Max. illustre eius rei Testimonium.

MERCVRIVS ABITVRIENS.

Pag. 147.

SYNOPSIS.

MERCVRII Simulacrum petasatum, & marsupium gestans.
 Mercurius Belgis quondam cultus.
 OPVLENTIÆ Typus.
 COMI, Epularum Præsidis, Effigies.
 PAUPERATIS & INDVSTRIÆ Typus.
 Paupertati & Arti Ara erecta, apud Gades.
 Florentis olim Nauigationis apud Antuerpienses, Typus.
 OCEANI Icon.
 NEPTVNVS *Γαιήοχος*, *Terram continens*.
 TRITONVM Icon.
 ANTVERPIÆ Elogium, è Cardano.

ARCVS MONETALIS

PARS PRIOR.

Pag. 151.

SYNOPSIS.

POTOSIS, PERVVIÆ mons Argentifer.
 MONS AVREVS à Pompeio, in Triumpho de Mithridate victo, circumlatus.
 MONETÆ Typus.
 MONETA, ad commercium Generis humani, cusa.
 NVMI Institutio.
 COLUMNÆ Herculis.
 SOLIS appellatione Aurum, LVNÆ verò Argentum, Alchymistæ denotant.
 IASONS in Colchos, ad VELLVS AVREVM rapiendum, Nauigatio.
 VELLERIS AVREI Ordo, à Philippo Bono, Burgundiæ Brabantique Duce, institutus.
 Per VELLVS AVREVM, quid Veteres designarint?
 Aurifera Mexicanorum & Peruanorum Regna, auspiciis Imp. Cæf. CAROLI V. Aug. Hispaniarum Regis, subacta.
 Oues Aureis Velleribus conspicuæ ad Bætim, Hispaniæ Flumen.
 DRACO PERVIGIL, Aurei Velleris Custos.
 NAVIS, Felicitatis Symbolum.
 CVNICVLVS, cur in antiquis Hispaniæ Numis, expressus?
Cuniculosa Celtiberia, Catullo dicta.
 PERVVIVS Flumen, Regioni vniuersæ nomen dedit.
 ARGENTEVS AMNIS, vulgò *Rio de la Plata*.

ARCVS MONETALIS

PARS POSTERIOR.

Pag. 155.

SYNOPSIS.

PERVVIÆ, Auri Argentique venis opulentissima.
 In POTOSINO Monte, Argenti vena lanceæ altitudine supra Terræ superficiem eminens.
 Hispania, ÆRARIVM PRINCIPATVS PERPETVI.
 Mons Argenteus, in Hispaniâ.
 FVLME, olim Nota Monetalis.
 FVLME AVREVM Aquilæ, Legionum Signa, vnguibus tenebant.
 Idem, Ioui Capitolino consecratum.
 HERCVLES AVREA MALA Hesperidum rapit.
 Hesperidum Insulæ, vbi sitæ?
 Hesperidum Mala, quænam sint?

HERCVLES PRODICIVS.

ARCVS PARS PRIOR.

Pag. 159.

SYNOPSIS.

PRODICI CERI, de HERCVLIS cum VOLVPTATE & VIRTUTE, Congressu, Commentum.
 VIRTUTIS & HONORIS Templum.
 SPHINX, Roboris & Prudentiæ Symbolum.

BELLEROPHON:

ARCVS PARS POSTERIOR.

Pag. 162.

SYNOPSIS.

BELLEROPHON, Glauci, Corinthiorum Regis, Filius.
 Idem CHIMÆRAM domat.
 Illa, quid denotet?

Eeeee

SPECTA-

SPECTACVLA MOBILIA.

PASSIM PER VRBEM DISPOSITA.

Pag. 165.

GIGAS.

GIGANTIS ANTVERPIANI Fabula.

ELEPHAS.

ELEPHAS ab EMANVELE, Lusitaniæ Rege, ad Imp. Cæs. FERDINANDVM I. Aug. missus.

BALÆNA.

BALÆNE, in Baltico Mari, frequentes.
Baltia Insula.

CVRRVS ÆQVOREVS.

οαλασηκρατειν, Maris Imperio potiri, præcipuum Potentiæ præsidium.

PARNASSVS.

Lacedæmonij ante Prælij discrimen MYSIS sacrificabant, & cur:
HERCVLI & MYSIS Templum commune à Fulvio Nobiliore,
Consule, dedicatum.MAGISTRATVS Seren^{mo} Principi ADVENTVM gratulatur.

FESTORVM IGNIVM HILARIA.

IGNES TRIVMPHALES totâ Vrbe exstructi.

Pag. 169.

Loca Vrbis celebriora à Seren^{mo} Principe lustrata.

MOENIVM ANTVERPIENSIVM Amœnitas.

TVRRIS TEMPLI MARIANI, Elegancia & Altitudo.

TEMPLVM MARMOREVM SOCIET. IESV.

SACELLVM MARMOREVM GAVERELLIANVM.

DOMVS PET. PAVLLI RVBENII, Equitis, Æui nostri Apellis.

Metrodorus, Pictor & Philosophus.

TYPOGRAPHEION PLANTINIANVM.

AVLÆORVM OFFICINA.

DISCESSVS SEREN^{mi} PRINCIPIS.

VRBIS ANTVERPIÆ ICON.

Quâ Locorum insignium, ac VLB TRIVMPHALIS Designatio est
expressa.

Pag. 172.

LAVREA CALLOANA.

APPENDIX AD POMPAM INTROITVS

SER^{mi} PRINCIPIS FERDINANDI AVSTRIACI, ETC.

IN VRBEM ANTVERPIAM.

Pag. 173.

SYNOPSIS.

ΚΑΛΑΪΝΙΚΟΣ, Pulcer Victor: Cognomentum claris Ducibus
olim datum.Hercules sic dictus: itemq; Seleucus, Syriæ Rex, & Imp. Cæs. Iu-
stinianus Aug.

NAVIS, Felicitatis Symbolum.

PROVIDENTIA AVGVSTA, Bifrons.

ANTVERPIÆ & AVDOMAROPOLEOS, Effigies.

TROPHÆVM.

VICTORIÆ GEMINÆ.

CORONA CIVICA, ex Augusti Cæs. Numis representata.

Cur eadem Quercea?

CORONA OBSIDIONALIS, cur Graminea?

LAVREA Victoribus oblata.

CORONA AVREA, TRIVMPHALIS.

VIRTUTIS & FORTVNÆ Icon.

TRITONIS Effigies in Nauibus efficta.

GENIVS DELPHINO infidens.

LAVREÆ CALLOANÆ

DIARIVM HISTORICVM.

Pag. 177.

SYNOPSIS.

XIII. IVNI, ANN. M. DC. XXXVIII. Classis Bataua, Præfecto Gul. Co-
mite Nassauio, Lilloam & Lifkenshocam appellit.XIV. IVNI, Bataui per Scaldis æstuarium, Flandriæ aggeres inuadunt.
VERBROCAM Castellum, Hulsto oppido vicinum; &
CALLOAM Castellum, altero lapide ab Vrbe ANTVERPIA re-
motum, hostes occupant.Ant. Siuori, Equitis, Cōsulis Antuerpiani, cura de Vrbis custodiâ.
MARIANVM & PERLÆVM, Castella.

Hostes quadrifariam se muniunt.

Regiorum Munitiones in Aggere, versus CALLOAM.

Seren^{mus} Princeps, FERDINANDVS AVSTRIACVS, Belgarum Prorex,
ANTVERPIAM proficiscitur.

Exercitus Regij per Belgium Partitio.

Ser^{mus} Cariniani Princeps, FRANCISC. THOMAS A SABAVDIA, Re-
giorum apud Belgas armorum Gubernator.

Guliel. de Bette, Marchio Ledæus.

Andr. Cantelmus, Regiarum in Flandriæ Prouinciâ copiarum,
aduersus Batauos Præfectus.Sigismundus Sfondratus, Montisfiani apud Subalpinos Mar-
chio, Equitum Regiorum Promagister, in Wafiam tendit.

Fonclari & Sastagi Comes, Henr. de Alagonâ.

Paull. Bernardus, Comes Fontanius.

XV. IVNI, Legio Germanica Adelshouij, Beueram tendit.

Princeps Arausinus exploratum mittit, de successu Expedi-
tionis Gul. Nassauij.Seren^{mus} Princeps FERDINANDVS, Belgarum Prorex, ANTVERPIAM
venit.XVI. IVN. Batauorum & Regiorum in Calloano Aggere pugna,
alternante Victoriâ.

Fontani Comititis Prouidentia.

Hostis munitione in Aggere excitatâ, expulsus.

Fonclarus Comes ad Beueranum Aggerem missus.

XVII. IVN. Consules & Senatus Antuerp. Commeatum ad Castella
mittunt.

XVIII. IVN. Batauorum in Beuerana Castra irruptio.

Mauritij, Comititis Nassauij, Mors.

Marchionis Ledæi à Mosâ Aduentus.

Concilium Bellicum in Veriâ habitum.

XIX. IVN. Apparatus ad Hostem trifario assultu inuadendum.

XX. IVN. VERBROCANI CASTELLI oppugnatio, Ductore Cantelmo.
CALLOÆ oppugnatio, Comite Fonclaro, Ductore.Hostilium in BEVERANO AGGERE, Castrorum oppugnatio,
Marchione Ledæo, Ductore.

XXI. IVN. Apparatus ad alteram in hostes impressionem.

Guliel. Comititis Nassauij Fuga.

Exercitus Batauici Fuga, & Cædes.

Capta Batauorum supra tria Millia.

XXII. IVN. Publica ANTVERPIENSIVM, ob CALLOANAM VICTORIAM
Latitia.

FERDINANDI Principis in Captiuos Benignitas.

Victoria altera olim ad Calloam parta, Anno M. CCCC. LXXXIV.

AVDOMAROPOLIS, GELDRIA, FONTARABIA, BAYA in nouo Orbe,
LEMGOVIA, Obsidione liberata.

Imperij Romano-Austriaci continui ANNVS BIS-SÆCVLARIS.

I N D E X

R E R V M M E M O R A B I L I V M

E T O B S E R V A T I O N V M .

QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A.

BVNDANTIÆ & VBERTATIS Typus.	Paginâ 138.
ABYLA, Herculis Columnarum, una.	24.
ÆGIS, Lorica Iouis & Mineræ.	20. & 120.
ALBERTI, Archiducis Austriae, Belgarum Principis, Elogium	40.
ALBERTI I. Imperatoris Elogium & Res gestæ.	55.
ALBERTI II. Imp. Elog. & Res gestæ.	59.
Alchymistæ SOLIS appellatione Aurum; LVNÆ verò, Argentum denotant.	152.
Alexander Macedo ætatis anno XXVI. Darium ad Arbella, vincit.	113.
ALPHONSVS I. Lusitanie Rex.	24.
Anicia, Familia Romana.	46.
ANTVERPIÆ Elogium è Cardano.	150.
Antuerpiensium Oratio gratulatoria de ADVENTV Principis.	3.
APOLLINIS Simulacrum, cur citharam gesseret?	87.
APOTHEOSIS ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ.	94.
AQVILA, Legionum Insigne, apud Persas & Romanos.	48.
Aquila, ut pulorum indolem exploret?	102.
Aquile cum Dracone Bellum.	ibid.
Aquile gemina in Brabantiam aduolant.	2.
AREOR GENEALOGIÆ AVSTRIACÆ.	143.
ARCVS ab Imp. quorum Honori erant erecti, Nomen sortiebantur.	99.
ARCVS FERDINANDINI Pars anterior.	ibid.
ARCVS FERDINANDINI Pars posterior.	108.
ARCVS LVSITANICI Pars prior.	19.
ARCVS LVSITANICI Pars posterior.	22.
ARCVS MONETALIS Pars prior.	151.
ARCVS MONETALIS Pars posterior.	155.
AREVS PHILIPPEI Pars anterior.	25.
AREVS PHILIPPEI Pars posterior.	33.
ARGENTEVS AMNIS, vulgò, Rio de la Plata.	154.
Augusta Treuironum Francipelluntur.	4.
Augustus Cæs. Rerum à se gestarum Breuiarium constituit Romæ.	50.
AVLÆORVM Officina.	171.
AVREA MALA Hesperidum ab Hercule decerpta.	157.
AVRORA Alata, VICTORIÆ habitu.	105.
AVSTER, FVLGINE armatus.	15. 16.
AVSTRIA olim PANNONIA SVPERIOR, Romanis dicta.	43.
Eadem, Imperatorum Sedes habita.	ibid.
AVSTRIACORVM Cæsarum Pietas.	144.
AVSTRIÆ DOMVS, supra omnes Cæsareas Familias Imperium quàm diutissimè in Stirpe suâ seruauit.	44.
Eadem COR & CLYPEVS Romani Imperij à Frederico II. Imp. dicta.	49.
Eiusdem Insignia: & Origo eorumdem.	47.
AVSTRIACÆ & BVRGVNDICÆ Domus Vnitio.	25.
AVSTRIACI Imperij Amplitudo, Herculis & Bacchi Metas excessit.	49.

B.

BALÆNÆ, in Baltico Mari frequentes.	166.
Baltia Insula.	ibid.
Bassi Epigramma in Germanicum Cæs.	109.
BELLEROPHON.	162.
Idem Glauci, Corinthiorum Regis, Filius.	ibid.
Chimeram domat.	163.
BELLI PORTÆ.	118.

BONI EVENTVS Typus in Numis.	22.
BOREÆ Icon.	15.
Idem, Anguipes.	16.
BVRGVNDICÆ & AVSTRIACÆ Domus Vnitio.	25.

C.

CADVCEI Descriptio.	124.
CALLINICVS, Cognomentum Victoribus datum.	173.
CÆSARVM AVSTRIACORVM Pietas.	144.
CALPE, Herculis Columnarum una.	24.
CANDELABRVM Mysticum Hebraeorum, septuplex.	94.
Idem, quid designet?	95.
CAROLI V. Imp. Elogium & Res gestæ.	65.
CAROLVS V Imp. Franciscum I. Gallorum Regem, ad Ticinum capit.	29.
Eiusdem Moderatio & Clementia.	ibid.
Symbolum eius PLVS VLTURA, à quo excogitatum?	49.
CARYATIDES, Statue muliebres, oneri ferendo collocatæ.	23. 105.
CASTORES, cur Pileati & Stellati?	106.
Celtiberia Cuniculosa, cur Catullo dicta.	154.
CERERIS Simulacrum.	88.
Eadem, cur Legifera dicta?	ibid.
Cestus, Veneris Cingulum.	92.
CHERVINI gemini, Connubij Symbolum Rabbini.	27.
CHIMÆRA quid?	164.
CLAVA Herculis, Oleaginea.	105.
CLEMENTIÆ Typus, in Numis.	23.
CLEMENTIS VIII. Pont. Max. de PHILIPPI II. Hispaniar. Regis, Pietate, illustre Testimonium.	144.
COLVMNA Alexandri.	50.
COLVMNA ANTONINIANA illustrata, aduersus Baronium.	16.
COLVMNÆ Bacchi.	49.
COLVMNÆ Herculis.	49. 152.
COMI, Epularum Præsidis, Effigies.	148.
CONCORDIA EXERCITVVM, Cæsarei & Regij.	115.
CONCORDIÆ Typus.	139.
CONSENTES DII XII. cur ita dicti?	85.
CRONVS Deus, idem qui Saturnus.	33.
Falcem cur gesseret?	ibid.
CYNICVLVS, cur in antiquis Hispaniæ Numis expressus?	153.
CYBELE, Deum Mater, priscis dicta.	34.
Cur turrata?	ibid.

D.

DANVBI Icon in priscis Numis.	18.
DELPHIN, Maris Imperium denotat.	35.
DEVM VNVM non pauci Gentilium agnouerunt.	86.
DIANÆ Simulacrum.	92.
Discessus Seren ^m PRINCIPIS.	171.
DISCORDIÆ Icon.	124.
DIVA ISABELLA ARAGONIA, Lusitania Regina, Regum Regnumque pacatrix, dicta.	96.
DIVÆ ISABELLÆ, Hungarica, Francica, & Aragonica, Regum Filiæ, Calitum Catalogo adscriptæ.	96.
Domus PET. PAVLLI RVBENII, Equitis.	171.
Δωδενὰ Θεῶν origo.	85.
DRACO, Belli Symbolum.	132.
Idem, PALLADI Sacer.	134.

Fffff

Draco

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Draco calcatus, Belli oppressi Symbolum.
DRACO PERVIGIL, Aurei Velleris Custos.
DRACONES, inter Signa Militaria.
Ducum nomina in Signis praelata.

E.

ELYPHAS ab EMANVELE, Lusitania Rege, ad Imp. Caf. FER-
DINANDVM I. missus.
EMANVEL Lusitaniae Rex.
Equus, Belli Symbolum.
ERNESTI, Archiducis Austriae, Elogium.

F.

FACES in Funeribus olim adhibita.
Facies inuversa, Luctus signum.
FAMIS Icon. Cur caudata?
FELICITATIS Typus, in Numis.
FERDINANDI Aragonij, Hispaniar. Regis, Elogium.
FERDINANDI I. Imp. Elogium, & Res gesta.
FERDINANDI II. Imp. Elogium, & Res gesta.
FERDINANDI III. Hungariae & Bohemiae Regis, Elogium.
FERDINANDORVM Congressus ad NORLINGAM.
FERDINANDORVM in Praelio NORLINGANO Fiducia & Robur.
Eorumdem Concordia.
FERDINANDVS Hispaniar. Infans, Belgarum Gubernator à Rege
declaratur.
NAVIGATIO eius Barcinone Genuam.
PROFECTIO eius in Belgium.
COLONIAM venit.
BRUXELLAM intrat.
ANTVERPIAM petit.
Comitatus eius.
LAVREA illi oblata.
FERDINANDVS III. Hungariae Bohemiaeque Rex, & FERDINANDVS
Hispaniarum Infans, Collem ad NORLINGAM prouide occupant
& muniunt.
Idem Victoriâ NORLINGANA potiti anno aetatis suae XXVI.
FESTORVM IGNIVM HILARIA.
FIDES MILITVM.
Flores in Funeribus olim adhibiti.
FREDERICI III. Imp. Elogium & Res gesta.
FREDERICI IV. Imp. Elogium & Res gesta.
FVLME AVREVM Aquila, Legionum Signa, vnguibus tenebant.
Idem, IOVI CAPITOLINO sacratum.
FVLME olim nota Monetalis.
FVROR in IANI TEMPIO vinctus & catenatus.
Idem, cur pingatur cacus?

G.

GASPAR DE GVSMA, Comes Oliuariensis, &c.
GENIVS Urbis Antuerpiensis.
Gesta Principum Statuis eorum praefigi solita.
GIGANTIS Antuerpiani Fabula.
GORGONIS caput, cur alatum?
GOTHOFREDI BVLLONII Expeditio in Terram sanctam.
GRYPHES auri Custodes.

H.

HARPYIA Galeata & Chybeata.
HARPYIARVM Descriptio.
HERCVLES PRODICIVS.
HERCVLI & MVSIS Templum commune à Fulvio Nobiliore Consule
dedicatum.
HERCVLIS cum VOLVPTATE & VIRTUTE Congressus.
Hesperidum Insula ubi sita?
Hesperidum Mala, quanam sint?

135.
153.
134.
110.

166.
21.
98.
40.

94.

123.

121.

23.

40.

69.

77.

104.

17.

102.

103.

1.

15.

1.

2.

ibid.

46.

5.

9.

100.

113.

169.

115.

95.

57.

61.

156.

ibid.

156.

118.

119.

105.

14.

50.

165.

121.

141.

47.

120.

119.

159.

167.

159.

157.

158.

HESPERVS, Stellarum maxima.
Hippocampæ, cur sic dicti?
HISPANIA, Atrarium Principatus perpetui.
Hispania, Zephyri domicilium.
Hispanici Imperij Latitudo.
HONORIS Statua.
HYMENÆI Statua.

37.
17. 20.
155.
15.
39.
111.
27.

I.

IANI TEMPLVM à NYMA Rege conditum.
Idem claudendi & aperiendi causa, aduersus Seruij, aliorumque
sententiam.
A quibus id clausum?
IANVS, antiquissimus Italiae Rex.
Idem, cur Bisrons?
IASONIS in Colchos, ad Vellus Aureum rapiendum, Navigatio.
Ignis in Nuptiis olim adhibitus.
Imperium Romanum, Anchora fluctuantium rerum humanarum.
INDIÆ OCCIDENTALIS Simulacrum.
INDIÆ ORIENTALIS Simulacrum.
INDVSTRIÆ Typus.
IOANNÆ Hispaniar. Infantis, in Belgium Aduentus.
IOANNES I. Lusitaniae Rex.
IOVIS CONSERVATORIS Simulacrum.
ISABELLA CLARA EVGENIA post Mariti obitum D. CLARÆ ha-
bitum assumit.
Eius Obitus.
Eiusdem Elogium.
ISABELLÆ, Hispaniarum Reginae, Elogium.
Eiusdem curâ, nouus Orbis detectus.
Iugum aureum coniugale.
IVNO Gamelia.
IVNONIS Simulacrum.
IVPITER & IVNO, Dij Coniugales priscis habiti.
Iupiter, geminâ Aquilâ emissâ, Orbem metitur.
Iusti Lipsij Epigramma in RODOLPHI I. Caf. Pietatem.
Iuuenes unde dicti?
IUVVENTÆ Effigies.
Iuuenta spatium, ex Varrone.

118.
140.
141.
117.
ibid.
152.
27.
49.
36.
ibid.
148.
33.
24.
92.
96.
1.
41.
40.
ibid.
34.
25.
89.
25.
101.
143.
113.
ibid.
ibid.

L.

LACEDEMONIJ ante praelij discrimen MVSIS sacrificabant; & cur?
LAURVS, cur Victoria Symbolum?
LÆTITIÆ PVBLICÆ Icon.
LEONES, cur Insignibus ut Custodes, adiuncti?
LIBERALITAS Regis Catholici, PHILIPPI IV.
LVCIFERI Laureati Effigies.
LVCTVS Icon.
LVSTITANIÆ Insignia unde originem habeant?
LVSTITANORVM Arcus.

167.
9.
14.
47.
112.
114.
123.
24.
19.

M.

MAGISTRATVS Antwerp. FERDINANDO ADVENTVM gratulatur.
MANVBIÆ, quid priscis?
MANVS, Virtutis Bellicae ac Fidei Symbolum.
MARIS Imperium.
MARS GRADIVVS.
Martialis explicatus.
MARTIS VLTORIS Simulacrum.
MATTHIÆ I. Imp. Elogium & Res gesta.
MAXEMILIANI, Archiducis Austriae, cum MARIA BVRGVNDIA, Con-
iugium.
MAXEMILIANI I. Rom. Regis Elogium, ex Hermolao Barbaro.
MAXEMILIANI I. Imp. Elogium & Res gesta.
MAXEMILIANI II. Imp. Elogium & Res gesta.
MERCVRII ABITVRIENTIS PEGMA.
MERCVRII Simulacrum.
Idem, Belgis quondam cultus.

167.
116.
8.
166.
12.
120.
88.
75.
26.
28.
63.
71.
147.
91. 147.
ibid.
Meiro-

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

<i>Metrodorus Pictor & Philosophus.</i>	171.
<i>Mexicanorum & Peruanorum Aurifera Regna auspiciis Imp. Caf.</i>	
<i>CAROLI V. Aug. Hispaniarum Regis, subacta.</i>	153.
<i>MOENIVM Antuerpiensium Amœnitas.</i>	169.
<i>MONARCHIÆ AVSTRIACÆ Typus.</i>	36.
<i>MONETALIS ARCVS Pars prior.</i>	151.
<i>MONETALIS ARCVS Pars posterior.</i>	155.
<i>Moneta ad commercium Generis humani, cusa.</i>	151.
<i>MONETÆ Typus.</i>	ibid.
<i>Mons Argentens in Hispaniâ.</i>	155.
<i>Mons Aureus à Pompeio in Triumpho de Mithridate victo, circum-</i>	
<i>latus.</i>	151.
<i>Mos Arcuum Triumphalium Imperatorib. post rem præclare gestam,</i>	
<i>erigendorum.</i>	99.

N.

<i>NAVIGATIONIS, apud Antuerpienses olim florentis, Typus.</i>	149.
<i>NAVIS, Felicitatis Symbolum.</i>	153.
<i>NEPTVNI Simulacrum.</i>	89.
<i>NEPTVNVS TAVROX, Terram continens.</i>	149.
<i>Nimbus Deorum vel Imperatorum capita ambiens.</i>	109.
<i>NOBILITATIS Effigies.</i>	113.
<i>Noctua, cur PALLADI sacra?</i>	104.
<i>NORLINGA, olim ARÆ FLAVIÆ, dicta.</i>	114.
<i>NORLINGA à CAROLO V. Imp. olim occupata.</i>	107.
<i>Norlinganæ Victoria cum Milburgicâ, collatio.</i>	106.
<i>Norlingani Prælij Icon.</i>	99.
<i>NVMI Institutio.</i>	151.
<i>Numus C. Caf. Octavianus Aug. in quo gemini Angues, Victoriâ mediâ,</i>	
<i>nonè explicatus.</i>	127.
<i>Numus M. Antonij III. viri, interpretatus.</i>	129.
<i>Numus Vespasiani Aug. aduersus Ioan. Trifanum, explicatus.</i>	125.

O.

<i>OBELISCI ab Ægyptiis SOLI consecrati.</i>	48.
<i>OCEANI Icon.</i>	149.
<i>OCTAVII, COMITIS PICOLOMINEI, Elogium.</i>	83, 84, 101.
<i>Oculus Sceptro appictus, Regis Typus, Ægyptiis.</i>	25.
<i>OPVLENTIÆ Typus.</i>	148.
<i>Oves aureis Velleribus conspicuæ, in Hispaniâ.</i>	153.

P.

<i>PACIFICATOR habitus, in statu.</i>	11.
<i>Pacificatores, Medij, dicti.</i>	128.
<i>PACIS Typus.</i>	124.
<i>PALLADIS Simulacrum.</i>	88.
<i>Eiusdem Chypus.</i>	104.
<i>Eadem Sapientiæ & Militaris Roboris Præses.</i>	88.
<i>PALMÆ natura.</i>	14.
<i>PANNONIÆ, Imperiis grauidæ, cur Ausonio dictæ?</i>	44.
<i>PAPAVER, Securitatæ Symbolum.</i>	23.
<i>PARNASSVS.</i>	167.
<i>PAVORIS & PALLORIS Icon.</i>	122.
<i>Isdem à Tullo Hostilio Templum erectum.</i>	ibid.
<i>PAVPERTATIS Typus.</i>	148.
<i>Paupertatis & Artis Ara apud Gades.</i>	149.
<i>PAVPERTATIS & LVCTVS Icones.</i>	123.
<i>Pax inter M. Antonium & C. Caf. Octavianum, Interprete Octaviâ.</i>	129.
<i>PERSÆ, Statuæ oneri ferendo collocatæ.</i>	20.
<i>Peruanorum & Mexicanorum Aurifera Regna auspiciis Imp. Caf. CA-</i>	
<i>ROLI V. Aug. Hispaniarum Regis, subacta.</i>	153.
<i>PERVVIA, Auri Argentiq. fodinis opulentissima.</i>	155.
<i>PERVVIVS Flumen, à quo Regio uniuersa nomen sortita.</i>	154.
<i>PESTIS Icon.</i>	121.
<i>PHILIPPI, Macedoniæ Regis, ἱερὸς πόντος, Bellum sacrum.</i>	144.
<i>PHILIPPI I. Hispaniarum Regis, Elogium.</i>	29.

<i>Eius Coniugium cum IOANNA, FERDINANDI & ISABELLÆ, Ca-</i>	
<i>tholicorum Regum, Filiâ.</i>	33.
<i>PHILIPPVS Imp. primus omnium Imp. Romanor. Christianis sacris</i>	
<i>addictus.</i>	13.
<i>PHILIPPVS II. Hispaniar. Indiarumq. Rex, Lusitaniam Castellæ ad-</i>	
<i>iungit.</i>	30.
<i>PHILIPPVS III. Hispaniar. & Indiarum Rex, Mauros Hispaniâ ex-</i>	
<i>pellit.</i>	31.
<i>PHILIPPVS IV. Hispaniar. & Indiarum Rex, GERMANIÆ succurrit.</i>	32.
<i>Eius Liberalitas.</i>	112.
<i>PHILIPPORVM, Hispaniæ Regum, in Catholicâ Religione propagan-</i>	
<i>dâ, studium.</i>	144.
<i>PIETAS AVSTRIACORVM CÆSS.</i>	144.
<i>PIETATIS Statua.</i>	103.
<i>POMPEIVS anno ætatis suæ XXV. de Hiarta, Africa Rege, triumphauit.</i>	113.
<i>PORTA CÆSAREÆ.</i>	7.
<i>PORTICVS CÆSAREO-AVSTRIACÆ.</i>	43.
<i>Porticus prisca, & in illis Statuæ.</i>	ibid.
<i>POTOSIS, Peruuia Mons Argentiifer.</i>	151, 155.
<i>Principum gesta, Statuæ eorum præfigi solita.</i>	50.
<i>PROVIDENTIA Regis Catholici, PHILIPPI IV.</i>	112.
<i>PROVIDENTIÆ Typus.</i>	25.

R.

<i>RADIATA Imp. capita.</i>	109.
<i>Roberti Tucheræ, Equitis, Consulis, Oratio ad Principem.</i>	6.
<i>RODOLPHI I. Imp. Elogium & Res geste.</i>	51.
<i>Eius erga SS. Eucharistiæ Cultus singularis.</i>	143.
<i>RODOLPHI II. Imp. Elogium & Res geste.</i>	73.
<i>Rosæ Corona Musis sacra.</i>	47.
<i>RIXÆ Icon.</i>	124.

S.

<i>SACELLVM Marmoreum Gauerellianum.</i>	170.
<i>SALVS PVBLICA.</i>	12, 98.
<i>SEVITIÆ MILITARIS Icon.</i>	121.
<i>Sciluri, Scytharum Principis, Fasciculus.</i>	139.
<i>Scipio Nouam Carthaginem expugnat ætatis suæ anno XXV.</i>	113.
<i>SCVTVM & CADVCEVS, Belli & Pacis Symbola.</i>	97.
<i>SECVKITATIS Typus.</i>	138.
<i>SERPENS, Hostilitatis Bellique Symbolum.</i>	126.
<i>Idem, quâ ratione Salutis Symbolum?</i>	98.
<i>SOL & LVNA, Æternitatis Symbola.</i>	38.
<i>SPECTACVLA MOBILIA.</i>	165.
<i>SPEI Statua.</i>	12.
<i>SPES FELICITATIS ORBIS.</i>	13.
<i>SPES PVBLICA.</i>	12.
<i>SPHINX, Roboris & Prudentiæ Symbolum.</i>	161.
<i>SYMBOLA XII. CÆSS. AVSTRIACORVM.</i>	93.

T.

<i>TEMPLVM IANI à Numâ Rege conditum.</i>	118.
<i>TEMPLVM MARMOREVM Societ. IESV.</i>	170.
<i>TEMPORVM FELICITATIS Typus.</i>	138.
<i>TEMPVS Circulum aureum gestans, cur à prisca expressum?</i>	26.
<i>THEODOSIVS Imp. Orbi Cæsarum manibus gestari solito, Crucem infigi</i>	
<i>primus curauit.</i>	37.
<i>TRANQVILLITATIS Typus.</i>	137.
<i>Trifani error, in Explicatione GEMMÆ CÆSAREÆ, siue ACHATIS</i>	
<i>TIBERIANI, qui in Gazophylacio Regis Galliarum, asseruatur.</i>	136.
<i>TRITONVM Icon.</i>	149.
<i>TRIVMPHANTIBVS accini solitum, IO TRIVMPHE.</i>	115.
<i>TRIVMPHANTIVM splendor.</i>	108.
<i>TVRRIS Templi MARIANI Elegantiæ & Altitudo.</i>	170.
<i>Typographeion Plantinianum.</i>	171.

Ggggg

V.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

V.			
Vasco de Gama, Lusitanus, in Indiam Orientalem primus nauigavit, superato bonæ Spei promontorio.		VICTORIA NORLINGANA ipso die S. VICTORIS, relata.	110.
VELLERIS AVREI Ordo à PHILIPPO BONO, Burgundia Brabantique Duce, institutus.	21.	VIRTUS, Heroum Mater.	111.
Per Vellus Aureum quid veteres designarint?	152.	VIRTVTIS MILITARIS Encomium, ex Aristotele.	ibid.
VENATIO, Heroicum studium.	ibid.	VIRTVTIS Statua.	ibid.
VENERIS VICTRICIS Simulacrum.	93.	VIRTVTIS & HONORIS Tempus.	160.
VENTI Alati in priscis Statuis.	91.	Vrbium captarum Simulacra in Triumphis exhibita.	109.
Vespasiani & Titi Augg. itemque Cretensum Numis, Lux data.	16.	Vreolus, Expiationis Symbolum.	131.
VESTÆ Simulacrum.	131.	VOTA PVBLICA.	14.
Eadem, variis nominibus appellata.	89.	Votum pro PACE & CONCORDIA Christianorum Principum.	141.
VEXILLVM PVNICEVM, Pugna signum.	ibid.	VVLCANI Simulacrum.	89.
VICTORIA, cur alata?	124.	Idem, cur Pileatus?	ibid.
	12.		
		Z.	
		ZEPHYRI domicilium, Hispania.	15.

FINIS

INDICIS RERVM MEMORABILIVM.

T A B V L A R V M

S E R I E S.

*Subiuncta Paginarum quarundam Numeris Littera: A, indicat primo loco;
B, sequenti loco TABVLAM esse inferendam.*

TAB. I. TABVLA PRÆLIMINARIS, seu Frontispicium: in quo EFFIGIES PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumque Regis Catholici.		xx. APOTHEOSIS Seren ^m Principis, ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ, Hispaniarum Infantis, &c. Pegma secundum.	94.
II. Ser ^m i Principis, FERDINANDI, Hispaniarum Infantis, &c. EFFIGIES.	Paginâ 1.	xxi. Eadem APOTHEOSIS: Media Pegmatis Tab. maiori formâ.	96
III. PROGRESSVS Seren ^m i Principis ex Arce in Urbem.	5.	xxii. ARCVS FERDINANDINI Pars anterior.	99.a
IV. PORTA CESAREA.	7.	xxiii. PRÆLIVM NORLINGANVM: Media Arcus Tabula, maiori formâ.	eâdem pag. 99.b.
V. LAVREA Ser ^m o Principi oblata.	9.	xxiv. ARCVS FERDINANDINI Pars posterior.	108. a
VI. ADVENTVS Ser ^m i Principis Gratulatio, Pegma triplex.	II. a	xxv. TRIUMPHVS VICTORIÆ NORLINGANÆ: Tabula media, maiori formâ.	eâdem pag. 108. b
VII. Idem ADVENTVS: Media Pegmatis Tabula, maiori formâ.	eâdem pag. II. b	xxvi. TEMPLVM IANI, Pegma tertium.	117. a
VIII. NAVIGATIO Ser ^m i Principis, Barcinone Genuam: Tabula lateris dextri.	15.	xxvii. Idem TEMPLVM IANI: Media Pegmatis Tab. maiori formâ.	eâdem pag. 117. b
IX. CONGRESSVS Seren ^m orum FERDINANDORVM ad NORLINGAM: Tabula lateris sinistri, eiusdem Pegmatis.	17.	xxviii. ARBOR GENEALOGIÆ AVSTRIACÆ, Pegma quartum.	143.
X. LVSTANORVM ARCVS Pars anterior.	19.	xxix. MERCVRIVS ABITVRIENS, Pegma quintum.	147. a
XI. Eiusdem ARCVS Pars posterior.	22.	xxx. Idem MERCVRIVS ABITVRIENS: Media Pegmatis Tab. maiori formâ.	eâdem pag. 147. b
XII. ARCVS PHILIPPEI Pars anterior.	25.	xxxi. ARCVS MONETALIS Pars prior.	151.
XIII. CONIVGIUM MAXÆMILIANI, Archiducis Austriæ, cum MARIA, Belgarum ac Burgundionum Principe: Media Arcus Tabula, maiori formâ.	26.	xxxii. ARCVS MONETALIS Pars posterior.	155.
XIV. ARCVS PHILIPPEI Pars posterior.	33. a	xxxiii. HERCVLES PRODICIVS, Arcus ad D. Michaëlis Pars prior.	159. a
XV. CONIVGIUM PHILIPPI, Archiducis Austriæ, cum IOANNA, Hispaniarum Infante: Media Arcus Tab. maiori formâ.	eâdem pag. 33. b	xxxiv. Idem HERCVLES PRODICIVS: Media Arcus Tabula, maiori formâ.	eâdem pag. 159. b
XVI. PORTICVS CESAREO-AVSTRIACA, XII. CÆSARVM statuas complectens.	43.	xxxv. BELLEROPHON, Arcus ad D. Michaëlis Pars posterior.	162. a
XVII. Sex priorum IMPP. CÆSS. AVSTRIACORVM; RODOLPHI I. ALBERTI I. FREDERICI III. ALBERTI II. FREDERICI IV. MAXÆMILIANI I. AVGG. Statuæ, cum DIIS CONSENTIBVS, maiori formâ.	51.	xxxvi. Idem BELLEROPHON: Media Arcus Tab. maiori formâ.	eâdem pag. 162. b
XVIII. Sex sequentium IMPP. CÆSS. AVSTRIACORVM; CAROLI V. FERDINANDI I. MAXÆMILIANI II. RODOLPHI II. MATTHIÆ I. FERDINANDI II. AVGG. Statuæ, cum DIIS CONSENTIBVS, maiori formâ.	65.	xxxvii. TVRRIS TEMPLI MARIANI, e qua exhibita FESTORVM IGNIVM HILARIA.	169.
XIX. ICHNOGRAPHIA PORTICVS CESAREO-AVSTRIACÆ.	93.	xxxviii. ANTVERPIÆ Icon, quâ VIÆ TRIUMPHALIS ac LOCORVM INSIGNIVM Designatio est expressa.	172.
		xxxix. LAVREA CALLOANA: Appendix ad POMPAM INTROITVS Seren ^m i Principis, FERDINANDI AVSTRIACI, &c.	174.

Hhhhh

OMISSA

OMISSA QVÆDAM

SVIS LOCIS INTERSERENDA.

IN TABVLÆ PRÆLIMINARIS, seu Frontispicij, Explicatione, post illa verba: *Ita Socrates apud Platonem ait, Amnes quosdam spiras circum Terrarum Orbem replicare, instar Anguium.* [Adde:] Verba ipsius sunt in Phædone, circa finem: *Ἐπὶ δ' αὖ πάλαι πασι κύκλῳ περιελθόντα, ἢ ἀπ' αὐτῆς ἢ καὶ πλεονάκεις περιελθόντα περιτλῶ γλῶσσαι, ὥσπερ ὁ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατὸν κατὰ καμφθέντα, πάλιν ἐμβαλῃ, ἢ δυνατὸν ἐν ἐκατέρωσε μέλει, ἢ μέσῃ καλῶναι, πέρα δ' ἢ ἀνάγκης ἢ ἀμφοτέρωσιν τοῖς πόδεσσιν τὸ ἐκὰς τέρθεν γίγνεται μέγας.* Nonnulli circulo quodam omnino circumrotati, aut semel aut sepius circa Terram, instar ANGVIVM, in spiram gyrumq; circumplicati, quantum fieri potuit, infra curvati rursus impellunt se, quâ licet utrimque ad medium usque descendere, non verò ulterius. Imperuia est enim ad utraque profusina, utraque pars.

Pag. 16. lineâ 23. post illa verba: *Qui ambulat super PENNAS VENTORVM.* [Adde] Et Psalm. XVII. *Ἐπερδὸν τῆς πτερύγων Ἀνέμων. Volavit super PENNAS VENTORVM.*

Pag. 132. lineâ 15. post illa verba: Superpondia quædam, ad superiora illa rationum nostrarum momenta hîc adicere volui, ut nullum de Interpretatione nostrâ dubium relinquatur. [Adde] In libro Esther, cap. XI, tale refertur Mardochæi Somnium: *Apparuerunt voces & tumultus & Tonitrua, & Terræmotus & conturbatio super Terram. Et ecce duo DRACONES magni, paratiq; contra se in prælium. Ad quorum clamorem cuncta concitata sunt Nationes, ut pugnarent contra gentem iustorum.* Per duos istos DRACONES, intelligenda esse Dissidia & Hostilitates mutuas, Mardochæum inter & Amanum, constat ex præcedenti cap. X. vbi Mardochæus ipse Somnium istud ita interpretatur: *Duo autem DRACONES, Ego sum & Aman. Gentes quæ conuenerant, hi sunt, qui conati sunt delere nomen Iudeorum. Gens autem mea, Israël est, quæ clamauit ad Dominum: & saluum fecit Deus populum suum. Egyptij, &c.*

Pag. 135. lineâ 22. post illa Euthymij Zygabeni verba: *Per DRACONVM capita, Milites, Tribunos, Centuriones & Duces intelligit, qui à Pharaone missi sunt, ad persequendum populum Israël.* [Adde] Huc quoque faciunt duo C. CÆSARIS Numi, parum hæcenus ab Antiquariis intellecti: qui adferuntur à Goltzio in C. IUL. CÆSARE, Tabulâ VII. & XV. In iis Numis expressus est ELEPHAS SERPENTEM IVBATVM calcans. Atque alteri quidem Numo subscriptum est, CÆSAR: alteri, DICT. QVART.

C. CÆSARIS
Numi
lux data.

Haud dubiè Numi isti referendi sunt ad C. CÆSARIS Victoriâ Africanam de IUBA, Numidiæ & Mauritanîæ Rege, qui Pompeianas partes fouebat etiam post Pharsalicam cladem: Bellumq; à Cæsare oppressum eo schemate designatur. ELEPHAS siquidem, Maurorum linguâ CÆSAR dictus est, teste Spartiano in Vitâ Ælij Veri. CÆSAREM, inquit, ab Elephante (qui linguâ Maurorum CÆSAR dicitur) in prælio Cæso, cum qui primus sic appellatus est, doctissimi & eruditissimi viri putant dictum. Seruius quoque ad I. Æneid. idem etymon adfert. CÆSAR, vel quod Cæso matris ventre natus est: vel quod Auus eius in Africâ manu propriâ occidit Elephantem, qui CÆSAR dicitur Pænorum linguâ.

SERPENS IVBATVS Regem IVBAM domitum & oppressum denotat. Serpentibus foetam esse Africam, nemo nescit. Frequens autem est in Numis, per rerum Symbola ad Nomina eorum, qui in Numis designantur, alludi. Ita (ne longè abeam) in eodem Goltzij opere, Tab. XIV. repræsentantur gemini Numi, in quorum posticâ parte expressus est VIRTVLVS: allusione proculdubio factâ ad cognomen Q. VOCONII VITVLI, Quæstoris designati, qui Numum istum percussit, ut ex Inscriptione eius patet. Maro 2. Æneid. Anguib; Laocoontem amplexis sanguineas iubas tribuit: quas aut cristas aut barbas interpretatur ibidem Seruius. Ex Inscriptione Numismatis, constat illud esse percussum, cum DICTATVRAM QVARTAM CÆSAR gereret: quam post Annum Urb. conditæ D. CC. IX. ille iniit, cum biennio antè de Rege IUBA triumphasset. Quâ de re videndus Dion lib. XLIII. Plutarchus Vitâ Cæsaris, aliique. Sed & solum, &c.

Eâd. pag. lineâ 31. post illa verba: Id sanè non minus ridiculum, quàm si (ut Flaccus ait) SERPENTES *Auib; gementur, Tigribus Agni.* [Adde:] Nam SERPENTEM inauspicatissimum esse iter facientibus omen, idem Flaccus asserit, Carminum lib. III. Odâ XXVII.

*Rumpat & SERPENS iter institutum,
Si per obliquum, similis sagitta, Terruit mannos.*

Pag. 173. lineâ postremâ, post illa verba: Seleucus item Syriæ Rex, & Imp. Cæf. Iustinianus Aug. CALLINICI Cognomento fuere insigniti. [Adde:] Quin & Cantilenæ genus est ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, quod canebatur Victoribus: ut est apud Athenæum lib. XIV. & Saltationis, apud Hesychium: ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ, εἰς τοὺς χοροὺς τῆς τῆς ἑκατέρωθεν ἀναγωγῆς. Exempla eius rei frequentia apud Euripidem.

Pag. 174. lin. 27. post illa verba: In oualiferto. [Adde] è Quercinis frondibus & Rosis contexto.

Muret.
Variat.
Lectio.
lib. III.
cap. XI.

DE

DE
POMPA INTROITVS
SEREN^{MI} PRINCIPIS
FERDINANDI AVSTRIACI,
HISPANIARVM INFANTIS,
BELGARVM ET BVRGVNDIONVM GVBERNATORIS, &c.
IN VRBEM ANTVERPIAM;

EPIGRAMMA

Ad CL.V. CASPERIVM GEVARTIVM I.C^{um} & Archigrammataum Antuerpianum:
dum eandem POMPAM, Inscriptionibus & Elogiis à se ornatam,
Libroque Commentario illustratam, euulgaret.

AVSTRIACAS AQVILAS, & plenum Stemma Triumphis,
Et quod non vno clauditur Orbe, canis:
Sceptraq; fusa procul, geminumq; sequentia Solem;
Nuper & armata parta TROPHÆA manu,
Quà rapidus sese ISTER agit, SCALDISq; laborat
Oceano refuas iungere Victor aquas.
Matte animo, nil vile paras; gremioq; receptum
Hoc Opus in Cælum Fama perenne feret.

NICOLAUS BVRGVNDIVS,
Regius in supremo Brabantiae Senatu
Consiliarius, Pos.

DE EADEM POMPA
EPIGRAMMA AD LECTOREM.

DEXERIS antiquos ROMÆ sordere Triumphos,
Et Latios nullum Nomen habere Duces,
Si, quas Regifico moles ANTVERPIA sumptu
DVCTORI posuit gratificata nouo,
Ingenio cernas atque Arte nitere RVBENI,
GEVARTIQ; altâ sidera adire tubâ:
Hesperij FRATREM si contemplere MONARCHÆ,
Et iuuat Augusti facta notare viri.
Hâc FERDINANDOS, illâ regione PHILIPPOS,
Istâ CÆSAREI Culminis AVSTRIADAS,
Tot Decora intranti credas optare NEPOTI,
Armis ipsi olim quot peperere suis.
Belgica confluit Gens undique, & extera plenis
Turba viis, ac vox omnibus una fuit:
VRBEM, MVNDI OCVLVM, PRINCEPS; AT REGIS ET ORBIS
VRBS VTRIVSQVE ANIMAM DELICIVMQVE VIDET.

IACOBVS EYCKIVS,
Vrbis Antuerpiæ Senator, Pos.

C E N S V R A.

POMPÆ TRIVMPHALIS, quâ Serenissimus Princeps FERDINANDVS AVSTRIACVS, Hispaniarum Infans, S.R.E. Card. Belgarum & Burgundionum Gubernator, &c. à S.P.Q. ANTVERP. in solempni eam in Urbem INTROITV, est exceptus, accuratissima Descriptio, Auctore V.C. CASP. GEVARTIO, I.C. & Archigrammatæo Antuerpiano; nihil Catholicæ Religioni bonisve moribus contrarium continet: sed ob multifariam Eruditionem, Antiquitatum & Historiarum Notitiam, Augustissimæque Domus AVSTRIÆ, qui in eâ, quâ solutâ, quâ vinctâ numeris oratione, celebratur, honorem, typis dignissimam censeo. Actum ANTVERPIÆ, pridie Idus Nouembr. CIO. IDC. XXXVIII.

GASPAR ESTRIX,
S. Theologia Licentiatuſ, Canonicuſ
& Plebanuſ ac Libr. Cenſor Antuerpia.

Cum Priuilegio PHILIPPI IV. Hispaniarum Indiarumq; Regis Catholici, Belgarum ac Burgundionum Principis, &c. Vrbi ANTVERPIÆ concesso: uti latius patet ex Diplomatuſ datis in Concilio eius Priuato, Bruxellis, ix. Decembr. Anno M. DC. XXXVIII.

Signat.

Le Comte.

Et in Concilio Brabantie, xxiii. Decembr. eodem Anno.

Signat.

Steenhuysse.

Permissu Senatus eiusdem Urbis

ANTVERPIÆ
EXCVDEBAT IOANNES MEVRSIVS
TYPOGRAPHVS IVRATVS,
ANNO SALVTIS CIO. IDC. XLII.

